

ARCHA

D
LU

XIX. ROČNÍK, SVAZEK 1

Fr. Dohnal, <i>Slavkovské slunce</i> 1	F. B. Děrda, <i>Vesmír na šesti rublech</i> 57
Domínik Pecka, <i>Labyrint srdce a ráj světa</i> 5	Julius Brabec, <i>Básníku Frant. Seraf. Procházekovi k sedmdesátce</i> 57
F. W. Harvey, přel. Otto F. Babler, <i>Život je jako skvělý dům</i> 15	Julius Brabec, <i>Z nových básní</i> 58
V. Svatohor, <i>Ze zpěvů skondní</i> 16	Prokop Holý, <i>Duchovní perly ze spisů F. W. Fabera</i> 59
Hynek Ch. Růžička, <i>Poslední akord</i> 19	Jindřich Maria Slavík, <i>Vzkříšení</i> 66
Bedřich Slavík, Hölderlinův „Hyperion“ 20	Hugo von Hofmannsthal, přel. Otto F. Babler, <i>Balada zevního života</i> . 67
František Střížovský, <i>Zapomenout?</i> 24	Jiří Bratr, <i>K jitřní</i> 68
Iwo Bauše, <i>Vítězná obět</i> 25	
Met. Pecháček, <i>Anděl strážce</i> 32	OKNA
F. B. Děrda, <i>Návrat</i> 33	Dílo smrti 60
Jaroslav Sulc, <i>Hřbitov v Jaktari</i> . . . 34	Domov a cesta 70
František Hanzelka, <i>Putování za kochoutem</i> 35	Moravská koleda 70
Richard Zemánek, <i>Zdátí malíře J. Zamazala</i> 38	Brněnské výstavy 71
Juljan Tuwim, přel. Otto F. Babler, <i>Píseň o radosti a rytmu</i> 43	Z nové poučné literatury 73
Bartuška Josef, <i>Melancholická proměna</i> 44	Z nové krásné literatury 77
Hilatre Belloc, přel. Otto F. Babler, <i>Balada Matce Boží Czenstochovské</i> 47	Poznámky a zprávy 82
František Drkul, <i>Hodina před smrtí</i> 48	OBRÁZKOVÉ PŘÍLOHY
František Střížovský, <i>Vina</i> 56	Arnošt Hrabal, <i>Kristus pláče nad Jerusalemem</i> – Josef Zamazal, <i>Pohled na Petrov</i> – Josef Zamazal, <i>Zdátí s jablky</i> – P. Aug. Vrzal O. S. B.

NOVÉ PUBLIKACE

Časopisy: „Čln“, „Filosofická revue“, „Hlasy svatohostýnské“, „Hlídka“, „Náš domov“, „Naše kniha“, „Naše omladina“, „Naše řeč“, „Orel“, „Slovenské pohľady“, „Stan“, „Středisko“, „Sursum“, „Škola Božského Srdce Páně“, „Verakon“, „Věstník jednot duchovenstva brněnské a olomoucké“, „Vychovatelské listy“, „Živnostenská akademie“.

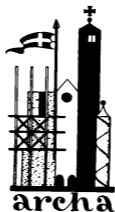
Z nakladatelství Jos. Birnbauma v Brnici, W. Baumroth, Scandalum crucis (Pohoršení kříže). Román. Přel. Ant. Bayer. Seš. 1-2. Román líčí napínavě budoucí boj moderního pohanství proti

křesťanství a konečné vítězství katolicismu. Doporučujeme. - Dvoji krev. Hra o 3 jedn. Napsala Heda Řezníčková. Úlohy: 5 mužů, 10 žen. Cena 6 Kč. - Za kousek štěstí. Obraz ze života o 5 jedn. Podle stejnojmenného románu Vl. Javořícké pro jeviště upravil Fr. Bušák. Úlohy: 6 mužů, 4 ženy. Cena 6 Kč. - Boží mlýny. Drama o 4 jedn. s proměnou. Napsal Nepomuk Fr. Škala O. Praem. Druhé vydání. Úlohy: 18 žen. Cena 8 Kč. - Odčinná vina. Obrazek z poválečného života o 5 jednáních. Napsala M. Moravská. Úlohy: 2 muži, 14 žen. Cena 6 Kč.

ARCHA

sborník pro literaturu, umění, kulturu a život

XIX. ROČNÍK

redaktor

Emanuel Masák

—

1931

Družina literární a umělecká v Olomouci

OBSAH

BÁSNĚ

- Babler Otto F.*, přeložil básně F. W. Harweye, J. Tuwima, H. Belloc, H. v. Hofmannsthal, K. Illakowiczowny, A. Remizova, O. Picka, F. Ch. Dowsona
Bartuška Josef, Melancholická promenáda 44 – Krajina při Malši 116
Bauše Ivo, V soumraku víry 111
Belloc Hilaire, Baláda Matce Boží Czenstochovské 47
Brabec Julius, Básniku Fr. S. Procházce k sedmdesátce 57 – Z nových básní 58
– Mrtvému srdci do památníku 129
Bratr Jiří, K Jitřní 68
Busse Karel, Za horami 182
Děra Frant. Boh., Návrat 33 – Zpěvy jeseň 232 – Melancholické ráno 316
Dohnal Frant., Slavkovské slunce 1
Dowson Ernest Christopher, Impoenitentia ultima 274
Fuchs Alfred, přeložil Mariánský hymnus Neznámého autora 313
Gajdoš Adolf, Z polské moderní poezie 249 – Z nových básní 281
Gatuszka Józ. Alex., Na březích věčnosti, Píseň písní, Pod prsty tvými 249
Gumilev Nikolaj, Moji čtenáři 263 – Dělník 314
Harwey F. W., Život je jako skvělý dům 15
Hofmannsthal V. Hugo, Balada zevního života 67 – Bez konce čas 104
Hruban Jaroslav, Vesna v jeseň 102, 186
Illakowiczówna Kazim., Marie 113
Karník Jan, Povzdech 101
Lenc P. O., Západ 226
Lipanský Jetřich, Slunce lásky Boží 115 – Setkání 253 – Černé růže 266 – Bliny 312
– Přeložil básně Michelangela Buonarrotiho
Michelangelo Buonarroti, Dvě madrigale 185
Nesboda Vilém, Le soldat inconnu 308
Opasek Jan, Půlnoc 95 – Chrám 150 – Kalendář 170 – Šílená 286
Pecháček Met., Anděl strážce 32 – Poutník 305
Pick Otto, Večer 262
Remizov Alexej, Anděl Zvěstovatel 165 – Adam 209
Rilke R. M., Národní píseň 120
Rusinek Michal, Invalida 252
Růžička Hynek Ch., Poslední akord 19 – Konec léta 282
Spilka Zdeněk, přeložil básně Nik. Gumilleva
Střizovský, Zapomenout? 24 – Vina 56 – Z nových básní 85
Svatohor, Ze zpěvů skonání 16
Šerý Ant., Píseň samoty 188
Šubert Jaroslav, Letní klid 122
Šulc Jaroslav, Hřbitov v Jaktari 34 – Májová píseň 128 – Přeložil básně K. Busse a R. M. Rilkeho
Tuvim Julian, Píseň o radosti a rytmu 43
Wierzyński Kaz., O široštrá pole 253
Zegadłowicz Emil, Čím větší láska, tím těžší jest břímě 250 – Věčný tulák 250
– O ptačtvu a lásce 251
Zima Václav, Ze sbírky „Gejziry duše“ 306

PRÓZA

- Abraham a Santa Clara*, Švec čili obuvník 114 – Advokát a právník 183 –
Knihkupec 283
- Babler Otto F.*, Moravská koleda 70 – Strom ze srdce 151 – Kdyby nebe papír
bylo 236 – Zázrak na Ukrajině 238 – Bůh - hrnčář 317 – Přeložil prózy
Abrahama a Santa Clara, St. Georgeho, L. Marsauxa
- Bauše Ivo*, Vítězná oběť 25 – Tragická soliloquia 171 – Domov a cesta 70 –
Povídka o tom, jenž ztratil a přece neztratil světlo 309
- Bitnar Vilém*, Sušilův překlad Floretů 123
- Děra F. B.*, Vesmír na šesti rubínech 57 – Neznámá s košíčkem 121
- Drkal Frant.*, Hodina před smrtí 48
- Gasquet Maria*, Smrt světice 227
- George Stefan*, Sny 225
- Hanzelka Frant.*, Putování za kohoutem 35
- Holý Prokop*, Duchovní perly ze spisů F. W. Fabera 59, 141
- Horák F. S.*, Angel Ganivet a jeho úsilí o duchovní obrodu Španělska 174 –
Přeložil studii M. Legendra
- Chroust Ant.*, Knihy Družstva s. Jeronyma 239 – Přeložil prózu M. Gasquet
- Legendre M.*, Katolická idea v moderní literatuře španělské 254
- Lipanský Jetrich*, Fonte Colombo 139 – Fragmety z idylické říše athoské 267
– Přeložil prózu R. M. Rilkeho
- Marsaux Lucien*, Ten, který nemloval život 233
- Novák Alois St.*, Leden v Římě 90 – Přece I on . . . 287
- Pecka Dominik*, Labyrint srdce a ráj světa 5
- Rilke R. M.*, Píseň o spravedlnosti 269
- Slavík Bedřich*, Hölderlinův Hyperion 20 – Dílo smrti 69 – Filosofie literární
vědy 130 – Z. nové literatury o Březinovi 155, 241 – Lyrický profil V.
Dyky 201 – Kniha, která nám chybí 240 – Otakar Bystřina 264 – Státní
ceny pro umění slovesné 320 – Dva nové essaye O. Březiny 320
- Slavík Jindř. M.*, Vzkříšení 66 – Legenda o neznámém světlci 105 – Z říše
zkamenělých snů (Jul. Pelikán) 167 – Poutník noci 221
- Svoboda Jos. M.*, Poukázka 151 – Msgr. Ph. Dr. Ant. Breitenbacher 189
- Štorm Břetislav*, Vladařství Růže 87, 275
- Vilinský V., dr.*, Rus se dívá na české lidi 211 – Mikuláš Gumilev 315
- Zemánek Richard*, Zátěší malíře Jos. Zamazala 38 – Brněnské výstavy 71, 152,
235, 322 – Jaroslav Král 117

OBRAZOVÉ PŘÍLOHY

- Arnošt Hrabal*, Kristus pláče nad Jerusalemem – Pokušení sv. Antonína –
U jesliček – Z růže kvítek . . . – Vánoční koleda – Svatá noc – Vánoční
pozdrav
- Jos. Zamazal*, Pohled na Petrov – Zátěší s jablky
- Jar. Král*, Děvče s podnosem – Tři ženy
- Julius Pelikán*, Sv. Václav – Odevzdání – Opuštěná
- Podobizny*: P. Aug. Vrzal – Jan Vyhliďal – Dr. Ant. Breitenbacher
- Obrazy v textu*: Břet. Štorm, Kresby k románu 87, 93 – Ivo Bauše, Podobizna 171
– R. Zemánek, Panna Orleánská 227

ARNOST HRABAL - KRISTUS PLAČE NAD JERUSALEMEM

SLAVKOVSKÉ SLUNCE

Slavkovské slunce!
Krvavé, rudé!
Nad mořem mlh jsi tenkrát vstalo
Nad mořem mlh, kde v cloně jich šedé
krvavé, hrůzné drama se hrálo,
krvavé drama, ve kterém děla
v rachotu pušek příšerně hřměla,
dotekem smrti země se chvěla,
dotekem smrti, hrůzné a bledé
hrůzné se v krvi svíjela těla,
zhroucená těla,
ubohá těla
lidí a koní . . .

Krvavé drama v šedivém moři!

Šedivé moře lilo se všude,
zalilo vše, co zmíralo v hoři:
hořících vesnic pochodně rudé,
zsinalá těla, zbrcené krví,
ztrnulé, hrozné, skleněné oči,
které kams v dál se upíraly,
jakoby kohos cos se ptaly,
jakoby cosi vyčítaly,
ztrnulé oči,
tázavé oči –
och, hrozné oči! . . .

Krvavé drama v šedivém moři . . .

— — —

A nad tím vším ty, Slunce, jsi stálo!
Krvavé, rudé!
Na Žuráň zřelo's!
Nad mořem mlh jak ostrůvek čněl,
v slunečním jasu koupal se celý,
smál se a skvěl –
a na něm, nahoře, na Žuráni
klidný a smělý
vztyčený hrdě
stál
Vítěz! . . .

Zdola zněl jasot vítězných pluků! . . .

— — —

Slavkovské slunce,
tenkráté tebe jen zřel
Slavkovský Vítěz!
Tebe jen zřel!

Neviděl zítřka zakolísání!

Neviděl ruských sněhových plání,
neviděl Moskvy příšerný požár,
obrovskou pochodeň
svítící zkázou v zpáteční cestu . . .
Neviděl, jak tam nad Berezinou
vítězi jeho hynou a hynou . . .
Neviděl ni, jak Waterloo chmurný
zvedá svou těžkou kovovou ruku
uhodit slední osudnou ránu,
podepsat žalný
Vítěze osud . . .
Neviděl v dáli v Oceánu
ostrůvek jakýs, malý a skalný
a na něm, v cizí daleké zemi,
na troskách snů a opuštěn všemi
umírá
On,
Slavkovský Vítěz . . .

Neviděl toho tenkráté Vítěz!
Tenkráté
tebe jen zřel,
Slavkovské slunce!

*

Ale ne proto vzpomínám tebe,
Slavkovské slunce!
Vzpomínka krve studí a zebe,
zkrvaví srdce, z těla krev střebe.
Tedy ne proto vzpomínám tebe,
Slavkovské slunce!
Myšlenky jiné táhnou dnes duši! . . .

Naproti Žurání Prater se zvedá.
Na svahu v půli
vesnička bílá k svahu se tulí
a nad ní, nahoře, mohyla šedá —

**mohyla míru!
Slavkovské slunce!
Na ni dnes svoje upínám zraky! . . .**

**Mohyla míru!
Vidím ty tisíce, kteří zde mřeli,
vidím ta krvavá zsinalá těla,
vidím ty ztrnulé, skleněné oči,
vidím ty k nebi vztyčené ruce,
vztyčené prosbou, zatáté v muce . . .
Vidím, jak kolem mohyly míru
zástupy jejich rostou a rostou:
tisíce – tisíce – do milionů
se jich tu tísní již v hrozivém víru . . .
To ze všech bojíš, to ze všech zemí
spěchají sem teď v šíleném shonu
všichni, kdož v bojích kdy umírali,
všichni, kdož pro ty mrtvé lkali:
matky, jež oči vyplakaly,
sirotky, jež se marně ptaly,
milienky, jež se nedočkaly –
všichni, kdož pro ty mrtvé lkali –
všichni sem spěchají v šíleném shonu,
tisíce – tisíce – do milionů
se jich tu tísní již
a všechny ruce se zvedají vzhůru
a všechny hlavy v jediném tónu
hučí a hřmí jak vzbouřené moře,
v jediný výkřik pojí se v sboru,
v jediný výkřik kletby a vzdoru,
v jediný výkřik bolu a hoře,
v jediný výkřik kvilící prosbu,
v jediný výkřik šilící hrozbou,
a dál ten výkřik milionů
v kraje se nese v šír a dál,
jakoby zvony rozhoupal,
a všude zní to v jednom tónu,
všude blas zvonů,
kvilících zvonů,
prosicích zvonů,
hrozících zvonů,
na poplach zvonů
milionů . . .**

**Mohyla míru!
Symbole!**

Budeš jen stále symbolem
krvavým lidstva nad polem?
Budeš jen prázdným fantomem,
který jen pláče v srdci mém?
Budeš jen stále krásným snem –
však jenom snem, však jenom snem?

Mohylo míru, symbole,
nadarmo zíráš do pole?
Nadarmo zíráš v šíř i dál?
Nadarmo zvon se rozhoupal?

Nadarmo – vždy jen nadarmo?

*

Mohyla míru!
Jak jedu vlakem
stále tak ještě stíhám tě zrakem,
jak mizíš v dáli za obzorem!
A cos jak smutek vkrádá se v duši,
cos jako stesk, jenž zklamání tuší,
cos jako hořkost z nadějí marných . . .

Mohylo míru!
Symbole tužeb do běla žárných
hořících v lidstva srdci chorém
výkřiku srdci milionů –
mohylo míru,
budeš kdy pravdě mohylou míru?
Či stále lidstvu svítit bude
Slavkovské slunce
krvavé, rudé?!

Slavkovské slunce!
V tom světa divém, marném shonu
já herold oněch milionů
dnes místo tebe
o jiné slunce volám, ždám v nebe –
o jiné slunce!
o slunce míru! . . .

LABYRINT SRDCE A RÁJ SVĚTA

Z románu „Jarní sonata“

I

VŘEŠTÍ gramofon, zkomírá světlo v oblacích dýmu. Tmavý kout, modře kostkovaný ubrus. Zlacený rám plný mušinců. V rámu začouzený, nezasklený obraz. Zlato staré, mušince čerstvé. Tři studenti pod obrazem. Sedí, pijí, cigarety kouří.

– My jsme s tebou solidární, pravi Růžička a klepe Petrákovi na rameno.

Petrák pije nejvíce a opilý je nejméně.

– Pijte, mizerové, křičí, já to všechno zaplatím, mně je dnes všechno fuk!

– Ja, ženský jsou falešnej národ, medituje Růžička, už Cicero řekl, že je něco shnilého ve státě dámském, tys jim teda naletěl, já jsem si vždycky myslel, že to vezme špatnej pochop.

– Kamarádi, pijte, velí Petrák, já vám přečtu báseň, kterou jsem složil.

Bije se v prsa a vstává od stolu.

– Já vám ukážu, že nejsou žádné didus ineptus neboli blboun ne-jasný. Ve mně něco dříme. Ve mně je talent.

– Já vždycky říkám, že v tobě něco hnije, no dál, poznamenává Urbánek.

– Tak jsem složil báseň, vy hňupi, protože jsem byl dopálen.

– Napřed jsi byl napálen a potom dopálen, no tak dál, povzbuzuje Urbánek.

– Tak držte huby, pitomci, já vám tu báseň přečtu, já ji nosím u sebe.

– No jo, tak už čti, vždyť my už něco snesem, no ne?

A Petrák vytahuje z kapsy papír, naklání se nad stůl a předčítá:

– Já.

– To je jako nadpis? táže se Růžička.

– No jo, l, A – dohromady já, to je jasný jako šuvis, no ne? křičí Urbánek.

Jsou úsměvy, ty nevíš o nich.

Tvůj úsměv teplý je a jasný.

Zjev tvůj kdo za dnů monotónních

však v náhradu si získal za sny –

to nebyl jsem já.

– Tos nebyl ty, přerušuje deklamátora Urbánek, no jo, potřebuješ nějaký úsměvy, když ti dá Pán Bůh zdraví. Tak dál!

Je krásna, však ty nevíš o ní.
Tys krásna květ jak na výsluní.
Já nevím, jak tvé vlasy voní.
Kdo chtěl jich vyssát silnou vůni –
to byl jsem já.

– Ty jsi hadimrška, ty jsi dekadent, ne, ty jsi čmelák nebo nějaký
takový zvíře, co cucá – no třeba tele, no baže ano, jsi tele. Tak dál!

Jdeš ulicí. Máš pěkné šaty
a nevíš ani, jak ti sluší.
Leč komu pablesk štěstí zlatý
tvůj pohled vleje v zprahlou duši –
to nejsem já.

– To nejsi ty. No tak buď rád, že to nejsi ty, načpak potřebuješ
mít zprahlou duši, ty tele neodstavené! Je dost, že my máme vyprahlá
hrdla. Ty máš prachy a my máme žízeň, tak je to správně rozdělený,
no né! Tak dál!

Jdeš ulicí. Kdos tváře bídné
jde vsříc, jenž schne jak v podzim stromy.
Ty vyhýbáš se. Krev ti stydne,
jak měla bys ho na svědomí –
to jsem já.

– Ty chlape ničemná, ne abys nás nechal chlastat a potom seschl!
Schnout můžeš, když se ti líbí, ale seschnout se nesníš, musíš mít roz-
um! Tak dál!

Dva lidi znám. Dnes, až se sšerí,
a nebe bude v dálce rudé,
z nich jeden v lese mezi keři
tvých vlasů vůni cítit bude –
to nebudu já.

– To nebudeš ty. Potřebuješ cítit nějaký vůně. To už je starý. Fy-
siologie rozeznává vůně, zápachy a smrady. Tak dál!

Z nich druhý uzří to skryt v křoví
a dá ti sbohem navždy asi
tak hořkými a zlými slovy
a prokleje tvé vonné vlasy.
To budu já.

– No tak vida, vždyť já jsem povídal, že v tobě něco hnije. No jo,
co hnije, to taky smrdí. No a proto tys hledal ty voňavý vlasy. Tak ty
jsi chudák. Je to zlý, když je člověk blbej, dva roky se tahá s holkou
a potom ju vidí s jiným. No ja, sakra, to se ví, že je to zlý. Tak tys

to složil. To je od tebe hezký, že se nestydíš za svý blbiny. Tys nám to tu hezky přečetl, tak dej donést ještě půlku vermutu, ať to zapíjem. Je to s tebou zlý, no ja, tys mohl číchat fajnovou vůni, no ne, a včil musíš s nama sedět ve smradě. To máš za to, žes té ženské věřil, ty vole. To sis mohl myslit, že na tebe kašle. Co jsi? Nula. Můžeš se ženit? Ne. Tak vidíš. A ony ty holky koukají, aby ulovily nějakýho chlapa, kterej by si je mohl uvázat na krk. Už je čas, žes přišel do dobrých ruk. My tě neopustíme, my víme, že jsi vůl, a že za to ne-můžeš. Skrz to z tebe může být nakonec slavněj básník. No ne? Byli větší volí než ty a stali se z nich slavní básníci. Třeba ten Vergilius, no ne? Vždyť nemohl s místa a smolil se s těmi hexametry celý dny. No vidíš, a je z něho slavněj básník. A my se s ním musíme dít . . .

- Tak hoši, co tu robíte?

Kde se vzal, tu se vzal, u stolu stojí profesor Jaroš a prohlíží si mládeněčky s úsměvem.

Růžička vstává a oznamuje:

- Prosim, my jsme moc dožraní a proto tady pijem.

- Tak to hezky dopijte a půjdete se mnou. Zdá se mi, že už máte právě dost. Musíte se jít vyspat. Zítřej byste přišli pozdě do školy.

- My jsme solidární s každým, breptá Růžička. Pan profesor je rozumněj člověk, on ví, co dělá.

- Tak se seberte, já půjdu s vámi městem, abyste na ulici tuze ne-povykovali.

- Jaroši, ty jsi správněj kantor, my tě máme rádi, vyznává Urbánek.

- Zdá se mi, že jste hodně přebra-li, pojďte na vzduch, projdeme se, to vás vzkřísí.

- Jakkak bychom nepřebra-li, když jsme byli dožraní, vykládá Růžička.

- A co vás dožralo?

- No, on tuhle Petrák měl dívku, víme, a ony jí voněly vlasy. No a on zkomponýroval báseň a tuhle nám ji četl, no a on šel do lesa a ona ta bestie tam byla s jiným, no s kým, to on nám neřekl.

- Byla tam s jedním kantorem, přiznává Petrák.

- Tak s kantorem, ty mezku, proč jsi to neřekl hned, ty šifonére olivovej, že tam byla s kantorem, to bychom se byli teprv dožrali, no jakpak by ne, s kantorem, ty vole, my bychom toho byli vychlastali ještě víc, no ne? blábolí Urbánek.

- Ja, byla tam s jedním kantorem, vzdychá Petrák, on je její třídní.

- Tak to je ten lump Hezina, tak to měl říct hned, že ano, pane profesore, hrome, my bychom se byli dožrali jedna radost, no ne? To člověka dožere - tak on ten lump Hezina, no tak jsi namydleněj, ne-můžeš nic dělat, můžeš jenom skládat básně a držet hubu. Co na to říkáte, pane profesore?

- Takové věci se stávají.

- Vidíš, ty vole, vpadá opět Urbánek, už to vrahci cvrlikali na střeše a tys to nevěděl, dobře, žes to nevěděl, ty bys byl naskládal básni celej metrák, jmenuješ se Honza Petrák, to se rýmuje, no vidíš, ty zadumanej cizinče . . .

– Pojďte, poďte, pobízí profesor a tlačí hody na ulici. Urbánek vychází první, uchopí Petráka za límec, uklání se profesorovi a řve:
– Pane profesore, zde vám představuji patentovaného blba dvacátého století – podívejte se na něho! Tak on ju viděl v lese s tím kantorem, on ten kantor číhal k jejím vlasům, ja, tak to nějak bylo a on se tulle Honza dopálil, víme, a co myslíte, že udělal? Šel a dal mu pár facek, ne? Nikoliv. Stůj, světe a nezhoř se! On složil báseň. On složil báseň! Pukl bych smíchy!

– Nic si z toho nedělej, Honzíčku, my jsme s tebou solidární jak jedna zeď! konejší Růžička.

A Honzíček naříká:

– Ono se vám to mluví, ale když já mám takovou měkkou náturu, se dopálím, ale nemůžu žádnému ublížit!

A hlasem téměř plačtivým:

– Pane profesore, kdyby mi ji byl odloudil nějaký kamarád, nic bych si z toho nedělal: řekl bych si: Honzo, ty jsi hloupý Honza a on je kapánek chytrější než ty, tak at ji má!

– At ji má, řve Urbánek.

– Tiše, mírněte se! napomíná Jaroš.

– Ale to mě dopaluje, že mi ji odloudil takový vůl, takový vůl! Třeba je doktor, to je fuk, ale vůl je to. Je to vůl!

– Je to vůl, řve Urbánek jako zběsilý a tluče holi do kandelábru.

– Jen hoši, klidně! Tu za rohem se rozejděte a hleďte, at jste brzy v posteli! Já jdu tulle vpravo. Dobrou noc!

– Dobrou noc!

Hlasy dunivě zní mrtvou, spící ulicí. V mlžném ozáření plynové lampy se kymácejí tři postavy objímající se navzájem a podobající se zdálky strašákům v poli, jichž cáry si pohrává vítr.

Pojednou zpívá jedna z postav hlasem nejistým, zajíkvým, divně přiškrčeným:

Srdce ženy nebe jest
se všemi hvězdami
a to nepatří nikomu,
to patří nociiiiiii . . .

A postavy se potácejí dále po vlhkém a lesknoucím se dláždění, jež podobno grotesknímu zrcadlu obráží jejich mátožné pohyby . . .
A země, orosená studeným vzduchem noci, již patří srdce všech žen, zdá se, že slzí nad ubohými postavami, jež nemohou najít cesty k domovu.

II

Otec rámusí, matka pláče. Přišel úřední list z gymnasia. Žák osmé třídy Lev Burian kárán pro nedostačný prospěch v matematice, deskriptivní geometrii a fysice.

– Za půl roku má jít k matuře a tohle dělá! křičí rozčilený otec prudce přecházející po jídelně. Býval s vyznamenáním, vždycky jsem

slyšel jen chválu na něho, teď to máme. Hanba je to. A tohle je všechno jen mámina práce. Samé mazlení! Leošku sem, Leošku tam, to se ví, Leošek si se vším jen hraje, teď ho máme, toho Leoška.

- Tak bys měl promluvit s těmi pány v gymnasiu, vzlyká matka.

- Já? Ani mně nenapadne! Stydět bych se musil, hanbou propadnout! Pomalu nebudu moci ani hlavu vystrčit! Mám jít prosit ty pány? Já, starý dhlap mám pokorně stát před nějakým mladičkem? Mám poslouchat nějaké adolescentní žvaniny? Co mohu uslyšet kloudného? To, co řekli oehdy advokátu Zelenému, ne? Zdá se, že inteligence vašeho syna je poněkud podprůměrná, také konstatujeme, že jeho pozornost nebývá náležitě soustředěna, jeho apercepce je labilní a úchylná, příprava také nevyvíká nad prostřednost. Takové nesmysly mám jít poslouchat? Místo, aby řekli, že kluk je blbec nebo lenoch, budou mi tam šermovat před nosem nějakými školometskými slovíčky! Čert by mě vzal! To je pořádek! Ani chuti k jídlu už nemám. Uf! Jdi si tam sama, baví-li tě to. Já mám své dřiny po krk.

S pláčem šla matka druhý den do gymnasia a s pláčem se vracila.

A Lev byl tupý ke všemu. Pokládal se už za ztraceného. A to ode dne, kdy vytáhl z otcovy knihovny červenou knihu: Dr. Herrmann Rohleder: Die Masturbation. A z té knihy vyčetl svůj osud.

Individuelní následky onanie. Lze říci, že onanie vykonává zhoubný vliv na všechny ústroje těla. Následky pro nervovou soustavu: sexuální cerebrasthenie, sexuální myelasthenie. Bolesti v hlavě, neschopnost k duševní práci. Nespavost, zvýšená dráždivost, hypochondrické představy a úzkostné pocity, ztráta duševní energie.

Obtíže a unavitelnost při chůzi, bolesti v kříži a v zádech, po případe i v končetinách. Rozličné druhy neuralgie, tremor v končetinách, fibrilární chvění svalstva.

Následky pro ústroje smyslové. Poruchy zraku: přecitlivělost oka vůči světlu, fotofobie, asthenopie, bolesti v bulvč, rozšíření a nehybnost zornice. Poruchy sluchu: hučení v uších, hyperaesthesia acustica.

Následky pro duševní život. Neschopnost soustřediti myšlenky, duševní deprese z pocitu viny, neklid, bázlivost, snivost, nedostatek sebevědomí, ochablost vůle, znetvoření charakteru, dispoicce pro vznik chorob duševních, hysterie a epilepsie.

Následky pro pohlavní ústrojí. Organické poruchy: urethritis, předrážděnost močové roury, prostatitis, katarhální zánět žláz. Funkční poruchy: neschopnost udržeti moč, bolesti v krajíně genitální, chorobné výrony semene a sexuální impotence.

Několikrát vytáhl Lev tu knihu z příhrady a čítal v ní tajně večer. Počínal na sobě objevovat první známky následků vyličených v knize: bolesti v hlavě, předrážděnost, nechut k životu, slabost vůle, nespavost.

- Zešílím, bylo jeho jedinou myšlenkou, jistě zešílím.

Červená kniha z knihovny otcovy ho děsila dnem i nocí. Ve škole seděl tupě, bez zájmu. Nic se neučil a nic už nečetl. Myslí také na smrt. Poznával však, že nemá odvahy vzít si život . . .

Co četl v knize, bylo přece jisté. Byla to věda. Pitomá věda. Věda,

kteřá učeně mluví o následcích zla, ale zabránit mu nedovede. Proč mi nikdo nic neřekl? Proč mne nevarovali? Tak se tázal v nekonečné sebemuce. V otcově knize se dověděl také, že Diogenes veřejně onanoval, aby dokázal, že se obejde bez ženy. Diogenes je můj filosof, říkal si. Pohrdal lidmi, pohrdal životem. Měl pravdu, když chodil s lucernou hledaje člověka. Ach, jak je ten život sprostý!

A z gymnasia přišla censura . . .

Zničil jsi své nadání, říká si Lev Burian, nic z tebe nebude. Kdybys byl jinak žil, mohl jsi být silným, harmonickým člověkem. Jsi zřícenina lidské bytosti, odsouzená k rozpadu a zániku. A mohl jsi tvořit veliké věci a stát se slavným. Jsi odsouzen nepodmíněně. Každý výsledek má svou příčinu. Omnis effectus postulat suam causam, tak jsi slyšel vykládati ve filosofii. Můžeš to také obrátit, baví-li tě to. Každá příčina má svůj výsledek. Omnis causa postulat suum effectum. Hřešils, proto zhyněš: budeš viset na provaze kausalit a staneš se potravou ptáků nebeských. Zde visí Lev Burian – v nic on, všechno jenž byl, znik', zde visí, krásný a mladý, aby vám dokázal, že platí zákon příčinnosti. Zde visí se všemi následky: smějte se, paňácové, jest konec milování! Zde jsou ty následky, dostavily se přesně včas na své rendez-vous, radujte se, filosofové, jsou zachráněny vaše opelichané principy – zde visí Lev Burian se všemi následky hříchů svých na doklad, že jste se nikdy nemýlili a že jste pánové velmi moudří, zatím co on je pes velmi prašivý. Tu ho tedy máte. Dejte ho do lihu, zpreparujte ho, udělejte z něho pomůcku k názornému vyučování! Až budete stát před svými blbečky a vykládati jim hlavní zásady zdravého rozumu, ušetřte si mnoho zbytečných slov, dáte-li si přinést preparát Lva Buriana, na němž je názorně vidět, co je příčina a co je následek. Tento Lev Burian byl nadzvře, které žilo na počátku tohoto století. Dospěví určitého stupně svého vývoje seznalo, že dnové jeho jsou sečtení a předvídajíc následky některých svých tajných zábaviček odhodlalo se chcípnouti a sloužití příštím pokolením co názornina. Tu vidíte příčinu a tamhle, kousek dále, vidíte následky. Pod těmi následky je duchaplný nápis: A, my zde v lihu ležíme, jakož příčiny kázaly nám!

V záchvatu zoufání padá Lev Burian na nerozestlané lože a boří svou hlavu horečkou rozpálenou do měkkých podušek.

Přichází matka a svým atlasově hebkým hlasem se táže:

– Co je ti zase, Leošku? Počkej, přijdu s teploměrem, musíš se změřit.

Vrací se po chvíli, posazuje hocha do lenošky, rozestýlá postel. Vsunuje teploměr pod levou paži.

– 38,5! volá po chvíli zděšeně a již ovinuje hlavu svého jedináčka studeným obkladem.

Posílá služku do autoklubu, aby milostpán hned přišel vyšetřit Leoška, má vysokou horečku. Služka odběhne, paní se vrací do ložnice.

– Co tě bolí, Leošku? Řekni mamě, co tě bolí, zní ten hlas atlasově hebký.

– Mamó, hlava mě bolí, mamó, já se zblázním, já to vím, ach, já se zblázním!

A mama mu hladí tváře a líbá ruce konejšíc ho nejsladšími slovy.
– Mamó, nemělas volat tatu, mně nic není, já vím, že mně nic není. Mně nic není, plíce mám zdravé, žaludek dobrý, srdce v pořádku a přece jsem nemocen, mě bolí duše, ach, jak bych ti to řekl, já jsem ničema a proto musím skončit ničemně, nikdo už mi nepomůže, já chci a nemám síly, abych doopravdy chtěl, mamó, až umřu, modli se za mě, vzpomínej na mě a měj mě ráda, jako jsi vždy mívala a nemysli si, že tvůj Leo byl zlý, nebyl zlý, věř, byl jen slabý. On věděl o své slabosti, nenáviděl ji a proklínal, ale nemohl jí překonat. Hnusil se sám sobě a pohrdal sebou a chtěl být jiný a lepší – a proto nebyl zlý.

Tato slova říká hlasem vášnivým a horoucím, dojat blízkostí té, která by mu byla porozuměla a odpustila, kdyby jí mohl říci pravdu. Nemohl. A v tom je důvod, proč si přeje umřít. Následky ho děsí ne tím, že přicházejí a ještě přijdou, ale tím, že nepřinesou smrt – náhlý konec. Proč nejsou ještě větší, rychlejší a strašnější? Všecko v tomto životě jest tak ubohé a bídné . . .

S hřmotem vstupuje otec a táže se tvrdě:

– Tak, co je mladému pánu?

Znova vkládá teploměr a vykládá mezitím, kdo všechno byl v dnešní schůzi autoklubu.

– 38'5. Hm. Co tě bolí? Máš píchání? Svlékni košili!

Naslouchá chvíli. Vzpřímí se.

– Nic to není! Myslím, že se přejedl. To je ta mamina výchova. Leošku, ty špatně vypadáš. Leošku, ty zase málo jíš. Leošku, co bys chtěl? Kluk potom do sebe pere jako by byl bezedný a to se ví, má z toho horečku. Dostaneš kalomel a hleď, aby ses důkladně vyneřádl. Mamó, jdi jen klidně spat! Já se ještě vrátím do klubu.

III

Podzim vytesal z listů tísíce zlatých a měděných penízků. A slunce svítí se strany do žlutých korun bříz, které se chvějí sotva znatelnou předtuchou smrti.

Student Jan Slavík sestupuje do zalesněného údolí za městem. V písčtší si hrají děti. Na lavici podřimují starci. Chůvy čtou romány skloněny nad spícími děcky.

Jan Slavík přechází po prohnilé lávce a stoupá do protějšího svahu. Za městem se ozývá siréna továrny na armatury. V žulovém lomu houkají rány. Jejich ozvěna se zdá být hlasem země, která jako by vzdorovala těžkému stesku padajícímu do tichého údolí.

Hřbitov. Řada devátá. Hrob třicátý osmý. Choulí se tu astry připálené nočním mrazem. Bílá růže má poupata, ta však již nerozkvetou.

Hana Voldanová

Porcelánový medailon vsazený do bílého mramoru. Široce rozevřené, dětské oči portretu se dívají na Jana Slavíka. Vlasy spadlé do čela. Tak jich nemívala. Rty nepatrně rozevřené k šťastnému úsměvu.

Tu stojí zcela blízko tě, k níž bylo tak těžko se přiblížit, dokud byla živa.

– Ty sladce spíš, praví jí, a já jsem nešťasten. Chtěl bych vidět tvé oči, které byly tmavomodré jak obloha dubnové noci. Tys je zavřela. Kéž bych byl umřel místo tebe a ve svůj zhasínající zrak pojal tvoji rozkvétající krásu a odnesl si ji s sebou na věčnost! Hleď, jsem odcizen všemu, co dosud ve mně hořelo. Nic už mne nepoutá k tomuto světu, který se mi zdá být temným vězením. Kde nejsi ty, je tma. Žalář je tam, odkud jsi odešla. Tvůj hrob je mi nejdražší místo na světě. Drahá, jediná, ztracená! Jsi můj poklad. Sluší se na poklad, aby byl zakopán. Je mi po tobě teskno. Myslím, že teprve nyní bych se uměl na tebe dívat. Tiše a pozorně bych poslouchal stříbrný zvuk tvého šťastného hrdla, s láskou a něžností bych se díval na tvoje bílé ruce. A není to možno. Je pozdě. A rád bych ti řekl něco sladkého – Haničko moje! Ty jediná, kterou jsem měl rád! Zabítá, obětovaná a ztracená, vzdálená a vždy se vracející v modravých obláčkách vzpomínek. Ty jediná, která jsi měla čisté srdce, jas tvých zhaslých očí miluji a dci, aby mi svítil vždycky. Kladu svou hlavu vedle tvé mrtvé hlavy. Chtěl bych být u tebe. A chceš-li, abych žil, dej mi sílu, abych vyšel z hrozné tmy ducha, v níž jen bludičky bolesti svítí jak kořeny prokletých stromů jakoby na posměch slunci. Ať přijde tvá milost v hojnosti a vzkrísí v mém srdci lásku k životu. Ať přijde jak závat, v níž se umírá! Chci mrtev být, abych mohl z mrtvých povstat – dechem svátku zrozen . . .

Ach, jak jsi mne zklamala! Chtěl jsem žít pro tebe a v tobě. S tebou chtěl jsem se vynést nad strmé vrcholky hor, s tebou se vnořit v hloubku moří. Já jsem čekal, až někdo pohládí mne měkkou, bílou dlaní. Touha mne mučila, plakal jsem nad troskami svých vznětů a proto jsem čekal tebe, tebe. Již jsem se bál, že slunce se na mne nikdy neusměje – a tys přišla jen jako sen a než bylo jítro, nebylo po tobě památky. Ty ses na mě usmála a odešla. Nepohládila mne nikdy, ty skoupá a zlá. Hano, Haničko, miluji tě . . .

A Jan Slavík klade na hrob bílé a žluté chryzantémy.

– Duše, která miluje tyto květy, miluje i tebe. Má duše miluje zlaté a stříbrné květy. Ty stříbrné už poměly v bílém svitu měsíčním. Ty zlaté dokvétají a vztahují své korunky k zlatému slunci, aby zachytily poslední jeho polibky . . .

Milují zlaté slunce a stříbrný měsíc. Proto ti přináším tyto zlaté a stříbrné květy. Nenávidím tmy. Tma nesvítil. Tma nehřeje. Tma je hrob světla.

Tyto květy jsou děti slunce a měsíce. Tyto květy utrhla má ruka, která nikdy netrhá květů. Má ruka se bojí zabíjet slunci a měsíci jejich děti. Slunce by se zarmělo, měsíc by plakal. Řekl jsem slunci: Pro Haničku, mé zlato. Řekl jsem měsíci: Pro Haničku, mé stříbro. Slunce řeklo ano a měsíc řekl ano, protože jsi královna chryzantém, protože jsi poklad nad zlato a nad stříbro . . .

Dlouhým pohledem se dívá Jan Slavík na porcelánový medailon

v bílém mramoru. Loučí se s hrobem v nekonečné touze a marném stesku.

Zvolna odchází pěšinami hřbitova již sšeřelými. Jde do polí, a ta svou chladnou pustotou dopovídají jeho hřbitovní monolog.

IV

– Co z tebe učinili? Obsluhovatele strojů, které jsou jejich a nejsou tvoje. Co z tebe učinili? Otroka práce netvářící, neradostné, smrtelně jednotvárné. Robota dílčí soustavy. Ty, který vyrábíš jehlu, jsi robotem jednoho z devadesáti dvou oddělení tohoto výrobního systému. Ty, který vyrábíš střevíc, jsi robotem jednoho ze sedmdesáti tří oddělení této výroby. Ty, který děláš sukno, jsi robotem jednoho ze třiceti čtyř oddělení své továrny. Celý den děláš totéž, stiskuješ jednu a tutéž páku celé hodiny, leštíš jednu součást, vrtáš jeden šroub, přilepuješ podpatek v nekonečné stejnosti, bezduchosti, v závratném chvatu, proměněn v stroj, který se nesmí zastavit, zpozdití, zmýlití. Ty, jenž slyšíš celé dny jednu a tutéž melodii kladiva dopadajícího na jedno a totéž místo, v témž taktu, v neměnné pravidelnosti, dělníku, ty musíš nenávidět tuto melodii od prvního až do posledního zaznění sirény. A ta melodie je píseň beze slov. Nechtěj ani znáti slova té písně! Ta slova jsou: Jsi čím dále zbytečnější, neboť se vynalézají nové páky, řemenice, táhla, kola, lisy, hřídelky, až nakonec zcela nahrazen pohybem motorů a strojů půjdeš z čistice továrny do pekla nezaměstnanosti a hladu.

Jsi stvořen pro peklo. Jsou-li jiní pro nebe učiněni, jsi ty učiněn pro peklo. Pro peklo bídy a nemoci. Ukaž své plíce zčernalé prachem uhelným, ukaž své plíce zduřelé vdechováním jedovatých plynů, ukaž své oči osleplé žářem pecí a kotlů, ukaž své uši ohlušené rachotem jeřábů a vrtaček, ukaž své tělo vypálené horkem hutí, skláren, sléváren výtopen, ukaž své tělo zmrazené studeností sklepů, chladiren a kanálů, ukaž své srdce plné nenávislí!

Jsi stvořen pro peklo. Jsi Tantalos podsvětí. Vyrábíš měkké, teplé šaty a sám mrzneš ve svých hadrech. Dobýváš uhlí z hlubin země a nemáš místa, kde by ses ohřál. Pracuješ na jatkách a děláš masné konzervy a tvé dítky ohlodávají suchou kůrku. Pečeš se u jícnu žhavých pecí, aby jiní pítí mohli ledem chlazený sekt a v pohodlí mohli si rozdělovati své dividendy.

A není vysvobození z tohoto pekla. Ničím nemůžeš zmírniti jeho muky. Není úlevy. Vše, co zmůžeš, jest učiniti své peklo ještě pekelnějším, nežli jest. Hledáš úlevu v alkoholu. Ale je to peklo. Hledáš úlevu v náboženství. Ale je to opium, Bůh mrtev jest. A jeho nebe jest přelud trpícího člověka. Není Boha. A kdyby byl, musil by zemřítí soucitem s tvou bídou.

Tak mluví člověk v tmavém, nevyžehleném šatě. Černé, dlouhé vlasy mu padají do zpoceného čela. Oči mu svítí vnitřním ohněm, plápoem vášnivého zaujetí, nezviklatelné přesvědčenosti. Prudkým

pohybem se vymrštuje ruka do vzduchu, ustrne náhle, zalomena v hrozný a ničivý úhel tajemného vidu, v němž řítí se pyšně vže a k zemi se sklánějí vyvrácené stromy. Pěst se svírá v křeči, jako by v ní uvázl jedovatý had, kterého nutno uchopiti těsně u hlavy, aby nemohl uštknouti, a držeti tak dlouho, dokud v něm nezhasne poslední jiskra života.

– Není léku pro tebe, jen nenávisť, mluví člověk dále, nenávisť k otrokářům, jimž musíš prodávati tělo i duši, k strojům, které tě zbavují dleba, k tržisti, kde draze si musíš koupiti věci, na nichž lpí tvá krev, nenávisť k vladařům peněz, kteří dělí lidstvo na pracující lidský materiál a na obecnstvo schopné koupě.

Nenávisť hodná pekla, v němž žiješ! Teprve z nenávisťi se může zroditi naděje. Hořká je tvá naděje, o dělníku! Tvá naděje – hlad. Tvá naděje – bída. Tvá naděje – nemoc. Máš-li hlad, musíš prositi o trochu teplé vody v buržoasním dispensáři. Nemáš-li práci, můžeš žádati o podporu nezaměstnaných, což je k životu málo a k smrti mnoho. Jsi-li nemocen, máš nárok na lůžko v klinice, abys tam dčipal jako učebný exemplář a pomůcka k názornému vyučování mastičkářů a vivisektorů. To je tvá naděje. Almužna měšťácké filantropie. Místo k hygienickému zdednutí. A to vše jest nejstrašnější urážkou tvých mozolů, o dělníku! Nejsi žebřák, jsi pracovník. Nežádáš milost, žádáš spravedlnost. Nejsi zvíře, jsi člověk. Nejsi pro pokusy, jsi pro skutky lidskosti!

Z nenávisťi se rodí tvá naděje. Z pekla vychází sen o ráji. Smrt vráhů! Jsi v pekle. A ty nepatříš do pekla. Nikdy se nesmíš smířiti s pekle. Mlčíš-li, jsi hoden pekla. Musíš býti nespokojen. Peklo je nespravedlnost. Trpělivost je nejohavnější neřest, kterou vymyslili tvoji vykořisťovatelé a nazvali ctností. Odplata věčná je nejhorší podvod, jaký vymyslili pachatelé křivd, aby ses snáze smířil se svým pekle a doufal v odměnu po smrti. Nikomu nevěř! Věř jen své nenávisťi, neb lásku hlásají zbabělci a ničemové, kteří nechťjí vykonati spravedlnost na tomto světě!

Nevěř slovům! Slova jsou sladké a otravné pilulky, které ti dávají otrokáři, abys upadl v chorobný sen duše. Nevěř pokroku! Je elektrické světlo, jsou telefony, výstavy, kina, motorové vozy, akumulátory, ale není to pokrok, když devadesát devět setin lidí, kteří to dělají, jsou otroky, aby jedna setina žila z jejich práce a potu. Nevěř vlastenectví! Oblékou tě do šatu barvy khaki, na kterém je příšit kus barevného hadru, dají ti do ruky pušku, abys šel zabíjet své bratry, a říkají tomu obrana vlasti. Nevěř zákonům! Zákoný dělájí hlupáci a podplacení zrádci tak, jak jim velí majitelé a páni: ckejš-li, půješ do káznice a to je zákon, to je svoboda tisku, to je veřejné blaho, to je pořádek, to je policie, to je bezpečnost!

Nevěř nikomu! Věř jen sobě a své nenávisťi! Ta je tvou jedinou silou! Tvou jedinou nadějí!

Mluvíci člověk opět ustává. V nízkém, zakouřeném a špatně osvětleném sále zní bouřlivý potlesk. Člověk v tmavém šatě si odhrnuje

s čela černé vlasy již již se mu přilepující, vydechne zhluboka, zastrkuje zmučlanou vázanku, která se mu vysunula z vesty, opět vydechuje a vztahuje vodorovně ruku směrem k shromážděným, aby naznačil, že bude dále mluvití . . .

Vzadu mezi vousatými dělníky sedí studenti Fiala a Voves. Sledují každý pohyb řečníka nejen vytrvale upřeným zrakem, ale i vnitřní inervací všeho svalstva jako hráči kuželek, kteří celým tělem sledují běh vyhozené koule. Svírá-li pěsti, svírají je i oni. Rozmáchně-li se rukou ze široka, rozmachují se i oni. Uneseni řečnickovým patosem, úsečností jeho vět, citovou prudkostí jeho přednesu, přesvědčivou silou jeho hlasu, nadšením přítomných, ocitají se takřka mimo skutečnost předjímající v duchu říši lidskosti a práva, v níž nebude pánů ni otroků. Z hlubin nevědoma řine se cit odporu proti násilí a nespravedlnosti. Něco čistého, opravdového, velikého a mocného se probouzí v jejich srdcích, obecná láska k těm, kteří trpí, nesobecká touha dáti se v obět za pravdu a dobro, rozdati se, odosobniti se, shořeti jak svíce na oltáři za bratry ponížené a nemilované. Duše jejich se zalývá přílivem blaženosti z poznání, že je tu na světě něco vznešeného, co hodno jest přemýšlení, snahy, práce, lásky a boje, co není preludem, ale skutečností strašlivou, holem milionů trpících, právem pracujících, pomstou utlačených.

Vzadu sedí septimáni Fiala a Voves. Neopírajíce se o lenoch židlí sedí vzpřímeni, aby viděli přes hlavy těch, kteří sedí před nimi.

Člověk v tmavém šatě mluví dále o naději, jež se rodí z nenávisti pekelné. Krev se žene do hlavy únavou a v uších zní temný hukot a v něm svrchní, svistivý zvuk, signál k útoku . . .

**

F. W. HARVEY — přel. OTTO F. BABLER

ŽIVOT JE JAKO SKVĚLÝ DŮM

Život je jako skvělý dům, jenž mi není milý,
nebot to není domov můj.

Já nevím, kde je domov, ale vím:

až k němu přijdu na vzdáleném pobřeží,
tam potkám přátele, jež potkával jsem na zemi,
i jiné, lepší, jichž jsem nikdy nepotkal.

(Z časopisu „Carmtna“, I, 3.)

ZE ZPĚVŮ SKONÁNÍ

ELIÁŠ

Za onoho času, který bude,
novopečený Král všeho světa –
to ten, kterému svět již teď hude,
že jen Kristův trůn jest jeho meta,
kam on usedne, op Mesiáše –
kázal v okovech si přivést kmeta
s vlajícími vousy, Eliáše.

To byl Eliáš ten thesbitský,
v hrobě zetlelý, ten nadlidský,
do jehožto práchně, do popela
Bůh sám jiskru duše vdechl znova,
aby ohněm žití rozhořelá
Židům svědkem byla pro Kristova
božská práva proti Antikristu.

Tak tu tedy, nekoře se místu,
Eliáš stál před králem i štábem
jako kdysi dávno před Achabem.

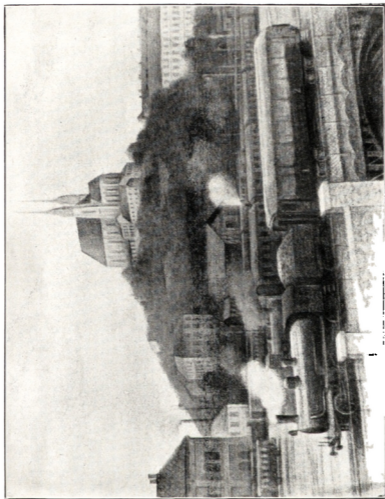
Světa král di:

„Eliáš jsi z Thesbí?

Onen starý prorok ohnívec,
o němž Pisma věštcové své kresby
rýsovali nebes na pergamen,
že on, ztrouchnivělý kostlivec,
z hrobu vyvstane a slov svých plamen
rozseje jak jiskry před mou tváří,
až svět požárem se lásky ke mně
ztráví posledním? – Jsi Eliáš,
či jsou věštcí lháři? –
(Eliáš mlčí.)

O mně kaž!

Proč se skrýváš posud v slujích země
s osleplými ve tmách Říma krty,
se zvěří tou bázlivou, sám sketa? –
Mluv, než pustím na ně světla drty
s řemene, a bude po všech veta!
(Eliáš stále mlčí.)

JOSEF ZAMAZAL - POHLED NA PETROV

Co, ty mlčíš? –

Budiž! Dál se chápu slova. Nevíš, kdo jsem? Snad jsi v hrobě zaspal velký čas i jeho mapu, již ryl ostrožnou děl v nové době, mou jsa veden rukou! Já děs válek zažehnal již do záhvězdých dálek navždy věčným míru požehnáním a zem samu, rozbitou jak vázu, slinou stmelil, a teď blah se skláním nad svým dílem v národů všech svazu uprostřed, já král, všech president."

Eliáš

„Jako pavouk v pavučinném gázu,
zpit much krví, oděn v muší kment.“

Král světa

„Promíjím ti smělost, neb tak mohu na své výši . . . Politiky nitky ušly ti; snad mého zlatorohu lesk spíš vnikne v oka tvého mžitky. Hleď, já z něho sypu světu zlato; mám ho tolik sám, že mně ni ssátí netřeba ni brátí, spíše dáti, něžku krev, však něco více nadto. Snad mi rozumíš, dci jenom říci, že teď na mé světa šachovnici vše jen blahobytem zní a zvoní a že v povelu mém a v mých znacích jezdec otáčí se na komoni na podkovách zlatých, na podpatcích zlatých pěšec.“

Eliáš

„lškariotův měšec!“

Král světa

„lškariot! Co mi nepovídáš!
Já jsem ovšem Krsta chátre vydal,
avšak proto přece nejsem Jidáš,
neb jsem věděl, proč. Já skrytě zvídal,
ryl, až serval jsem mu lež tu s bedra,
královský ten plášť, jež ruka štědrá

kněží časem navěsila naň,
já též chabou třtinu bezmoci
jsem mu vtiskl v třesoucí se dlaň,
co trn v čelo moji otroci."

Eliáš

„Kristus přijde, a svět plášt mu vrátí,
až mu bude v týle ohněm pláti
a se v bocích čtyřmi konci třepat;
nebe dá mu kříž, své žezlo bdící,
kolem hlavy hvězdy padající
korunu mu budou v zlatě tepat."

Král světa

„Báj –
Já Vykupitel místo Krista,
já hřích zničil, smyšleného obra,
prohlásiv sám jako moralista,
že zla není vůbec ani dobra,
ani viny, prava ani leva;
já ráj tvořím z proklatého dřeva –"

Eliáš

„Již v něm chodí Adam nah i Eva."

Král světa

„Slyš! Já v ženě pannu, v panně matku
osvobodil, takže na obrátku
vesele si výskly po porobě."

Eliáš

„Nevěstkami učinils je obě."

Král světa

„Já též osvobodil lidské robě
ze zrození pout a povijanů;
teď jen silní vejdou v žití bránu
a v tmách nezrození ztichnou bídní.
Tak můj svět, můj ráj se nepřelidní.
Nejenom však zrodu práva svatá
já král –"

Eliáš

„Herodes, jenž vraždí nemluvňata –“

Kráľ světa

„třímám v pěsti, však i skonu.
Co je smrt? Já do hrobových slují
zahnal ji i s hejnem jejích stonů;

(Těšit.)

však víš, že již ledví omlazuji – –“

(Kráľ rozhorlen. Eliáš mlčí a se usmívá.)

„Ty se usmíváš? Já, moci hora,
povnesl jsem trůn svůj světapána,

„Titanic“ loď nad leviatana,

„Everest“ létadlo své nad kondora –

Proč mi neodpovídáš? – –

Zda chápeš

již, kdo jsem? Či ve tmách posud tápeš?

(Stále vášnivěji.)

Já – já – nořím již své – mluv přec k řasu! –

vševědoucí ucho do rozhlasu – – –

Ještě váháš s poklonou, pln zrady?

Víš, kdo jsem?

Já Bůh, já On!“

Eliáš

„Mlč, jsi Kohn.“

– – –

Takto děl kmet, obrátiv se zády.

**

HYNEK CH. RŮŽIČKA

POSLEDNÍ AKORD

Dozněly struny letních večerů,
svou věčnou píseň žluté listí šumí
mrtev je kraj; jen v oloupeném lese
pokrývka mechu kroky tvoje dumí – – –

Nadarmo voláš – – – Hlučné ticho kolem – – –
Večerů letních písní nezazní;
poslední akord dokonává v tichu;
a za ním řada bezútešných dní – – –

HÖLDERLINŮV „HYPERION“

„Non coarctat maximo,
continenti minimo, divinum est.“

PRO HÖLDERLINOVU básnickou individualitu jest nancivýš charakteristické, že jeho hlavní dílo „Hyperion“ nevzniklo najednou, nýbrž ponaáhlu se vyvíjelo. Z fragmentů je důležitý Thalia-Fragment z roku 1794. Přední znalec „Hyperiona“ Fr. Zinkernagel vidí v něm vliv Schillerových „Philosophische Briefe“ a článku „Etwas über die erste Menschengesellschaft nach dem Leitfaden der mosaischen Urkunde“. Obsah zlomku: Hyperion, nepřítel všeho průměru, hledá naplnění své vesměrné touhy v sbratření lidí. Rozčarován nadází útědu v Melitě, jež ho posílá do ciziny. Při návratu dívky více nenalézá, upoután však jarem „aus dem Innern des Hains schien es mich zu mahnen, aus den Tiefen der Erde und des Meeres mir zuzurufen, warum liebst du nicht mich?“ uvědomuje si: „Es muss heraus das grosse Geheimnis, das mir das Leben gibt oder der Tod.“ Z téhož roku je metrické zpracování fragmentu, v němž je patrný vliv Platonova mythu o Erotu ze Symposiumu, subjektivistické filosofie Fichteovy a pojetí lásky jako tvůrčiny krásy. V próze je psáno několik úryvků z roku 1796 vydaných Zinkernagelem s jménem „Lowell-Fassung“, poněvadž nejrozhodnější je odvislost od L. Tieckova románu „William Lowell“ a rámcové vypravování „Hyperions Jugend“, jež ukazuje k Heinsovu Ardinghellovi a k filosofii Schellingově.

První svazek konečné redakce „Hyperiona“ vyšel roku 1797 a Hölderlin chtěl jím zachytiti předhod z jinošství v mužství, přeměnu citu v rozum, fantasie v pravdu a svobodu. „Hyperion“ je tedy vzdělávacím a výchovným románem, a to v dvojmí slova smyslu, jak praví v předmluvě svého kritického vydání Marie Joachimi-Dege. Již W. Dilthey v knize „Das Erlebnis und die Dichtung“ upozornil na to, že „Hyperion“ náleží do stejné řady s „Wilhelm Meister“, „Hesperus“, „Ofterdingen“. Možno-li tyto romány srovnati s rušnou sonatou v Dur, „Hyperion“ spíše se podobá symfonii v Mol, která vyznívá jemnou elegií. V něm jest skryt hluboký rys trpké pravdy: jednotlivec podléhá množství, duch hmotě. V posledním a nejlepším smyslu jest „Hyperion“ román filosofický, neboť osobní stalo se v něm všeobecným a vnitřní zážitek, láska k paní Gontard, směřuje k neosobnímu a objektivnímu zachycení citu.

Hyperion se utekl na řeckou půdu a v dopisech příteli Bellarminovi líčí nevinnost a štěstí dětství. Důvěra k přírodě, jež je symbolem mládí lidstva a obrazem života starých Řeků, je pojímána v tendencích Winckelmannových nebo Goetheových. Ve světě, kam Hyperion odešel po rozchodu se starým učitelem Adamem, jež ho zasvěcoval do antiky, nadází přítele Alabandu. Neprozřetelné slovo a dvojnásobný

pohled rozbíjejí však přátelství. Hyperion se vrátí do vlasti a brzo oželeí druhá v lásce k Diotimě. S veškerým bohatstvím lyriky v próze líčí krásu podhopeníplné lásky. Diotima konečně vyzývá Hyperiona, aby se stal „vychovatelem národa“.

Druhý svazek závěrečné redakce vyšel roku 1799 a jest tragicky naladěm. Děj se odehrává v roce 1770, v době, kdy Rusko vyhlásilo válku Turecku a slíbilo Řekům svobodu, budou-li jeho zájmy podporovati. Hyperion se náhodně setká s Alabandou a táhne do boje. Tragedie začíná, neboť zatím co Hyperion obětoval osvobození vlasti životní štěstí, lid nechce abstraktní svobody, ale žádá vydatnou kořist. „In der That!“ trpce poznamenává Hyperion „es war ein ausserordentliches Projekt, durch eine Räuberbande mein Elystum zu pflanzen“. Zklamán ve svém nadšení, zřiká se dobrovolně Diotimy. Její nový list ho však znovu strhává k lásce a nyní teprve poznáváme hluboký rozdíl mezi dřívějším a nynějším životním posláním. Ten, který chtěl dovésti národ k nejvyšší svobodě, uzavírá se před ním a žije jediné své lásce. Tu ho však stihá to nejkruťejší: Diotimina smrt. Samoten bloudí Hyperion světem a přichází k Němcům. A nyní dochází k nejtrpčí snad kritice německého národa, jež v některých místech se stýká s projevy Goetheovými, Heinea a Nietzscheho. „Wie anders ging es mir! Barbaren von altersher, durch Fleiss und Wissenschaft und selbst durch Religion barbarischer geworden, tiefunfähig jedes göttlichen Gefühls, verdorben bis ins Mark zum Glück der heiligen Grazien, in jedem Grad der Übertreibung und der Ärmlichkeit beleidigend für jede gutgeartete Seele, dumpf und harmonienlos, wie die Scherben eines weggeworfenen Gefässes – das mein Bellarmin! waren meine Tröster. Es ist ein hartes Wort, und dennoch sag' ich's, weil es Wahrheit ist: ich kann kein Volk mir denken, das zerrissener wäre, wie die Deutschen. Handwerker siehst du, aber keine Menschen, Denker, aber keine Menschen, Priester, aber keine Menschen – Ist das nicht wie ein Schlachtfeld, wo Hände und Arme und alle Glieder zerstückelt untereinander liegen, indessen das vergossne Lebensblut im Sande zerrinnt? . . .“ Román končí Hyperionovou láskou k přírodě. „Es scheiden und kehren im Herzen die Adern und einiges, ewiges, glühendes Leben ist alles. So dacht' ich. Nächstens mehr.“

Při rozboru „Hyperiona“ napsal v monografii o „Friedr. Hölderlinovi“ Wilh. Böhm, že se podobá vnějším vývojem Tassovi, vnitřním světem Vilému Meisterovi a jako celek vytváří Fausta. Rozdíl je ovšem v tom, že tam, kde Faust se dopíná vyšší svobody, touhy po nekonečnu, Hyperion zůstává na zemi, vystupuje jako Simplissimus i jako Parzival. Prazákladní melodie života tvoří duchový základ románu. „Die Darstellung des Göttlichen in den sinnlichen Ordnungen dieser Welt, die Verleibung Gottes, Urbildlichkeit des Göttlichen in dem Adel und der Schönheit der Gestalt, das tritt ihm nun nicht als Traum und Sehnsucht, sondern als Wirklichkeit, reale Gegenwart und fleischgewordenes Ereignis in Diotima mitten in seinem Leben entgegen,“ tak charakterisuje H. Neunheuser Hölderlinův vývoj v období Hyperiona.

Jeho pojetí je oprávněné, neboť Diotima přivedla básníka k víře v božskou jednotu přírody, k přiznání: „Eines zu sein mit Allem, das ist Leben der Gottheit, das ist der Himmel des Menschen. Eins zu sein mit Allem, was lebt, in seeliger Selbstvergessenheit wiederzukehren ins All der Natur, das ist der Gipfel der Gedanken und Freuden, das ist die heilige Bergeshöhe, der Ort der ewigen Ruhe, wo der Mittag seine Schwüle und der Donner seine Stimme verliert und das kochende Meer der Wooge des Kornfeldes gleicht. Eines zu sein mit Allem was lebt.“ Vrchol této jednoty s přírodou spatřuji v příklonu k pantheismu na úkor dosavadního pantheismu, tak jako ho vyjadřuje dopis bratřovi z roku 1801: „Alles unendliche Einheit, aber in diesem Allem ein vorzüglich Einiges und Einigendes, das, an sich, kein Ich ist, und dieses sei unter uns Gott.“

Dynamické pojetí božství je pro Hölderlina příznačné. V době tvorby „Hyperiona“ zažívá Boha jako působící, tvořící a živoucí bytost. Ale nejenom boží jsou pro něho živé symboly, nýbrž i lidé jsou jimi ve smyslu duchového života, ideí. Hyperionovo poznání Hellady odhaluje orientální prvek řeckého národa. Winckelmann mluvil u Řeků o „Einfalt und stillen Grösse“ a tento obraz harmonické a lidské životní struktury byl směrodatný pro celé století. Evangelium krásy a humanity určilo podstatné znaky Goetheova i Schillerova klasického ideálu. Ale již pro Lessinga byl Řek člověkem napětí a Herderovo pojetí řecké individuality pod zorným úhlem jednoty všech národů je od ideálu klasiků značně odlišeno. Hölderlin dochází k další představě řecké psychy, k jejímu orientálnímu znaku, jenž je syntezou jeho idey o zásadní dvojdomosti, skoro protichůdnosti života.

Vyšetření tohoto v jistém smyslu dualismu dovádí k Hölderlinovu světovému názoru a k jeho estetickým teoriím. Po obsahové stránce je básníkův světový názor již od prvopočátku pantheistický. Ale teprve zkušenosti v poměru k Diotimě vyzvedají z něho typické znaky, shodné pro celou Hölderlinovu tvorbu: nutnost bolesti, moment odloučení, spojení kladu a záporu. Tyto tři prvky: původní jednota, její rozklad a opětný sklad určují jeho dynamický pantheismus. „Und doch wiegt uns,“ píše Neufferovi „die ewige Ebb' und Flut hin und her, und was in der einen Stunde wahr ist, können wir in ehrlicher Weise in der nächsten Stunde nicht mehr von uns sagen, und indes der Brief ankommt, den wir geschrieben, hat sich das Leid, das wir klagten, in Freude oder die Freude, die wir mitteilten, in Leid verwandelt, und so ists mehr oder weniger mit den meisten Ausserungen unsres Gemüts und Geistes. Die Augenblicke, wo wir Unvergängliches in uns finden, sind sobald zerstört, das Unvergängliche wird selbst zum Schatten und kehrt nur zu seiner Zeit wie Frühling und Herbst lebendig in uns selbst zurück . . .“ Tato světová tragika, „dass der Mensch also, um zu leben und tätig zu sein, beides in seiner Brust vereinigen muss, die Trauer und die Hoffnung, Heiterkeit und Leid“ je mu konečně tragikou samého Boha. K náboženskému citění dostává se ovšem později, ale všechno ostatní je přípravou k němu.

Rozpor jako zákon lidské povahy umožňuje duchovní touhu po jednotě. „Als unser ursprünglich unendliches Wesen zum erstenmale leidend war und die freivolle Kraft die ersten Schranken empfand, als die Armut mit dem Überflusse sich paarte, da ward die Liebe . . . Also da, als die schöne Welt für uns anfang, da wir zum Bewusstsein kamen, da wurden wir endlich. Nun fühlen wir tief die Beschränkung unsres Wesens und die gesamte Kraft sträubt sich ungeduldig gegen ihre Fesseln, und doch ist etwas in uns, das diese Fesseln gerne behält, denn würde das Göttliche in uns von keinem Widerstande beschränkt, so wüssten wir von nichts ausser von uns und so auch von uns selbst nichts und von sich nichts zu wissen, sich nicht zu fühlen und vernichtet zu sein ist für uns Fines.“ Poznání bolesti jako činorodého útvaru života, to je metafysický zážitek Hölderlina v „Hyperionu“. Byť výraz Veroniky Erdmannové, jež vidí v básníkovi „předchůdce filosofie Hegel-Schleiermacherovy“ byl poněkud nepřesný, je pro Hölderlina důležité, že stále kladl důraz ne na jednotlivé, ale na jednotu v celku. Celek byl pro něho rozhodující, jednotlivec byl jenom jeho částí a nejvyšší výslednicí Bůh. Teprve v Bohu viděl dokončení, dovršení světa. „A deo principium!“ zní jeho vyznání „Wer dies versteht und hält, ja bei dem Leben des Lebens! der ist frei und kräftig und freudig, und alles Umgekehrte ist Chimäre und zergethet insoferne in nichts.“

Problém „protiv, kontrastu přichází v úvahu i při stilistickém rozboru. Dilthey definoval „Gegensatz“ jako mnoho zjevů, Joachimi Dege jako „Veto gegen sein tiefstes Streben und Sehnen, gegen seine Eigenart“. To znamená stilisticky: všem fragmentům Hyperiona schází duchová jednotlost v myšlence a výrazu, tvůrčí a originální pojetí a zvládnutí ústřední idey. Svár rozumu a citu, vědomí nadbytku a nedostatku, protiklad dočasného života a touhy po zvěčnění, to všechno vytváří v „Hyperionu“ doslovně náladové křivky, jež způsobují mezi Hölderlinem a dílem určitý odstup. Chybí tu jakákoliv vyjadřovací lehkost a smysl pro humor. Při srovnání s romantikou není u Hölderlina kmitavé, nevyrovnatelné problematiky. Jeho člověk je klidný, hluboký, skoro slavnostní, cudný, nitrný, vysloveně hudební, citlivý k světlu, vzduchu, barvě i zvuku. Jako v něm i v líčení krajiny odráží se spříznění s přírodou, pochopení pro dálku, jemnost barevných dojmů atd. Pro básníka Hyperiona a později Empedokla platila jediná zásada: čekati, že srdci vzejde nová blaženost, když vydrží a protrpí se děsem půlnoci a že teprve v nejhlubší bolesti uslyší, jako slavičí tlukot v temnotách, božskou píseň o životě světa.

Konečně poslední otázku: do jaké míry se projevují v „Hyperionu“, ve formě nebo v obsahu, v jednotlivostech nebo v celku, určité náznaky, z nichž by se dalo souditi na autorovu pozdější duševní chorobu? Lange ve své „Pathographie“ k Hölderlinovi, konstatuje v románu přecitlivělost, prudké střídání nálad, elegicky základní tón, který buď se objeví jako nadšení a blouznění, jež skončí v extasi, nebo jako pozvolné propadávání se v sebe sama, mlhavé vědomí ideálu, at již

Je jim přátelství, láska, svoboda, Řecko nebo příroda. Přes tyto psychopathické náznaky zůstává však Hölderlinovo dílo symbolem ryzí touhy a bolesti, jež prýští z básníkovy uměleckého i životního poznání „wir sind nichts, was wir suchen ist alles“.

Bibliographie: Friedrich Seebaas, Hölderlins-Bibliographie. München 1922, Verlag Horst Stobbe. Tam uvedeny všechny citované knihy.

**

FRANTIŠEK STRŽÍŽOVSKÝ

ZAPOMENOUT?

Ruch města umklal a slábl víc a více
a světla řídla, menšila se, do tmy potápěla,
až bludičkám se podobala v bažínách,
když nazpět hleděl jsem a snil.
Jak polypova chapadla se zdály ulice
a náměstí jak ozářené jícen. –

Ach, nevracet se, do noci jít, do polí,
kde oblaky se měsíc prodírá
a na silnici v dáli supí auto. –

Ach, nevracet se, jít do dědin,
jež ponořeny v stromoví,
jak ticha ostrovy,
sní sladce o práci a slunci zítřejšího dne. –

Ach, nevracet se, jít do lesů
a zapomenout na vířivý shon,
a naslouchati korun šumění. –

Ach, zapomenout! –

Leč za zdmi domů, za okny a roletami
a za výkladních skříní světlem křiklavým,
ach, obličejte cítíš s touhami a nadějemi.

A nejsou bratří to a sestry na bulvárech?
A pod posupným čelem oči nepláčou?
A nestahuje ústa křeč, když smějí se?
A v nádrech děvčat z baru srdce nebije?
A nemá lupič duši nesmrtnou? –

Ach, nevracet se? –
Kdo je spasi? – –

VÍTĚZNÁ OBĚŤ

Visuální romanetto.

Nepřátelství položím mezi tebou a . . .

PADÁNÍ v bezdno! . . . Přibývání tíže a nikde možnosti *se zachytiti* Stálé vzdalování se všeho . . . Přechody ve stav, pro který není již označení v lidské řeči . . . Anebo je to vše jen bezpomocné hroucení se sama v sebe?? . . . Není již událostí . . . A tu počínají právě mluvit mé obrazy . . . Leč nutno rozhaliti před jejich záhadností kryjící je šerou clonu denního dějství . . .

Šedm předlouhých let již na sebe nepromluvili . . . A přec bývaly doby, kdy nemohli se vzájemně sebe ani nasytiti. Ale pak přišel čas, kdy přesytila se mu i s celým tím svým prostředím, z kterého ji byl k sobě zvedl. Bylo to *divadlo*, tento vylhaný *ráj podvedených smyslů*, ona penězokazecká dílna, z níž vycházel člověk přebarven, zkreslen a snižen na laciného paňácu, divadlo, ono Eldorado přepjatého kultu smyslů, jež ji bylo záhy z mládí zkazilo a téměř pohltilo. A tehdy ji poznal on, znatel tolika *opravdových* proměn lidského tvora od kolébky až po hrob, on, *lékař*, ježž bylo těžko upoutati trvale ilusemi. Byl také *ve válce* a tu už teprve se k ní vrátil chladný, rozčarován, roztrpčen tolikेरým *zlem* tam a tolikेरou marností zde na druhé straně . . .

První, co učinil po svém návratu, bylo to, že jí *zapověděl vůbec hráti* . . . A tak padlo mezi nimi *heslo k boji* . . . Marný zápas s její strany! . . . Byl neúprosný . . . Mramor a led! . . . *Mlčel a drtil* . . . Opovrhoval její hysterií . . . Vháněl ji do oněch kritických úžin, *Kde nutno jíti do sebe, kde slova mlčí, kde vše je viděním* . . .

Podjaří plně vůně a tajemných nadějí . . . Je neuvěřitelně nádherné jítro, jakoby utkané ze zlatistých osnov světla a průsvitné modří éter-
ných dálav . . . Vzorný pavlán Albertovy vily v úvodí Seiny houpe se na vlnách zmládlé zeleně a rozkošaceného stromoví, podoben v rámci ohnivě kvetoucích vistarrií slavnostně vyzdobenému prámu, plujícímu vsříc jásavě kynoucím nebesům . . .

Zde oddával se dr. Albert občasnému zotavení z vysilujících námah svého ambulatoria či badal tu ničím nerušen a doháněje ve své vědě, oč jej byla připravila válečná doba, nutící jej být, jak říkal, jen „řeznickým pomocníkem“. A Marta, ona skvělá rusovláška, obětovala tu mezitím svým falešným bohům, pěstující s umíněností své vnější přednosti, zatím co duch její osnoval vzpouru . . .

„Vrátím se na podzim k divadlu.“ Těmito slovy se chystala otevřít bitvu, pohřihu ne první v těchto šťastných místech, vyhrazených zdánlivě jen andělům pokoje a míru . . .

Albert mlčel . . .

„Jsem syta již těchto fádní přetvářky, jsem syta již tohoto svého po-

stavení u vás . . . Omrzelo mne již být služkou ve vaší medicínální kuchyni . . .”

Albert mlčel . . .

„Nedte mne se vrátiti v mé prostředí, dejte mi zpět mé umění!”

Albert neodpovídal . . .

„Nedte mne hráti! . . .”

„Jako madam Duvalinovou? . . .”

„Co mám z té cti jí býti? . . .”

„Jste nyní *dámou dobré společnosti!* Či mrzí vás, že jste vybredla z gamské nevázanosti svých dívčích let?”

„Kterou jsem se vám právě zalíbila! . . .”

„Nepopírám . . . To bylo přec vašim cílem se někomu zalíbiti. A toho cíle jste tedy dosáhla. A nyní? . . .”

„Zbavil jste mne veškeré svobody . . .”

„Dostalo se vám důstojné náhrady. To je život, milá Marto!”

„Život! Snad toto stále brzdění všeho, v čem je rytmus, radost, síla . . .? Zákonitá ochrana pro to, co v něm uboze zmrazeného? . . .”

„Nesmíte tak mluvití,” přerhl jí Albert ostře . . . „K tomu nemůže vás oprávniti ani toto vaše umění. Život, toť právě to, čím rosteme sami nad sebe, *nad svá sobecká přání* . . . Jsme jako nekonečně dlouhý řetěz obepínající světy . . . Naše city podobny pak jen kapkám oleje, kanoucím v skrípavé hřídele věčného koloběhu . . .”

„Ó vy šerý kazatelí! Jak strolý to obraz! . . . Ale já nechci se jím spokojiti . . . Nejsem článkem vašeho řetězu! . . .”

„Nejde o to, čím *diceme býti* . . . Je toho mnohem více mimo naši vůli! . . .”

„Nezajímám se o etické problémy. Vratte mne tam, odkud jste mne vylákal . . .”

„Dnes? . . .”

„Hned . . . Rázem . . . Okamžitě! . . .”

Marta se zajikla. Vše: onen sipavý tón, zostřené rysy, vše to nasvědčovalo propukajícímu u ní hysterickému záchvatu . . . Albert pochopil . . . Před nimi na stole skvěla se v slunečních paprscích láhev z českého broušeného skla . . . Byla naplněna ledovou, pramenitou vodou. Vedle stály pak dvě číše . . . Jedné z nich se chopil nyní Albert a nalil do ní té mrazivě čiré tekutiny . . . Pak zvedl ji do výše, při čemž silná skla na jeho očích zlověstně zablyskla, načež – neznámo, jakým to vzájemným lomem paprsků – vystoupilo z jejich oslnivého lesku jakoby vyloupnuto Albertovo oko zirájící mrtvolně, strašně, nepohnutě . . . Hledělo k ní jako z nesmírně hluboké studny či ode dna měsíčního kráteru . . . Bylo to jako vyhaslé slunce, visící nehybně nad propastmi, až ji pojala závrat a děs a dojem padání do ebenově černého víru či po svahu bílé, jiskřivě bílé pláně přímo v zející tam kdesi dole siné dásně smrti . . . *To tedy byl život!* Toto bylo tedy jedině ještě od něho k očekávání . . . Pád v bezdno! . . .

A v tomto tragickém okamžiku její zhalucinované duše rozezněl se od potoka vroubeného pokornou vrbou a hořce vonící olší něžný

hlásek pěníce . . . Zazněl tremolem oněch čistě znejících škál a vysokých poloh, jež činily teskný dojem ojedinelého, ztraceného volání tam z oněch dálav, kde světlo a zvuk jsou domovem . . .

Marta ucítila na hebkém povrchu své bílé ruky krůpěj . . . Skanula s bezmračně oblohy? Ne, byla to slza . . . A jak vzhledla nyní zřehru, probrala se ze svého snění, neb vše to ničím jiným nebylo . . . Albert kladl právě zpět na stůl onu číši, jež jí vykouzlila svým křítálovým leskem a ledově chladným obsahem tak podivnou vidinu . . . Nic se nestalo . . . Byla to scéna beze slov . . . A přece! . . . Tragické tušení. Zoufalství nad životem a zas onen zábrěsk jasu a lepší víry z onoho jasného zřídla ptačích tónů . . . Život! Kde jej chopit? Nutilo ji to promluvit na Alberta, jenž byl po celou tu dobu její vzrušené samomy klidně mlčel, nutilo ji to prolomit tu ledovou hráz mezi světlem jeho a jejím . . . Ale odvaha ji opouštěla, když viděla jež zde zabraného v četbu, když si uvědomila urážlivou chladnost tohoto puritánského vědce a lékaře až do vysílení zaměstnaného. A tak sestupovala vždy hloub a hlouběji v sebe a pronikala tak jako Faust až k *záhadným matkám* . . .

Závan oněch šerých propastí ji však měl obestřít právě tehdy, když se ocitala po boku Albertově v plném výsluní jeho úspěchů. Tomuto se byla totiž zdařila operace, jejíž výsledek byl více než problematický. Byl to případ poranění míchy. *Vyslanec jednoho z jihoevropských států, přišel k této nebezpečné ráně při atentátu. Léčení bylo podle dosavadních zkušeností chirurgické holou nemožností . . . A zde se zdařilo Albertovi ono neuvěřitelné, ono překvapující, zázračné, ac proň samotného šlo tu jen o důkaz jeho dávno již připravované teorie . . . To štěstí! Kde filosof marně stmeloval pouhé pojmy, u něho promluvil čin . . .* Objevil při svém badání cosi jako biologický prvek, bunečný zárodek jednodušší všech, jež se daly dosud kdy pod mikroskopem zjistit . . . Zdařilo se mu jej izolovat a zpětnou syntesou uschnout k samostatnému vzrůstu a použití v individuálních případech k léčbě.

A tak tedy zvítězil nad životem . . . Udeřil dobře mířenou ranou onu odvěkou sfingu, drážďící lidský rozum až k šílenství svou starou hádankou, přímo do tváře a donutil ji tak aspoň před ním na chvíli kapitulovati . . . Byl to blesk genia, zkratka v plíživém dějství světa, cosi na způsob Caesarova: veni, vidi, vici. Blesk, jenž *udeřil*, který však i zapálil ve vnímavé duši Martině a zasul ji v šerý popel ponížení . . . Čím může Albertovi nyní ještě býti? Prázdnou reprezentankou domu, společenskou nulou! . . .

Když radiové vlny nesly do celého světa neuvěřitelný jeho úspěch, tehdy jí bylo vsuktku nesnesitelné . . . Zatoužila prchnout tomu všemu, co jí zde tak snižovalo, někam daleko, daleko, kde by jí nic nemohlo připomínati tuto její prohru . . . Prchala jemu i sama sobě, ale nevyzpytné vlivy podvědomí přivedly ji proti všemu nadání právě tam, kde počala tak slibně pro ni kdysi jejich známost, pod šeré průčelí hospitálu St. Maurice, Albertova působiště . . . Zde chvátal jí on vždy v oněch šťastných dobách vsříc rozjařen ukončením své denní

lopoty, zatím co ona obestřena oním zvláštním kouzlem, jakým působí jaro v kamenné poušti ulic, vyznačovala se tu jako bílý květ ve svém bílém kloboučku a s velikou kamelií za pasem, zatím co čelo její zdobil královský rubín, reflex zapadajícího slunce v rusé její kadeři . . . Ó jak býval tehdy ještě vděčen za prosté její lichočky, tehdy vábil a inspiroval jej dosud život, tehdy se s ním dosud o něco bil, tehdy měl ještě daleko do tohoto zdrcujícího vítězství . . .

A přece – hle! . . . Co se to děje? . . . Nechtěla ani věřit svým smyslům . . . Tam u vchodu stál jeho automobil. A zde přichází i on *ji vstříc* . . . Běží k ní právě tak jarý a usněvavý jako kdysi . . . A teď snad na ni i konečně zas jednou *promluví* . . . Před hospitém byl velký ruch . . . Nebylo možno se k sobě přiblížit, a přec naznačoval jí Albert gestem, že se k ní chce přiblížit . . . Konečně se octli vedle sebe na chodníku a nyní otevřel i Albert ústa, ale neporozuměla mu v ruchu a tak spolu kráčeli zatím beze slova. Marty se tu zmocnila zvláštní, přímo posvátná nálada a byla téměř povděčna tomu mlčení, jako by se bála, že první jeho slovo odvane rázem všechno toto intimní kouzlo, plynoucí k ní z její iluze, že se *k ní vrátil* a vše mezi nimi je zapomenuto . . .

A tak se spolu přiblížili až k prodejnímu časopisům, jejich skleněné dveře byly ověšeny žurnály s nápadně označenými aktualitami . . . Na jednom místě bylo tu modrou tužkou podtrženo jméno Albertovo i nepodivila se tedy Marta, když se tu on od ní odloučil a vstoupil dovnitř . . . Vždyť snad ještě ani nečetl, co se o něm píše . . . Vstoupil, na tom ničeho nebylo, divno však bylo Martě, že obestřela ji v téměř okamžiku mráкотná tucha, jako by se k ní již neměl *vrátit* a opouštěl ji tu navždy, žel, právě v tomto slibném obratu věci . . . A zatím co stála zde v podivné náladě na chodníku, těkajíc svým zrakem roztržitě po mimojdoucích, upoutal rázem její pozornost kdosi nadmíru podobný Albertovi, jenž se jí mihnul v tom hustém davu . . . Obrátila se maně ke dveřím prodejny, jimiž byl před jejíma očima vešel, a již také jako uštknuta couvla zpět . . . Ledový úděs! . . . Tam mezi potišťnými sloupci „Matinu“, „Echa de Paris“, „Figara“ spatřila zelenavě bledou tvář Albertovu, jež k ní vyzírala z černé obruby smutečního oznámení tak jako z rámce pohřebních stuh . . . Ten úžas! . . . Albert mrtev!! Je to možno, když byl právě v tomto okamžiku zde, u ní? . . . Vzpomněla si, jak již jednou, tehdy v slunné, zářící jitra ji obloudily její smysly strašidelnou vidinou odloženého a v pustý prostor vrženého oka Albertova! . . . A tak se zhrozila této halucinační tvořivosti své duše, že prchla z těchto míst v touze uklidnit rychlou chůzí svoji pobouřenou mysl a teprve za nějaký čas vracela se opět bojačně k těm dveřím, kde chmuřila se jí *vstříc* zlá zvěst či . . . A hle! Právě v onom místě, kde byla uzřela Albertův portrait, žel nyní jen temný, prázdný prostor v onom černém rámci, podoben odklopenému otvoru hrobky . . . V náhlém odhodlání vzala za kliku . . .

„Byl zde doktor Albert? Vy jej přec znáte?“ . . . Prodačka poněkud udivena jejím vzrušením, odpověděla kladně. Právě pryč odešel

koupiv „Matin“ a portrait slavného Dem., o jehož úmrtí byla došla právě rozhlase zpráva a jež byla vystavla ve dveřích v improvisovaném rámci, uprostřed vystřiženém to parte . . . Marta již věděla dosti: Hra náhody či Osud? Albert objevil se jí v černém rámci, který uprázdnil, snáv portrait zde umístěný . . . Ale bylo to zvláštní! Již po druhé zjevila se jí takto jeho osobnost jakoby vyřezaná z denního dějství a vržená tam v ono zálučné nezvěstno, jež rozvírá své propastné víry tam, kde se cítíme býti právě třeba na půdě nejistější . . . Ale dosud žil . . . Ještě se mu přece jen mohla přiblížiti, tomu *černému andělu* svých snů. Bude nyní, když se minuli, jistě v hospitéale.

A tak tam zamiřila, vracela se k strohému průčelí, kde chmurně nehybná postava vrátného v temné livreji zodpověděla její dotaz po Albertovi jen chladným pokynem do vnitra budovy . . . Pohroužila se v dlouhou přízemní chodbu, na jejímž konci jí vyvstala nová vysoká postava. Byl to kterýsi medik, jenž zahalen v bílý, až na paty splývající plášť podobal se tu spíše neskutečnému zjevu. Vedena podvědomým tušením obrátila se Marta právě na něho s novým dotazem po zmizelém Albertovi a když se jí dostalo místo vysvětlení jen odmítavého gesta, vybuchla tu vášnivým: „Tak mne přec pustte, jsem jeho paní!“

Zdáloť se jí, že v těchto neutěšených místech rozklenuje vše to skutečné i ono žijící v její obraznosti jen širší a širší propast mezi ní a záhadně unikajícím jí Albertem, a tak vkročila na souhlasné pokývnutí medikovo prudec dovnitř síně, kde se jí objevil obraz, jevíci strnulost sochařského výtvoru. U lůžka při stěně klečela nehybně jakási dáma, v jejímž výrazu byl takový smutek, že si v prvním okamžiku netroufala Marta ani přistoupit blíže . . . Ale pak přiblížila se přec k onomu loži v neodolatelné touze poznati zde celou pravdu a nadržila se nad ním, když tu vztýčila se bleskem před ní ona neznámá s výrazem němé a přec nesmírně důtklivé otázky, načěž se vydralo Martě z hrdla jen stísněné: „*Dr. Albert???*“

A tu se jí dostalo zas jen něměho pokynu, jenž rostl v dramaticky vyškolené její obraznosti v tomto okamžiku úzkostného napětí v jakousi nadlidsky vypjatou atitudu, jež přecházela pozvolným klesáním rámcí v náznak temných, nedohadatelných hlubin . . . A jako by ovládnuta cizí vůlí, postupovala nyní Marta ve směru tohoto tajemného gesta, při čemž každý krok zdál se jí nekonečně obtížným, šla tápajíc rukama dopředu tak jako by se propadla kamsi do šerým hlubin a čekala, že se před ní zvedne zas nový jakýs, neúprosný strážce, odmítající jí navždy od oněch záhadných sfér, kde se jí skrýval Albert. Tápala dopředu plna temných tušení, jež jí vnkala ona místa, kde pouhý vlas rozhraničoval dvě neohraničitelná: říši života a smrti . . . A čekala, že uzří tu někde Alberta, toho velkého válečníka v dějinách všech slavných *tažení proti smrti* podlehlého, klesnuvšího jako všichni druzí kdes u cesty, již byl sám razil, a neschopného již na ni znovu vstoupit, aby jí přivedl až k žádoucímu cíli . . . Opakovala zoufale tak jako slovo mocného zaklínání jeho jméno. Zdálo se, že jeho zvukem

chce probudit k životu mrtvou strnulost těch rozlehlých míst, plných temných stínů, v něž ji to pudilo záluďným vábením neznámých hlubin . . . Připomnělo jí to chůzi nesmírnou alejí, jíž kráčí, unášena rytmem své vlastní chůze, zatím co za ní uplývají kams do nenávratna všechny bolestné vzdechy této země a před ní se to sklání stále spádneji kamsi v snové neohraničitelné, nevědomo, nejsoucno, v něž ji to strhovalo mocí té závrtné chvíle. Byla by se v ně i sřítla, kdyby se jí nebyla ujala dvě pomocná rámě, jež ji pozvedla jako rozmachem perutí v šťastný, všeho oprostěný klid . . .

Byl to *zmizelý Albert*, který ji tu zachytil v pravý okamžik, když již, již klesala v mdloby. A nyní, zatím co spočívala na lůžku, seděl u ní zřejmě nedočkav, až by se probrala k vědomí . . . Před Martiným vnitřním zrakem docházelo zatím k onomu mysteriosnímu rozšerování se skutečnosti pod hustým závojem ochromených smyslů . . . Nemohla si dosud ještě vše ujasnit . . . Co se s ní vlastně dělo? . . . Téměř nic . . . Vyšla z domu v duševní depresi. Pak se tu sešla s Albertem, jenž *se jí náhle zase ztratil* . . . Přišla sem za ním a pak . . . Nic – nic . . . ! Bylo jí z toho až hořko. On, *král jejich snů*, triumfující opět nad pokopenou říší jejich vidin, léčí ji tu teď nějakým *čpavkem!* Oh, jak je to vše hloupé . . . ! *Život a sen!* Tvrdá, šedě bezútěšná realita a vedle této jen podvodná iluze smyslů, pouhé zdání, *divadlo* s celou neřestností svého prostředí a *pak již nic – nic – nic . . . !* Otevřela oči . . .

„Nuže, Marto, jak je? *Nic* to nebylo . . . Vzpamatujte se, má drahá!“ Albert jí pomohl posadit se a objasnil jí nyní také, proč s ní chtěl již dříve, tam venku mluvit. Je pozván b-skou univerzitou k uspořádání cyklu přednášek o svém objevu. Chtěla by jeti s ním? On sám ovšem dosud neví, jak?! V každém případě jí však chce požádat, aby mu, zatím co musí dokončit nejnaléhavější práce *zde* v hospitale, zařídila podle seznamu, který si již připravil, vše potřebné. Ostatně kdyby snad přece chtěla s sebou? . . . Ale on se vrátí . . . „*Vrátím se!*“ Tak doával ještě jednou s důrazem . . . *Ale ona mu nevěřila* . . . Zastřela ji znovu olovená mlha podvědomých tuch. Počal se jí znovu ztrácet v onom šerém *nedohlednu*, odkud se k ní *vracela jeho osobnost* tak jako zbytky vraku, vyvrženě na tento břeh z moře *nezvěstna*, kde mizí vše živoucí, smetené ledovým orkánek *zmaru*. Uděsovaly ji tajemné, letmé vidiny. Bylo to skelně strnulé oko, fosforeskující stín, jenž vanul pavučinově nad předměty, dutý ozvuk nekonečných prostorů, podivné záchvěvy v nervstvu, vše to jen matné náznaky a bédné exuvie vznešené třeba dříve osobnosti, nyní však rozváté, roztržštěné, klesající ke dnu *Absolutna* . . . Otrásl jí chlad při onom ledově čišším závanu z říše smrti . . .

„On se již *nevratí!* Nikdy – nikdy . . . !“

Odešel tam na slunný jih, kam jej byl zavolal učený svět a vděčnost oněch entusiastů, jimž byl zachránil od jisté smrti oblíbeného tou dobou politika a kteří se stejným nadšením udíleli slávu i úkladnou ránu do zad. A tam se také naplnil jeho *Osud!* Byla to nešťastná náhoda, či prozřetelnost, trestající drzé vsahování v svá tajemství, *ale* v každém případě cosi stejně bezohledného jako sám život! Bakterie, jimž vypo-

věděl boj a jež v nestřeženém okamžiku, právě když předváděl před zraky zůstupců vědy, shromážděných z celého světa v b-ské univerzitě, pokus na potvrzení svých teorií, vpadly úkladně a ničivě v jeho organismus . . . Bylo to snad jen pouhé dovršení onoho „nic“, jež choďvalo Martu strašit po celá ta dlouhá léta jejich společného mlčení, uskutečnilo se tu jen to, co byla již předem viděla ve svém podvědomí tak jako *fata morgana* zrcadlicí ve zvláhlých vrstvách vzdušných vzdálené kraje a města . . .

A nyní zde stála ve světě volna, osvobozena od kategorického vlivu Albertova. *Mohla se vrátit tam, odkud se cítila být vytržena . . .*

Pavlán Duvalinovy vily na Seině se stápi v šeravé podzemní jitra . . . Mlde planoucí, zelenavý éter . . . Z popelavé šedí oblak vyráží rudá pásma jako plamenné lilie, zvedající se ze sopečné půdy na řevavých stvolech, jež přepáleny zvedají se po okrajích mraků podobny ohnivým hadům, zatím co zářící kalichy oněch klesají a hasnou vytlvájce ze svého nitra již jen temnou krví zhořklé víno, rozteklé po rezivém lupení opuštěných cest . . . Krvácející světo! Teskno – teskno . . .

„Vrátím se k tavadlu!“ Vzkřikla své rozhodnutí tváří v tvář tomuto pokorně mlčícímu kraji, kde se vznášely osamělé sloupy dýmu z pastvišť a nad stlívající zelení se zvedal opojivě těžký dech usínající země . . . Na cí odpověď tu tedy čekala, komu chtěla imponovat honosností svého prohlášení zde uprostřed této pokory a resignace přírody? Či mohla jím ještě nějak vyprovokovati toho, jenž živ neodpovídal nikdy k jejím útokům a nyní zmlkl navždy? A přec! Co jí to byl slíbil svými posledními slovy k ní? . . . „Vrátím se!“ Ale *nevrátil se . . .!* Zahleděla se do dále . . . Pusto – prázdno . . .! Smutek hřbitova . . . A pak nic . . . Naprosté ticho . . . Nic – nic – nic . . .? Něco tu však přece bylo! Byl tu šelestivě vířící list papíru, jenž proháněl se zdánlivě tak jako ona volný po uprázdňené ploše pavlánu . . . Blížil se a opět vzdaloval a jako by si s ní chtěl hráti, vyhýbal se její ruce, snažící se jej uchopit . . . A pak zaletěl někam přes pavlán a zdálo se, že se již neobjeví, když tu snesl se sem znovu, objevuje se brzy tu, brzy tam a opakuje bez únavy tyto své hříčky . . . Byl to list denního žurnálu, který byl asi Martě spadl s okna, před níž si chystala své věci do Paříže. A nyní, když bylo jím smýknuto až k jejím nohám, četla literární napsu vytištěnou větu: „*Jsem ten, jenž se vrací.*“ Těmito slovy počínal Albert svůj splendídní proslav na b-ské univerzitě. Chtěla čísti, ale tu byl list znovu odvanut víře kol ní v sprálovitých ruládách . . . A jak se tu za ním honila stržena nevysvětlitelným působením tohoto živelného rozmaru, zvedl se tu náhle před ní do výše a ulpěl potom jako by přibit na zdi vily, takže měla ono písmo přímo před sebou jako vyvěšené návěští . . . Ale to jí právě podivně zneklidňovalo, čekala, že každým okamžikem změní list nemožnou tuto polohu, a naplňovalo ji divným neklidem, že se tak dosud nestalo . . . A přec nenašla v sobě odvahy, aby zasáhla samovolně v tuto hru vzduchových vln. A tak zde čekala nevědouc dobře ani proč a nač, zatím co drobný ten zjev náhody či snad čehosi jiného nvukoval jí dojem něčeho *trpitelského*,

jakéhosi přímo *ukřížování*, když zřela tu onen papír *rozpjatý na stěně* a jako by se na ni dívaly z něho *oci Albertovy* . . . A tu četla, co následovalo za úvodními slovy:

„Hlásám *návrat* pro ono dávno zapomenuté, téměř ztracené a přec vždy z vyšším a opravdovějším úmyslem hledané, *svatý Grál* prostoduchých zkazek minulosti, neznámo, X či cos podobného v přemoudřelé terminologii přítomné vědy, vlnící se závoj pravého jsoucna, fluktuující nezvěstno atd. v řeči našich symboliků. A přec *je mi jasno, oč tu může jediné bžet*, není to nic jiného než . . .”

Zde právě se končil útržek, jenž stal se znovu kořistí větru. Ale Martě to stačilo. Pohroužila se sama v sebe a bezděčně se jí tu naskytla otázka: S čím se ona chystala nyní navrátit k veřejnosti po svém zarytém mlčení a vzdoru pro *ztracené iluze*? S novou barvou na tváři, atropinem v očích, náhrazkovým srdcem? Tam, kde Albert se byl *obětoval*, chystala ona snad jen nový *citový podvod*? Byla ho kdy vůbec hodna?

Od Seiny plynuly mlhy – postupovaly nekonečnou řadou, vlály nad stromy jako rozvinující se prapory neviditelných armád – táhly neslyšně z prostoru v prostor . . . A Marta je přec *slyšela* . . . Slyšela jejich vítězné fanfáry . . . A tak změnila směr svých tužeb a plánů . . . *Nedržela se již vrátit tam*, odkud byla již jednou pozvednuta jím, velikým křisitelem *vyšší reality* . . . Pokorně sestupovala hlavním schodištěm tam v onu opuštěnou alej krvavě zardělých platanů, kráčela oblakem hořkých vůní po šarlatovém koberci spadlého listí, listí, jež snášelo se měkce a konejšivě jako dotek andělských perutí . . . Kráčela vstříc tomu němému dosud příští, vstříc jasnému pobřeží zaslíbené země . . . *Viděla cosi* . . . Albert se pro to *obětoval* . . . *A ona v to věřila* . . . *A nebyla již sama* . . . *A již nebloudila* . . . *Již se nevracela* . . . *Nalezla cestu – zázrak – omilostnění* . . .

**

MET. PECHÁČEK

ANDĚL STRÁŽČE

Ty nesmíš znát. Nic nemohu ti říci.
Cos jako propast od tebe mne dělí.
Ať v peklo jdeš, ať k nebi duch tvůj bdělý,
já kroky tvé smím mlčky jenom stříci.

Smíš tušit jen můj smutek nostalgický,
hnán vteřin mukou kterak sčítám dobu –
Ty nežil bys a nedočkal ses hrobu,
mou kdybys užel tvář, můj úsměv – lidský!

JOSEF ZAMAZAL - ZÁTIŠÍ S JABLKY

NÁVRAT

Přicházím.
Jdu večerem
hladov vůně,
známé vůně,
již voní rodná zem.

Obloha večerní,
obloha bronzová,
zdá se,
s kýmsi tichounce rozmlouvá.
Každé její slovo
tiché jako dech
ozvěnou zašumí
v korunách ve stromech;
ó noc je,
noc je,
steré vůně ze všech chalup
do tváří mně vanou,
ó noc je,
noc je,
jak krápěje hvězd
v modrou náruč noci
vzpomínky do duše mi kanou.

Rukou běloučkůých,
jež vonné kdys
jak ptáci dva
skryly se v dlaních mých,
nevidím tu, žel,
ni oči hnědých
nezřím tu,
jich teskný lesk a něhu,
ni rubínů,
jež jako hvězdy
kterés zimní noci
sypaly se z nich
do bílého sněhu.

Přicházím.
Krok můj lehounký jak peří
zvolna blíží se
k známým prahům dveří;

ó když k rodným chalupám se
blížím,
jež tak malé zdají se,
v šeru zahaleny
a v spánku,
krok můj chvěje se,
šelest šlépějí mých
tíšší jest než záchvěv noci
nebo šelest nejlehčího vánku.

Luna hladí je,
všechny ty chalupy, drobné,
snivé,
jichž okny
v nocích tak krásných jako tato
k hvězdám odcházely
jen duše krásné a spravedlivé,
v jichž jizbách
láska nádhernější byla
než noci této nebes skvělý
plamen,
tryskající s horizontu bílých
ramen.

Nyní nepoznávají mne,
němé, zasněné – –

Ó chalupy rodné,
schoulené v těžkém stínu,
vzpomeňte,
pod okapy vašich střech,
jichž každý kámen
mi známý je i každá jejich díra,
vzpomeňte,
pod okapy vašich střech
rodila se velká moje víra,
víra v Boha,
víra v lidi,
víra v celý svět –
Vzpomeňte!
Jak marnotratný syn
opustil jsem vás,

se vším bohatstvím
mladistvého
srdce svého.

Dnes vracím-li se,
vracím se rád,
vracím se vzpomínat.

Na trávník pod okny
s hedvábnými housátky,
na husopasku
s očima modrýma jak nebe,
se sukníci rudou jak severní
záře,
na její čelo,
jež svítilo bělostí jarních mraků,
a dlouhé copy,
jež jako zlatý déšť
sypaly se se sametu její tváře.

Na stromy,
jež z jara chvěly se tíhou květů
a bohatstvím plodů,
když chýlil se již konec léta,
na všechna hnízda,
z nichž ptáčci vyhlíželi

jak z otevřených oken,
bázliví a udivení krásou světa.

Na rodný dům
poslední z té celé řady,
na starý štít plný dřer,
ježž vlaštovice měly tolik rády,
na zahrádku,
v níž pro srdce člověka
vždy něco radostného bývá,
a za ní
na vše strany
dálka,
dálka
a nebe,
jež v nedohlednu v modrý
oblouk splývá.

Ó modré dálky,
proč vábily jste mne
svým neodolatelným kouzlem
již v době,
kdy menším byl jsem
než nejmenší ze všech hvězd
této noci?

**

JAROSLAV ŠULC

HŘBITOV V JAKTAŘI

Jdi tiše, poutníče –
pod stromy staletými
spí klidně věčný sen
ti, kteří tady žili.

Stůj zbožně, poutníče –
v zšeřelém chladu zdí,
ve vůni kadidla
pocítíš jsoucnost Boha.

Věř v život, poutníče –
tu mezi hroby, hle!
kozlátko s děvčátkem
sí v písku krásně hrají.

PUTOVÁNÍ ZA KOHOUTEM

VYKROČILI jsme z města. Bylo lehoučké dopoledne posledních dnů v roce. V těch hodinách umíral rok a jeho smrt byla klidná a šťastná. Dny se měnily v páru, nadýchanou a pěkně natřesenou jako peřina, kterou nám maminka dala kdysi – už dávno – na studia: peřiny a na půl stravy. Táhl čechravý jihozápadní vítr od Bezkyd do oderské roviny, točil se okolo Libhošťské hůrky, okolo Starojického kopce, hladil je, slézal do korun zasněžených jedlí a smrků. Byl teplý, takový víře nepodobný větríček prosincový. Dech dítěte, slabého, usměvavého děcka, které umírá. Ba ano, staří umírají životu a mladí umírají do života. Nad horami se trhaly mraky. Byly vysoko a byly už šedostříbrné. Často se zdálo, že už povolí a že vyrazí slunéčko. Ale nevyrazilo. Schovávalo se, zatemňovalo, ale cítili jsme oblevu. Měklo. I vzduch byl měkký a mazlavý, plácal po tvářích a maně jsme vzpomínali, buďme-li pomočeni. Takový divný den!

*

Pustili jsme se po zaječích capkách. Ale nebyly všechny zaječí. Také pes tu běžel, to nebylo těžko poznat. Lesíky visely na pobílených kopcích jako umělé dekorace. Pole byla hrozně široká a daleká. Až námi ta dálka zalomcovala. Nikdy jsme nemysleli, že v zimě je svět tak veliký. Jistě mnohem větší než v létě. U potoka stály vrby jako tyčkový plot. Ale ty tyčky byly uzounké, jev jako vlákna a husté jako začátek lesa.

Pole ležela klidně a dýchala pomalu. Ani nebylo znát jejich tepu. Sníh je dusil, ale ne křaplavě a smutně. Omamoval je, polehoučku se na ně tlačil a ona jak naschvál mu unikala v tisíci černých plátcích. Ty černé plátky byly jako oči ospalé, které chtějí vidět a hledět, ale jsou ještě oslepeny snem. Meze se ztratily, brázdy zmizely, příkopy byly vyrovnány nánosem sněhovým, no nic jiného nebylo v celém okolí jenom ty tmavé oči polí, tiché, klidné oči, které si nás nevšímaly.

Čekali jsme slunce. Větrík se zatočil a zdálo se nám už, že začne ostrý od slezských hor, ale hned se stočil, jenom blázna si dělá.

Potom se zastříbřilo, oči nás zabořily a viděli jsme před sebou své stíny, šedivé, dlouhé, jako hady, pitvorně se natahovaly, hadi lezou a nemají nohou. Srážely se, protahovaly, v dolinách byly směšně pokrouceny a už jsme je nemohli odehnat.

Také lesy měly stíny a stíny narostly na kopečkách a všude na polích se schovály za hroudy a sekly s sebou líně do příkopů a také si nás nevšímaly. U jednoho políčka jsme našli ve sněhu podkovy s pěkně vytisknutými hřebíky.

Bože, jaké pěkné hřebíky má podkova!

*

U lesa jsme vytáhli ze sněhu borovou větvíčku. Bez šišek, ale zelené Jehličí bylo jako čerstvé. Co s takovou větvíčkou? A že by větvíčky borové rostly ve sněhu? A že by ve sněhu umíraly? Ta větvíčka nebyla ani mladá ani stará, ani na život ani na smrt. Tak jsme ji rozdělili – každému kousek – a dali jsme si ji za klobouk. Bylo to jako přetí nějakého tajemného kohouta, který zpívá jen jednou: na konci roku. A možná také ohlašuje Nový rok. Takový silvestrovský kohout. Kde pak on, takový kohout, se vylihne a co pak on zobe?

*

Tak jsme si povídali o tom silvestrovském kohoutu. Kdosi povídal, že takový kohout vyletí o půlnoci na Silvestra, když se rozehraje muzika, když se na plátnech točí obrázky, když hostinský načíná nejlepší víno, když se zpívá a tancuje, když se mluví hloupě řeči a když si lidé vykládají: Mnoho štěstí v Novém roce! a myslí na své dluhy, na neúrodu, na vojnu a úřady, na čest a slávu, na krásné ženy a nezvedené děti, na ošklivé ráno a na nemocné a umírající.

Ale my jsme tomu nevěřili. Takový kohout, pane, takový kohout nelítá, když lidé jsou smutní. To jenom hvězdičky blikají a sníh se sype, aby se všechno přikrylo. Tak kdy?

*

Nebylo řeči. Hospoda byla prázdná, kočka byla ospalá a jakési děvče se na nás dívalo nemilosrdně a bez zájmu. Uprostřed hořela lampa, vyčištěná, lesklá lampa jako nová.

Byl pod ní oblouček stínu a potom slabé paprsky. Ani jeden nedosahoval do kouta. Byly krátké a zimomřivé a přece bude tát a bude mnoho vody a možná ta voda nás všechny zaleje a odnese kamsi daleko, až tam, kde se líhnou ze zlatých vajec kohouti, kteří vítají Nový rok, kteří zpívají jen jednou za rok.

A chtěli jsme se dostat do takové krajiny. U hospody byl kopec, hladoučkový jako led, sánkami a lyžemi uhlazený, svítící. Hvězdičky naň blikaly a měsíc mu posílal hubičky.

Šli jsme tím kopcem pomalu. Ale děti tam jistě jezdí rychle, sánky se míhají, hop, hop, a už jsme daleko, v cizí zemi, v zemi mládí a všechno je jiné a nové a my jsme malí a hodní baculatí kluci a červené holčičky a máme zimou modré prsty a křičíme: Hop, hop! Jedeme do ráje, hop! A lidé se smějí a hledí na konec pod kopec, veliký člověk je podivný člověk: vidí jen pod kopec, tam je mu konec světa. A my malí? Ach jeli, tam teprve začíná veliký daleký svět.

A jaké jsou tam domy? Jakési.

A jaká jsou tam pole? Jakási.

A jaké jsou tam stromy? Jakési.

A jaké jsou tam ploty? Jakési.

A jaké jsou tam hory? Jakési.

A my nepovíme, co jsme viděli, a my neřekneme, co jsme slyšeli, když jsme jeli na saních. To nám vítr povídal. Větríček od Starojitckého

kopce! A ne! Ne větríček. Kdo nám to povídal? A my neřekneme!
Budeme se smát do rukavic s jedním palcem, do odřené čepice a do
potrhaného vláňáčku! My se vám vysmějeme, lidé zlatí! A vy nic ne-
víte, vy nevíte, co víme my!

*

Na kopci je kostelíček. Umíráčkem zvoní. A kdo umřel? Starý hrobař?
Odpochnutí věčné. – A to neumřel starý hrobař. To tak u nás zvoní
za všechny dušičky, za všechny, kteří letos umřeli, rodiny opustili, dě-
dinu opustili a spí na hřbitově. Bim bam, bim bam! Umíráček zvoní.
Odpochnutí věčné dej jim, ó Pane, a světlo věčné at jim svítí, at odpoc-
hávají ve svatém pokoji! Amen.

*

A už je světlo. V kostele, u nás, všude je světlo. Přejde nový rok a
přijdou jiní lidé. A budou se radovat a budou zpívat. A nám je smutno.
Kohouta jsme nenašli, jen ta borová větévka zůstala na klobouku.

A kdesi daleko za dědinou je bílé pole. Od kopce dolů k lesu. Plné
závějí. Stříbrné. Černé kopečky, černé stíny, černá země. Spí a neslyší.
Neslyší umíráček. Větríček snih načechrává, větríček povídá. Les je
tichý, tichounký. Cesta je bílá.

V závějí se hrabe kohout. Zapadá po krk. Hřeben má červený a oči
mhouří. Kohout vždy mhouří oči, když je mu zle. Kohoutkovi je zle.
Závěje jsou veliké a těžké. Natahuje krk. Čtěl by kokrhat. Nesmí, ne-
může. Ještě není Nový rok. Ocas načechrává. Lysé nohy ze sněhu vy-
hrabuje. Červené nohy. Od mrazu. Červený hřeben jako zář. Paprsky.
Červené paprsky, krvavé, těžké. K dědině. Zvěstovat Nový rok. Ko-
houte, kohoutku! Pojď! Na pi pi pi! Kohoutku!

*

A rok nám odešel. Umřel. A co nám umřelo? Co umřelo starým?
A co nám žije? Ach, co nám žije?

Bim bam, bim bam!

Kohoutku!

Bim bam, bim bam!

Hop!

Hop!

Do ráje. A co nám umřelo a co žije? Nový rok jede a cosí veze?

A co je to, ten Nový rok?

A my jsme malí nezbední baculatí kluci. A my jsme malá červená
děčka! Zasmějeme se! A kdo se neumí smát, musí jít spát!

Andělíčku, můj strážníčku!

My už spíme, a kohoutek? Hrabe se k dědině. Hrabe? Hrabe. Ko-
houtku, na pi pi pi! Kohoutku, na pi pi pi! Ticho. Tichoučko. Tichoučko.
Jedeme. S kopce. Pomalu. Hop! Hop! Můj strážníčku! Hop! Hop!
Andělíčku! Hop! Opatruj! Hop! Mou dušičku! Hop! Kohoutku!
Pi pi pi pi pi!

ZÁTIŠÍ MALÍŘE J. ZAMAZALA

KDYŽ se rozptýlila pára, horkým dechem syčící ve sténání brzd, vynikla soustava ocelových pák, které v rychlíkových kolech nabyly podoby, jak kdysi bylo zobrazováno slunce. Hmotnost stojícího stroje byla vyjádřena přesným vymezením světla a stínu, jenž mizel v prostorách zbavených ocele a zase se zachycoval na železných plotnách, uvedených matematickým výpočtem v soustavu kol, pák, pístů a trubic ženoucích pohybový zdroj na převody, které ukazují zdánlivou lehkostí divákovi čínskou stínovou hru panáčků, svádějících mezi sebou ukrutné boje.

Lehce se pohybuje ocelový obr.

Stín tendru poskakuje po výčnících pražců, po kamenech, podoben horskému potoku, na jehož hladinu sklouzá větvemi sluneční svit, měnící pramen v náhrdelník, sestavený z kmitavých záchvěvů tmavých a světlých korálek. Obrazce stojícího stroje monumentální jasností geometrických tvarů přemění se sykotem páry otáčející kola rozevlátím obrysů v lyrické vzrušení, jež odpovídá výrazovým možnostem letící lokomotivy. Hmotnost a tvar, duševně představované a citěné čarami světelnými a temnými, jsou hlavní osobou filmového sledu obrazů. Slunce ani vzdušné odstínění netvoří náladu efektními iluzemi, již zastírají pravý jejich výtvarný smysl.

Tak i město žije novou romantikou, když představy podivné a překvapující svými prvky staly se během dnů prostou skutečností. Vše udivuje, jako když slunce po dlouhé zimě, kdy jeho vyhaslý kotouč zdál se být jen dozníváním letních radostí, náhle svítí plnou mohutností nezměrné výhně. Tucha představ, jakmile se stane skutkem, romantičtější opojí, byt nakrátko, všední a ustálený běh životní; neboť uskutečnění myšlenkové fantazie jest romantickým. Vyzáduje však i určité formy a způsobu vyjadřovacího, jenž by odpovídal přirozenosti okruhu, v němž se představy pohybují. Číslo, jež seřazena v počet odpovídala idealismem víře ve skutečnost soustavy vesměrné, uvedena v souvislost s možnostmi našeho světa vtělila se ve výtvoř, které uskutečnily aspoň část těch představ, kde duševní hrdinost neznała překážek a byla obdivuhodnou svojí povahou i dosaženými cíli.

Ojíněné telefonní dráty rozkvétají našedlými stužkami, jež perspektivní poučky převádějí v názorný obraz prostorové hloubky. Stíny jejich úseků protínají obrazy měnící se během minut, neboť město jest pohyb a vzruch.

Jednotlivé částice, jež syntesou význačných složek tvoří město a v něm se uplatňují, ustavičně víří a světelné jejich záření vyvolávalo by na citlivém proužku filmového přístroje stále nové obrazy, v nichž bychom nepátrali po jejich složkách, obdivuhodných a při tom samozřejmých, nýbrž vychutnávali bychom jejich celek.

Syntetičnost a hmotnost nového světa postavila se proti rozleptání života citového jako celku, když impresionisté objevili dekorativnost a oslnivost mžikových nálad a citů. Impresionistické rozvlnění barvy ukazuje, jak různě vzrušená náladovost, vzbuzená celou řadou podnětů, působí plně a kouzelně na napjatou pozornost smyslu. Jako souzvuk všech strun klavíru různě odstíněnou intenzitou tónů (tisíce doteky stejně různými) působí na sluch, tak i barevný vzruch pozorovaného předmětu rozvíjí ve vnímání schopnosti pozorovatele, aby se vtělil, odpovídaje odlišované síle podnětu, v barevnost plochy, která svým vyjádřením jest zrcadlovým obrazem nálady věci. Konečně ani náladovost. Zachovaný tvar jest bez tvarové základny, poněvadž na vnímavost zrakových smyslů působí barvy svým harmonickým či disonančním celkem jednotlivých tónů. Obrisy a lineární rozvrh jsou jen matným zdáním a pak i rušivě zasahují určitou vážností v bezprostřední a bezstarostnou hravost celkové nálady. Nalíčená tvář nebo l škraboška maškarního plesu, jež udivují svojí zdánlivou přirozeností a někdy povrchní krásou, jsou okrášleny celou řadou pomocných věcí s lehkostí na první pohled až nadměru snadnou. Ale my po prvním vzrušení chceme viděti, jak vypadá. Jednostrannost pohledu plně nespokojuje a vzbuzuje touhu viděti vše. Úplný celek, kde tvar a barva v sebe zapadají, kde jeví se vnějšek i oči, které jsou okny duše. To žádá soužití plně a intimní, aby zájem byl láskou, jež plně prolne pozorovatele, či aby nitro tvůrce našlo ve světě sebe, jehož tak chápe, že může jej ukázati v plně pravé tvářnosti. Ne náladovost okamžiku, nýbrž náladovost celého životního trvání. Takový vzpomínkový realismus. Člověk žil se svojí láskou a na ni si vzpomíná. Prožívá znova všechny chvíle, jež svojí podstatností a důležitostí zaujaly trvalé místo v jeho snění. Ze všech těch drobtů, takřka jen odlesků vybaví si plně a přesvědčivě podobu své vzpomínky. Jest to ona, poznává ji, ač vnějšek jest na první pohled jiný, ba protichůdný. Vždy jest to jeho láska. Romantická láska vzpomínek, z básněných snem v poesii opěvující životní mnohost jediné věci. Jednostrannost nahrazena syntesou všech pohledů a projevů, které ukázaly vlastnosti typické pozorované věci. Odehrává se pochod opačný, kdy nitro působí na svět. Ať po stránce technické převládá barva či linie, popudem k jejich vytvoření a početi jsou základní vlastnosti zobrazovaného předmětu. Jeho citová oblast a hmotnost jsou základními podněty bez působnosti všech přísad; a jen tyto tvoří o jeho životě uzavřený celek, pravdivý svou přímostí.

Nové umění vysoce citové nepromlouvá ke všem, neboť jeho výraz, aby působil, vyžaduje stejného duševního vzrušení. Připadá jako vysílací stanice určité délky vln, na které musí být naladěn přijímač, aby byla rozechvěna citlivá membrána, jež ukojuje vzniklou touhu po kráse. Citové umění rodí se z prozkoumání předmětu, jak po stránce povrchové pestrosti a výraznosti tak i vnitřní tvářnosti. Umělec prozkoumává svůj zájem po všech stránkách; takřka matematicky číslicemi zaznamenává vlastnosti. Měří hmotnost a tíhu, jež převádí v počet tvarový a barvový. Vědecké prozkoumání, krok za krokem ukazuje

předmět v holé kráse, v jeho prostředí; tím cit takto očistěný poznatky vtěluje se v přesné kompozice, odpovídající povaze celku, při tom však vznošené a jakoby hravé, poněvadž technická stránka se vřila stálým stykem se zobrazovanou věcí.

Umění prochází životem; hledá a nalézá všude náměty, ježto každý jest vhodný, aby v něm byla nalézána krása. Podněty zevního světa, at jakékoliv, jsou ústřední osou obrazů. Vyrůstají nade všechny věci vedlejší a stávají se svými záchvěvy smyslovými slovy básně o romantice nového věku; jest to hymnus veliký a neomezený, bez hranic, kde fantasie je skutečností, kde prostota zaujímá mysl bohatstvím a nádherou detailů. Veliký cyklus o věcech všech, o intimním kouzle zátiší, o periferii měst, krajinách, mohutných strojích a lidech. Veliká kniha o zemi, jejímiž písmeny jsou barva a linie.

Barva a linie se navzájem doplňují. Svou povahou určuje vztahy jedna ke druhé a ze sebe, svými vlastnostmi z druhé vyvolává jen tolik, co doplňuje její výraz, v určitém směru neúplný, v celek výrazný, rozkošný jemně odstíněným takřka mileneckým soužitím obou. Barva opírající se o viděnou skutečnost svými možnostmi abstraktními vyjadřuje souhrn pohybů světelných, ustálených v jednotný celek působením duševní představy tvůrce, jež vyvolává krásu v nejpůsobivější a jemu odpovídající syntese všech složek. Dlouhá doba až do uzrání díla, které má vyvolati náladové vzrušení příslušné zobrazované věci. Linie tvarovými obrysy zachycuje úseky z celého komplexu věcí. Křivka obrysová vzbuzuje okamžitý zájem, jenž se vyvíjí zachycením věcí v takové podobě, která odpovídá různě odstupňovanému kouzlu jednotlivých partií. Působí-li linie bezprostředně, aniž vyrchlal opar životnosti, jest mžiková; takřka pudově vede čáry, beze všech ohledů, dávajíc se unášeti viděním teplého, chvějícího se obrysu.

To jest jedna část umění *Josefa Zamazala* a toutéž cestou ubíral se ve vývoji svého umění. Avšak narodil se na Moravě a posledl volání rodné země. Tak jako jinde i v něm sloučilo se nové umění se složkami národními, které vtiskují v jeho dílo odlišný ráz.

Když beskydské hory začaly tušiti příchod slunce a rozhrnuly noční stíny, tehdy po prvé jsem uslyšel píseň měkkou, mollovou, takovou něžnou, jež podobala se hebké hladíci ruce. Nápěv byl jemný, zrovna jako lesy a stráně. Snad proto, aby nevzbudil těch, kteří spali. Jakoby se bál. Píseň ona byla tichá, ale všude poletovala; prostá, z několika tónů, opakujících se jak hřbety valašských kopců. Kdesi v dáli zněla fujara.

Táhlá píseň v mollové tonině.

A zase se vybavila v mysl, když jsem se díval v obrazy *J. Zamazala*. Tehdy k němu již promluvila tradice umění domácího i lidového. Ta nezná mezí ani přepážek mezi hudbou a malbou. Mánes a Aleš tvořili druhé noty pro slova národních písní a ony shodovaly se a doplňovaly je tam, kde nápěv i text nestačil vyvolati plný obraz. Ba stačí jen kresby, aby bylo slyšeti hudbu, neboť český umělec žil s lidem a choval ve svém srdci píseň rodné země. Když tvořil, tož zpíval, co

slyšel v duši znít dlouhý čas, dříve ještě než chopil se tužky či štětce. Jsou-li díla jiných řešené problémy tvarové a barevné a působí-li prostředky čistě malířskými, u našich umělců vedle citění umění vlastních slyšíme celé symfonie.

I Zamazal ukládá ve své obrazy zároveň i *melodii*, kterou slyšel, jak jí zpívá krajina či květiny. Jejich písně jsou krásné. Vždyt ozvěnou zní v nich širá obloha, jasná i mračící se, bzučení hmyzu, jež spíše vycítujeme než slyšíme. Píseň velkých krajů, svobody, vzývající jen krásu – svoji matku. Barevným laděním vyvolává píseň fujury, neboť našel si svoje Brno a skupiny k sobě stulených stromů.

Mimo některé obrazy plně stojí v proudu domácí tradice a lidového smyslu výtvarného, poněvadž i on dává mu podněty k myšlenkovému dění. Lidové umění však jest jen popudem, aby hledal v něm cosi vlastního, co jest v jeho krvi. Z toho tvoří svůj způsob vyjadřovací jako skutečný tvůrce, ne napodobitel. Lidové umění zjasňuje ve chvílích okouzlení Zamazalovu paletu ve skotačivé tóny barevné, jež odpovídají jak barevnému ladění krajů, tak i oněch stylisovaných jablíček a květin. Nejsou to přímo barvy lidového umění. Jen tušení, ale takové matné a vzdálené. To Zamazal, a nejen on, nýbrž celá řada českých umělců – je to jejich osud či co? – vrací se ve chvílích, jichž hloubky neznáme, v okruh barevného citění rodné země, aby se osvěžili jako slunce, jež v krásné pohádce spočívá hlavou ve klíně princezny, aby načerpalo nových sil a nové lásky.

Vedle této hudebnosti dává tradice dar druhý. Kouzlo přesné, při tom živé *linie*. Žila v celém minulém století a byla v ni vtělena mnohá krásná díla o životě, poněvadž byla prostá jak on sám. V celém vývoji českého umění vládla přesná lineárnost jako vžitý cit. Nemožno říci, že by byla plochá a studená. Byla v prvé řadě hudbou tvarů, poněvadž měla schopnost bezprostředního a přímého zaznamenání harmonického kouzla křivek vláčných a kyprých. Linie byla radost a deník o dojmech a snech umělcových. Ale jako ona tak i barevný smysl byl právě u kreslířů až podivuhodný, neboť znali možnosti obou a nezaměňovali působivou oblast jedné za druhou.

Třetím darem jest horoucí *lyrismus*, sentimentalita. Čisté vzrušení z krásy, kterou vidíme, vzrušení z dějů minulých, jež dříve byly přítomností. Lyrika všech odstínů, vždy však s určitým nádechem pesimoty. Jen trošinku, mnohdy nevědomky, ale přece jen smutek se plíží kolem. Snad mnohdy zaměňujeme smutek za zasněnost. Kdož ví.

Z těchto jednotlivých prvků vyrůstá umění Zamazalovo, a to posledních let. Vypvíjelo se z obdivu umění cizího, přibráním domácích složek v nové umění, jež roste z darů Moravy. Zamazal bere to, co mu ona dává; ani ne z celé, nýbrž z kouska jejího – z *Brna*. Vodí nás ulicemi, ukazuje střechy domů, tak obyčejných, nad nimiž trčí jak strážci tovární kominy; zachycuje ruch nádraží, ulic s chodci nahodilými, kteří stávají se neodlučitelnými a vzbuzují touhu vědět o nich více, takřka vše. Ukazuje město moderní, stále stejné soužitím lidí a jejich starostí rovněž stejných, ale opět pro každého důležitých. Tím

opírá se Zamazal o kraj a půdu, ale nestává se umělcem jen a jen krajo-
vým, poněvadž pro něho znamená částku světa, podivuhodnou živo-
tem všech věcí, který stojí všude za to, aby hledal, co jest v něm věčného.

*

V musejních obrazárnách již dávno dožívají své sny vyznačací slunce.
A housle? – zpívají do hluku motorů o lesním tichu a květinách, o městě
zasněženém, když padla v ně krása rozkvetlé větévky – neboť povýšily
skutečnou krásu věcí, zcitovělou intimním prolutím jejich duší nad
mžikové oslnění zdánlivého půvabu ubíjejících se experimentů. Píseň
jejich jest melancholická. Zrodily se z těl stromů, v něž hvězpivali zmi-
rající ptáci své štěstí jara a letních nocí. Jemné tóny chvějí se jejich
světem obrazů, kde zátiší jest světem věcí a svět zátiším čisté poesie
tvaru a barvy ticha lesů, dýmajících komínů a ztichlých domů.

Ne Courbetův srněc stav ani Monetův lesk katedrál. Tam slunce
leskem paprsků zastřelo prostou podobu věcí. Tato niterně pravdivá
podoba, lyrická krásou prostoty, žije v tvorbě Zamazalově. Tvoří své
specificky vlastní atmosférické prostředí, podmíněné duševními vlast-
nostmi zobrazovaného předmětu. Vyšla z očistující koupele kubismu,
vymezujičho přesné vztahy věcí k tvarové i barvové osobitosti jejich
a vesmíru. Opuštěna jest mosaika kubisujících tvarů. Jak pták lénix
– znovuzrozený a přece tak starý – vzlétá k jasů oblohy ona pravdivost
tvarů, z básněná jemně cítícím srdcem výtvarníkovým v harmonické
akkordy barev. Vyrůstá svět tichý – svět zátiší, zeleně lesů a parků, kde
poletuje píseň faunů a nymf, zesmutnělých dospíváním hravého věku
v mužnost bytí. Oživuje ticho poetické krásy starých pastýřských písní.

Lesní partie Zamazalovy, ztápějící se v zelenavé mlze lesknoucího
se smaragdu, vydechují kouzlem böcklinovského mlčení lesa. Vzniká
jemně odstíněnou barevností, předcházející v plynulém toku z tónu
jednoho v druhý, a z evokace ticha stromů, podmíněné citovým
pochopením duše lesa, jenž vydechuje svoji vlastní vůni a tvoří si svoji
atmosféru stíny větví a vlhkostí půdy. Mlčení lesa splývá v postavu
toho, jenž říká: jsem les. Ticho i bouře. Šumění ukolébavky promě-
něné svistem vídru v řev hněvu a pomsty.

Les je tichý. Barevné a citové kouzlo, které pocítujeme v hloubce
lesů, kde jas dne mění se v soumrak veselý tušením slunečního svitu,
dovede vdechnouti Zamazal i v zátiší květin, továrních komínů a zna-
vených středů.

V zátiších seskupuje Zamazal s velkým kompozičním smyslem ná-
hodně předměty takřka v neporušitelnou soudržnost a životem kypící
svět věcí. Není to již jen prosté nakupení věcí neživých, nýbrž svět
stejný a úplně podobný světu lidí, rovněž podřízenému zákonitosti
osudu a věčného střídání. Zde Zamazal jest tvůrcem největším. Před-
mětům mrtvým dává život, jenž vyplývá z jejich niterných podstat. Tim
dospívá k vířivému podání tvarovému i barevnému. Květiny, šátky a
vše ostatní pohrává si s barvou. Prostá, opojná barva lidového orna-
mentu, tak překrásně jasná a smavá, svítí ze zátiší obrázků Madon

a oněch různých džbánek, v nichž dožívají pivoňky či růže a jiné květiny. A tam zase faustovský sen o kráse ztlumené fialovou temnotou noci; tam červeně máků s kouzelným úsměvem Jana – Bakcha.

Tlumená vířivá barevnost záttíší přeskakuje i v obrazy měst; Zamazal jest básníkem Brna. Zjemňuje ve visích svého města barevnost palety v několik příbuzných tónů a rozechvívá je ve svit nejkrásnějších – co se týče jemnosti a citového pochopení – komposic barevného chvění. Barevná soudržnost Zamazalových ulic a střed domů ukazuje v největší míře moderní citění, jež citlivě ke svému okolí vychází z jeho nitra a povyšuje opomíjenou podobu věcí v částici věčné krásy. Z mlhavého lesku obrazů vykouzluje Zamazal své Brno. Bez křiku falešného sociálního citu, bez oblíbeného zobrazování periferie, špinavých dvorů a tajemných postav. Město v údolí chvěje se životem tichých domů zahalených v dým továrních kominů. Nad tím vším vynořuje se v jasú oblohy chrám sv. Petra. Přivřítí oči, abychom lépe slyšeli skutečnost, která pochopením krásy skryté ve všednosti stává se pohádkou.

**

JULIAN TUWIM – přel. OTTO F. BABLER

PÍSEŇ O RADOSTI A RYTMU

Na nebi zableskly hvězdy.
V prostoru – miliardy vesmírů.
Ticho.
Opírám čelo o dlaň a *myslím.*
Nesním.
Procitla ve mně veliká Skutečnost.
Pravda, jež do očí bije,
pravda opravdová, zřejmá, jediná,
věčná:
Já – pod tou obrovskou hvězdnatou klenbou,
já – jenž mozkem chápu její celek,
stáším se v ní, opájím se sám sebou,
zvolna – v sobě – docházím sebe sama:
velké radosti a velkého rytmu.
Vše, co jsem myslel a mluvil a činil,
bylo jen na to, abych dospěl
k pochopení všeho:
když tak radostně spočívám v sobě,
ohromným tichem odevšad zahalen,
a když mi srdce bije rytmem všeho,
co mne obklopuje.
Dost. Slovo není třeba.

MELANCHOLICKÁ PROMENÁDA

DÍVKA A SMRT

V šerý prach oblaků se snáší měsíc,
srny jdou pit a něžné hlavy kloní –
na cestu v mechu se položil
zlatý stín jara
a voní.

Tenkrát jsem chodil po lesích a zpíval.
Noc měla modré stíny,
na cestě v mechu jsem potkal
dívku a smrt
sen z pavučiny.

Tenkráté bylo jaro, je tomu dávno,
Lužnice byla hvězd plná,
časbledých květů zvolna plyne,
noc pila měsíc
a stříbrnou vodu srna.

Procházím zase krajem, bledá Markétko,
tvůj kolovrat je němý,
potkávám tvůj divčí stín
a smrt
s liliemi.

Večer se všechno rozplyne v stínech,
jen hvězdy tíše spí.
Naše stíny životního dobrodružství
se rozplynou v noc
a zvadlé květiny.

V šedý prach oblaků se snáší měsíc,
zlatý stín jara se sklání k zemi,
na cestě v mechu se položil
bledý stín smrti
s liliemi.

MELANCHOLIE

K večeru začlo jaro,
hodina milenců a konvalinek;

za mého mládí chodily zahradou vily,
pouštěly ptáky a květiny
z kouzelných skřínek.

Dnes chodí zahradou křehký stín,
zhasly navždy ty oči.
Růžová mlha se snáší každodenně
v poletující oblaka
a kouř noci.

Zvolna se propadám na dno
modří své cigarety.
Mlha za mnou, mlha přede mnou,
v níž krouží oheň hvězd
a padající květy.

DOPIS A KVĚT

Ta modrá hvězda k ránu uhasne
a mrtvý pták už sotva doletí;
na stole tikají hodinky
a dopis
s černou pečeti.

Když vyšla hvězda v spleti mléčných čar,
na dopis dívka rty své otiskla,
šel za ní bledý stín,
láska
a černá tma.

Je ráno. Hvězda zhasíná,
mé srdce bláhové, kdy dočteš dopis dětinný?
Smrt chodí ve stínech,
zima
a pohřební květiny.

KRAJINA VZPOMÍNEK

Prsténce kouře plují do modré oblohy,
v hlubině poletují stříbrní holubi.
Spirála mlh se zvedá a stíní krajinu,
do vřesu padá hvězda a mizí ve stínu.
Lužnice v lukách plyne a podemilá břeh,
za lesem v zátočině, v krajině vzpomínek.

Večer se naklání,
točí se kaleidoskop hvězdných mlhovin,

**mezi balvany
svatojánské mušky**

modř a stín.

**Čas plyne zvolna krajinou,
je tomu tolik let, co jsem tu sedával.
Vlak tikal jako hodinky,
létaly hvězdy a vzpomínky**

modř a stín.

**Ach, navrátit se k břebům Lužnice,
k té nejsmutnější z řek,
pít zkrvavělé kouzlo měsíce
svůj vlastní stesk,**

modř a stín.

**Pozdravujte mé lesy a ptačí hnízda v houštně,
ty stopy dávné lásky zaváté,
vichřice rádí ve hvězdách a v hlubině
všedno je zaváté**

v modř a stín.

**Na okraj noci padá inovatka hvězd
a plyne čas.
Krajinu z deště, mlh a silhuet
opřádá podzimní vlas**

modř a stín.

**Pozdravujte tu plavovlásku,
kterou jsem miloval.
Odjela v rychlovlaku
zahalena v svůj šál,**

v modř a stín.

**Je jaro, léto. Jsem tu samotén,
poslední vlak už odejel na podzim,
všedno se rozplyne, všedno je sen
z hvězdných mlhovin,**

modř a stín.

Prsténce kouře plují do modré oblohy,
v hlubíně poletují stříbrní holubi.
Mlha padá k ránu a stíní krajinu
a hvězdu pošlapánu jsem našel ve stínu.
Lužnice v lukách pláče a podemílá břeh,
už nedoletí mrtvé ptáče v krajinu vzpomínek.

**

HILAIRE BELLOC — přel. OTTO F. BABLER

BALADA MATCE BOŽÍ CZĘSTOCHOWSKÉ

Ó Paní, jež tak tajemna jsi nám,
ó Královno, jež plná's rajských vнад,
již svatě Hildě zjevil sen, ne klam,
když uslyšela lesem hudbu vlát:
Mne přijmeš, mraky výš až budou stát,
až stáda půjdou ke svým dědinkám.
Toto jest víra, již jsem měl i mám
a v níž bych jednou také zemřel rád.

Chlad proniká až k mořským hlubinám,
jeť s prudkou vlnou nebezpečno hrát,
les dálkou táhne se vstříc nočním tmám.
Kde přístav je, v němž loď by mohla stát?
Ty k světlu vedeš však, a mnohokrát
já slávu Tvoji proto vyzpívám.
Toto jest víra, již jsem měl i mám
a v níž bych jednou také zemřel rád.

O Matko pomocná, jsi zlatý Chrám,
jsi pochva Meče, ze sloni jsi Hrad,
jsi Jas, jenž stoupá vzhůru k výšinám,
jsi Vidina, jež kojí lidstva hlad.
Ty do boje se se mnou budeš brát,
má Ochrano, at zlobu překonám.
Toto jest víra, již jsem měl i mám
a v níž bych jednou také zemřel rád.

Poslání

Ó Princi, jenž jsi snížil se až k nám,
má báseň, již chci ve tvé stáji psát,
at hlásá víru, již jsem měl i mám
a v níž bych jednou také zemřel rád.

HODINA PŘED SMRTÍ

SVĚTLA jako žiznivě květy polýkala syrové výpary večerní mlhy. Tramvaje vlekly vrškový soprán svých signálů na kolejích jako za-dávený sen v čelistích chrtích.

Jeho tvář uškrcena kaučukovým límcem šla městem jako dlaň svírající peníz, který byl vzat z oběhu. Poslední dny spal málo. Z očí mu prorázela nevyspalá duše. Klobouk vražený do čela dodával jeho postavě známkou vzpoury. Obličej s tvrdými brázdami balancoval uprostřed ramen ve skobě křížené temně červenou vázankou jako sen, který se blíží k ránu. Na ústech byly dosud stopy včerejší noci, pach ztuchlého piva, slov bláznovských cest a úzká štěrbiná, přes kterou nebylo lze úplně ústa zavřít, se trásla jako tajemný mezistupeň mezi nebem a zemí. Ale toto všechno obklopovala záhadná obłudnost jeho vyzáběloho těla a ruce v tupé zasněženosti se křečovitě svíraly v kapsách. Krev mu v spáncích kolovala jako dunivé kroky nad myši za živa zazděnou. Šel tupě jako mrtvý se svícem, kterého pálí do dlaní vosk dohasínající duše. Zdálo se, že i hnědý zimník odřený jako havraní stesk mu jde na pohřeb. Vodnaté oči kreslené na žlutém plátně jeho tváře pluly jako duté trombon před studenou rozkoší příštích nocí, které dosud nebyly vymodleny. Noc mu byla opiem. Jeho krev ležela v něm jako studený obklad. Sel z ní strach a jeho nervy ssály ze zimníku, čpícího nikotínem a rašelínou potu, potravu. A duše, ležící za výkladcem vodnatých očí, držela s tesklivou úzkostí tympán silně klenutého čela.

V očích nebylo písně.

Klakérský pokřik pouličních kamelotů přibíjel lidem do uší senseace. Nahoře temné nebe se dusilo jako obraz, který spadne. Fosforeskující reklamy se tráslý rostoucím přívalem šedých par jako řevavé bíce nad těly mrtvých tanečnic. Bylo nutno, ač ulice šilela živým královstvím, hovořiti o mrtvých kulisách, za nimiž se vleče bloud, který sám sobě ukradl srdce. A ku podivu, přece existovalo jeho srdce. Chvělo se jako ztracený šat v zapadlé dílně, kde sykot rozpálené žehličky se zoufalým chvatem činí z něho úbor sváteční. Vodnaté oči vyhlásily vzpouru proti jemu samému.

Vzpourou to počalo. Kolem tekla huspenina lidských těl s červenými, veselými dušemi, s dušemi černými i bílými, avšak v syrových výparech večerní mlhy byly jedny druhými nakaženy. Nebylo lze rozeznati houslí od trubek, zimy od chladu, černých očí od modrých, vše se zdvíhalo, klesalo do večera zacloněného uličními svítilnami. Večer, temný pirát, zapadlý do drožky modrých mračen, světélkujících černí, honil jako poblázněný detektiv legitimaci živnosti duší. Před chvílí se jemu – tomu našemu člověku – vpletl do cesty, sklonil k němu svůj obłudný obličej a usedl mu do ucha tím známým zvukem, jenž tak rád rozkrajuje ticho a zní jako táhlé tenké pištění, které láká duši jako bludný psod.

P. AUG. ARZAL O. S. B.

To bylo za Fischerovým plotem, kde cesta se rozbíhá k západu a k severoseverozápadu jako konce dvou šlí, které spadly mrtvému obru. Tam bylo prabídné osvětlení, jediná lampa plynového světla. Pak tam byly ještě stromy, prastaré akáty a za nimi na hromady navezený štěrk. A dva domy. Ale dohromady to celé činilo dojem pracně organisované samoty, jako by komusi na tom záleželo, aby dokázal tvar tmy; mohlo to zcela dobře být obráceno vzhůru nohama: kdyby byly střechy dvou domů ostatně velmi starých vklíněny do země a podlaha se dotýkala nebe a kdyby akáty větvemi se couraly po zemi, zkrátka i kdyby ta plynová svítidla učinila bravurní stojku, nebylo by to vůbec nápadné a tma by tím nebrala risiko na sebe. Jemu se to však nehodilo.

Chtěl jednou tuto tmu zraditi. Pět let již nebyl vypátrán. Vytáhl tedy hlavu z tohoto zatraceného kedlubu sna a z náprsní kapsy černého zimníku, pod níž byl opelichaný všíty kus klotu s rozřapanými nitěmi, které dávaly tvar písmen do sebe vklíněných J. T., vytáhl kus papíru. Byl to formulář od policie. Poptávka po adrese. Chvilí se vpíjel lačným zrakem na řádek tužkou psaný rukou úředníka: Beethovenova 14. Odhlášen neznámo kam. Vsunul zpět papír do kapsy a na tváři mu zůstaly chvíli stopy úžasu. Pak už byl zpět v městě, neboť této samote, ve které hořela jediná plynová lampa jako utopená kočka, zavěšená na klíce příbytku, z něhož zapomněli odnésti posledního z rodu, již nevěřil. Činila jej toliko lačnějším. A on měl přistoupiti s úplnou rozvahou k němu, chtěl-li jej zabít. Zabít jej úplně, pak by se snad hromada nad ním sesula v osvobozující otvor, z něhož se dostane netoliko hlavou ven, snad bude moci i krkem hýbati a naučí se bez bázně kol sebe hleděti. Bylo potřeba této vraždě dáti tvar, aby nezklamala, aby nebyla hozena do větru. Jal se o ní uvažovati. Dnes už nebude tolik síly k ní zapotřebí, tunel byl vražen do nové hory a on tunelman, poslední svého druhu a rodu, zamává radostně čepicí vstříc první hvězdě, kterou spatří na druhém konci. S tou samotou, o níž jsme již řekli, že mohla tak dobře i se svým sourozencem tmou býtí vzhůru nohama, to nebylo tak zcela jednotvárné, neboť kdybyste si byli stoupli mezi onu lucernu, o níž nebylo lze tak zcela bez hany říci, že by se nepodobala spíše vetchému deštníku, jenž ještě více do sebe tmu srážel, a onen první dům a divoká kočka by vám byla na chvíli zapůjčila své brýle, bývali byste pozorovali, že dveře tohoto domu se odsunuly, že se vynořila postava s malickým kloboukem, jenž dával tušit značně velikou hlavu s výraznými očima, tupým nosem, poněkud zvednutým. Pak byste byli přísahali, že jest to muž praktický, jenž nosí boty s gumovými podešvemi, že pamatuje na svou rýmu: chtěl právě kýchnouti a vytáhl ze svrchníku dva vyžehlené kapesníky, že v této chvíli má i znamenitý zrak, neboť utřev si nos ověnil se pod obočím skřipcem. Viděl tedy vše. Cestu před domem, lucernu a člověka pod ní stojícího. Zahlédl i papír v jeho rukou. Náš známý, vlastník svrchníku značně opelichaného, jehož monogram J. T. jsme si byli zblízka prohlédli, vsunul tedy papír zpět do kapsy a dal se do kroku.

Ostatní již víme.

Chvilí chodil vřavou města, pak jej popadla ona *vzpoura proti sobě samému*, a její důsledek, že nutno jej zabítí nemilosrdně a důsledně. Bylo rozhodnuto. Bude nutno jítí do hospody. Vyvolil si útulnou hospůdku u Zeleného kohouta.

Stála zapadlá v malé uličce, souběžné s hlavní třídou, která ústila na náměstí. Měla všechny předpoklady romantismu, které činí staré víno tak opojným. K Zelenému kohoutu šlo se po čtyřech schůdkách dolů. A tento sestup nebyl zrovna tak k zahození. Sem chodili lidé, kteří byli ex obligo, nenáleželi oficielně k žádné hospodě, podobali se oněm ptákům, kteří milují široká horstva. Byli to lidé nešablonovití, romantičtí anarchisti, cowboyové honící na hnědouši vzpurného týdne sny a lasem je dávící jako zvěř, která raněná padne, až zhoří poslední oasy, šlehající žár do cowbojských tváří, které již neprobudí poslední neděle před smrtí.

„A já se vsázím, že nemáte pravdu,“ volal z jednoho kouta do druhého muž širokých ramen.

„No tak proč, to by tak.“

„Chcete vědět?“ a ramenáč se usklíbl do rezavých vousisek, zvedl se a klátivým těžkým námořnickým krokem ubíral se ke stolu naproti.

„Vidíte, vy jste starší než já. Souhlasí to?“

„Ano, je starší o hodně, aspoň o patnáct let,“ chechtal se drobný človiček u stolu vedle, kde nyní stál ramenáč.

„Tak a vidíte. A jste militarista. Já z vaší řeči usuzuji, že jste hrozný militarista.“

„Oho, snad se nedáme zabít?“

„No ja, on patří k nacionálním. To musíte vědět,“ vřeštěl drobný človiček.

„Tak vy jen se zbrání?“ A prudkým pohybem vyškubl z kalhot revolver. Mířil jím na svého soka. Vtom se rozletěly dveře a hospodou se rozlehl výstřel, zrovna uprostřed nich. Militarista, člověk vysokého krku, s drobným knírkem pod nosem, se popadl za hlavu a chtěl padnout, neboť myslil, že jest mrtev. Antimilitarista pak neměl nic pilnějšiho než rozevřít prudce ústa a vsunout rychle svůj revolver zpět.

Človiček, který zasahoval do debaty a červeným pláštíkem svého píštivého hlasu činil bojovnou náladu obou soků, schoullil se zoufale pod stůl.

Dveře byly dokořán.

Vstoupili dva lidé. První byl náš známý se *vzpourou*, který byl v obličeji bledý a za ním muž, jenž jej spatřil pod lucernou.

„Pánovc, prosím, abyste si nečinili těžkého svědomí. Ujišťuji vás, že onen pán s revolverem nevystřelil. Jak vidíte, probral se i onen pán u stěny z úleku. Ano, jde o pouhý úlek. Nejde vlastně ani tak o můj výstřel jako o to, že jste se lekli. Není mrtvých ani raněných. Věc je velmi jednoduchá. Naslouchal jsem u okna, jak račte vidět, stačí pouze si přidřepnout a ostatně jest jedna púle otevřena. Račte prosím být toho náhledu, že při rozdílu mínění je to hlavní, abyste nebyli překvapeni. Ano, nezáleží tak na rozporu vašich ctěných názorů jako

spíše na výstřelu, který přišel znenadání. Pane, jsem si jist, že kdyby vás tento pán byl ráčil zastřelit, že byste se nebyl tolik lekl jako mé neočekávané rány. A vy opět, že vás někdo předešel. Není-liž pravda?" otázal se, přidržuje si skřípek, člověka se *vzpourou*, „na tom záleží, jestliže nás někdo překvapí.“

Způsob, kterým se tento človiček *s výstřelem* a kloboukem hubertovské barvy, který držel poněkud rozpačité mezi kratičkým ukazovákem a palcem, uvedl, byl definitivně zdrcující. Antimilitarista a dva hosté se zvedli a odcházení se zdvíženými očima, zapuzující vše, co kolem nich existovalo, neboť se vrle báli. Ramenáč pak vrazil si rudě károvanou čepici se zeleným podkladem šikmo do čela a vrhl vděčný pohled s úsměvem na muže *s výstřelem*. To neušlo člověku se *vzpourou*. Hospoda byla prázdná. Hostinský se odněkud náhle vyhrabal, těžký v zasnění jako tlustá želva s krtčíma očima, s rukou na bráše. Zabuřel cosi, že je rád a nebýt toho výstřelu, o němž se vyjádřil jako o důmyslném postřehu, že by bývala tekla krev, takhle že má ramenáč, velmi zlojalný rváč a pobuda, hřebínek ustrížený. Postavil před oba hosty po půl litru pilsenského, chvíli mžoural očima, chtěje dostati tak lacino bez ptaní od muže *s výstřelem*, kým vlastně je, pak se postavil do rohu k lampě, do baculaté dlaně snažil se chytnout mouchu, což se mu nezdařilo. Zakolébá opěť víčkama, zda tento jeho nezdar nespátril muž *s výstřelem*, o němž si myslel, že jistě lépe by chytil mouchu, a když viděl, že není blamován, zalezl za regál u výčepu.

„Co pak znamenal ten vděčný pohled?“ počal muž se *vzpourou*, skříživ nohy za stolem.

„Domnívám se, že to platí mně. Leda by to platilo oné mouše, kterou marně ta tlustá koule dhytala. Není ani tak tlustý, jako spíše durý, neboť nesvedl ani vzbudit veselost. Chytati mouchu není tak lehký sport. Jsem jist, že není profesionálem v tomhle a že činí tak jen příležitostně, ve chvílích nesmírného ticha, kdy je mu úzko. Chytati mouchy, nemyslím zrovna masačky, avšak toliko naše pouhé světniční mouchy, to předpokládá mistrnou ruku, soustředění se, ruku lehkou jako sen, ostatně je to virtuosní skiza a činí mi mnohem větší potěšení dhytati mouchy rukou než laicky pouhou plácačkou. Vy jste mně však povídal o tom vděčném pohledu. Nezapírám. Ramenáč měl mi býti proč vděčen. Vždyť měl obyčejnou pistulu. Považte, na kapsle jen. A s tím chtěl honiti frajeřinu.“

Náhle muž *s výstřelem* prudce vyletěl od stolu, volaje zuřivě na svého druha: „Rychle pryč, policiei!“ Oba popadli svrchníky, které si v dhytu zaměnili, takže muž *s výstřelem* hodil na sebe svrchník muže se *vzpourou* a naopak.

„Tudy,“ a malá postava, na níž trčel maličký klobouk, s rozzářeným obličejem se hnala okolo regálu, kde se hostinský probíral z polodřímot. Hostinský však dobře věda, že s lidmi na útěku nejsou žerty, zaklel sám do sebe a spatřiv nad to ještě úsměv v obličejí vedoucího útěk, pokládal tento smích za rekvizitu velmi zločinného elementu muže *s výstřelem* a proto se tvářil, jako by číchal k vonné kytičce.

„Ne tam,“ volal muž s *výstřelem* na svého druhu, „tam byste se dostal do sklepa s brambory,“ a přeskočil, přidržuje se oběma rukama, jako by měl zkoušku z tělocviku, úzkou bránku, která vězela mezi zdí, ne vyšší než jeden metr. Muž se *vzpourou* nemyslí v té chvíli na nic jiného, leč aby stejně, ne-li lépe dokázal tentýž skok. Zdařilo se mu to.

Oba octli se na jakési široké planině v naprosté tmě. Ze tmy trčely suché jabloně a vítr si na nich brousil zuby. Muž se *vzpourou* se rozběhl ještě kousek, jsa hnán počáteční zpozvolnlí, na vlastní příčinu, proč prchájí na tuto pláň, která se svou zakrslou, rezavou travou a tupými rařkami jabloní podobala dábělskému prádelníku, do něhož jest nutno odkládati tísnivé již límce strachu před policií.

„Ať tak,“ přiblížil se k němu muž s *výstřelem*, nasazuje si skřípec na oči a zahvízdl, „co jste tu ulovil?“

„Ano, to je past na ondarty. Ale jak břídišská,“ drnčel nakřapnutým hlasem, v němž se tajilo cosi jako opovržení, druhý muž na útěku, „jak primitivní,“ pokračoval a odkašlal.

„Pst, počkejte tu, já se vrátím. Je-li již pryč policie, uhradím naši útratu. Ale vy zůstaňte, rozhodně, vracejí-li se dva, je to vždy nebezpečné. Prdáme-li, je lépe, je-li nás víc. Ostatně toliko jedinec se vrací. Myslím, že mi i historie dává za pravdu. Přiznám se vám, že bude brzy jasno. Zdá se mi, že vzduch za námi je čistý,“ a spravoval si na hlavě svůj malý klobouček, který v této tmě ztrácel úplně hubertovskou barvu.

„Pane, to je prahanebná past. Vulgární. Žádný důmysl.“ Muž s *výstřelem* odskočil do tmy. Bylo slyšeti skřípot branky, pak kroky na cementovém dvorku.

Pod jabloní zůstal ten s pastí. Očima se koupal v jakémsi opojném snu. Ačkoliv byla půda chladná, usedl na zemi, položil starou rezavou past na klín. Svrchník, který měl ledabytle viseti na zádech, svezl se na zemi. Muž s *výstřelem* se vracel.

„Pst, nemáte zápalek nebo kapesní svítilny? Je tam horší tma než jsem tušil. Je to vždy horší vraceti se ze tmy, než do ní prchatí, ani jsem si to nemyslí. Nemohu se dostat zpět. Na dvorku tam škrtí ďábel duše.“

„Co policie?“

„Ne, ne,“ šeptal druhý „to mluvím jen tak obrazně. Máte? Vidíte, jak skvostná náhoda. U všech všudy, my jsme si zaměnili svrchníky. Heleďte, ten váš bych neoblekl, jsem tělnatější. No, nevádi. Svítilna funguje.“

„Pane, tady máte, když budete tak hodný, na to pivo.“

„No tak dobrá. Jen to nechte, musíme odtud zmizet, jen co se vrátím. Nemůžeme nikdy světské spravedlnosti úplně důvěřovat. V našem případě by zaujala relativní stanovisko.“ Odběhl, hopkaje jako dobře

živené kůzle a kývaje v běhu svou širokou velikou hlavou, na níž trčel hubertovský klobouček jako vršek hříbečku na tlusté stopce.

A opět zaskřípala vrátka. Pak bylo ticho.

Studená půda počala muže se *vzpourou* chladiti. Pohlédl do mračen, zda nevyjde měsíc. Pak si vzpomněl, že měsíc každé noci nevychází. Na tváři mu počal růsti zvláštní mezisvit mezi životem a smrtí, ale mělo to hrany. Určitě. Jeho nos byl špičatější, vůbec jeho tvář se drala dopředu i rty se rozšiřovaly.

Bylo nutno dostati se ven. Vše se dusilo jako symfonie, kde housle tapají a nenalezají výhodiska, žestce jako opili hledají spasitelných příkopů pod okny pro útek.

„Blasfemie,“ zasyčel, „takovouhle past!“ a uvědomiv si, že země je chladná, praštil rezavou pastí. Zazvonila o tvrdou zemi. Jablůň za ním se zachvěla, rozrývajíc jako špendlík bolavou ránu tmy. Tam v ten směr, kde stála hospoda, šplhalo znízka černé mračno se sivými konturami jako zloděj do špýcharu. Ale pod ním krvavělo nebe, jako by někdo vychrstl pohár červeného vína. Pak zaduněla siréna, jako když zaduní vrata přibouchnutá černou rukou. Ticho se zlomilo jako nalomený žebřík a narazilo spánky na tenkou sirénu, která ječela jako škrcený pes.

„Tam hoří,“ povídal vrátivší se muž s *výstřelem*.

„Co pak asi?“ a druhý si mnul spánky, jako by vzpomínal ve snu na živou ulici.

„Kraftova fabrika. Ale pojďte.“

„Díváte se rád na oheň?“

„Na všedno, i když to páli. Takhle nemůžeme jít. I do tmy je nutno jítí svátečně oblečen. Oblecme si každý, což naše jest,“ rovnal si skřípce na nose a potíhu pískal.

„Byla tam policie?“ tázal se druhý se ztajeným zájmem.

„Ne, což nevidíte, že hoří? Zajímáte se o staré věci,“ pravil a v zá-pětí prudce kýchl. Zatrolená rýma! Mám-li rýmu, beru si s sebou vždy dva kapesníky. Pojďte, tady to znám. Sejdeme po této kostrbaté cestě a jsme hnedlinko u Fischerova plotu. Chodíte občas do muzejí? Je dobré, učíme-li se od starých. Pozor, tady je drát. Kýho kozla, že to tady už neshodili. Je to zvláštní, že taková noc není nic jiného leda museum. Jsou tady tuze vzácné věci. Bolest. Strach. A božičku, všedno v takových podivných vitrinách. Zatrolené psisko, to štěká. Ten mi jde na nervy. V noci vyje, jako by mu rozparoval břicho.“

„Ale kam jsem to až přišel?“

„Myslíte jako na nás? Mluvte přece v množném čísle. A vůbec neodcházíme. To je ohromný hříd.“

„Jak to?“

„Co člověče,“ durdil se muž s *výstřelem*. „Kš, jedeš!“ zadupal na psa, který se za plotem rozvzteklil. „Kdo říká, že odchází, je osel. Přichází se. Vůbec se neodchází.“

„Co ten pes tak řve? Čuje uprchlíky,“ vyhrkl ze sebe druhý.

„Vypravujte mně něco ze svého života.“

„Cokoliv? Ach, nic mně nenapadá.“
„Snad přece, půjde se nám lépe. To nevdá, že tam hoří. To už je za námi.“
„Ale budete se mi smát.“ Když viděl, že muž s *výstřelem* tvrději mlčí, vzdychl. „No tedy. Já jsem mívál rád, když smrákalo.“
„Rozumím. Předhod. Slunce je totam. Známe to. Stíny. Atmosféra doléhá na duši. Srdce chce povídat. Oči se třesou.“
„Ano, ano. A opuštěná stezka. Vzadu je les. Dole teče řeka. K západu letí pták.“
„Zátočina. Mrtvé rameno řeky. Trochu palachu.“
„Ano, ano a člověk se dusí – –“
„Vidte, že nikdo nemá té pasti jak vy. Rozumím tvůrčí radosti. Patent.“
„Jak to, vy to víte?“
„Tak jsme u mně. Pojdte trochu nahoru.“
„Ale tu jsem již byl.“
„Ano, ale půjdeme nahoru. Nepijte již tolik piva.“
„Vy jste mne viděl?“
„Ne, páchne vám z úst. Jsem svobodný, jak vidíte,“ pravil muž s *výstřelem*, když usadil svého hosta na pohovku ve svém bytě v druhém poschodí. „Dosud, snad to nebude již jiné. Člověčku, tak. Vy jste v tomto městě bydlel před pěti lety. Jest jisté, že jste přijel dnes. Je to zvláštní, ale musím tomu věřit, protože J. T. hledal bývalého nájemníka v domě čis. 14. Beethovenova. Vaše jméno počíná písmenami J. T. Toliko člověk před smrtí je tak originelní, že jde hledat sám sebe.“
„Cože?“ kotal ze sebe muž se *vzpourou*.
„Ano,“ povídal tichým hlasem muž s *výstřelem*, „vy jste se chtěl sám proti sobě vzbouřit. Získal byste tím něco?“
A vyčkávaje odpovědi, vytáhl z rohu pokoje, kde stálo umývadlo, koloběžku a rozjížděje se s ní po pokoji, odrazil se jednou nohou.
„No vidíte,“ pokračoval jako by se mu dostalo odpovědi, „nač riskovati sebe? Není pak rovnováhy v účtě. Vaše cesta zaroste travou,“ vykládal, dostáváje se s *koloběžkou do tempa* a opisoval, stoje oběma nohama dvílemi na ní, smělé kruhy pokojem. „Chytnete život jako lopatu do ruky. Krompáčem rozbijte úhor svých příštích dnů. Váš plán na past na ondatory zdá se, že je dobrý štěp.“
„Plán. Patentní úřad,“ s roztouženými očima zpíval skoro T. J.
„Ano, zašlete jej tam. Vaše past na ondatory zdá se originelní, pokud jsem mohl z plánu seznati.“
„Jak to vše víte?“
„Hm, jak to vím?“ a muž s *výstřelem*, veda koloběžku jako tlustý chlapec v ruce, přistoupil až k němu.
„Dovolím se vám představit: Jsem Alfons Řídký.“
„A já Jaroslav Tichý.“
„Víte přece, jak jsem se vrátil, že jsem si vypůjčil vaši kapesní svítilnu. V hospodě jsem úmyslně zaměnil svrchníky. Nenosí-li člověk své plány v kabátě, nosí je ve svrchníku.“

„Ale jak to, to není možné, to bylo tak náhlé s tou policií.“

„Vůbec žádná nebyla, to jsem jen fingoval, abych se k vám dostal blíže. Původně jsem se chtěl dostatí toliko k onomu lístku, který jste četl pod lucernou a o kterém jsem věděl, že jste jej vsunul do svrchníku. Stopoval jsem vás. Došel jte až k Zelenému kohoutu. Tam, abych zabránil blamáži muže se širokými rameny, jenž měřil dětskou pistolí, jsem vystřelil.“

Váš svrchník jest značkován J. T. Hledal jste ráno na policii též J. T., ale ne jakéhosi, nýbrž Jaroslava Tichého. Nevěřil jsem, že byste ten svrchník byl ukradl, prominete mi, to by ostatně byla malíčkosť proti oné krádeži, které byste se byl dopustil sám vůči sobě. Jsem laik v pastích na ondatory, avšak stačí mi, že jsem vám smrt rozmluvil. Bylo jasné, že jsa posedlý předsmrtným romantismem, jdete sám sebe hledat a na cestě do hrobu že jste se šel podívat, jak vypadá hospoda. Pak jsem z vašeho svrchníku na dvorku za hospodou vytáhl lístek na vlak. Datum souhlasilo s dnešním dnem. Poslední vaše bydliště bylo právě ona Beethovenova 14. Před pěti lety. Snad jste byl dlouhou dobu bez zaměstnání, avšak sebevražda jest ještě více než sociální otázka. Mladý muž, sebevražda se stanoviska hygienického není vůbec doporučená. Nedostanete se jí vůbec kupředu. Když byste býval na ni vsadil, prohrál byste. Není možno milovati, co ztrácíme. Věřte mi. Myslím, že vaše past nepostrádá známek geniality. Bude na ni chyeno velké množství nádherných kusů ondatery. Ano, byl jste objeven.“

Tichý se usmíval. Bylo mu dobře.

„Vidím, že se usmíváte, a domnívám se všim právem, že této koloběžce, kterou kladete ve zvláštní vztah ke mně! Ostatně budu vám jednou o ní vyprávěti. Proklaté psisko, co tak řve?“

Tichý prudce kýchl. Řídký, svlékaje žaket, zdůrazňoval každé slovo: „Tu rýmu jste dostal ode mne. Mám-li rýmu, beru si s sebou vždy dva kapesníky. Je to moudré. Mám rýmu chronickou. Na první pohled řekl byste: jak komické, tu plán na past na ondatory a tam moje sebevražda. Dejme tomu, že po úniku z hospody bylo to s vámi zatrolené zamotané. Proč? Dával jste své bytosti příliš patetický výraz. Radím vám: procezujte vyloženě tragické věci řešenem humoru. Váš tragéd padne do hlubokých vod, odkud již není návratu. Ve vašem řešetu zůstane však džíbec zlata a snad jej na břehu budete moci dobře zpeněžit. Největší bídē duše uniknete přece.“

Řídký náhle ustal v řeči, dýchal na skřípec a protřel skla kapesníkem. Pak si jej posadil na tupý nosík, zabořený v sádelnatých lících, zakomíhal rukama do rukávů domácího kabátku z modrého flanelu a jeho filigránská postava se opět dostala do tídné patetické expozice.

„Hleďte, v každém člověku, at jest již vytáhlý s vytrčenými lícními kostmi či obtloustlý s havanou v ústech pod klopytájcím nosem na kluzišti sádelnatých tváří, se skrývá vzácná přesnidávka a jest na něm, aby ji nenechal zplesnivět. Co byste myslil, že to je?“

„Věřte mi, přestávám být egocentristou. Ale myslím, že to bude humor. Mýlím se?“

„Uhodl jste. Snad máte dobrou vůli napříště nebýt egocentristou. Váš hlad vás nesmí překvapiti. Nasyťte se tím, co máte po ruce. Bláhový. Jak jste chtěl přikročiti k smrti, ja její záležitostí. Ona vám musí svůj květ podati. Smrt jest láska, křehká, tichý hlas houslí, který nutí milovati. Ona to byla, jež zbyla jako sluneční zvon po černých výparech noci nad prérií. A vy člověk z Beethovenovy ulice koupejte se v sytých akkordech s nasazeným expressivo. Pak až jednou padnete se směšnou lysinou na hlavě sám a vaše dny odejdou jako zpěváci, kteří ztratili hlas, a z kůru bude viseti vaše ruka jako opuštěné koryto řeky a vaše rty se rozestoupí jako stářím pučlá plaketa z lípového dřeva, přijde ta, kterou vám bylo zapovězeno milovati a pro kterou jste spaloval žaltář svých snů, aby vypáleny v ryzi zlato nad očima člověka, kalicima se jako most, který padá do propasti nového jitra, směly šeptati: pojd, má nová láska.“

**

FRANTIŠEK STRŽIŽOVSKÝ

VINA

Země, listí zbavená a květů,
chvěje se a holé ruce vzpíná. –
Bože, co je usouzeno světu? –
Co se děje? – Jakás kletá vina
byla v doupěti a vyšla ven.
Svět ji vidí, hrůzou omámen,
vidí, jak se ulicemi zvolna vleče,
padá, ale dál jde, jde i v kleče,
oči vytřeštěny, zuby vyceněny,
vlasy rozčeženy, rty rozšklebeny –
do soukolí strojů suchou rukou sahá,
do hodovní síně krvavá jde dráha,
z tresorů a sésů čouhá šatů cár,
s otlých těl sukno trhá její spár,
za ní vychrtlých jdou rabů miliony,
všude procitají ze sna zvony,
vyzvánějí, vyzvánějí hroznou melodií,
kterou lidé lokají a pijí, pijí,
ale dávno, dávno zapomněli,
že ty zvony staletími zněly,
na kolena strhovaly, bděly,
že ty zvony písní učít chtěly,
písní o svobodě pravé, jedině –
judicare venis Domine? –

VE SMÍR NA ŠESTI RUBÍNECH

HODINY na jedné z nejkrásnějších věží v tomto dílu světa odbíjely osmou večer.

Jeden z oněch lidí, kteří procházeli se po nádherném nábřeží, podíval se na své hodinky. Čas souhlasil na vteřinu. Ale hodinky v jeho rukou byly každou vteřinu těžší a těžší. Nemohla unést břemene času, upustil hodinky na dlažbu, jež tichem večera zazvonila.

Jakási lehkost a neznámá, universální radost vnikala všemi směry do jeho duše.

Nikoliv na dlouho.

Nějaká žena přichvátala za ním.

„Hodinky vypadly vám z rukou a noc je.“

Podíval se na ni nedůvěřivě..

„Nemějte obav,“ pravila měkkým hlasem plným vřidností, podávajíc mu hodinky.

Podíval se do jejích očí, jež byly hnědé jako samet a hluboké jako noc.

Potom pravil:

„Položte mé hodiny opět na dlažbu, nebo ponechte si je, chcete-li, ale nejlépe bude, potopíte-li je v této řece. K čemu měřiti nekonečné?“

I pustila hodiny do měkkých vln, neboť byly nesmírně těžké, jako by na každém z jejích rubínů otáčela se jedna země se všemi moři a hvězdami.

**

JULIUS BRABEC

BÁSNÍKU FRANT. SERAF. PROCHÁZKOVÍ K SEDMDESÁTCE

(K 15. I. 1931)

Smutné byly naše lány,
když šel rozsévat:
cizák stínil české slunce,
všude vanul chlad.

Drahá ruka nedbala však
kamenů ni béd:
sela, až se zrna v srdcích
jala probouzet.

Teď nadchází doba sklizně.
Všude plný klas.
Bože, zehnej hospodáři
ještě drahný čas!

Z NOVYCH BASNÍ

Mistru Antonínu Klášterskému.

SVĚMU STÍNU

Za noci mlhavých, v nichž měsíc stroskotal,
můj stíne bázlivý, jsme v sebe schouleni,
a zmaru předtuchy sžehají myšlenky,
jak rudé plameny rév listů v jeseni.

Můj život světel krok, tvůj jejich úhel měří,
ač dechem jediným nás Tvůrce k hmotě spjal
a žití tvého dny mi věčnost přibližuje,
abych svým životem hrob tobě vykopal.

NOC

Takové ticho posvátné,
ni pavuč nepohne se;
v podvědomí se choulí bol,
jak před bouří ptáčata v lese.

A jako hodiny prostory
proudem se vlny v dál šinou,
každá z nich šumí písní svou;
ta plesnou, ta zádumčivou.

Pak plachetky hvězd na nebe
z přístavu věčnosti plují,
a čerčenem snů na zemi
slz perly zalovují.

VZPOMÍNKA

Stříbrné obláčky se šinou
měsíčnou nocí v temnou dál,
kouzlivé, jak je vlašský mistr
v sixtinské kapli maloval.

Parkem jde dívka zamyšlená
s uplakanýma očima,
a rudou růží na svém srdci
nesmiřným smutkem objímá.

Jez hučí . . . Podivný stín mizí
alej v šeru nejistém . . .
A růží krůpějemi krve
list opadává za listem.

ŽIVOT

Rotáčka dnů,
barvic litery mojí krví,
tiskne nákladem života
přírodopis mého já.

A očima věčného kalendáře
přihlíží smrt,
čekajíc nedočkavě
na povinný výtisk.

DUCHOVNÍ PERLY ZE SPISŮ F. W. FABERA

JEŽÍŠ, MARIA, JOSEF

1. Ó MATKO, Matko má. Zdá se mi, jako by osnovu mého minulého života protkávala stále zlatá vlákna. Jsou zde, jsou tam, není koutku bez nich, není záhybu, klerym by neprosvítala. Na některých místech božská kresba vybledla, na jiných se zatemnila a i zlaté pásy ztratily lesk; a přece jsou zde, spojující část s částí a dodávající celku jednoty. A pozdvihnu-li tkaninu k nebeskému světu – snad nevidím jasně, protože bych měl hořce plakati nad onou smutnou minulostí – zdá se mi přece, jako by ona zlatá vlákna v onom světle, od kolébky, stojící ve tmách bludu, až do let mužné zralosti, opět a opět tvořila sladké jméno: Ježíš – a kamkoli pohlédnu, at čtu z předu či od zadu či obrátím-li ono tkanivo na tu či onu stranu, vždy a vždy vidím jméno: Ježíš, nic jiného, nežli jméno: Ježíš! Nikdy jsem nepřistoupil ke stolu Páně, abych za sváté přijímání neděkoval tobě, Maria! Svatostánek i ciborium i monstrance – vše je dílo tvé! I ona krása tohoto tajemství spočívá v tom, že je to *tvůj* Ježíš, nikoho jiného; že je to Tělo, které bylo v tobě utvořeno, nikoli nějaké nové, jež přináší konsekrace! A přicházím-li o tvých svátících k tobě, Maria, bych o tobě rozjímal a tvé kráse se podivoval, svou milost velebil, Boha za všechny tvé dary oslavoval, před tebou poklekl a tobě v modlitbě vylil celé srdce své, tobě, jež ve své přímluvě jsi všemohoucí: máš Ježíše u sebe a působíš, že Jej cítím, i kdybych snad právě v tom okamžiku na Něj nemyslel, ač Jej jistě vždycky miluji celým svým srdcem! (Nejsv. Svátost 173, 174).

2. (*Matka Boží.*) Povážíme-li radost, kterou nám působí mysliti na Marii, přemýšleti o jejím nadpřirozeném původu, o velikosti jejích darů i neobyčejné čistotě jejich ctností, nabudeme pojmu, být jen tak slabého, jak nám je možno, o nevýslovné radosti, jakou asi pocítilo Slovo, že si zvolilo Marii a že právě ji touto volbou utvořilo. Ježíš musil si vyvoliti Matku, která by byla hodna býti Matkou Boží – Matku, která byla důstojna úžasného tajemství hypostatického spojení, hodna toho, aby bylo ono podivuhodné tělo utvořeno z krve jejího srdce a aby byla celé měsíce svatostánkem oné nebeské duše . . . Maria trůní vysoko u prazdroje stvoření; Bůh sám si ji vyvolil, aby byla Jeho Matkou. Byla branou, kterou Tvůrce vešel mezi své tvory. Sloužila Mu tak a k tomu účelu, jako žádný tvor jiný. Jaká tedy asi jest její krása, její svatost, její přednost, její povýšení! Ji snižovati znamená snižovati moudrost a dobrotu Boží.

Pravíme-li, že Maria byla věčnou volbou Slova, pravíme tím, co již obsahuje v sobě všechno učení církve o ní a o její úctě mezi křesťany

* Je známo, že ctihodný P. Faber byl rodem protestant a dříve nežli se stal ozdobou katolické církve, platil za znamenitého člena anglikánské církve t. zv. vysoké.

Uvážíme-li touhu Slova, aby vzalo na Sebe stvořenou přirozenost, uvážíme-li, že si zvolilo přirozenost lidskou, a dále, i její duši i její tělo, a připojíme-li k tomu vzpomínku na Jeho nezměrnou lásku: pochopíme, jak asi plesala Jeho dobrota při volbě Matky – ta dobrota, jež měla být svou nadměrnou láskou z prvních milostí a z největších Jeho lidských vlastností. Před Ním stáli všichni možní tvorové, aby si z nich zvolil toho, který by Mu byl nejbližší, který by Jej miloval, máje přirozené právo milovati Jej nejlépe ze všech – tvora, který by v Sobě slučoval i povinnost i přednost milovati Jej láskou nejvroucnější. A tu vyvolil si ze všech Marii.

Co lze říci více? Ona splnila Jeho ideu, či spíše, ona byla Jeho ideí netoliko přiměřená, nýbrž byla Jeho ideou sama – a jeho idea o ní byla příčinou jejího stvoření. (Betlem 40–42).

3. (*Neposkvrněné Početí.*) Pradávná kosmogonie hmotného světa byla událostí daleko menšího významu, než neposkvrněné Početí.

Když na jediné slovo Boží z nicoty vznikla duše i tělo Panny Marie, obsáhly božské Osoby v tomtéž okamžiku svého vyvoleného tvora a milost neposkvrněného Početí jejich pozdravem na uvítání a jejich dotekem. Dcera, Matka a Snoubenka přijala jednu a tutéž záruku ode všech v oné jediné milosti čili v prazdroji všech milostí, jež byly přiměřeny velikosti jejího předurčení, jejího přibuzenství s třemi božskými Osobami a oné důstojnosti, kterou měla míti v systému stvoření. (Betlem 72).

Krev Panny Marie byla látkou, ze které Duch svatý, Umělec svatého člověčenství, vytvořil krev Kristovu. Zde vidíme, jak je k radosti naší zbožnosti nutné učení o neposkvrněném Početí. Kdo by snesl myšlenku, že by látka svaté Krve mohla kdy býti kažena poskvrnou hříchu, že by mohla kdy býti částí říše satanovy, že by to, co mělo býti svobodnou ženou našeho vykoupení, mohlo býti kdysi pod mocí nejohavnějšího nepřítele Božího! Zdaž to není naopak denním, nekonečným naším plesáním, že církev nám stanovila za článek viry onu sladkou pravdu, která již dávno činila pud vaší zbožnosti skutečným dílem naší viry! (Předrahá Krev 35, 36).

Prodlíme na chvíli u tajemství neposkvrněného Početí, hledíce s této výše na rozhled, který se nám otvírá. Řekl jsem, že ony vody budou snad jednoho dne nejdražší Krví. Mohl jsem také říci, že jednou budou Tělem a Krví Kristovou na oltářích. Nazval jsem toto tajemství pramenem na zemi, z něhož na světlo vystoupily nejdříve věčné úradky vysvobozující lásky Boží.

Pozorujte tento proud milosti, kam se obrací! Shůry, s vrcholu neposkvrněného Početí sleduje svou dráhu po devět měsíců uprosřed nevylicitelných divů a nevystihlých milostí. Ještě jednou pronikne na světlo, když tělesný zrak lidí kochal se krásou onoho dítěte, které kdysi mělo býti Matkou Boží, a když Marii vystupovala po schodech chrámových, aby byla obětována Bohu. Když pak se v domě nazaretském svatá dvojice zasnoubila, tekli onen proud již patnáct let.

Ohlédněme se ještě jednou na pramen! Je to pramen krve v nepo-

skvrněm Srdci Panny Marie, který se rozlévá zcela nepozorovatelně; a hle! jest to ještě jiný pramen, pramen Krve v nejsvětějším Srdci Páně – a kolem něho shromažďují se všechna tajemství Dětství a Chlapectví v Nazaretě, třicetiletého úřadu učitelského i přesvatého utrpení. Jaky to rozhled, oněch třiatřicet let!

A ohlédněme se ještě jednou na onen pramen! Jeho vody se šířily; plynuly do prachu hory Olivetské, na kameny ulic sionských, po řemenech dětek při bičování, na trnovou korunu, na prosáklý oděv na Kalvarii, po rukou Mariiných u paty kříže, který jimi byl zbarven. Andělé sbírali tento svatý proud, klaníce se mu a prokazujícíce mu božskou poctu, které si zasloužil.

A hle, jiný pramen! Pramen ve svatém Srdci Ježíše, když vstal z mrtvých! Čtyřicet dní je tam skryt, dokud ještě dlí na zemi. A s Ním vystupuje na nebesa. A v tomto okamžiku dostává se jeho božské kráse klanění na hoře mnohem vyšší, nežli je neposkvrněné Početí – na pravici Boha Otce! A onen pramen milostí plyne dosud ještě ve své velebnosti, po staletí, a jeho tok jako by se v každém věku rozšiřoval a stále rostl! A konečně, milý čtenáři, nadházíme v něm milosti a ovoce milosti, kterých potřebujeme ty i já, – a rozhled, který měl počátek u neposkvrněného Početí, končí Velebnou Svátostí! (Nejsv. Svátost 189, 190).

4. (*Narození Panny Marie.*) Nikdy nevzešel nad zemí den tak nádherný a radostný, jako onen, kdy světu byla darována v nejpamátnejší zářijový den Maria – dítě, které bylo rozkoší celého světa, výkvět viditelného stvoření Božího a dokonalost neviditelných andělů Jeho dvorstva, jaké nikdy neměla žádná královna, nejvzácnější, zlatý plod země. Není snad v celém roce svátku tak radostného a rozkošného jako svátek Narození Panny Marie, spadající tak vhodně do šťastné doby žní, tak, jako by Maria byla – a je tomu skutečně tak – nejvzácnějším plodem země a jako by kolem její kolébky měly zaznívatí veselé písně vinařů. Přišla zajisté ta, která byla pravým svátkem žní světa, který dosud neznal svého domova. (Nejsv. Svátost 187).

Mnoho svatých mělo zvláštní úctu k tajemství Zvěstování Panny Marie a jedna z duchovních společností přijala je za rozumnácví znamení a vzor svého vnitřního duchovního života. V řádu Navštívení – (Visitantínek) sytily své duše myšlenkami o všem, co v tomto tajemství hluboko skryto, rozjímajíce o jeho ostatních nebeských rysech – na příklad o večerní modlitbě Panny Marie, o návštěvě a pozdravení andělově a podobně; jiné rozjímaly o rozmanitých vlastnostech, které se při té příležitosti objevily na svaté Panně, především však o podivuhodném klidu, který při tom projevila. Snažily se pochopiti, jak hluboká byla její pokora, že ani v takovém okamžiku nebyla ořfřesena nebo zakalená – jak pevně vytrvala ve své srovnalosti s vůlí Boží – jaká byla její stálost, že zachovala klid i v takové době a za působení tak nevýstížného tajemství. Jiné zase viděly v tom původ růžence, prodlévající se radostí u úžasného tajemství Vtělení Páně. V prvním okamžiku patřila panenská krev Mariina toliko jí, neposkvrněná Panna

neiměla ještě jedinečné výsady panenského mateřství. Ale jediný okamžik – a z její nejčistší Krve bylo skrze Ducha Svatého samého vytvořeno Nejsvětější Tělo, celé až do posledního údu – a tito údové byli plni harmonie, v každém ohledu nevyšlovně krásní, ale i připraveni na nejprudší a nevyšlovně bolestí. A ještě jeden okamžik – a nesmírná říše nicoty ležela tu před mlčelivou mocí Boží, ale ani jediná ruka nepohnula jejími temnými hlubinami. A zase jediný okamžik – a z nicoty vynořila se lidská duše Ježíšova, skvělejší nežli světlo nebeské, krásnější než duchovní a intelektuelní krása nesčetných andělů, majestátnější, než přerozmanitá, tajuplná nádhra všeho stvoření.

A zase jediný okamžik – a bylo tu věčné Slovo, zplozené od Otce od věčnosti, a z Něho i z Otce věčně vycházel Duch Svatý. Všeľiké stvořené přirozenosti se od Něho naprosto lišily. Žádné z nich nevzalo na sebe ani se neponížilo tak, aby bylo jaksi částí svého vlastního stvoření. Ale v jednom a tomtéž okamžiku tak, že fantasia sotva si může představití onu nepatrnou míru časovou, která se mihla mezi oběma akty, nikoli v nějaké posloupnosti, ani kdyby byla rychlá jako blesk, nýbrž v jediném a tomtéž okamžiku utvořil Duch Svatý ono tělo z krve Mariiny, a tělo ani duše nepotřebovaly nějaké lidské subsistence. Neboť v tomto jediném okamžiku vzala je Osoba věčného Slova na sebe a On byl tu jako Osoba s dvojí přirozeností, blahoslavená Panna byla pak nesmírně více pannou než dříve, a právě tak i matkou, totiž Matkou věčného Boha.

Hluboký klid púľnoční spočíval oné březnové noci na tiché světničce nazaretské; hvězdy, netušíce takového divu, pluly pokojně po stanu nebeském; lilie s uzavřeným kalichem dřímala v zahrádce a jen nazaretští psi u svých stád přerušili tu a tam noční ticho, zatím, co se odehrávalo toto vznešené tajemství. Nad zemi vzneslo se jitra se svým chladným, jarním vzduchem – a dlouho kýžený Vykupitel lidstva byl zde, a nikdo o tom nevěděl, než Jeho Matka.

A nyní se na okamžik přenesme v duchu před katolický oltář. Je před proměňováním – a všude ticho. To, co nyní kněz drží v rukou, je jen chléb – a víno, plod hroznu, je v kalichu na korporálu. Jednoduchá podstata chleba je tu s akcidence svými – a bylo by nejhrubším modlářstvím, prokazovati oné mrtvé podstatě počtu Boží, počtu klanění. Tělo našeho Pána sedí na pravici Otce, přijímajíc v lesku své uchvacující slávy klanění nebeských kúrů, kteří leží u Jeho nohou. Ale jediný okamžik – a to, co bylo chléb, jest Bůh. Stvořený člověk zadržel jedině slovo, a hle, již sám padá na kolena; neboť v jeho rukou jest Jeho Stvořitel, vyvolaný jediným slovem. A zase jediný okamžik a na slovo chvějícího se, pokornou úctou naplněného člověka prolétla všemohoucnost řadou skvělých zázraků, z nichžto každý je podivuhodnější a úžasnější nežli stvoření světa z ničeho – nikoli onou rychlostí, s jakou cvičená ruka prolétne klávesy na klavíru, nýbrž nekonečně rychleji. Neboť zde není posloupnosti; celá řada těchto zázraků udála se v jednom a tomtéž okamžiku.

Nyní je tam totéž tělo, které vytvořil Duch Svatý z krve Panny Marie; je tam ona duše, která vzešla z propasti nicoty ve své plné kráse. Je tu tatáž Osoba věčného Slova, které ono tělo a onu duši vzalo na Sebe v lůně Panny Marie. Jen v tom je oltář podivuhodnější nežli světnička nazaretská, že na něm vícekrát za den a na tisícerych jiných oltářích, od severního pásma věčného sněhu až k zením, kde bujně listí tropických stromů padá do vlažných mořských vod, dokonává se toto úžasné tajemství – a to nikoli skrze hřiduprostou Matku, nýbrž skrze křehké kněze, toho nehodné. A nad to přijímá Tělo Kristovo mimo onu existenci, kterou má již v nebi, ještě jakousi novou existenci, která nepotřebuje prostorového rozsahu.

A slunce, svítící kostelními okny jako jindy, svíce hoří na oltářích jako obyčejně a květiny vydechují svou vůni mezi tím, co se dokonává toto vznešené tajemství. Ale ačkoli bezživotná příroda netuší ničeho a ač se smysly klamou, nepronikající za svátostné způsoby, trvá přece div, jehož existence dokázati nemohou a ono tajemství nezůstává v skrytosti. Ohnutá kolena, skloněná hlava, sklopený zrak, tepaná prsa a náhlé ticho prozradily, že není v kostele katolické duše, která by tohoto nadpřirozeného tajemství neznala a nemilovala a se netěšila a jemu se nekláněla z hloubi srdce. Zázrak konsekrace zahrnuje zázrak Zvěstování, ano ještě více. (Nejsv. Svátost 167–170).

6. *(Živel přirozený i nadpřirozený v Marii.)* Tak byl její život plný očekávání. Byl to život nejvyšších duševních vlastností, zaměstňavající se božským tajemstvím a napřed požívající nebeské blaženosti. Byl to život nebeské velikosti, pohřížený v Boha a čerpající své vody z nehlubších zdrojů věčnosti. Byl to život nemající příkladu, život nenapodobitelný, život, který dovede jen z části a nedokonale oceniti tiché rozjímání. A přece byl to život nejvyšší přirozené krásy, život zcela lidský. Bylo tak, jako kdyby milost stala se spíše přirozeností než ji učinila zbytečnou. Zdálo se, že lidský živel je tu tím, co vše drželo pohromadě, v souvislosti, a co tomu dodávalo jednoty; tento živel byl právě tak ženský, jako svatý; právě tato svatost, jak se zdálo, činila jej tak neobyčejně ženským. Byla to jedna z oněch možných krásných přirozeností, která byla uskutečněna od Toho, jenž jest původcem i přirozenosti i milosti. Bylo to svatořečení mateřské lásky, v jejížto světle spatřujeme na okamžik v Bohu onu hlubokou něžnost, ze které se přišť láska mateřská a jejížto čisté radosti zastíňuje.

Takový byl život Panny Marie; v tétěž době, kdy žilo v jejím lůně věčné Slovo, život zcela lidský, zcela stvořený – a právě tak samostatný život stvořený jako byl život Otcův s věčným Synem v jejím lůně život nestvořený. Vpravdě, u Panny Marie často se opakovalo, že když byla podivu nejhodnější, právě tehdy se jevila dokonale lidská. Tak bylo nyní – tak bylo na konci dvanácti let ve chrámě jeruzalemském – tak bylo i pod křížem, když na jejím klíně leželo mrtvé tělo.

Její královská a spolu ženská přirozenost propůjčovala právě těm milostem, jež ji zdobily, i půvabu – a v pozemském světle, které obklopovalo její čelo, svítily skvosty její nebeské koruny rozkošným,

ano božským jase. Ten, který opustil nebe, aby přijal přirozenost pozemskou, zvýšil přemírou a nadbytkem své slávy pozemskou krásu své Matky – zvýšil, nikoli přemohl nebo zdolal; neboť Maria není věc, lesk, dlv, trofej, nýbrž bytost živoucí a proto je to její ženská přirozenost, kterou korunuje její nevýstížné Mateřství. Bůh jí svou slávu nezdolal; naopak spíše ji svými dary vyznamenal a krásu neporušené přirozenosti postavil do jasného světla. (Betlem 119, 120).

7. (*Svatý Josef*.) Jsou květiny, které vydechují svou vůni ve stínu a tím sladčeji voní, čím výše slunce vystupuje po obloze. Skrývají se pod chladnými bujnými náhony, ve stínu mohutných stromů, ale když teplý vzduch polední rozehřál tmavý les, naplňují tyto kvítky stinná loubí svou silnou vůní. Jejich vůně dodává lesní krajině zvláštního rázu a poesie a touto vůní žije ono místo v naší vzpomínce ještě dlouho.

Tak asi jest i se sladkou vůní svatého Josefa v církvi: jeho vůně vkrádá se v nás nepozorovatelně, stále rostouc, a naplňuje všechna stinná místa v Nazaretě, Betlemu i Egyptě, ale nedosahuje až k holým výšinám Kalvarie. Po celou dobu svatého Děťství je svatý Josef jako libovonný kvítek, skrytý v pozadí všech jeho tajemství. My to jsme, kdož dokáže, by tato vůně se šířila; a třebaže si tohoto kvítku málo všimáme, protože Matka a Dítě jsou tak nápadně krásní a my se zabýváme jen jimi, přece bychom ho jen postrádali a divili se, kdyby tato vůně znižela. Kdož by pochyboval, že vyvolený drahý Pěstoun byl také jedním předmětem, kterým se zabýval náš Pán v lůně Panny Marie? Svatost Josefova v církvi je toho druhu, že je zcela skrytá a sotva znatelná. Čest Ježíšova i úřad, kterým byl svatý Josef vzhledem k Jeho Matce i k Němu samému pověřen, prozrazují, jaké množství milostí na něj bylo vylito, a paprsky světla, pronikající takřka skulinami evangelia, naznačují sice božský, ale spolu hluboko ukrytý život. Občas se nám zdá, jako bychom viděli nějakého patriarchu, zvláště Abrahama, když trávil prostý život ve stanu na pastvinách mesopotamských, nebo naopak vzpomínáme na prvního Josefa, který stejně jako druhý Josef dlel na březích Nilu. Potom zase mohli bychom pozorovati, jak se vytváří novozákonní svatost a dospíváme k poznání, že v něm dosáhla svatost starozákonní nejvyššího a nejskvělejšího rozvoje, jež pohnula Ježíše tak velice – a že v okruhu Vtělení reprezentoval onu svatost starých dob. Ale ať je jakkoli, náš Pán obklopil svatého Josefa podivuhodně světlem a láskou a pracoval na jeho duši působením úžasných milostí. Všecky božské vlastnosti jsou sice provázeny nevýslovnou slávou a nádherou, ale o žádné to neplatí takovou měrou, jako o spravedlnosti,* třebaže skryté; a právě božská spravedlnost vynikla se na Josefa nadbytečnou milostí. Kdož by nevěděl, jak štedrá bývá vděčnosti i mezi lidmi! Ale s čím lze srovnati vděčnost v Bohu? Znázorňuje nám ji posvěcení svatého Josefa, onen nejvyšší stupeň jeho vnitřní krásy. Ježíš sám si stanovil závazky k sv. Josefovi, právě tak, jako se mu podrobil poslušnosti. Josefova přečistá duše

* Souhrn všech výborných vlastností – pozn. překl.

byla klášteřem, který v sobě uzavřel čistotu Panny Marie. V jeho hřelivá, otcovská ramena bylo vloženo Dítě, které nemělo jiného otce, než Otce věčného. Jak velice ráčil býti náš Pán zavázán za Sebe i Matku svou sv. Josef! A zaplatil vše – svatostí. (Betlem 98–100).

... Také Josef přichází se klanět. Na Dítku spočívá jemný, pozemský stín věčného Otce. Jeho narození v čase je zcela odstínem Jeho zrození věčného, nekonečného. A tu přichází Josef, ten, který je ze všech svatých Božích nejskrytější, zahalený v oblak a stín, který obklopuje nezrozený zdroj Božství. Jeho duše jest propastí nevýslovných milostí, ležících hlouběji, než ony milosti, ze kterých se prýští obvyklé ctnosti. Jsou to kořeny, které v zimní době tohoto světa nepodávají o své síle důkazů, nýbrž vyčkávají, aby před tváří Boží vydaly podivuhodné květy světa budoucího. Nedovedeme pojmenovati ráz jeho svatosti nějakým jménem. Jako neměl jeho úřad sobě rovného, tak ani milost jeho; byla tak zvláštní jako jeho úřad; byla jediná svého druhu. Josef byl pro Marii mezi lidmi tím, čím byl pro ni Gabriel mezi anděly; neboť sdílel se s ní o přirozenost. Čím byl svatý Miláček pro Marii po Kalvarii, tím byl pro Ni Josef po Betlému, takže pravděpodobně – kdybychom to mohli sledovati – byla analogie mezi svatostí jeho a svatostí svatého Jana. Ale jeho svatost byla zahalena temnotou. Jest pravděpodobno, že se mu dostalo daru původní spravedlnosti, jako Křtíteli, ač nelze říci, zda mu byla dána již před narozením, jako Janu Křtíteli a Jeremijovi. Můžeme míti za to, že skrze zvláštní milost byl uchráněn i od hříchu všedního. Ale zcela jisto jest, že byl zvláštní nádobou Božího zalíbení, že byl předurčen k jedinečnému, nevýslovně vznešenému úřadu a obdařen nejvýtečnějšími milostmi, které jej činily pro onen úřad způsobilým. Neboť, jakkoli byl podivuhodný jeho úkol vzhledem k Marii, byl jeho úřad vzhledem k Ježíši neskonale vznešenější, ač-li – což se zdá pravdivější, onen netvořil část úkolu tohoto.

U Ježíše zastupoval Josef místo věčného Otce – a proto jej tato božská Osoba milovala láskou zvláštní, an Ji zastupoval tak účtyhodně; a způsobem zcela zvláštním milovala jej i Osoba druhá a třetí z Nejsvětější Trojice, právě pro ono tajuplné zástupnictví. Lidská duše Ježíšova lnula k němu netoliko láskou nejněžnější, nýbrž i s hlubokou úctou, a nevysvětlitelnou poddaností. A svatý Josef byl mírný a tichý, láskyplný a bezúhonný tak, že možno naň vzpomínati jen s největší úctou a ovšem ještě více proto, že na něm spočíval onen stín podobnosti s věčným Otcem, který, jsa zcela a jen jeho, zakrývá jej našim očím, i když naše víra ho odhaluje. Nelze vypsatí jeho svatosti, protože tu není ničeho, s čím ji porovnáti. Bylať netoliko vyšší než u ostatních svatých, ale byla i jiného druhu, ale byla zcela skryta u Boha. Jeho život není život pozemský; i jeho místo ve světě bylo místo jen zdánlivé. Josef byl zjevení ve světě, zjevení Nesplozeného a Věčného Boha. Jeho duše se jaksi uchýlila sama v sebe. Josef byl slabá a stár, tichý tak, že urážky téměř necítil, byl chudý a neznámý, trpělivý a poslušný a přece i nepřemožitelně pevný a touto jeho

pevností byla zajištěna čest Panny Marie a život Ježíše Krista. Jako se podobala jeho skrytost skrytosti Boží, tak také jeho klid. Jeho spravedlnost byla – tak jako je u Boha – mírněna jeho milosrdenstvím tak, že téměř ztrácela ráz spravedlnosti, podobajíc se spíše shovívavosti. Jeho svatost byla z těch božských idejí, které Bůh miluje nejvíce a které si zachovává u Sebe. Obcoval s Bohem i v hodinách spánku tak, jako by byl jeho spánek toliko mystické zdřímnutí rozjímání. V církvi stojí až dosud v pozadí, ve stínu Starého zákona, tak jako by to bylo spíše z nařízení Otcova a pro něj místo nejprůměrnější.

A tak se blíží k novorozenému Dítku, aby se Mu klaněl dříve, než Mu bude poroučeti. Jeho velká duše oplývá v tichosti láskou; jeho život byl by se shroutil a dokonal u nohou Dítka v jeskyni tak jako po letech v Jeho náručí. Ale jeho čas ještě nenadešel a Dítko posvětilo jej opět, posilujíc jej úžasným klidem a stálostí a silnou tichostí, a pozdvihlo jej do vyššího kruhu nevýslovné svatosti a milosti, aby mohl býti podle svého úřadu představeným svého Boha. (Betlem 173–177.)

**

JINDŘICH MARIA SLAVÍK

VZKRÍŠENÍ

JAK MOHUTNÝ chorál za doprovodu varhan zněl hlas zástupů; tot hlas lidstva, přeměněné myšlenky, již veliký Vůdce vyslovil na *Hoře vzniku* a již zlatým písmem vepsal do skály na břehu moře, které za hrozného rachotu vln naráží na skalnaté břehy, na břehy pevné jako vůle Stvořitele.

Dunivý tón – mocná síla – vlní se prostorem plným vzruchu, jenž postrádá určitého vyjádření, aby jeho působnost mohla býti vymezena.

A tímto prostorem dlouze se nese táhlý tón chorálu jako při kvíem. –

Náhle však jako zvon zazní krásný hlas, a temnoty prchají – zaznělo slovo Stvořitele – je viděti z propasti tmy vystupující ozářenou postavu mladého muže, krásných tváří, dlouhých vlasů splývajících po ramenou a vlnitých vousů, jež vroubí zřídlo zvonícího hlasu –

Postava se zvedá výše a výše, jako by podporována nadzemskou silou, a její tělo se stává průhledným. Jenom ten hlas, rozlišený od ponurého chorálu, zní stále velebněji a jeho melodie se vlní prostorami, které zatím nabyly tvarů gotického dómu, extatickou šíří a hloubkou projevové myšlenky.

Jas a průhled étherické postavy stále se zvyšuje, již svítí do běla rozžhaveným plamenem a zároveň oplývá krásným tónem, jehož nikdy neslyšelo ucho lidské. Zdá se, že přepětím vnitřních sil, které stále

rostou, až dostoupí nejvyššího vrcholu, s oslňujícím bleskem a hromovou ranou vše se ponoří v nehlubší temnoty –

– – – hlas zní stále velebněji – – –

– zdá se, že chorál zástupů nemůže již býti více ponurý a současně hrozivější než rozpoutané živly na rozbouřeném moři – – –

Tu však – zář oslňující – zář Milostí, zaplavila temnoty všechny, které ztichly, a zazářilo *slunce nového života*, jehož píseň zazněla v nejvyšší své velebnosti a kráse prostorami chrámu přírody, zazněla daleko do vesmíru, odkud již ozvěna se nevrací a slovo Stvořitele se nese dalekými prostorami světů a splněných snů.

**

HUGO VON HOFMANNSTHAL – přel. JULIUS BRABEC

BALADA ZE VNÍHO ŽIVOTA

A děti rostou očí hlubokých,
bezděky dorostou a umírají,
a všichni lidé cestami jdou svými.

A sladké plody z trpkých uzrávají,
a v noci spadnou, jako ptáci sklání,
a málo leží dnů a již se rozkládají.

A vítr duje vždy a bez ustání
slov mnoho vyslechnem i mnoho řeknem sami,
a jarost cítíme i údů zemdlování.

A travou běží cesty, krajinami,
jež plny pochodní, rybníků, stromů v pláni;
tu hrozivé, tam děsí pustinami . . .

K čemu jsou stvořena? A proč nemohou ani
být stejná kdy? A proč jich k nespočtení?
Proč vystřídá smích pláč a umírání?

Nic po tom nám, nic hrám těm po tom není,
jsme velcí přec, a sami teď i v příští,
jinž nejde víc o cílů dosažení.

Co z toho, stejné spařit mnohokráté?
A přec dí mnoho ten, kdo „večer“ praví,
slovo, z něhož smyslu hloub i smutek pryští,
jak z dutých plástů medu kapky zlaté.

K JITŘNÍ

Ve jménu Otce, který jsi na nebesích,
Ve jménu Syna, který jsi na Golgotě,
Ve jménu Ducha, který jsi mezi námi všemi:

Na horách svítá a stíny padají
jak chladné polibky do tváří údolí –
zakletí spí a my: stráže – se bojíme pokřesťení.
Ať – bratři – nikoho opravdu nebolí –
nebolí – nebolí
– procesí smíchu do dlaní smrti
v údolí hlíny, kde tolik drahých má každý z nás?
Nikdo at neříká: zdali jsem já strážný bratra svého?
– jen Kain!

Ty nejmenší mezi námi pošleme napřed;
neboť jsou na nebi nejsilnější!
Zahodíme žebrácké tváře,
jak milý milému podáme ruku;
od pólu k pólu hodíme
pochodeň lásky,
ubohé a slabé
tiše
na čelo
políbíme a
zvítězíme! zvítězíme! Aleluja!

Já – bratři – já už se nevrátím. –
Avšak až jednoho zachráním,
teprve padnu, jak chce Bůh;
neboť křesť krve je nejnroučnější.
Křížek mi udělej nejbližší,
napište: *Kněz* – a nic víc –
– a – pak zas budu tak šťasten jak tehdy – a víc,
kdy stár dvacet dva roky a půl jsem poznal
svou matku
na šedesát šest dní a
odešel jsem. Amen.

DÍLO SMRTI

V prvním čísle kulturního sborníku „Nová Říše“ uveřejnil E. Chalupný mimo dopis Ladislava Klímy Otokaru Březinovi a drobný příspěvek k básnickovu životopisu s přiléhavým názvem *Žebráci* a vykořisťovatelé proudu část jeho essayistického fragmentu „Dílo smrti“. Tento essay obsahuje prvky, jež do individuálního zážitku reality vedou k ideovému znásobení všech kosmických sil, od předzvědného tušení Boha k jeho radostnému oddání, od trpké zkušenosti mystické viny k nadobobnímu poslání, od magického oslnění světem k zraku posílenému věčností.

V básníkovi, jenž jako „malíř, vysílený malbou, jemuž štětec vypadl z ruky a jenž s celou zdrcující pravdou pocítuje opuštěnost a prázdnotu své dílny, nesmírou samotou a marnost své práce v propastech věků“, objevuje se smrt jako „tragická a královská výsada“, „udržovatelka života“, „vykonavatelka kosmického díla“, která dává „velikost, krásu, svůdnost, sladkost, hrůzu, pronikavost, instinktivní, neoklamatelnou rozhodnost zraku“, učí poznávat „veškeré bohatství barev i říše paprsků neviditelných, jazyk gest i nebezpečí klidu“, učí vidět „I ve směru budoucích tisíciletí, to jest v kráse“. „Hluboký, vědomý, smělý, důvěrný, neoslňný, neselabující, v novém vyšším božském smyslu dětský pohled na smrt byl člověku dobyt *práci největších duchů*, a byl dobyt, aby udržoval, rozvíjel, znddhněl, sesílil a zslaskavěl život.“ Boj se smrtí „učinil všechny bytosti země a všechny živly gigantickým souročenstvím“ a z něho vyrostla „myšlenka, sen, důmysl díla, čín, jehož nejvyšší sláva je podopřít kosmickou vůlí a uskutečňovat ji na zemi“. „Život, jediný, všemi světy vanoucí, věčně přítomný, všem bytostem bratrský, všemi slávami budoucnosti a minulosti zářící“ je cílem básníka bratrství lidí.

Smrt jako „zkušební kámen ducha“ zastává tu místo obdobné lásce, nadějí a bolesti, jsouc lučavkou legendy o tajemné vině, osou kosmického tušení a připravovatelkou nových hodnot. V její dynamice postupují se namířené tlásky agonie, smutku a samoty s gigantickými viseli kosmických spoust, v nichž vše bouří, šílí, zmitá se a revoltuje. Zákonitá jednota a nespočetná mnohost určují zbystrěný smysl pro světlo a zvuk. „Tragické příznaky zahynutí v tmách věků obcházejí jako psi pastýřů kolem stád lidských kmenů.“ „Samota velkých jako horský předěl pustý, z něhož do všech moří duchové země rozlévají se řeky života, stoupá svými hřebeny do sněžných výší smrti.“ Člověk na gigantickém loži zemědílů, pod hlavou horstva, tělo položené mezi oceány zmitá se věky, mučen fantasmaty šilenství, žádostí a vražd. Rod jeho valí se z věků do věků, do měst, z měst, ve vichřici výkřiků, bojů, bouří, vřavě dějin a když konečně nalezl své místo na tvrdě podložce prahor, jako v těžké bezesnosti zmitá se věky. Ale jeho bezesnost jest osnování vzpoury a sestavování řad proti smrti rodu, hledání řádu, jednoty, vyšší svobody, zákona, jehož ostatní tvorstva našla a člověk hledá.“

Přiznáním se k řádu, zákonu, svobodě zapadá „Dílo smrti“ nejenom do básnickových essayí, ale i do jeho celoživotního díla, které zůstalo heroickým viděním a uskutečněním uměleckého i lidského řádu a kázně. *Bedřich Slavík*.

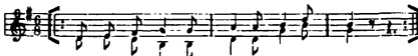
DOMOV A CESTA

Vzácnou pozorností redaktora P. E. Masáka dostalo se mi v předčlém ročníku této revue řídké příležitosti představit se jejimu ct. čtenářstvu přímo v svém vývoji tvořivém, a to v motivu, zpracovávám ve dvou verzích. Jsou to ony dvě kratší básně, nesoucí názvy: *Mystikův domov* a *Jen jedním směrem*. „Archa“ XVIII. roč. str. 177 a 204. Námět byl inspirován již asi tak před 20 lety hlubokou duševní krizí: prchl jsem tehdy znechucen do hloubi duše *civilním* životem přítomnosti do zimní pustiny, *abych se odtud již nikdy nevrátil*. Šel jsem ustavitně vpřed, doufaje, že fyzická únava a mráz budou mému předsevzetí nápomocny. Krize dostoupila vrcholu, *já se sice vrátil, ale duchem* bylo mé „já“ tehdy již jinde. To *civilní* se ze mne již nevrátilo. Ve svém válečném románu praví kdesi Remarque, vrátil se z dovolené na frontu, že jeho *domov* je již vlastně tam, ovšem „domov“ zdobený křížem. Vážně sollokvte osamělé tehdejší mé *Cesty* uvedly mne v směr k dosavadnímu naprosto opačný. Přišel jsem sice zpět do dnešní společnosti, ale ne jinak než *jako psanec* v jejím *civilním* smyslu, zrádce této země, hledící zcela jiným zrakem než ona na vše, co svět přináší. A to stačilo již samo vytvořit kol mne polární teploturu. Na samém srázu života spálil mne tehdy do černa dravý mráz *Absolutna*; promluvílo již tehdy ke mně *cosi* a to je ovšem neseďlitelné. Ale je tu polítko básnické řeči, citlivé *reagens* na duši lidskou. Vznikl nejprve „Mystikův domov“, navazující na *problém věčného života více po lidské stránce*. Kouzlo domova, skončení dávného vyhnanství, *vzdálené světla*, volající k životu, zjasnělému blízkostí jiného *Slunce*. Pak ale mi navodila vytrvalá meditace novou verzi „*Jen jedním směrem*“. Poutníku věčna nelze se *ničím zdržovati*, ba ani v nic *doufati* v lidském, osobním smyslu. *Netouží* již „výš nad kraj smrti, ke hvězdám“. On kráčí „*vstříc větru, tmám,*“ a to „*Jen jedním směrem...*“ V „Mystikově domovu“ čteme dále . . . „tu v tajemný se noří svit vznikeno září severní,“ kdežto v druhé verzi: . . . „leč *pohroužení* v *siný svit*, jak tam, *Kde končí pohyb dní* . . .“ A tak podobně, což srovnávat ponechávám vkusu a chuti lask. čtenářů. Nejméně ovšem očekávám od oficiální kritiky literární, po té stránce jsem měl s literaturou na štěstí vždy co nejméně dělat. A proto píši i tyto důvěrnosti předně jako dík p. redaktoru a lidem dobré vůle. V mlčení je ovšem více . . .

Ivo Bauše.

MORAVSKÁ KOLEDA

Následující koledu slyšel jsem o vánocích 1930 z úst Cecilie Smyčkové a její dcery v Samotíškách pod Svatým Kopečkem. Smyčková udávala, že se koledě naučila od své matky, ale že několik sloh už zapomněla. Je zajímavo, že matka zpívala soprán, kdežto dcera alt.

Ra - dost - ně bu - dem zpí - va - ti, hled - te;
je - nom nám ště - dré ko - le - dy dej - te!

Na - ro - dil se nám v Bet - le - mě Je - ží - šek krás - ný
na se - ně, je - mu chvá - lu vzdej - te!

Radostně budem zpívat, hleďte;
jenom nám štědré koledy dejte!
Narodil se nám v Betlemě
Ježíšek krásný na seň,
jemu chválu vzdejte!

Budete Krista kolébat s námi,
potom půjdem od jeslíček s vámi.
Kde nám dají, budeme brát,
kde nedají, necháme stát,
poběhneme spěšně.

My při vás budem zpívat, nynej,
a Ježíška kolébat, nynej.
Ach nynej, zlaté dětátko,
ušlechtlé Jezulátko,
hajej, nynej, nynej!

Trubte na trouby, pastuši, hleďte,
na vás to dobře přisluši, hleďte!
Vy Mařenky, vy Kačenky,
Mariánky, vy Barušky,
Lidušky, Bětušky!

Vávro, vem dudy pod paží brzy,
nebuď tak lenoch, neb mě to mrzí!
Chromý Lukši, vem huslíčky
a běžte hrát před jeslíčky,
jen ať jest to brzy!

Co vy nedbalá děvčátka máte,
že plenky, peřinky mu nedáte?
Víte, že Ježíš malíčký
má zkřehlé nožky, ručičky,
špatně na něj dbáte!

A vy nám štědré koledy dejte,
z narození Krista radost mějte,
byste s tím Ježíškem Pánem
mohli mít radost v něm samém
až na věky, amen!

Koleda je ovšem totožná s číslem 1919 z Bartošových „Národních písní moravských“ (z Raclavic u Lipníka). Odhylky v melodii jsou nepatrné, zato však je v našem záznamu text mnohem bohatší. *Otto F. Babler.*

BRNĚNSKÉ VÝSTAVY

Ve výstavním období, zahájeném po prázdninách, vystřídalo se již dosti souborů. O málokterém však možno říci, že by přinesl nové pohledy v umění či aspoň vkusnou poctivě tvořenou práci. Nelze beze všeho a jen tak přijímat za vzor díla opuncovaná moderností. Jistě však ukazují poctivě myšlené práce aspoň snahu o nový výraz. Konečně baví stránku zcela lidskou. U tvorby

ostatní musí se projevit umělecká stránka osobnosti, jíž jest plně třeba, nemá-li celé dílo být obsaženo jen ve stránce řemeslné.

Spolek výtvarných umělců moravských, jenž otevřel výstavu *Květiny*, zřejmě ukázal mimo výjímky celkovou bezradnost vystavujících před tématem, většinou a velmi jemným i odlišným ve výtvarném pojmání, na jehož zachycení malířské nestačí jen povšechné normální recepty „modernosti“, nemá-li tvůrce úplně ztroskotati. Květiny – tot téma příliš citové a osobní; a snad že malíři byli jaksi násilně před ně postaveni, celá výstava působila rozčarování a zklamání. Jestliže si malíři vyřešili určitým způsobem náměty obecné nového umění, květiny je postavily před úkoly, jichž nezmohli. Vznikly nedomyšlené tvary mezi realisticky přepsujícím tvarem a výrazem citovým. A tak ulpěli úplně bezradně na rozcestí a otáčejíce hlavou na všechny strany nevěděli, kterou cestou se dát. Nutno ovšem poukázat na *Milénovy* kytice, zachycující všechnu něžnost květin, stejně jako na barevné kompozice *Fillovy*, jenž úže spjaté s tématem, jež uspokojily a působily krásným klidem vyrovnané barvy.

Bez takovéto tématické kostry, ale i bez umělecké, byla výstava *spolku slovenských umělců z Bratislavy*. Seskupovala výtvarníky širokých rozmezí; od těch, kteří pečlivě pomalovávali plátna, až po tvůrce skutečné, kteří v některých dílech suggestivně vyjadřovali náladu krajiny, jež na výstavě převládaly nad několika obrazy figurálními. Především *Bazovský* v „*Súmraku*“ krásně expressionisticky zachytil poesii tmícího se nebe, vysokých horských štítů a malých salašů. Některé barevně ucelenější obrazy *Benhovy* a *Palugyayovy* a byly by asi všechny, kde žije pochopení organismu krajiny prochnuté vzpomínkami a citem k vysokým krajům mraků se dotýkajícím. Pak jen dobrá technika; a ani ta ne vždy. Mnohdy jakési pečlivé výkresy, jímž chybí udání dne a pořadového čísla.

Dívny celkový obraz skýtala výstava *Volejníčkova*. Všechno to lepší a jádrem výtvarně skutečnější ničila manýra technického zpracování, hlavně však jakési mystické povznášení všeho barevným zadumáním, příliš čténým a tvořeným se zřetelem k technickému návyku. Krajiny v zeleni, jež unavovaly skutečnou mnohobarevnou jednobarevností, zmítaly se mezi dobrým realistickým podáním a nadzemskými končinami, kam měly vzlétnouti s duší. Tak jakési cáry tělesného roucha se všemi necnostmi, když ztratily své tělo, poleťují vesmírem hledající svoji duši, jež dospěla výše než ony, poněvadž pro jejich tíhu je nemohla s sebou povznésti. Rozhodně uklidňujícím dojmem – nešťastná manýra – působí *Volejníčkovy* portréty. Jeho akvarelové studie ukazují nejpříjemnější ráz jeho díla; působí bezprostředně, beze všech ozdob.

Výstava F. Myslivce vykazuje proti *Volejníčkovi* ještě minus v tom, že se nesnaží vyjít vůbec ze své spokojenosti dobrého bytu, v němž hřeje teplo a na stole voní bábovka, jež očekává hosty ke starému, měšťáckému pobesedování. Dobově výstava vhodně určená předvánočním časem zaručuje, že každý přijde na své peníze. Nic není krásnějšího, než když pán s paní, s lesklými prsteny na rukou, po dobrém obědě zažívá hledět na obraz skvostně zarámovaný, jenž nenutí k přemýšlení ani k přerušení trávení. A tak výstava byla velmi četně navštěvena, poněvadž obyvatelstvo Brna šlo splnit svou kulturní povinnost; ovšem, aby je to nikterak nebolelo.

Tedy zrovna vystavoval v nově otevřených místnostech v galerii Vaněk

A. Justitz, jenž stál na druhém konci než tvorba Myslívceva. Místo vyumělkovanébo směchu nefalšovaná pravda prostých věcí velmi jednoduše, ale velmi poeticky vyjádřená. Jsme v jiném království, kde malíř mnoho žil a vzpomínal na realismus věcí jej obklopujících. Ten byl daleko se svými podrobnostmi a tak zbylo jen jádro všeho přesvědčivě vyjádřené. Intimní kouty tvořící lidské duše vyrovnané každým krokem a každým svým činem, dospívající ve velké kresbě k jasnosti a klidu parthenonských vlysů. Opět jest patrné, jak nové umění přestalo si všímat povrchu, poněvadž vidí nitro, krásnější v nepředvídanosti dění. To zobrazuje prostředky tvůrčí přiměřenými. Umění nové jest i citové a osobní – velice osobní.

Při výstavě *Bochořákové-Dittrichové* blje v oči nový rys zájmů – nejen její. V oblibu přišel život Kristův – Nový zákon, jak její ona vyryla ve dřevo. Dlužno říci, že jest nejlepší ze všech jejích cyklů, ač snad především zde rozhodovalo téma tak vysoce zajímavé a životní. Svůj cyklus nazvala Bochořáková Nový zákon. Pro mentalitu dnešního člověka jest zajímavé, že cykly jiné důsledně píše „Kristus – člověk“. Čekali bychom tedy věci přirozené lidské bytosti a podstatě. Zatím však vidíme celou onu mohutnou cestu křížovou, celé božství Ježíšovo tak velkolepě, že bychom rádi skutečně viděli cyklus nový oněch umělců „Kristus – Bůh“. Obrazy a kresby Bochořákové postrádají až na řídké výjimky soudržnosti a komposice. Její obrazy jsou směsici různorodých součástek, jaksi nahodile seskupených. Mně to připadá, že se sešly jen na „plk“, aby se za divilí rozutekly. Mám téměř obavu, že její obrazy se rozस्पou, poněvadž ony silné čáry svorníkové jsou velmi slabé, aby udržely v mezích pořádku temperament, jenž sice jest pěkný, ale sám o sobě vše nedělá. Improvisace města a hald, jež jedním krokem vyšla ze světnice naturalismu, ale šos st i ní přivřela.

Celá dosavadní bilance výstavní – vyjma jedinců – nese znak ldyllického večera, kdy se snáší křid na zemi. Jest tícho. Člověk, jenž sedí v zahradě, opět a opět si vyvolává své činy, než půjde spát. Tak mně připadá na mysl křid, který vyznačuje z obrázku antického mistra, jenž nyní kráší Verglovy básně.

R. Zemánek.

Z NOVÉ POUČNÉ LITERATURY

Frant. Dohnal, Studie a profily. Literární essaye. Stran 149. Cena 15 60 Kč. Vydala Družina literární a umělecká v Olomouci 1930. – Bylo by opravdu škoda, kdyby tyto výborné studie byly zůstaly pochovány v časopisech, pro něž byly původně určeny. Autor, sám básník, jest nejen znamenitým stylistou, ale má také jemný smysl pro vnitřní život svých oblíbených básníků a dovede zvláště bystře sledovat i nejtemnější záchvěvy jejich náboženského citění a myšlení. Vybral do tohoto svazku tři význačné a od sebe hodně odlišné postavy světových básníků minulého a počátků našeho století: Ad. Micklewitze, B. Björnsona a J. Jörgensena. U Ad. Micklewitze ukazuje postupný vývoj jeho vlasteneckého a náboženského ideálu, vrcholícího v touze trpěti za miliony. Björnson jeví se tu jako majestátní postava z lidu vyrostlého bojovníka za práva utlačovaných, u něhož však rozpor s náboženstvím zanechal i stíny v životě. Konečně u nejmladšího Jörgensena sleduje vnitřní vítězný zápas

bývalého volnomyšlenkáře, jenž nalezá mír a štěstí v návratu do církve. Četba pěkně vypracené knížky budí přání, aby p. autor připravil ke knižnímu vydání i ostatní své časopisecké studie a essaye. M.

Jan Tenora, Katedrální Kostel sv. Petra a Pavla v Brně. Příspěvek k dějinám stavby a vnitřní úpravy. Stran 115. Nákladem vlastním, Brno 1930. – Vynikající náš církevní historik moravský vyličil již ve svém obsáhlém životopise P. Martina Středy důležitou část dějin města Brna a od té doby vrácí se k nim častěji i ve svých časopiseckých článcích. Náleží dnes jistě k nejlepšímu jeřch znalcům. Novým pěkným výsledkem jeho archivních studií je tato nádherně na křídovém papíře vydaná monografie, věnovaná katedrálnímu kostelu na hoře sv. Petra v Brně. Klidným, vědecky přesným způsobem vypravuje tu vše, co mu bylo možno zjistit o vzniku, stavbě a všech dalších osudech památného biskupského chrámu, který byl svědkem mnohých historických událostí v poněkud utrápeném, do bludařství upadlém a nábožensky opět obnoveném městě, chrámu, o jehož zdi se odrážela nadšená slova kázání sv. Jana Kapistrána i koule útočících švédských vojsk. Hlavním cílem spisovatelovým bylo ovšem vypsání dějin chrámové stavby a celé vnitřní úpravy, jež za staletí doznala tolikerých změn. Z archiválních zápisů oživil tak památku přechytných dnes zapomenutých osob, jež pracovaly o tomto velkém, monumentálním díle, odkazce věků, jež nese na sobě znak vyššího uměleckého posvěcení a obrazu města dává, jak praví autor, nejen malebnost a lahodnou přítulivost, nýbrž i vnitřní teplo, zvroucení a zduřevnění. Publikace jest ozdobena množstvím dobře provedených obrazů, širší veřejnosti namnoze neznámých. M.

Dr. Jos. Matocha, Osobnost v dějinném vývoji a významu. Spisy Cyrilometodějské bohoslovecké fakulty v Olomouci č. III. Stran 256+43. Cena 30 Kč. Nákladem vlastním. Tiskly a expedují Lidové závody tiskařské a vydavatelské v Olomouci 1930. – Nový obsáhlý a vědecky důkladně pracovaný spis dra Jos. Matochy jest první hlavní částí velkého filosofického díla, k němuž před 6 lety vydaná a dnes již rozebraná filosofická úvaha „Problém osoby“ byla vlastně jen nutným úvodem. Pro lepší porozumění podává jí tu autor znovu, vylučuje dějinný vývoj pojmu osoby a podstaty od prvních počátků lidského myšlení ve filosofii indické, řecké, Aristotelově, sv. Otců, scholastické, racionalistické a empiristické až po různé teorie v moderní filosofii. Těto věnuje ovšem největší pozornost, obíraje se obsírně zvláště názory Kantovými, pozitivistickými, idealistickými, pragmatistickými i ostatních nejnovějších směrů. K vlastní studii, psané jasně a přehledně, připojil autor plných 40 stran poznámek a podrobné bibliografie. Můžeme se právem těšit na další části této pilně filosofické monografie, jakých je v naší literatuře poskrovnu. M.

ThDr. P. Aug. Al. Neumann, Acta et epistolae eruditorum monasterii Ord. S. Augustini Vetero-Brunae. Pars prima (1819-1850). Pag. 198. Sumptibus monasterii Vet. Brunensis. Brunae 1930. – Pilný náš historik doby husitské i doby t. zv. „temna“ obíral se již od počátku své činnosti se zálibou také literární historii, pokud se týkala národního obrození na Moravě. Byl k tomu povolán jako synovec cyrilometodějského básníka Jana Soukopa a zvláště jako člen

starobrněnského kláštera, jenž byl v minulém století – hlavně zásluhou vzdělaného opata Cyrila Nappa (1799–1867) – střediskem kulturního života moravského a sídlem celé řady učených pracovníků. Tam žil tehdy P. Křížkovský, dr. T. Bratránek, Ř. Mendel, M. Klácel, A. Rumbousek, kteří se stýkali osobně i písemně s předními tehdejšími vlastenci, spisovateli, učiteli i politiky. Dr. Neumann ujal se nyní záslužného díla, za něž mu musí být vděčna literární i kulturní historie: svou novou publikací činí přístupnými v klášterním archivu zachované listy a dokumenty všech významných osob, které byly ve styku s členy řádu. Bylo ovšem nutno vyloučit korespondenci Klácelovu, Mendelovu a Křížkovského, jež byla vydána již jinde, bylo také z dobrých důvodů třeba seřadit dopisy chronologicky, ale i tak možno si utvořit ucelený obraz o rozsáhlé kulturní činnosti zejména opata Nappa a cíleho estetika dra Bratránka. Od mimoklášterních osob jsou to zvláště dopisy Hanušovy, Palackého, Kuttichovy, hr. Huga Salma (o smrti a pomníku Dobrovského na starobrněnském hřbitově) a m. j. Celek bude jistě důležitým pramenem k osvětlení mnohých zjevů našeho kulturního i politického života v minulém století. M.

Valerij S. Vilinskij, K slovanské otázce. Tři koncepcce slovanské vzájemnosti. Knihovny Dneška sv. I. Stran 121. Vydal V. Petr Praha II. (Lůtzovova 27) 1931. – Dr. V. Vilinskij celou svou dosavadní bohatou činností literární byl jistě oprávněn k tomu, aby osvětlil také důležitou otázku slovanské vzájemnosti, která se vlně vlastně celými našimi novověkými kulturními dějinami a zvláště po válce stala se nejvyšší akutní. Správně poukazuje na reální základ této vzájemnosti, jímž ani válka neotřásla, objektivně hodnotí současné projevy slovanských politiků, načerz rozebírá tři v podtitulu zmíněné koncepcce slovanské politiky: rusofilskou, demokratickou a katolickou. První odmítá a za správné uznává jen „demokratické slovanství spočívající na humanismu a katolické pojímání slovanství, jež jest aplikací katolického světového názoru na určitý případ slovanských záležitostí“ (97). Velmi pěkně osvětlil autor ke konci svého spisu církevní a kulturní stanovisko katolické slovanské politiky a zvláště také význam unionistických snah, jež jsou oporou státní slovanské politiky. Dotýká se tu i mnohých jiných současných kulturních a politických otázek, takže spis bude jistě čten se zájmem i užtkem. M.

Valerij S. Vilinskij, Duch ruské církve. 7. kniha Akordu. Stran 437. Vydal Lad. Kuncič v Praze 1930. – Svými čtyřmi články a knihami snažil se pilný autor seznámit české čtenáře s duchovním životem svých krajanů v Rusku; tímto novým, dosud největším svým dílem chce dáti patrně pevný základ k pochopení celého národního a náboženského života ruského, na jehož vývoj od nejdávější minulosti působilo tolik různorodých vnitřních i vnějších sil a vytvářelo tak zvláštní ruskou povahu i určovalo podlé často cesty jeho poměru k církvi. Vlastnímu tematu předeslal autor svou koncepci filosofie dějin, ne zrovna snadnou pro méně vzdělaného čtenáře, ale potřebnou pro pochopení dějin ruské církve, na něž jí pak aplikuje v líčení jednotlivých důležitých období. V této části dostává se nám dílem dra V. po prvé jasného, přehledného a přece mnohdy až do podrobností propracovaného obrazu celkového vývoje ruských církevních dějin od vzniku ruské říše až do výsledků

církevních reforem Petra Velkého. Kdo sleduje pozorně tento vývoj, pochopí v jeho souvislosti mnohé zjevy ruského života, jež jej dříve často překvapovaly a jež se svými účinky projevují leckdy i v událostech nejnovější doby. Autor zdůrazňuje, že ve všech úsecích ruských dějin byla ožehavou otázkou unionistická – problém sjednocení církví jest podle něho immanentním smyslem historie ruské církve. Duch ruské církve tíhne k obecné církvi a ke sloučení s ní v jednotný harmonický celek – před tímto úkolem stojí nyní pravoslavi, jehož všechny dřívější dějiny byly pouhou předehrou k tomuto aktu. Splní-li jej, pak teprve možno říci, že ruská církev jest navždy vnitřně upevněna a má před sebou možnost dalšího skvělého rozvoje. K tomuto velkému úkolu dce zajisté přispějí i autor celým svým životním dílem. M.

Sv. Teresie Ježíškova, Hrad nitra čili Komnaty. Přel. Boh. Kyselý. Sbírký „Hrad Páně“ svazek 8. Stran 299. Vydal L. Kuncif v Praze 1930. – „Hrad nitra,“ jenž zakončuje řadu asketicko-mystických spisů sv. Teresie, je skutečně vrcholným dílem světice, uzrálé dlouhým utrpením i sebezapíráním a ponořené již jen v hlubiny vlastního nitra, kde vládne sám Bůh svou nezměrnou milostí a láskou. Na rozkaz představených vytlučuje tento stav duše zcela oddané Bohu a vystupující sedmi komnatami – t. j. rozličnými druhy modlitby – vždy výše na cestě dokonalosti až k mystickému patření na Boha a k nerozlučitelnému spojení s Ním. Je to kniha těžká, zvlášť tam, kde líčí mimořádné mystické stavy, jichž se dostává jen vyvoleným duším, ale přesto vzdělaný čtenář nalezne v ní mnoho myšlenek, rad a pokynů, jež při své hloubce překvapí prostotou a znalostí nejjemnějších záhybů lidského nitra. Překlad tohoto díla působil jistě značné obtíže a p. překladatel zaslouží zaň zvláštního uznání. M.

Dr. Jan Michalský, Duch i nevěsta. Svědectví z prvního věku patristického o církvi vůbec a její svatosti zvlášť. Stran 231. Nákladem vlastním v Prostějově 1928. – Kniha není právě novinkou, ale zaslouží, aby na ni bylo upozorněno aspoň nyní. Projednává otázku vždy důležitou i časovou – svatost církve, tolikrát popíranou i hanobenou a přece jasně zářící tomu, kdo hledí na ni okem víry jako na nevěstu Kristovu, v níž působí Duch svatý, a kdo zná také její dějiny. Autor s velkou píli snesl k tomu ve svém díle množství svědectví z prvních tří století, svědectví kladných i záporných, ze spisů křesťanských i pohanských, a vhodně připojil k nim i kapitulu o svatosti církve za naší doby, ukazuje, že vykonává svůj úřad dosud tak, jak to žádal Kristus, a že ani dnes nevymlzela z církve heroická svatost, tak jako nevymlzely záznaky. Kniha vydaná v pěkné úpravě vlastním nákladem poslouží dobře zvlášť kněžstvu. B. J.

Bibliografie ostatních redakcí nezastlaných, doporučení hodných spisů: Isidor Vondruška, *Životopisy svatých v pořadí dějin církevních.* Část I. Vydal Lad. Kuncif v Praze s bohatým doprovodem obrazovým. – P. Albert, *Dějiny papežů.* Díl I., část I. Vydal Nový národ v Přerově. – Dom. Pecka, *Listy matky dceřt.* Listy otce synovi. Nakladatelství Kropáč a Kucharský v Praze. *Výborné pomůcky k mravní výchově dospívající mládeže.* – Běla Dlouhá, *Děti u blah.*

Anežky. Vydaly Školské sestry O. S. F., Praha-Vinohrady. Ličí dětská léta naší světce.

Z NOVÉ KRÁSNÉ LITERATURY

Rajmund Habřina, Marný smích k věčnosti. Básně. Grafickou úpravu provedl E. Milén. Vydal Joža Jícha, Brno-Husovice 1930. Stran 37. – Prvotina mladého brněnského básníka, jehož verše přinášela také „Archa“, jest pěkným slibem pro jeho budoucí vývoj. Obsahuje jen 16 čísel, většinou nových, básníky silných, formálně i myšlenkově ucelených – důkaz, jak přísně kriticky účtoval autor se svými staršími, v časopisech otiskovanými pokusy. Nepodlehli lačné módě poetstů, nehrá si se slovy a náladami, nepohrdá ani pevně sevěřenými formami a hledá i tam, kde možno viděti ještě ohlasy vzorů, svůj vlastní výraz zvláště pro pocity neznámé jakési úzkosti, hrůzy a děsu. Možno mu jen přát, aby brzy vyšel z těch nekonečně smutných „slepých údolí věčna“ a objevil „zrnečka nebeské krásy na zemi smrtelné“.

M.

Fr. Tichý, Kytice z české slovenské duchovní lyriky lidové. Národní knihovny svazek 7. Stran 155. Vydal L. Kuncič v Praze 1931. – Do Národní knihovny, jež přináší vynikající literární díla naší minulosti, byla právem zařazena tato antologie naší duchovní lidové lyriky. Od dob dekadence hledělo se u nás na lidovou poezii se stejným pohrdáním jako na starší básníky, kteří se snažili ji napodobovati – nyní Fr. Tichý v úvodu, kde vylučuje její velkou historickou cenu a náboženskou hodnotu, správně poukazuje také na expressionism a primitivism lidových útvarů, který je náležitě srozumitelný a působivý vlastně teprve dnes, v době vlády primitivismu v umění slovesném i výtvarném. O podobné, ovšem jen částečné antologie pokoušel se prof. Jos Vévoda, který do svého výboru „Matka Boží v české poezii“ a stejně tak i do ostatních, tiskem již nevyšlých náboženských antologií zařadil také mnoho ukázek lidové básnické tvorby. Fr. Tichý rozčlenil vhodně svůj výbor v 5 skupin: Služba Boží, Narození Páně, Utrpení a oslavení, Láska Boží, Smrt a život věčný. V pěkné Kuncičově úpravě přinese tato milá knížka hojně radost těm, kdo mají smysl pro čistou poezii, a snad leckoho upozorní i na její dnes zapomínané bohaté zdroje.

M.

Ant. Šorm, Kázání ptáčkům. Sborník staří, básní a obrázků. Sebral v jubilejních letech františkánských 1926–1927 a vydal r. 1930 vlastním nákladem Ant. Šorm, (Praha XIX., Dejvice, Nad Šárkou 751). Obálku vyzdobil dřevorytem Arn. Hrabal, titulní obrázek kreslil Kar. Schwetz a tiskla typy Walbaum Čsl. akciová tiskárna v Praze. Cena 10 Kč, na lepším papíře 18 Kč. – Nadšený sběratel a obětavý vydavatel kulturních našich památek, zvláště pokud se týkají kultu světců, zoslelal po vánocích tento nový sborník věnovaný jedinému námětu ze života sv. Františka – kázání ptáčkům. S nemalým vkusem uspořádal tu malou antologii našich a cizích básníků (jsou tu zastoupeni na př. V. Svatohor, K. D. Lutínov, R. Stupavský, Fr. Kašpar, Fr. Odvállil, S. Bouška, Jos. Pospíšil, O. F. Babler, Jos. Šorm a j.) a doplnil ji čtyřmi obrazy našich i cizích umělců. V. Bitnar se svou obvyklou přesností a širokým rozhle-

dem ukazuje v obsáhlé stati, jak plodně se uplatnil tento líbezný námět ve staré latinské a italské, zvláště pak v české poesii. Velmi pěkně vypravená a při tom laciná knížka způsobí radost každému příteli poesie i čteneli Serafinského světce. M.

Jaroslav Durych, Vzpomínky z mládí. Druhé vydání. Spisů sv. VII. Stran 195. Vydal Lad. Kuncíř v Praze 1931. – Psátli vzpomínky z mládí, to znamená mysliti na poslední věci člověka – napsal Durych hned při prvním vydání této svěží knihy, věnované jeho dětem. Dovedl je také jen ke hranici dětského věku, asi ke 13. roku, třeba každý čtenář by jistě toužil sledovati i další vývoj studenta, v jehož životě začaly se projevovati první prudké ořesy. Než tyto „vnitřní osudy“ autor předem úmyslně vyloučil ze své knihy. Ponechal ji beze změn i ve druhém vydání v souboru svých spisů. Doplnil ji jen jímavou vzpomínkou na svého strýce a dobrodince, který zatím zemřel. Podobizny v tomto novém vydání jsou ke svému prospěchu změněny a také dokonaleji reprodukovány. Kniha potěší jistě každého, kdo miluje Durycha a děti. B. J.

Jindřich Maria Slavík, Zrození Lásky. Vydal Kryl a Scottl, Nový Jičín 1930. – „Zazářilo nové slunce; nový život se zrodil a vytvořil novou krásu, krásu ráje budoucího . . .“ Nový život se zrodil; lépe je diváku říci, že se nový básník zrodil. Zrození nové lásky je zrozením nové básnickosti pro básníka, jemuž je láska vším. Nepochybuje, že to bylo k vůli této nové lásce, proč se jeho řeč změnila z honosné melodie pravidelných kadencí, tak vzrušujících a rozněčujících, ač při tom plynulých a nikoli vášnivě dynamických, nýbrž jakoby sordinou tlumených a jen echem zaznívajících ze závěsů tlumeně osvětlené komnaty duše – proč se změnila v prostou, nenáročnou a skromnou větu prosaického roucha. Nepochybuje, že jste nepřišli o nic touto záměnou a že skvělost pevného rytmu lze vyvážit jemnějšími a čistšími, ba řečneme přesně *spirituálnějšími* rozkošemi. Vskutku jsme přešli od vášnivě pozemskosti, která často znemožňovala verš náslinnou křečí, dokud se snažil udržet pravidelný spád – přešli jsme již, pravím, k jakési mimozemské čistotě a prostotě ducha. Nepochybuje, že krásu těchto básní musíte měřit jejími prostotou a že jsou tedy tak krásné, jako jsou upřímné a spontánně vytrysklé ze srdce, smývajících temné barvy a odvíjajících se v běl roucha „*Smířeni Duha*“. Nic nezrcadlí tuto *Proměny* tak jasně, jako myšlenková náplň těchto plěc. Symboly se prohlubují a rozšiřují tou měrou, jak se stávají výraznějšími a hutnějšími; toť také podivuhodná a vzácně vidaná proměna. Jak podivuhodný obraz dítěte, které se vztýčuje z kalichu lilie, kolébky světla zrození – posel Milosti, již Bůh naplňuje svět! Milost Boží je nevyčerpatelná a rozlévá se hojným tokem na ty, kdož ji dovedou poznati; tím spíše nebude odepřena znovuzrozenému duchu básníka, očistěného z kalu pozemskosti a zvednutého k podobnosti dítěte, „jehož nevinnost září jako oči pomněnek, svažovaných rosou nocí“ – a jehož kolébku je ohlas nových nadějí – „zvuk nových nadějí“ – nadějí v nový život – „v život krásnější, který snad ji čeká po době utrpení“. T. Vodička.

Jaroslav Šulc, Vrak. Próza. Obálka od J. Šrámka. Vydala Iskra v Hrabyni Vytiskla Slezská Grafia v Opavě 1930. Stran 88. První samostatná prosaická

kníha mladého básníka zaslouží pozornost již pro své vážné pojmání života. Autor studuje podrobně duši průměrného jinak muže, jež cele udvátila láska k ženě a jak obyčejně po krátkých chvílích blaha oblouzených smyslů poranila ostnem zklamání a ponížení. Hrdina prohrál svou lásku a smutek jeho je tím bolestnější, že se nemůže zbavit minulosti. Teprve po dlouhých bojích přemáhá vlastní bezútěšnou malomyslnost, přetrhá pletivo podmurných nálad a vzdopí se energicky k záchráně svého hlubšího života: poznává, že není života kromě pokory a trpělivosti a že sklíčenost, melancholie a žal nemá místa v srdci mužově, nýbrž že je třeba hledati nové cesty. Tak aspoň závěr knihy vyznívá mužně voláním k práci a boji, když už jádro její je jen smutnou písní zklamání. Autor zůstává tu především lyrickým básníkem, jenž hledá poctivě sytého výrazu pro vyjádření přírodních nálad i citových hnutí. Daří se mu to zvláště tam, kde líčí dojmy ze svého rodného kraje, Ostravska, se všemi těmi ostrými kontrasty práce a požitku, kouře a světla, dobra i zla. Také zevnější úprava knihy je dobrá. M.

Dr. Hubert Havránek, Duše Hané. Sbirka feuilletonů. Stran 241. Vydala Družina literární a umělecká v Olomouci 1930. – Svou první knihu věnuje spisovatel rodnému kraji, na nějž vzpomíná po letech ve velkoměstě: vykouzluje si v duchu řadu výjevů a drobných událostí, jak je přináší s sebou život na venkově, spjatý úzce s církevním rokem a s jednotlivými zvláště pro děti památnými dny. Dítěti – praví – bylo všecko krásné, neboť nevědělo o zlu skrytém ve světě a se svého šťastného hlediska dívalo se na celý svět. Vzpomíná-li člověk na ty doby, stává se mimoděk zase dítětem a zapomíná na současnou starost a trampoty. A tak je i čtenáři, když se poddá kouzlu autorových vzpomínkových črt, jež svou nehledanou prostotou a upřímností snadno rozezvoucí přibuzné struny jeho srdce a přenesou jej do vlastního dětství, snad jiného, snad méně barvitého a šťastného, ale vždy milého a nezapomenutelného. B. J.

P. Jilemnický, Návrat. (Nákl. Stanu, vydav. Družstva v Břeclavi.) – Autor je český učitel, působící v kraji největší bídě slovenské, na Kysuci. Vydal už dva úspěšné romány „Vítězný pád“ a „Zlatactí krok“ v Praze u Mazáče. Jako ony jsou i dvě povídky v tomto svazčku inspirovány vřelým soucitem a marxistickou tendencí. „Návrat“ řeší problém ženina hříchu, zpracovaný už staršími autory slovenskými Tajovským i Kosorknem. Druhá črta „Prtevan“ líčí zrození socialistického uvědomění v slovenském dělníku. Oba stručné výseky životních osudů doplněny dusnou erotikou. Skvělou stránkou prózy Jilemnického je jeho styl, plný obrazné dynamiky, čímž vyrůstá nad starší autory. Utěch byla to zase stránka etická, silný podklad křesťanské morálky, kterým vynikali nad tohoto nesporně talentovaného spisovatele. J. Kk.

M. Sadovská, Světla v temnotách. Román z doby pobělohorské. Stran 268. Cena 14 Kč, číslováný výtisk s autor. podpisem na dřev. papíře váz. 32 Kč. Vydalo Družstevní nakladatelství v Hradci Králové 1931. – Světly v temnotách je několik postav katolických, které nesouhlasily s přísným, krutým postupem Ferdinandovy reformace proti Jhnověrcům a snažily se je získávat mírnou cestou, přesvědčováním, skutky lásky, smířlivostí a snášenlivostí. Je

to zvláště hejtman kraje hradeckého Jitka z Oppersdorfu, jenž se po delší době dočkává obrácení své manželky i jiných zarytých protestantů ze svého okolí i z poddaných. Pak kardinál pražský Harrach a mlstonář jesuita Kravařík. Také mezi jinověrci nalezá spisovatelka několik pěkných postav, s nimiž cítí a odsuzuje ty, kdo s nimi nešetrně zacházeli. Snaží se tedy hledět i nestranně na onu smutnou dobu náboženských bojů, na kterou průměrný český čtenář dívá se dosud okem liberálních našich povídkářů, nezakrývá vad na straně katolické a horlí pro náboženskou snášlivost. Opírá se při tom o podrobné historické i archívni studium, jež jí poskytl mnoho látky, ale také tlačí se často až příliš do popředí na úkor uměleckého účinku. Dlouhé hovory a hádky o náboženských věcech vysvětlují pěkně a zajímavě různé tehdejší otázky a poměry, poučí mnohého čtenáře a opraví leckterý nesprávný názor o oněch dobách, ale méně bylo by tu – více. Románovým poutem obšírného historického obrazu je čistá láska dvou mladých lidí různého náboženského vyznání, katolický a českého bratra, působivým pozadím pak selské povstání v severovýchodních Čechách.

B. J.

J. F. Hruška, Na hýtlé. Druhá kniha chodských pohádek. S ilustracemi B. Krsa vydalo nakladatelství Čsl. akciové tiskárny v Praze 1930. Stran 117. Cena váz. 30 Kč. – Chodských pohádek Hruškových netřeba znovu doporučovat. Jejich vysoká literární cena byla dávno uznána nepjovolanějšími kritiky a o jejich oblíbě svědčí nejlépe nová, vždy krásnější a nádhernější vypravuná vydání. Také druhý díl pohádek „Na hýtlé“ byl již dávno rozebrán, proto rádi vítáme vydání nové, vyzdobené také novými, svéráznými ilustracemi mistra B. Krsa. V pohádkách Hruškových obráží se celé to zajímavé prostředí bývalého nezkaženého Chodska, neohrožená, poctivá povaha, z níž tryská pravé veselí a radost ze života. Všechny pohádky zušlechťují dětskou mysl a zaujmou i dospělého čtenáře.

B. J.

Gertrud von Le Fort, Rouška Veroniky. Román. Přel. Jan Brechensbauer. Knihy nové doby, svazek 22. Stran 391. Vydal L. Kuncir v Praze 1930. – Nepoznám jsem dosud krásnějšího díla o tajemném působení božské Lásky a Milosti v lidské duši než je tento román mladé německé spisovatelky. Takovým vyvoleným dítkem Milosti je především sama brdinka, jež tu tukořka jediným proudem, bez přerušení obvyklou formou kapitol, vypravuje své životní osudy: srotek z protestantské rodiny, nepokřtěná z vůle otcovy, vyčovávána ušlechtilé hrdou, do pohanské antiky zamilovaná babičkou, je podivuhodně volána milosrdenstvím věčné, oblažující Lásky, na níž její čistá duše odpovídá zase láskou. Těžké životní zkušenosti, přímý pohled v tvář smrti i v bezedné hlubiny neštěstí těch, kteří odpirali milosti Boží, naučí ji teprve chápati, že božská Láska chce býti milována nejen blažeností, ba ani ne jen láskou, ale i utrpením. Veronika stává se křestankou, trpí statečně jako obět za odpor své odpadlé tety a přeče plna vnitřní radosti, neboť v její duši plane stále jasnější tvář Spasitele. Tato dětsky čistá duše, pevně třímající a vyznávající obraz svého Pána, září tím krásněji, že spisovatelka postavila proti ní v neobyčejném kontrastu několik postav, kreslených se stejnou láskou i pochopením: heroticky přisnou pohanku babičku, záhubě skoro již propadlou a přeče v poslední chvíli

zachráněnou tetu, moderního skeptika-básníka a konečně bezděčnou vůdkyni na cestě k Bohu, prostou služebnou Jeanettu, jež si obměňuje známé úslovi filosofovo: Modlím se, proto jsem! A nadto chvěje se v celém tomto, svým duchem tak málo německém díle vřelá láska k Římu, starému, antickému, ale především k „Římu Milosti, který je vestavěn tajemně do Říma světa“. M.

Vino. V úpravě a redakci Adolfa Hoffmeistera s 50 jeho kresbami k vánočním roku 1930 vydala pro své přátele a příznivce firma Jos. Oppelta synovec v Praze. – Stará vinařská firma rozeslala k vánočním originální dárek: řada známých spisovatelů a básníků (R. Medek, J. Hora, K. Čapek, V. Nezval, Fr. Langer, K. Poláček, J. Seifert, Ad. Hoffmeister, J. Šelcnost, Ot. Štordh-Marlen, E. Vaček a J.) hovoří tu více méně svůzně a lehce k počtě vzácného daru Božího. K jejich chvalořečem přidává se i abstinentka Zl. Foustková-Wattersonová, jež dozrává, že je jí z její střízlivosti mnohdy smutno. Bibliofil může ovšem docela klidně zůstat abstinentem a těšit se pěkně vypravenou, rozmarnými kresbami a karikaturami Hoffmeisterovými bohatě vyzdobenou publikací. B. J.

Jan Vyhliďal, Veselí i vážné obrázky z Hané. Vydalo Dědictví sv. Cyrila a Metoděje v Brně jako 78. podíl na rok 1930. Stran 210. – Titul nové knihy našeho neúnávného spisovatele opravdu nejlépe vystihuje celý ráz jeho beletristické tvorby. Shromáždil tu opět dvacet svěžích obrázků kreslených věrně podle skutečnosti, často i z doby nejnovější. Nezakrývá dyb svých krajanů, dotýká se leckdy ran, jež bolí každého přítele lidu, řeče je nožikem své satiry, ale nevyhýbá se také zdravému lidovému třebas ne vždy jemnému humoru, rád říká i vážnou pravdu smíchem, rád si zažertuje s veselými a vtipnými lidmi, jichž se bohužel i na Haně, jak se zdá, rodí stále méně. Všechny Vyhliďalovy práce budou mít jednu dokumentární cenu. Doporučujeme jeho novou knihu zvláště do lidových knihoven. B. J.

Rud. Hlavenka, Smutné milování. Prózy. Obálka (trojbarevný dřevoryt) a úprava Jur. Dobrovolského. Stran 96. Nkl. Vlad. Chlanda Břeclav 1930. – Smutek onoho „milování“, o němž vypravuje mladý moravský spisovatel v sedmi prózách své prvotiny, tkví hlavně v tom, že jde skoro všude jen o zvíření a zdtvoření smyslného pudu, kdy člověk, čtrnáctiletý dívčí výrostek stejně jako ženatý sedlák, student stejně jako hrubý pacholek, přetrhává všechny svazky rodinné i společenské a slepě žene se jen za ukojením v nejhrubší formě, šlapa bezohledně zákon i jemnější city srdce, aby ničil sebe i jiné. Uboze vypadá v podání Hlavenkově moravská dědina, k níž se takto blíží „civilisace a kultura měst“. Či má autor svůj zrak zhyštěný jen právě na tyto smutné zjevky? Některé partie po stránce slovesné dávají naději v další vývoj mladého prosaika. Kéž je tomu tak i po stránce obsahové! M.

Kuncířova ročenka 1931. Uspořádal a vydal Lad. Kuncíř v Praze 1931. Stran 107. – Pěkně vypravená novočinná publikace plní opět vzorně svůj úkol: podává názorný obraz ediční činnosti zasloužilého nakladatelství za uplynulý rok, připravuje veřejnost na nová chystaná díla a zároveň informuje čtenáře o jednotlivých významných autorech i o tom, jaký ohlas vzbudily vydané spisy v ča-

sopisecké kritice. Jest jen přirozeno, že hlavní pozornost je tu věnována největšímu literárnímu dílu minulého roku – Durychovu „Bloudění“, k němuž tu i sám autor připojuje několik věcných glos. Zajímavou publikaci doplňuje vhodně několik světlotiskových reprodukcí podobizen a kresba Břet. Štorma. B. J.

Ruth Schumann, *Němá tvář*. Z autorčiny knihy „Der blühende Stab“ přeložil O. F. Babler. Dřevoryty Karla Mináře. Vydal překladatel v Samotíškách pod Sv. Kopečkem u Olomouce jako první svazek Sešlůk o zvířatech. Vytiskly Lidové závody tiskařské a nakladatelské v Olomouci 1930. – Překladatel uvádí k nám s oblibou tuto nadanou katolickou básničku německou, dobře známou také čtenářům „Archy“. Že po zásluze, ukazuje také tato jemná próza o staré klisně, nijak přecitlivělá a přece plná hlubokého soucitu. Čtyřmi výraznými dřevoryty K. Mináře a celou grafickou bibliofiskou úpravou dal jí vydavatel roucho, jakého nemá snad ani originál. M.

POZNÁMKY A ZPRÁVY

Družina literární a umělecká vydá v tomto roce jako členské podílly opět tři knihy: román Fr. Odvalila „Kavky na věži“, literární studii Vil. Bitnara „K. Dostál Lutinov“ k uctění památky zesnulého zakladatele „Archy“, jež by se byl letos dočkal šedesátých narozenin, a knihu povídek Jana Ev. Trávníčka „Tomáš Běbul“. Mimo členské podílly vydá Družina ještě letos tři knihy básní: sbírku K. Dostála Lutinova „Ve mlýně světa“, jež jako celek bude novinkou vítanou všem přátelům a ctitelům básnickovým, knihu jemných básní Fr. Střížovského a zajímavou publikaci největšího současného básníka polského Emila Zegadłowicze „Budějovické louky“. Básník, jak známo, pochází po přeslici z jižních Čech a ve své knize uložil vzpomínky na svou nedávnou návštěvu v rodném kraji své matky. Básně, přeložené O. F. Bablerem, budou památné již tím, že vyjdou u nás jako polský originál. Knihu vyzdobí osvědčený již v té věci grafik Kar. Minář. – Pro budoucí rok připravuje se vydání zajímavé sbírky epligramů Jana Karníka a ohlášeny již román Dom. Pecky.

Z řad našich spisovatelů odešel koncem listopadu pilný sběratel knih a spisovatel Ign. Zháňl, horlivý přispívatel lidových, dětských a náboženských časopisů, autor několika sbírek cestopisů a nenáročných povídek, překladatel i referent o německé literatuře. Zemřel ve věku 68 let v Brně. – Dne 26. února zemřel zaslužilý a svérázný moravský filolog, historik i beletrista Alois Hlavinka. Zemřel ve věku 79 let v Kroměříži, kde žil několik let na odpočinku jako bývalý farář v Kučerově a Litenčicích, a byl pochován dne 1. března na Hostýně. Kromě přčetných článků a studií v časopisech („Obzor“, „Vlast“, „Našem domově“, Vychovatelských listech“ a j.) zanechává velké literární dílo uložené v samostatných publikacích, z nichž dlužno uvést aspoň „Bludy a lži v dějinách“, „Kroniku českomoravskou“, „Dějiny světa v obrazech“, „O původu národní písně“, „Zvukové malůvky v národní písně“, „O zvučnosti jazyka českého“, „Moderní kultura jazyka českého“, „Povaha česká v řeči“, „Lidová řeč a jazyk spisovný“, „Když srdce zavolá“, z beletrie pak „Na kraji Hané“ a „Špa-

líček" epigramů. V Hlavínkově odešel člověk nadaný, vzdělaný a bystrý. – Šedesátin dožil se dne 14. prosince univ. prof. dr. Dobroslav Orel, vynikající badatel chorálů a liturgického zpěvu a dne 30. ledna Jos. Pavlovický (Blažek), autor populárního „Pátečního dítěte“ a četných jiných, lidovými čtenáři vyhledávaných povídek a humoresek.

Poznámka k studii Březinův essay. Ideologický a architektonický rozbor Březinova essaye, uveřejněný v „Arše“ XVIII, 4, nutno doplnit básníkovou prací „Smysl boje“, jež vyšla v květnu 1929 v Bělohávkově „Kohoutu“ (1, 1). Poměr Individua a kolektiva je ústřední otázkou Březinova torsa. Víse nového člověka odpovídá již rozvedenému poznatku o typu hromadně křesťanském a bolestně lidském. Touha po zintenzivnění života a spolupráci je podstatným znakem dobyvatelů krásy. Význam davy spočívá v jeho schopnosti duchovní, utušit, předzvidat „úzkostná záření a varovný instinkt nebezpečí za obzorem“. Jeho život stejně jako umělcův je „tvůrčí ve sféře krásy“, jež „je květ z přebytku stoupajícího života“, popření smrti; je to cesta k tajemnému jihu, stále horoucí slunce, vášnivější vegetace, duchovnější blankyt, hlubší noci, intenzivnější hvězdy, lehčí, země se sotva dotýkající, ale všechny zákony její ovládající krok, nejvyšší množství energie při nejmenší ztrátě; je tichá, neuvěřitelná jistota, jediná jistota na zemi, všemi slunci se třesoucí, nepřetržitý úsměv, jenž viděn ze země má ve svém sladkém oslnění vždy jistou melancholii, ale i tu dává tušit nesmírné ticho jakési nevysovitelné připravené nádhery...“ Architektonická výstavba odpovídá závěrečnému pojetí přeměny empirie v typ, jsouc ryt-

mována rovnomocně na složkách dramaticko-výtvarné i lyricko-malebné: „Myšlenky naše barví se něhou bílých oblaků, všemi květy luk, krví růží, a slunce je prosívá na zářném řešetlých paprsků jako srní“. Bedřich Slavík.

Pod lipou básníka z Czarnolasu. Velký katolický renesanční básník polský, nesmrtelný tvůrce polské poezie, Jan Kochanowski, jehož čtyřtý narozeniny oslavovali Poláci roku 1930, psal mnoho básní jazykem latinským. Mezi tímto úsekem básníkovy tvorby a širokými vrstvami jeho národa stála zeď, kterou zbořit byl úkol nesnadný. Tento úkol vzal na sebe mladý spisovatel Julian Ejsmond, pozdější skvělý monografista horské a lesní přírody tatarské a karpatské, kterého zlý osud skollil právě v roce jubilea Jana Kochanowského. Ejsmondovy polské překlady latinských veršů Kochanowského vyšly po prvé r. 1919 a byly tehdy jakožto nejdůležitější literární čin významné první literární cenou, kterou udělil osvobozený polský stát. Za zboženou zdí rozprostírala se kvetoucí louka, po níž mohl se teď volně procházeti každý polský čtenář. Nyní, krátce po smrti Ejsmondově, vycházejí tyto jeho překlady z Kochanowského ve druhém vydání, k němuž předmluvu mohl napsati ještě sám tlumočník („Pod lipą czarnoleską“, Poznań 1930, nakl. Księgarnia św. Wojciecha, str. XVI+204). Nahlížíme jimi do širokého myšlenkového a citového světa Kochanowského, stroucího se „mezi Heraklitem a Demokritem, mezi Apokalypsou Bullingerovou a facettemi Poggotovými“. A že nám usnadnil přístup k tomuto světu, je také jedna ze zásluh, pro které bude Ejsmond v polské literatuře vždy stavěn po bok nejlepších mužů své doby. *ofb.*

K třicátému výročí smrti Julia Zeyera napsal Šalda několik slov o básníkovi v únorovém dvojsešitě svého „Zápisníku“. Opravuje jimi svůj starší nepříznivý soud: pokládá dnes Zeyera za nejsilnějšího básníka mezi lumírovci pro jeho zvláštní soustředěnost, intenzitu a sílu vidění, k nimž se pojal dar vstouňárský. Tím se podle Šaldy vyvažují časově módní, literárně odvozené, zevnědekorativní a dnes mrtvé složky jeho díla. Proto také z děl Zeyerových nejvýše staví „Dům u tonoucí hvězdy,“ jakousi to českou obdobu k Huysmansovu „Lahas“, „Plojha“ a „Víta Choráze“. Pěkně líčí Šalda ke konci také lidský portrét Zeyerův, zdůrazňuje v něm sílu muže a charakteru v literárním šatě vnitřního romantika.

Český slovník bohovědný, vydávaný nákladem V. Kotrby, zahájil pátý díl za rozšířené redakce: k dru Ant. Podlahovi, jehož práci a obětavosti asi jedině byl udržen tento důležitý podnik, přibyl dr. Jos. Čihák, dr. Al. Kudrnovský a dr. Jar. Beneš. Po stránce literární zvláště dlužno vítati, že v předcházejícím díle byl přibrán za spolupracovníka red. Vilém Bltnar – škoda jen, že se tak nestalo již od počátku! Jeho neobyčejně svědomitá, literárně historická a bibliografická práce jest viditelná na řadě životopisných a literárních statí, na př. o Prok. Holém, dru Hrachovském, dru Jar. Hrubanovi, Fr. Hrubém-Bukovci, o „Hlídce“ a „Hlídce literární“, o „Hlasu“ atd. Dlužno si jen přát, aby „Slovník“ vycházel nyní skutečně zrychleným tempem!

Náš domov, lidový obrázkový měsíčník, založený r. 1892 prof. Jos. Věvodou a jím až do smrti redigovaný, dospěl letos ke svému 40., tedy jaksi

jubilijnímu ročníku. Vykonal za ta léta velkou vzdělávací práci a snažil se dále plnit svůj úkol, jak mu jej od počátku vytkl prozíravý zakladatel: podává hojnost literárně hodnotné, zábavné i poučné četby, přítnáší pravidelné životopisy zasloužilých lidí i výběr uměleckých a časových obrázků. Od minulého ročníku má i zvláštní románovou přílohu (román F. Háje). Zaslouží jistě, aby pronikl ještě více do našich rodná a vytlačil odtud všelijaký plevel. Roční předplatné 12 Kč za velkou knihu skoro o 300 stranách pěkného ilustračního papíru (kromě 96 stran románové přílohy) jest nepatrné. Naším spisovatelům, zvláště povídkářům, doporučujeme, aby svými pracemi pomáhali povznést také uměleckou úroveň časopisu. Literární příspěvky přijímá redaktor „Archy“, objednávky nakladatelství Občanské tiskárny v Brně, Starobrněnská 19-21.

Redakci pražské „Vlasti“ převzal v novém (47.) ročníku farář v. v. Ant. Brousil. Nový redaktor chce se sturati hlavně o to, aby obsah časopisu byl pestrý, aby „každý odběratel našel v ní pobavení i poučení“. Od smrti zakladatele „Vlasti“ Tomáše Škrdle (1914) vystřídal se v redigování Alois Dostál a Tom. J. Jiroušek, Fr. Košák, Jos. Hronek, Vilém Bltnar a nyní Ant. Brousil.

Novou subskripci na Vondruškovy Životopisy svatých vyplsuje nakladatelství L. Kuncíře v Praze za obdobných podmínek subskripce původní. Nejpozději do 31. května 1931 je možno získati celé dílo (4 svazky) za 160 Kč brož. výtisk, za 220 Kč výtisk v plátně vázaný. Pozdější cena bude 300 a 380 Kč. Upřímně doporučujeme dobré a potřebné dílo!

Družina literární a umělecká

vydala právě velmi cennou knihu literárních studií spisovatele *Františka Dohaa* „*Studie a profily*“, která obsahuje duchaplně pojaté a výstižně portréty tří slavných spisovatelů světového jména: Joh. Jørgensena, Bjørnstjerne Bjørnsona a Adama Micklewicze. Krámská cena pěkně vypravené knihy jest 15'60 Kč.

Ale kdo se stane *přispívajícím členem* Družiny literární a umělecké, tu za pouhých 30'60 Kč obdrží vedle této knihy ještě dvě knihy jiné: hluboký psychologický román *Dominika Pecky* „*Assunta*“, a knihu povídek „*Duše Hané*“ od dra *Huberta Havránka*. Tyto tři knihy, jež tvoří členský podíl za rok 1930, vydají něco přes 36 tiskových archů, tedy o 5 archů více než podíly v minulých třech letech.

Vhodným dárkem

jsou i mnohé starší knihy vydané Družinou literární a uměleckou v Olomouci. Upozorňujeme zvláště na cenný román *Dom. Pecky* „*Matka Boží v Trní*“, sborník „*Dante a Češi*“, studii dra *Al. Langa* „*Otec pouště sv. Jeronym*“, básně *Fr. Kašpara* „*Zastavené hodiny*“, *Fr. Odvalila* „*Co v duši zaléhalo*“, *Jana Karníka* „*Závěťi*“ a letošní novinka: „*Květiny*“ *K. Dostála-Lutinova*.

Odběratelé „Archy“ a přispívající členové Družiny dostanou všedny dříve vydané spisy za cenu velmi sníženou.

Kněžstvu doporučuje se

„**Unitas**“ v Olomouci.

Zprostředkuje nákup všech kostelních potřeb, pronajímá farní pozemky atd. Peněžní oddělení.

ARCHA

D
LU

XIX. ROČNÍK, SVAZEK 2

František Střížovský, <i>Z nových básní</i> 85	Bouřich Slavík, <i>Filosofie literární vědy</i> 130
Břetislav Štorm, <i>Vladařství Růže</i> 87	Jetřich Lipanský, <i>Fonte Colombo</i> 139
Jan Opasek, <i>Půlnoc</i> 95	Jullus Brabec, <i>Štěpějemi vteřin</i> 140
Alois St. Novák, <i>Leden v Římě</i> 96	Prokop Holý, <i>Duchovní perly ze spisů F. Fabera</i> 141
Jan Karník, <i>Povzdech</i> 101	Jan Opasek, <i>Chrást</i> 150
Jaroslav Hruban, <i>Vesna v jeseni</i> 102	
Hugo von Hofmannsthal, přel. Otto F. Babler, <i>Bez konce čas</i> 104	
Jindřich Maria Slavík, <i>Legenda o neznámém světci</i> 105	
Iwo Bauše, <i>V soumraku víry</i> 111	
Kazimiera Illakowiczówna, přel. Otto F. Babler, <i>Marie</i> 113	
Abraham a Santa Clara, přel. Otto F. Babler, <i>Švec žilí obuvník</i> 114	
Jetřich Lipanský, <i>Slunce lidský Boží</i> 115	
Bartuška Josef, <i>Krajina při Malši</i> 116	
Richard Zemánek, <i>Jaroslav Král</i> 117	
F. B. Děrda, <i>Neznámá s košíčkem</i> 121	
Jar. Šubert, <i>Letní klid</i> 122	
Vilém Bitnar, <i>Sušilův překlad Fioretů</i> 123	
Jaroslav Šulc, <i>Májová píseň</i> 128	
Jullus Brabec, <i>Mrtvému srdci do pamtůnku</i> 129	
	OKNA
	Poukázka 151
	Strom ze srdce 151
	Brněnské umělecké výstavy 152
	Literatura a charita 154
	Z nové literatury o O. Březinovi 155
	Z nové poučné literatury 156
	Z nové krásné literatury 158
	Poznámky a zprávy 164
	OBRÁZKOVÉ PŘÍLOHY
	Arnošt Hrabal, <i>Pokoušení sv. Antonína - Jaroslav Král, Děveče v podnosem - Jaroslav Král, Tři ženy - Jan Vyhřídál.</i>

NOVÉ PUBLIKACE

Z nakladatelství L. Kunciče v Praze: Život sv. Antonína, řečeného Padovanského, souvěkým bratrem řádu sv. Františka sepsaný a V. Surlem, kartuziánem, k lepšímu znění poopravený. Přel. L. Vrána. Druhé vydání. Stran 55.

Z nakl. Jos. Birnbauma v Brtnici: Fr. Welsler T. J., Syn bílého pohlavára. Přel. Zd. Fendřich. Ve prospěch Dila šíření víry vydalo Studentské místní sdružení v Praze-Bubenči. Stran 52. Cena 3 Kč. Zajímavá a při tom poučná povídka líčí působení misionářů mezi Indány. Doporučujeme.

Z nakl. Čsl. akc. tiskárny v Praze: K. Reban, Z poupat do květu. Několik slov k dospívajícím dívkám o vážné věci. Stran 40. Cena 3 Kč. Třetí rozšířené a doplněné vydání důležitého výchovného spisku, psaného velmi taktně a přece jasně, pojednává také o sportu, moderních tancích a jiných potřebách dnešní dívčí mládeže a zaolouží hromadného rozšíření.

Z nakl. B. Kořilho v Praze: Obrazy k české historii. Dílo za redakce dr. Ant. Dolenského a R. Adámka pokročilo k seš. 19, jenž obsahuje 48 obrázků z doby Karla IV. Cena seš. 6 Kč.

ARNOŠT HIRABAL. - POKUŠENÍ SV. ANTONÍNA

Z NOVÝCH BÁSNÍ

KDYŽ TOUHA BEZ MEZÍ . . .

Když touha bez mezí jak víchr uchvátila duši mou,
v let kolotavý strhla ji kol Světa v spirálách.
Čím užším kruh se stával, duši nedočkavě vzkypělou
žalm kající mi roztrásl a píseň tlumil strach.

Já bál se, aby slavná blízkost Nepochopitelného,
jenž éternými paprsky mi duši opřádá,
neroztavila křehké struny srdce lidského,
neb nebylo by, nač by Milosti van věčně hrál.

Však jaký div! Hle, s blízkostí i nekonečnou svobodu
jak širý oceán jsem učítel kol dokola
a hrdlo slzy polykající v těsném Světa obvodu
se uvolnilo, ach, jak matčin hlas když zavolá.

Má touha vykřikla své sladké Aleluja vzkříšení
a umkla jak van, když v květné vůni spočinul,
a zklidněla, jak plavec po nebezpečnostvích bouřných dní
když spěchá, vítán, usednouti za královský stůl.

DOKUD V TĚLE JSME . . .

Dokud v těle jsme a vlny krve zaplavují duši,
synům Božím svobodným jen pokorný a svatý výboj sluší.
Bděme, by nám neupadly v bláto zlaté Boží klíče:
rozum s vůlí, jimiž Milost uzamyká vzpurné pýchy chůtice.

Dokud časnou cestou jdeme pod klenbami kosmickými,
záhady, jak moře lasturu, nás obklopují mlčenímí.
Zpal, tvore, duchem pochodeň své svobody a řekni:
Hmota, služebnice má, mi Bohem daná, slyš můj rozkaz: Klekni!

Nebot hmota, v níž Bůh všemoci své vtělil částku jednu,
k adoraci zve, jak ostrov k odpočinku v moře nepřehlednu.
Ale, běda, komu za ní zmizela tvář věčné Krásy:
jeho role zavlní se po dnech potu hluchými jen klasy.

Bábelu věž, kterou hrdě zbudoval, se s rachotem naň skácí,
pohlíjí jej moře, které nahlil do propastí marnou prací,

ocelová saň, již v šílenství dal nesmrtelné bytí,
spálí ohněm jedovatých úst chléb na poli a všechno kvítí.

Olbrím pták, jenž vyšel z pyšné ruky, nedokoná letu,
před branami kosmu blesk jej zapálí a vrátí světu.
Hmota adorovaná se vzepře dětské ruce tvora,
v troskách pohřbí jej, jak veleměsto v polyb uvedená hora.

AŽ SE DUŠE ZBAVÍ . . .

Až se duše zbaví křehké skořepiny těla,
uzří jasným pohledem, co v celém žití chtěla.
Uzří v Bohu, jako ve studánce, ctnosti své i hřích,
uzří v jednom okamžení skutky všech dní minulých. -

Až se srdce unavené v chorých nádrech ztiší,
duši vztrhne věčna koloběh až k Boží výši,
tajemství kde nová, věčně blaživá, ji uchvátí
krásou radostnou a nevyřlovně sladkou závratí.

Jasny budou skryté plány kosmického dění,
zřejmy cesty Milosti, jež vodí ke spasení,
účel veškerého stvoření se zjeví odhalen,
z noci pozemského života se zrodí věčný den.

**

JAN OPASEK

SMRT

Šla tiše jak v tmách,
mizela v dálavách,
však spatřil jsem ji!

Byla jak smutný stín
letící do výštin,
však viděl jsem ji.

Blednoucí měla tvář
a kolem světla zář,
však poznal bych ji.

Byla jak světlo plamene,
snad našeho dotkne se ramene?
Však poznal bych ji!

VLADAŘSTVÍ RŮŽE

První stránky románu.

Zezlo, koruna a meč vladařů Růže tli na hradě krumlovském a těla jejich po věky leží ve vlhkosti hrobové, pod klenbami opatství vyšebrodského. Země je rozdvácena a temnota interregna zahaluje obrysy věcí. Smutek jako po velikém moru pokrývá zříceniny a Lev obchází, hledaje, kde by zašel.

Ale není to království Smrti; je to země Snů.

Od dob vladařů nic se tam nezměnilo; přílba po posledním turnaji rezaví na svém místě a staletá voda se tní pod mosty hradů.

Sláva věku středního zahalována je prachem tohoto století; poslední rys lesů této země zahynul ranou šlechtice a nebylo tu více zábavy pro dvůr vladaře. I zahynul vladař, nebo se zdá, jakoby již zahynul a odnesl s sebou Zlaté Rouno; ale neví se, kde je jeho hrob, snad ani není mrtev a chodí mezi námi převlečen za žebráka, ukrýváje cisařský řád na holých prsou a blechy všivého starce hlomozí mezi křesacími kameny řetězu. Snad chodí mezi námi jako žebrák, živ z almužen své země. Chodí po silnicích své země dědičné a spí v oborách temných lesů svého vladařství; obchází sídla svých manů a zastavuje se u domů hejtmánů svých měst, a všude vybírá povinnou daň.

Chodí jako sama paní Vznešenost starobylého království a je s ní zasnouben.

A s nimi chodí zvíře Heřmana z Bubna, chodí s nimi jako pes lovecký a válečný. Chodí s nimi (neboť antouškové číhají v úřadech a v příkopech silnic) jako pes žebrový, jako pes královský. Chodí s nimi a zanechává stříbrné stopy.

Díval jsem se z nějaké hlubokosti na opatství vyšebrodské, na hrad nebožtíků rožemberských; černý pes štěkal u kulaté věže pevnostní a brána byla ještě rozevřena. A byla téměř noc; jeden mnich se šmátral v temnotě klesaje a vstáváje, jakoby očekával Smrt a hledal své lůžko úmrtní na bodláčí klášterní silnice. Ale Smrt ohlédávala v krypté tělo pana Petra Voka a stín mnichův padal na bok a na hlavu, a posunoval se nějakým divem ke dveřím kvadratury.

Pak byla už docela noc, měděné pekáče svítily z konventní kuchyně a pod kuchyní stály vysoké a suché cypřiše. Víím, že v knihovně stojí nestvíra této země, jezeek škeblíčkový (ericinus condhormis) na třech nohách a přidržuje si černé prkénko pod sebou, vedle cihly vojska galského, že v kostele schne potivý kámen smrtelných úzkostí pánů z Růže, víím, že věž na hraně presbytáře podobná tužce, slove věží trubačskou, a že byla vystavěna pro herolda vojska andělského; víím, že oktagon zvonice nad pravým ramenem kříže vysokého chrámu je vystavěn na maltu nastavovanou ctnostmi řeholními; že stín zvonice pozřel celé léno kláštera.

A nyní udeřilo zvonové srdce a kříž rozlomený bleskem na světá-kouli hrotu se zachvěl; neboť není dovoleno mnichům řádu cistercienského stavěti stolici zvonovou.

A zase zazněl zvon a zase, jako za trest a jako by byl ze dřeva. Kvílení mnichů vyrazilo z klíčové dírky kostelních vrat. Ale hlasy řeholníků pomalu zanikaly a mátlý se, až hlas varhan zůstal osamocen a marně doprovázel neslyšitelný hlas mrtvých, a pak se zdálo, že na varhanách sedí chromý a pak, jakoby mu byli utali ruce a on hrál nohama a nakonec se trup skácel na klávesy; píšťaly vykřikovaly pomatenou píseň a pak bylo ticho; hrobové kříže kanovníků cistercienských svítily jako stříbro a kaple hrobu opatova zela dokořán. Všechny cely byly zotvírány i ty, v nichž již dávno nikdo nebydlel; v refektáři seděli přestárlí faráři vyluzující měděnou nádobu.

A pak bylo zvonění na památku nočního chóru.

To je pevnost klášterní, ale lze z ní uniknouti, neboť dřevo bran dávno ukradli podruhově z podklášterní a tak může kdokoli v za noci uniknouti k severu do lesů, k východu do hospody a k jihu do městečka, jakoby ani nebylo klášterní tvrze vyšebrodské, odkud před dávnými dobami bylo jen jedině uniknutí do nebe.

Ještě je vidět svatého Leopolda stojícího na kašně; ale voda uplývá a mraky pouštějí svláhu neustále a on příkrývá knížecím rouchem poslední kostel, do něhož dosud nevnikla noha cestujících.

Všedno je pod zámek a nejsem zloděj, abych se za úplatky dotíral tam, kam nemůže vstoupit křestan na pobožné pouť. I nezbyvá leč opustiti tuto smutnou tvrz a skrze zdi kostelní rozloučit se s Pannou Marií vyšebrodskou; snad se ještě zachce na cestě k bráně

vykopnout spudčrelá vrátka zelnářské zahrady a utrhnout kopřivu na památku, snad doléhá pokušení ohlédnout se dvakrát nebo třikrát, neběží-li provisor klášterní s příjemnou tváří a dvěma jelity, ani pes se s tebou neloučí, poutníku křesťanský.

Cervená hora zasouvá město a klášter, cesta nebo suchá řeka stoupá, až hory zastíní podobu bezpečnosti a země uchováající poslední stín rytířství, plodí loupežníky; srdce je v tuto chvíli pročištěváno smutkem středověku a tělo nalézá zalíbení v nezralých pláňtlech.

Na cestě vyvstane pustá vesnice, jakoby byla zřízena na přepádání putujících, a chciplý vepř číhá u první stodoly. Ale v roklí mezi chalupami je čarovné jezírko, ptáci křížují zvolna na hladině a těla jejich jsou pokryta zelenými penízky.

A pak vystupuje cesta na pahorek, vítr rozevlá těžké záhyby poutnického pláště a vyhodí kapuci na temeno hlavy. Morová vesnice zapadá jako hnizdo čarodějnic; na cestu zbývá jen údolí loupežníků a Boží muka, jež na mezích svého kláštera dal vystavěti zbožný opat Zikmund, a jeřabiny a krkavci.

Silnice do města Rožemberka rychle klesá od makového pole k zbořenému městu stodol, obraz Krista Pána visí proti ohbí cesty, ale je opuštěn, i město je opuštěno a zas bude noc. Řeka Vltava zaškrucuje město v podobě hrušky, černá a vzteklá vyplivující bílou pěnu jedovou. Hrad Rožemberků, opovržení věku minulého stojí blízko a vysoko nad pavlačí domu U Černého kříže. A v tom domě jsem přespával ve světnici rozlehlé a šeré; v půlnoci se zřítila moje postel i podložil jsem ji nočníkem a nějakým prknem a sotva vniklo přes kopec trochu přirozeného světla, vstal jsem. Těžko jsem odolal pokušení uzmout jedno dřevěné písmeno pod oknem, vylezl jsem na hradní kopec; na bráně byly přibity dvě rezivé hlavy zubrů, gotické město v horském kotlíku vypouštělo páru a mdlý zvuk řeky doléhal po způsobu století čtrnáctého.

I zastavil jsem se nad obtížemi pana Bonaventury Buquoye, generála císařského; jak asi stěhoval svůj těžký nábytek do toho zámku nevrleho, přemáhaje smrtonosný kopec a váhu svého břicha, jak asi zaplakal v studeném pokoji nad touto zemí mlh, nad obmyslností císaře, jež ho sem posílá jako Jehně na pospas temnému vladařství; je marno rozvíjet prapor s popelčínou, je marno zasednout v audienční síni a přijímat hold mýši a sov. Jak asi zaplakal pan Bonaventura Buquoy nad nevěrností této země rožberské; císař mu podal kost suchou, neboť vzácné tajemství té země odnesl si páni Růže do hrobu.

A po panu Bonaventurovi zbyl tu až na náš čas chrchlavý sluha a něco z jeho honosných pohovek, item různé památnosti a trofeje.

Před druhou branou na kašně stála Paní Perdita a omývala Petra Voka z Rožemberka, jakoby mu chtěla z těla vydrít hrozné znamení, ale já jsem vykřikl: „Zanech té práce, Bílá Paní Johanno z Lichtensteinu, on stejně zůstane kacířem a učiní se hanbou tvého rodu, zanech té práce, Paní Johanno!“ A ona hned pustila nástroj a Petr Vok zkameněl na korintské hlavici posmívaje se do vody, jež byla čirá.

Když Bílá Paní zmizela ve zdi a Petr Vok nejevil známky života, nahlédl jsem za hluboký příkop do nádvoří, jež vypadá jako studna. Ale objal mne strach před nebožtíky málo proslulými i unikl jsem z té hradní vlhkosti; most za mnou zaduněl jako by padal do pekel a v červené věži hlízové zakvíleli generálové uvěznění za druhé republiky.

Pocítil jsem, že tato země není přízniva pro kočovníky obecného vzdělání a umínil jsem si v hloubce srdce, že ostatek svých cest vykonám pobožně a uctivě.

Apak nastala daleká cesta do hlavního města. Země, již jsem šlapal, byla stále málo bezpečná; divní hmyzové znepokojovali ovzduší a z kupy sena na mne útočilo tele. Hmyz žil z mé krve a tele jsem obelstil vyšplhav se do koruny švestky a tam jsem seděl půl dne požívaje sýra, zelených plodů a úzkostí, dokud nepřítel neodešel do žirnějších poloh.

Ale pak již nic neusilovalo o můj život, jen šišaté kameny všelijak klouzaly pod podrážkami mých opánek, neboť cesta byla právě vhodna pro kozorohy a tanky.

Řeka Vltava stále se točila hluboko pode mnou, ale já, nejša vyučen v lovu ryb, zanedchal jsem ji uplývat bez úhony. Únava odpoledne na mne sedala, ale cesta byla rovnější; ustoupil jsem do vysokého lesa a zvuk atmosféry zanikl. Nic se nedělo, jen ta cesta se rozšiřovala, zarůstala mechem a lesní travou a na konec byla jako dobrá galská silnice zapomenutá v horách.

Šel jsem po mechu a v příznivém povětří raduje se z ticha a kultury galské; v dálce za sedmi pahorky zaštkal ericinus condermis, ale zvuk ten vstupoval do těchto koncín jen jako ozvěna dávnověkosti. Silnice se zatáčela nalevo, vystoupila o několik loktů a spatřil jsem patník uprostřed vozovky; patník byl upraven jako náhrobní kámen a stál na hranici lícnu nedohledné hloubky; dole vřela voda měděnková a jedové páry měděné zvolna vystupovaly.

Když jsem se načisto vyděsil hrůzou této popravni propastí rožemberské, vystoupil z kamene pomníku nápis:

Dne 5. září L. P. 1929
potkal zde Jan Scheinost
markomanského náčelníka
Dumrumbuda

I uvil jsem věnec z květů a plodin toho místa a položil jsem jej na památku té události* k patě pomníku.

Učiniv zadost povinné pietě slezl jsem zpět k řece Vltavě a sleduje úpěnlivě směr roku, došel jsem po spodním břichu do obce, jež slove Zátoň a tam jsem rychle klesl na lavičku v ponuré hospodě a dal jsem si natočit do plechového tupláku, načež jsem si

* Jan Scheinost, občanský pseudonym Jana II. z Býkova, politika českého.

vzpomněl, že již z dálky mne vítala nemotorná věž zátoňského kostela. A to bylo dobré znamení. A na základě dobrého znamení popíjel jsem v té hospodě až do navršení míry. Bitevní terén hostince byl nadmíru způsobilý: nízká pivní místnost byla spojena s druhou světlejší místností pěti schody, na druhé straně vedlo několik schodů do kuchyně pod zem a z té kuchyně byla zase díra do sklepa a do husího dlívce. V té kuchyni pěkná mladá paní německého jazyka ztápěla v mourovatých kamnech a stařena žmolala těsto na vále. Zvolal jsem na ty dvě osoby, aby mně připravily porci svého oběda; i vytáhla ta stará skopovou hlavu ze sklepní díry a mladá ji uvrhla do kotle. Ale hlava plavala na povrchu vodním a propěvovala píseň:

Já nejsem hlava skopová
poutniče křesťanský.
Já jsem kat krále Václava.

Vaří mne žena nemrava
plije si na pracky
Já jsem kat krále Václava.

Bude to pěkná zábava
v souboji na facky.
Já jsem kat krále Václava.

Hlava ještě nařikala, ale mladá paní, zlá a bleďá, udeřila poklicí na kotel; zaduněla rána dělová a dům slehl.

Já jsem seděl na drnu hřbitovním a div na div, tuplák dosud stál uctivě u mé nohy a něco nápoje žbluňkalo na dně.

A pak jsem obcházel ten divný kostel zátoňský, jenž jakoby byl slepen z chudé hlíny; povrch byl omalován červeně a žlutě a velká růže nakláněla se na čelné zdi. Všechno je doposud jistě tak opršelé, jak se patří na stavbu rožemberskou, jen věž vévodí hrdě jako dokonalé klempířské dílo minulého století.

Pod kostelem a hradební zdi hřbitova stála škola. Viděl jsem dovnitř, jakoby byla proříznuta tak jako bývá v plánech 1:100. Tam seděla na svých smutných lavičkách bleďá děčka ozařovaná přísvitem okenních tabulí napuštěných modrostí proti hmyzu a škodlivým paprskům; každé dítě mělo nad hlavou tabulku jako v nemocnici a na ní byl vyznačen duševní stav děčka toho dne. Některé tabulky byly přeškrtnuty křížem a jiné byly pomalovány divnými znameními. A děti se dívaly jako skleněné, jako zděšení nemocní a mezi lavicemi krutým krokem procházela furie se zadkem sviním a hlavou telecí, a místo těla měla tunku na tekuté a tunku na husté. Ale učitele jsem tam nikde nespapřil.

Na věž kostelní vyplul bílý praporec a na něm byla vyšita červená růže; hrom zdálky ohlašoval příchod bouře. Škola se zase uzavřela a proměnila v ovčín.

Bouře se svalila na cestu k městu Krumlovu, ale já už jsem krácel uprostřed ní a přijímal jsem slávu hromobití jako vyslanec věku čtrnáctého. Když jsem vystoupil z dolíku, objevila se přede mnou široká planina náhorní a mraky unikaly vzhůru, zanechávající mne uprostřed dunění vycházejícího z hlubokého údolí řeky. A široká náhorní planina, vydávající kamení, drcípou travinu a kostrounské křoví, vysávala pálení slunce hrdinně a okázale.

Pak zaniklo dunění a zanikla pláň, a já jsem se potácel ve výmolech a po pahrbcích očekáváje nějakého osvícení, jak odlehčit tíži této pouti. Ale hned jsem si řekl, že útrapy na mne doléhají spravedlivě a že se tak hříšnost mého těla pomalu spaluje.

Ale tíha na mne doléhala nesnesitelně a nálevny v malých vesnicích jsem míjel jen s velikým zapřením a bolestí. A tak náhle ve výklenku špýcharu jednoho mlýna srála socha svatého Vavřince; i srovnával jsem palčivost smrti svatého Vavřince s vyprahlostí svojí, jež se mně tak zdála směšná; styděl jsem se za svoji skleslost a za nohy tak nedokonale poraněné. A poznal jsem, že příjemnost pouti počala teprve tehdy, když zrak již nevnímal rozkoše přírody, nos nepocítoval vůně říše rostlinné a sluch můj nebyl poután zpěvem ptáků a děveček, chuť moje utopena byla ve vyprahlosti a hmat utmáčen v opuchlinách.

To je pravá rozkoš pouti křesťanské, když smysly toliko posluhují při liturgii modlitby.

Žízeň země pronikala údy a očekával jsem chvíli, kdy bude morek mých holení vtažen do rozpuklin cesty.

Na cestu vystoupily dva homolové vrchy. Byly porostlé a náhlé, jako kopce strážní.

Ještě jsem se plazil pod úpatím těch tvrzí a pak se naráz rozevřela přede mnou pánev zemská, celá ponořená v moři dálek. Řeka vytékala odněkud a vstupovala do města Růže podle úmyslu středověké protifikace.

Shlížel jsem na město Eggenberků a Schwarzenberků, a nyní na město obecného spuštění turistů, dříve než cesta sklesla do předměstí od kříže Kalvarie, leže na zemi mezi ostny a hroty kamení. Eggenberkové vládli tomu městu několik let a zanechali na Hluboké náramný kočár korunovační a Schwarzenberkové byli zahubeni v první čtvrti století dvacátého. Ti založili a vystavěli stoku pro plavbu dřeva z hranicních lesů země České a dělových korábů dunajského námořnictva.

A právě plula loď po proudu říčnické a vojáci cpali seno do hmoždýřů. Pak zmizela a za chvíli vylpula přímo proti zdem městským. V tu chvíli zařvalo všech pět děl a když se dým poněkud rozešel, poznal jsem po bílém řemení a blankytných kabátech vojáky schwarzenberské.

Myslel jsem, že je to nějaké znamení, nebo způsob, jak vyčistit hlavně, ale pozoroval jsem schován v trávě, že někteří vojáci znovu nadívají chráněné dělové a jiní že pulčují knoflíky, zbraně a měděné náčiní i svitlo mně, že to bude nějaká slavnost; vylezl jsem z travin a klusal do předměstí.

Uslyšel jsem na cestě (když řeka byla již zakryta městskou výstavností)

hřmění s hradu, od proboštského kostela. Už jsem běžel mezi domky a vylíznuv něco vody z pledháče u pramene ve stráni, přemýšlel jsem o příležitostech, jež poskytuje takový den.

A tak jak jsem klusal, chtěje býti včas na té slávě, vykřikl někdo z vrat: Už běží! A jako krupobití zaznělo kamení ulice pod křápy uličníků té čtvrti a proměňovalo se v příval a příval se rozvínil v bouři: Už běží, už běží. A holky mě házely kytky z oken. Dav supěl na mých zádech a nezbylo mně, leč nést tuto tajemnou slávu, aniž bych věděl, odkud vyvěrá. A běžel jsem a dav se vzdouval. Proletěl jsem slavobránu s fáboru a dva bubeníci v dřevěné kleci nahoře udeřili. Zadaněl most a kolomaz pod ním se pohnula. Rota vojáků se přidala k zástupu a cvočky vycvakovaly rychlým tempem. U proboštství jsem zakopl, ale jeden chlap mne vzadu uchopil za zadnici a usnadňoval mně práci. Potom se překlenula slavobrána nádherná a v ní se čepovalo pivo. Ale nápojem lidu zavravorala brána a sud povalen vykloukával nápoj, koule se do rynku ke kočáru purkmistrovu. V něm seděla purkmistryně, kynula mně koštětem a její ošklivá dcera vyplázla na mne jazyk. A pak narazil sud na zadní kola, a zlatý kočár vyvážel hučící manželku lordmajorovu po svahu k synagoge.

Všechny cedhy shromážděné na place zamávaly korouhvemi a daly se na pochod tou ulicí, kterou mne před nimi unášel můj lid. Křikem se rozvírala okna a pelargonie padaly do proudu. V okně radnice zbledl starosta vida tu spout, ale pak poznav že všechno je v důstojném nepořádku, zčervenal zase a ssál z půllitru. Chlap, jenž mne od proboštství až sem přidržoval vzadu, posadil si mne na hlavu; dlouhé prapory zlatozelené a bíločervené, kytice ze slunečnic a listů lípového zaklenuly úzkou ulici. Námořní děla špikovala hudbu dvou kapel ozývající se z Latránu.

Sedě na tom hulákajícím hejku proplul jsem třetí branou, celou z chvoje, parohů a krabic po nalžovském sýru. Na mostě se vítězný pokřik ztrojnásobil, děla čtyřiceti korábů vyhazovala horlivě koudel na skálu pod okna hradní; rezivý chlap mne vzal do pracek, vyhazoval do vzduchu a dýtal mne v chuži polomrtvého. Po té produkci omdlíval jsem mu na palici, ale přece jsem poznal před radnicí menšího města vyšňořeného koně obecního a děvečku přidržující kadečku pod škor-němi purkmistra latránského, jenž vylézal do sedla. Z kláštera minoritského vyběhli dva fráteři a metajíce kozelce ubíhali před trubačem zástupu nahoru na hrad.

Teprve když mne postavili na zem v bráně hradní, (jelikož církev vždy váhá) ozval se zvonkový hlas všech kostelů města.

Nastalo veliké utišení ve dvoře před vladařem zemským. Stál na purpurovém lešení, řetěz zlatého rouna visel mu s ramen; za ním pak

stál kat a kaplan, manželka dcery a princ, admirál a generálové, purkmistr a hejtmani. A všichni očekávali, že proslovím řeč. Objala mne sama hrůza, když jsem poznal svoji nevinnost; ale přistoupil jsem k místu kde se dotýkal šik námořníků a granátníků, shodil jsem kapucni, potřepl rukávy roucha, zvedl bradu ke knížecím nohám a zvolal:

„Vladaři a pane, nesu pozdravení od pana starosty vyšebrodského.“ Mezi purkmistry zakvíčel hlas vyšebrodského primátora, ale byl přetržen selským pohlavkem; zvon od svatého Jošta doléhal urputně. Avšak hlas jeho nepokryl ticho a moji úzkost, když jsem volal že nesu pozdravení opata vyšebrodského. Na lešení pohnula se bota se spomanami; visel nad ní černý škapulír. Ucítil jsem lep krůpějí potu po délce hřbetu, tma vláдела se z oken hradu a naplňovala nádvoří.

I vykřikl jsem vší mocí hlasu svého „Vladaři, nesu ti políbení pánů z Růže“.

A div, skála se zachvěla mnohonásobnými zvuky veselosti, z horní brány vybíhali služebníci nesouce na hlavách dlouhé tabule a vůně vyrážely z kuchyní. Pojal jsem úctu ke své důstojnosti, vystoupil jsem po schůdkách na lešení a vladař mně podal obě tváře k políbení. Pak mne posadil k tabuli na čestné místo a já jsem ujídal z pečeného prasete, z nádivek a paštík, upíjel jsem z piva a vín, hojně rozdávaje milostivé úsměvy na všechny strany. Dole tančili vojáci a námořníci, purkmistři a tělesní strážcové pana probošta, městský lid a městská lůza. Na nebe vyplouvaly hvězdy ohňostrojí, neboť nastal večer.

Upadl jsem zcela do náručí pohody. Dole tančily minoritě. Ponocný vylezl z věže, ulehl a jal se přetáčet sud piva do vnitřnosti.

„Kurýr,“ vykřikla jeho žena obcházející v odchozu s trumpetou v ruce. „Kurýr,“ zaječela do trumpet. Šest vojáků se postavilo do brány. Spatřil jsem, jak velitel stráže třimal za krk muže oděného mým pláštěm; plácl jsem si na kolena, nevěře zraku svému, ale roucha viselo s mých ramen nedotčeno. Podíval jsem se do brány a spatřil jsem znovu toho rotmistra, kterak cpe člověka v plášti do šatlavy.

I pojal jsem zase nedůvěru k svému poslání a předstíraje ozralost, svalil jsem se pod stůl. Tam jsem chvíli spočíval, vyhledávaje díru mezi prkny; a když jsem ji našel, spustil jsem se pod lešení. Spadl jsem na rakev, až nějaké kosti zaskřehotaly a stočil jsem rouchu poutnické do dlouhé šišky. Tu šišku jsem si omotal kolem břicha a vytasiv kord, jal jsem se představovat nějakou figuru pro obveselení společnosti. A tak jsem se dostal do brány a z brány ven. Tím nastal čas noční. Běžel jsem s kopce až na most a tam jsem se dal ovívat užívaje bezpečnosti, neboť občané řádili jsouce nepřičetní. Plodhá a vysoká stěna hradu nakláněla se nad řeku a byl strach, aby nevyrostla do nebe, nezasula toto příjemné údolí a nepřivedla mé tělo před časem v nívěč.

Pohnut radostí ze života, plácl jsem si na tělo, načež jsem se probudil a zdaleka svítalo. Otevřel jsem oči a místo zivnutí uniklo mně chrochtání. Tehdy jsem se dovnitřku zastyděl nad zpuslosti svých mravů a chtěje napravit, co jsem včera při slavnosti zkazil, zatončil jsem po tichosti klášterní.

Všelijak jsem bloudil, až jsem se dostal k minoritům. Před klášterem je dvůr a neví, jak se tam přichází; snad branou, nebo úzkou a temnou uličkou, nebo po vyhrožování hlídačů, nebo jinak. Ví, jen, že se tam nechodí tak zcela obyčejně, není ta cesta nijak označena a dost možná, že tam vůbec žádná cesta nevede a já jsem se tam dostal přelézaje zdi ozbrojené troskami sklenic a ostnatým drátem. Svítalo silně, že jsem skrze sklo v kvadratuře viděl do kostela a kněz tam sloužil mši v barvě zelené. Bylo asi tak časně, že nikdo neministroval a nikdo nebyl v kostele. Ani nebylo skrze sklo slyšet odříkávání a byl jsem tam tenkrát sám, neboť kněz sloužil mši. Kněz sloužil mši, já jsem ho opustil nečekaje až odejde od oltáře a plížil jsem se kvadraturou úlisně, jako bych věděl, že se odvažují něčeho nedovoleného; že rozšlapávám prach, který tu pokrývá velké žulové dlažky přes sto let, a že tam lomozím nad kostmi mnichů a dobrodinců jako dělostřelec. A když jsem prošel dvě strany čtverce a vstupoval do třetí, spatřil jsem uprostřed otevřenou kapli gotickou; na oltáři bez rouch a bez svéc, okopaném a zpustlém seděl Biskup a díval se do očí toho, kdo se díval na něho, seděl nebo stál jakoby chtěl seskočit a snad svíral v ruce meč nebo pistoli mauserovu. A kdyby byl seskočil, letěly by jeho oči nevybočující z přímký pohledu, jenž nás spojoval. Byl jsem sám, biskup mne spoutal očima a na druhé straně křížové chodby za skleněnými tabulkami spájenými olovem jediný živý, jehož nelze se dovolat, neboť dokončuje poslední evangelium a pak přetáhne kápi zabalenou v humerálu přes uši a odejde. Snad již v tu chvíli jsem tam byl sám, ale nemohl jsem se ani otočit ani ohlédnout na stranu; snad za mnou čertí vyplazovali jazyky a tahali mne za kapuci, a já jsem nemohl po nich kopnout, ani udeřit. Již mně to bylo na obtíž a umdlévaje nakláněl jsem se dozadu; oči biskupovy klesly; můj zrak se vysunul z pohledu sody a odešel jsem rychle.

Z toho jsem poznal, že napomenutí a pokárání nemusí udělovat právě můj milý bližní, ale že to tímž prospěchem může vykonat socha, kámen, nebo povětrnost.

***

JAN OPASEK

PŮLNOC

Libá se s nocí den,
přes krásu tmavou
nese se vítězně sen
s lehkostí hravou.

V tísňivé kráse snění
úderý tajemných dýchání,
úderý Bolesti bíjí,
v srdci mém žijí.

LEDEN V ŘÍMĚ

I. ARACOELI

NIKDO TOHO nelituje, kdo první dny lednové navštíví památný chrám Bohorodičky na starobylém Kapitulu. I mne tam vábily dětské dramatické výstupy před jesličkami. Po patnáct metrů širokých schodech, jichž pozorné oko a znavená noha při stoupání napočítá sto dvacet čtyři, dostal jsem se ke hlavnímu vchodu mariánského chrámu. Skoda, že jeho průčelí je nedokončeno; provedeno v původním plánu bylo by jednou z nejkrásnějších architektonických ozdob památného pahorku, na němž se zrodil Řím.

Na levé straně při vstupu do chrámu jsou krásné jesličky. „Santo Bambino“, novorozený Ježíšek, který jest vyřezán ze dřeva, jež přivezeno bylo s hory Olivetské, hoví si v hedvábných, drahými kameny vykládaných šatečkách na měkkém lůžku jesliček a okolo něho šťastná rodička, usměvavý pěstoun Josef a udivení pastýři.

Nad idylickou scénou triumfuje krásná, svatá noc. Srpek měsíce, ve formě elektrických žárovek malé hvězdičky hovoří k srdci malých i velkých.

„Santo Bambino“ je velikým divotvůrcem. Kdysi bylo slavnostně vozeno k nemocným města Říma. Není proto divu, že jedna žena zatoužila sošku mít stále u sebe. Dala zhotoviti podobné Jezulátko a sošky zaměnila. Bůh ji však potrestal a proto s hrůzou co nejdříve vrátila původní sošku na své místo.

V tom zaujalo plně mou mysl malé děvčátko, jež právě vystoupilo před jesličkami na improvizovanou kazatelnu, která i se schodištěm jest hustě obsazena dětmi malými i velkými. Diskantem zvonivě dětským nese se chrámem

„Gesù bambino,
mio carino — —,

že až srdce radostí skáče a plesá. Čtyřleté děvčátko v kožíšku rudne ve tváři, jak se zápalen přednáší své kratičké veršičky, ruce spíná proti jesličkám a činí neumělé poklony malému Ježíškovi. Po něm tlačí se kupředu několik větších děvčat, jimž hraje ve tvářích již šotek koke-terie. Deklamují své dlouhé básničky hned v monologu, dialogu i triologu. Jedna scéna zvláště utkvěla v mé paměti. Střední, nejvyspělejší snědé děvče deklamovalo hlavní roli, vedle štíhlé děvčce jemných rysů a vyššího hlasu klade udivené otázky betlemského pastýře a třetí dává na ně důraznou odpověď. Diváci zbožně naslouchají a s rozšířenými zornicemi pozorují malé kazatele i herce, které nepřivádějí v rozpaky ani silné zvuky varhan, jež začaly doprovázeti žalmy slavných nešporů oktávových.

Jaký as panuje nadšený shon v katolických rodinách v čase vánočním. Jedni skládají deklamované, druzí zkoušejí ditky, zdali je již dostatečně umějí, aby mohly veřejně ve chrámě vystoupiti.

Nejkrásnější scénou vánočních dětských slavností na Kapitolu bývá poslední výstup malíčků, který přednesou děti trochu již větší. Malý kazatel nebo kazatelka padne vášnivě na kolena, sepne ruce nebo po případě jimi zalomí, pošle Ježíškovi hubičku i požehnání a hrdě sestupuje s kazatelny.

Zvláštní teplo hřeje naši hruď a čelem tálnou vzpomínky na naše české vánoce s dětskou radostí, písněmi a koledami.

Než jiná scéna přetrhne nit vzpomínek, jejíž konec dostal se až do vlasti na severu. Blíže jesliček drží mladá maminka své robátko pevně u nader a dává mu pít. Ani trochu jí nenapadne, že snad chrám Páně se k tomu nehodí. Pomyslím si, že jsme na jihu a proto že se tomu nesmíme příliš diviti.

Zatím u hlavního oltáře a na postranním kůru dozívají nešpory. Se zájmem prohlížím chrám, jenž byl chrámem římského senátu; ještě v roce 1521 v něm zasedal. Klenbu a stěny chrámu nesou antické sloupy z trzišť a pohanských chrámů. Kasetovaný strop zlaten jest zlatem, které křesťané ukořistili po slavné bitvě u Lepanta.

Klenotem chrámu jsou fresky Pinturicchiovy a kaple sv. Heleny, kde podle tradice jest místo, na němž se zjevila Bohorodička uprostřed zlatého kruhu, držíc syna svého na rukou císaři Augustovi.

Augustus překvapen věštbou Apollonovou postavil na Kapitolu „oltář prvorozence Božího“ na popud Sibyly Tiburtinské, nad nímž stojí nynější chrám.

Kapitol je druhým Sionem, který jako prorocký mezník trčel k nebesům na přelomu dějin z pohanství do křesťanství. Na to jsem pomyslíl, když jsem vyšel z chrámu na druhou stranu směrem římského fora. Zrak můj spočinul na horách Albánských, na nichž ležel sníh. Právě z něho vanul chladný vítr připomínaje nám večerní, novoroční náladu.

Na místě, kde jsem stál, zdvihal kdysi k nebesům své klenby chrám panny Junony. Nyní na jeho místě stojí chrám nejčistší panny – Marie.

Významná byla to doba v dějinách okolo roku 70 po Kristu. V Jerusalemě stál krásný chrám Hospodinův, na Kapitolu v Římě chrám Jupiterův. Jako chrám Jerusalemský byl i tento stavěn několikráte a to čtyřikrát. První chrám vystavěn byl ve stylu tuskánském, druhý a třetí v řeckém a čtvrtý v nádherném korintském. Jako slunce zářil Jovův chrám. Sulla vydrancoval Diův chrám v Athenách a přivezl darem římskému Jupiteru sloupy z pentelického mramoru. Na prahu Jupiterova chrámu zavražděn byl v občanské válce bratr Vespasiánův Sabinius od vojínů Vittelliových. Třetí chrám shořel 19. listopadu 69. Vespasián s velikou horlivostí pustil se do stavby nového chrámu; sám pomáhal odklízeti rum a ssutiny.

Než znamení a signál nových dějin byl dán. Chrám na Kapitolu shořel a nový nebyl hotov, takže v roce 70 přestala starozákonní obět v chrámě Jerusalemském a na Kapitolu rovněž nehořelo kadidlo před bohem

pohanským. Sám Tacitus byl ohromen a mluvil o hněvu bohů. Oběť Židů přestala na hoře Sionu, nehořel oheň na Kapitolu, ale zato začínala v domě patricia Pudenta nesmrtelná oběť nového zákona, když sv. Petr vztýčil ve věčném městě svou katedru, jejíž památku slaví jeho církev v polovici ledna, na pozemcích a statcích matrony římské Priscilly.

Od chrámu P. Marie in Aracoeli sestoupil jsem po schodech „nářků“ k římskému fóru. Jak asi dojímaly schody ty Caesara, že jednou vystupoval po nich na kolenou! Co nářků ubohých obětí slyšely schody! Na nich nebo v blízkém Mamertinu utracen byl decemvir Appius Klaudius, Oppius, Sejanus, přítel Tiberiův, spiklenci Katilinovi, Simon Bar Gioras, vůdce Židů; po nich vlečen byl Jugurtha a krásná Thusnelda se svým malým synkem. Jeden Němec napsal, že všichni Germáni maně zatnou pěstě, kráčí-li po schodech „nářků“ a zasýčí kletbu. A přece se Římanům nedivíme, vždyť mstili se za Teutoburský les. Po bitvě v něm vytrhali Germáni zajatým římským řečníkům jazyky se slovy: „Zmije, teď již snad přestanete syčet.“ Germanikus, miláček Říma, využil roztržky mezi Arminem a Segestem a připravil Germánům odvetnou porážku. Segest vydal ženu Arminovu Thusneldu se synem, jenž se jmenoval Thumelicus, Germanikovi.

Thusnelda, ač byla v pozhnaném stavu, byla v mamertinském vězení uškrcena nebo spíše zneuctěna a dále chována v zajetí. Thumelicus byl přinucen, když dorostl, zápasiti s dravou zvěří jako gladiátor, při čemž zahynul. Syn, jež Thusnelda porodila v zajetí, byl pravděpodobně vychován v Ravenně.

Než kolo lidského štěstí stále se točí; někoho vynese nahoru, aby druhého srazilo k zemi. Germanikus byl nenáviděn Tiberiem, jenž mu záviděl přízeň Římanů a chtěl ho sprovodit se světa. Nezdářilo se mu to však a Germanikus žil v Orientě jako cestovatel a badatel. Teprve roku 19 po Kristu byl Pisonem otráven na návod Tiberiův. Před svým skonek pronesl k přátelům a ke své věrné ženě Agrippině vzletnou řeč. Na krásné řeči před smrtí si starý Říman vždy potrpěl; vždyť i Oktavianus Augustus dal se v Nole před smrtí krásně učešat a napudrovat a vlastní svůj nekrolog zakončil známým: „Tleskejte, přátelé, snad dobře hrál jsem svou roli.“

Kapitol, Augustus, Aracoeli, Mamertinus pod chrámem Juppiterovým s věznými pohany i křesťanskými mučedníky dostal se do první kapitoly římského deníku, poněvadž Capitol byl prvním pahorkem v Římě, na němž v podvědomí rodícího se křesťanství Augustus, první z císařů římských, postavil oltář tušenému a čekanému Synu Božímu podle pokynu pohanské věštkyně a vězení mamertinské první žalář mučedníků Kristových, z jejichž krve jako ze zrna horčičného vzešlo království Boží na zemi.

II. V AUGUSTEU

Potuluje se Římem zabloudil jsem do Augustea, které bylo kdysi centrem pole Martova a Ustrina. Ustrinum rozkládalo se mezi mauso-

leem Augustovým a cestou Flaminskou. Posázeno bylo krásnými černými topoly, v jejichž stínu páleny byly mrtvoly slavných Římanů obojího pohlaví.

V Nole slavnostně umřel Augustus a ještě slavněji byl v Římě spálen.

V Ustrinu byla vystavěna vysoká hranice a na ni položena mrtvola prvního velkého římského císaře. Chot Livie bosonohá s rozpuštěným vlasem i rouchem dlela při pohřebních slavnostech. Hranice byla střezena pět dní a pět nocí, aby mohl být sebrán popel. K oblakům se vznesl orel na znamení, že duše zemřelého vznesla se k bohům.

Livie vyplatila senátoru Numeriu Attikovi velikou sumu peněz za přísahu, že viděl skutečně Augusta jeti na voze do nebe.

I ve středověku vzplála v Ustrinu hranice. Vítězové z rodu Colonna, Sciarretta a Jugurta pověsili na náměstí Marcellově nešťastného Colu z Rienzi, jenž na své pouti světem navštívil i naši Prahu, a v Ustrinu jeho mrtvolu upálili na hranici vystavěné z býlí a bodláků.

Pro popel Augustův bylo vystavěno hrdé mausoleum, z něhož jsou dnes již jen zříceniny. Jeho osudy jsou dosti zajímavé a stojí za zmínku.

Vedle popelu Augustova odpočívaly v tombě ostatky Oktavie a Drusus. Jenom dvě Julie z rodu Augustova byly vyloučeny pro mrzký svůj život ze společné hrobky. První, jenž vnikl do Augustea a zpusoileu turnaje a zápasy. Když Josef II. navštívil Řím, byly v Augusteu k jeho počtě uspořádány velké slavnosti. Když dlel v Římě císař rakouský František I., přišel Valadier na myšlenku opatřit velkou kruhovitou zříceninu Augustea krytem. Dvakrát zkusil kryt ve dřevě a po třetí v železe, který trvá až podnes. Dnešní Augusteum vyhlíží jako obrovský kulatý světlík a slouží za koncertní dvoranu.

Za času Goethova byla ve vnitřku Augustea vinice a odbývaly se v něm i býčí zápasy.

Chtěje si prohlédnouti vnitřek památné ruiny, požádal jsem sluhu, aby mne uvedl do dvorany. Ochoťně vyhověl a slyše, že jsem „Boemo“, vytasil se hned s Oskarem Nedbalem, jenž několik koncertů v Augusteu dirigoval k úplné spokojenosti římského publika. Měl radost z toho, že jsem Nedbalův krajan, a chválil jeho dirigentskou žilvost a enthusiasm. Ač prostý sluha, věděl a zmínil se i o mistru Kubelíkovi lituje, že již nejedzí za hranice.

III. OHNIVÝ KAZATEL

Dvakrát jsem navštívil chrám sv. Ondřeje v oktávě největšího římského svátku sv. Tří králů. A v chrámě tom spatřil jsem na kazatelně ohnivého kazatele, jakých je málo na zeměkouli.

Na levé straně chrámu stojí široká kazatelna – celé jeviště. Na šit-rokém podiu bez zábradlí stojí kříž a křeslo a před tím pohybuje se znamenitý kazatel úchvatného hlasu a úžasných gest a pohybů. Tak dramatického kázání jsem dosud meviděl a neslyšel. Na improvi-sovaném podiu prudce se pohybuje mnich; hned tyčí svou postavu

až k prasknutí svalů na nohou i trupu do výše, hned zase sklání se v prach před kříž, prudce rozhazuje rukama nebo jimi hbitě do rytmu třese a volá vysokým hlasem několikrát „Ó signori, signore!“ jako by výkřikem proniknouti chtěl až ke kamenným srdcím, hned zase vážně pronáší hlasem jako z hrobu „Ó signori, signore!“

Vykládá více než živým slovem, kterak před Kristem skláněli se králové, století, věky i dějiny a my bychom mu neměli věnovati trochu náklonnosti a lásky? Omezme poněkud lásku světskou a jen malý díl její aspoň věnujme Bohu.

Po kázání prohlédl jsem si krásný chrám, jež stojí na troskách prvního římského divadla Pompejova. Stavěl jej slavný stavitel Maderna. Chrám jest krásnou renaissanční stavbou přecházející poněkud již do baroka, právě tak jako blízký chrám Al Gesù. Kópule jeho jest snad nejkrásnější po svatopetrské; je k poznání z daleka v moři věží, střech a bání římských.

Průčelí působí mohutným dojmem pěkně sdružených obrovských dvojic sloupů, výklenků se sochami a okny. Chrám chová mnoho uněleckých památek. Bernini postavil v něm sochu sv. Jana Křtitele, kaple Ginetti má dva antické sloupy, které pocházejí ze zahrad Pallantianových, jež se rozkládaly mezi nynějším chrámem sv. Vavřince a kostelem Panny Marie Sněžné.

Na konci hlavní lodi jest náhrobek slavného papeže Pia II., který jako papežský legát dlel v Čechách a mnoho o českých Husitech psal. Největším pokladem chrámu jsou fresky Domenichinovy. Život sv. Ondřeje v apsidě je podán v pravém slova smyslu monumentálně. Jeho evangelisté pod kopulí ve své velikosti dojímalí již Goetha. Nazýval je „das Glück eines Tages“.

Na Jana, Miláčka Páně vydržel bych se dívatí hodinu, dovolila-li by to vzhůru vyvrácená šíje. Na statném orlu sedí Miláček Páně čistý, mladistvý v nebeském vytržení, takže nemůže naléztí cestu pro své péro do kalamáře, který mu přidržuje dorostlý anděl. Vedle něho objímají a líbají se dvě děti – symbol Janovy lásky. Knihu podepírá statný anděl. Jan zaletěl duchem do výšin nadhvězdnych a proto druhá jeho ruka pustila se knihy a visí do prostoru s roztaženými prsty.

A co všechno jediná ta ruka znamená!

V oktávě svátku sv. Tří králů vystaveno je na oltáři slíčné betlemské pachole, jehož obrázek jest rozdáván věřícím na památku.

Při druhé návštěvě chrámu při ukončení oktávy opět jsem poslouchal olinivého kazatele. Štíhlý mnich, výborný vládce slova i pohybu končí své kázání patheticky dramatickým vyvrcholením svých myšlenek o boji proti Kristu, jež přirovnává ke sputanému Prometheovi. Cituje verše francouzského básníka, tvrdí, že my lidé máme slova a ta slova jsou bezcenná, prázdna. Horlí proti špatnému tisku, proti moderní lžisvobodě, již je dovoleno vše a jmenovitě hřích. Na konec lichotí trpělivým posluchačům celé oktávy a povzbuzuje je ke vzájemné lásce. Nato bouřlivě padá na podiu na kolena před křížem, ke Kristu ukřížovanému vzpíná vysoko ruce, odporoučí Jemu slova svá i sémě

JAROSLAV KRÁL - DĚVČE S PODNOSEM

jejich, lomí rukama a prohýbá se v kříži a končí s pathosem vysokého chvějícího se hlasu slovy :

„Gesù, regi, ama e triomfa!”

Podobně snad kázal i Savonarola, jenž za svou horlivost v kázání byl Florencií upálen. Jeho spisy četl rád sv. Filip Nerejský, který často prodléval ve chrámě sv. Ondřeje della Valle. Za přísného papeže Pavla IV. byly spisy Savonarolovy znovu recensovány. Dominikáni o překot pracovali, aby kazatele své řehole obhájili. Šest měsíců dnem i nocí studovali jeho spisy. Celý Řím s účastí sledoval proces. Sestry dominikánky modlily se ve svých klášteřích a odbývány čtyřicetidenní pobožnosti. V den, kdy rozsudek měl být vynesen, byla v dominikánském chrámě u Panny Marie nad Minervou expozice Sanktissima. I Filip Nerejský se tam modlil a když ocitl se v extasi a údy mu ztuhly, odnesli ho na lůžko. Když přišel zase k sobě, volal: „Vítězství, vítězství!”

A právě v tom okamžiku uznána byla v kongregaci nevina Savonarolova a bylo zakázáno jenom několik málo kázání, v nichž příliš ostře vystupoval proti lhářům kléru. –

**

JAN KARNÍK

POVZDECH

Ticho jak v uličce slepé –
náhle cos na srdce klepe.

V hodině jeseně klamně
trampoty vzpomněly na mne?

Z věčnosti poslíčky zde jsou,
nezvaní berličky nesou?

Nebo už kmotříčka z kostí
třepe se nedočkavostí?

Bože můj, kdo to jen klepe!
Smutno je v uličce slepé . . .

VESNA V JESENI

MILENKA OSLAVENÁ

V tvých loktech něžných můj život celý
na věky již jest pochován;
touha má s tebou snítí mně velí
zavratí lásky v hvězdný stan.

V hlubinách bědy zázraků moře
v tvém objetí se otvírá;
jichž lesk jsem tušil, nových dnů zoře
v duši se mírem prostírá.

Kam Fausta bouří neklidný, švaný
závojem mlh jen dohlédám,
chorálem slávy v zrak milovaný
před Bohem padám, poklekám.

Na prahu ticha svatyně stojím,
v dálavách život doznívá,
nehodný zrak svůj vznéstí se bojím,
kde trůníš v slávě, Zářivá!

V záplavě světél magických lesků,
v andělských sborů Hosanna,
kyneš mi, drahá, ty, od níž v stesku
rvali mne zlobou Šatana.

Nad čelem tvým v dech růží se halí
martyria tvého diadem,
rána, jež v srdci na zemi pálí,
zde zlatým tryská plamenem.

Panenství tvého zdeptaná krása
prodána lkala úpěním,
radostným hymnem vítězně jásá
kosmické hudby zářením.

Za všechny vzdechy, za noci trýzně
vplýváš teď v míru oceán,
v démantnou rosu lásky tvé žízně
písek jest pouští svlažován.

Kamkoli oko v dálvy patří,
jiskřivý luh se prostírá,
tam, kde se Lásky s Věčností bratří,
Slávy se brána otvírá.

V triumfu lásky zářící branou
vítězným kráčíš průvodem,
splněné tužby v nádeře vzplanou
odvěkých sluncí východem!

SNAD . . .

Snad ještě mohl bych i šťasten být!
Snad srdce zraněné by mohlo zaplesat,
o vesny kouzlech snad by smělo snít
a v ráje dětství zašlé v preludech se brát.

Zahrady vonné, v květech zářící
snad ještě těšit mohly by můj teskný zrak,
snad širá moře v barvách hýřící
by něžně zkolébala žití mého vrak.

Snad ještě krásy božská zjevení
v éterech čistých život v hrud by vlila mou –
snad kouzlo velkých, svatých šílení
závojem míru zastře hoře srdcí dvou.

Nezpytné hloubky, v nichž spí poznání,
snad mohly by mou duši blahem provanout,
hlubiny věčné, v nichž Den vyzvání,
od věků v věky rozlévá se Světla proud.

Mystická zření, v nichž se rodí Bůh
a jako v jesle v srdce tvé se ukládá,
extase svatých, plné ráje tuch,
kdy v tůně Lásky, Světla duše zapadá?

Ne, ničím již bych nemoh šťasten být,
mé srdce zraněné tak nechce zaplesat:
o vesny kouzlech samo nechce snít
a v ráje dětství samo v preludech se brát.

Jen s tebou, drahá, moh bych šťasten být,
v opojných vůních ráje s tvým svůj mísit dech,
na nadrech tvých sen božské lásky snít,
s polibkem smrti dlouhým na tvých rtech.

HLUBINA LÁSKY

Nad matnou něhu orchidejí a bouře tuberos
tvé tělo vstříc mně vždy voní,
když vzdáním ke mně se kloní,
když rozkoš v hlubinách vznatá tajemný spráda náš los.

Tenkrát psanec bédný do rájů věčných procitám
a kletba, jež duši páli,
ta v závoj slzný se halí,
v loktech tvých, v obětích lásky – nežiji, jen vzpomínám.

Vzpomínám v písni, v hymnu odvěkém, v božství červácích . . .
jak s tebou v propasti klesám,
na březích věčnosti plesám,
vždyť vidím vzkvétati říše duchové v pocenech tvých.

Všechno je jiné v svatých končinách: míru hlubiny
zrcadlí v zornic tvých lesku
květnatou blouznění stezku,
na níž mne zpívaje vedl bolů tvých vzdech jediný!

Nad matnou něhu orchidejí a bouře tuberos
tvé tělo vstříc mně vždy voní,
když vzdáním ke mně se kloní:
v svatyni lásky nám žehná Veliký Neznámý kdos.

**

HUGO VON HOFMANNSTHAL – přel. OTTO F. BABLER

BEZ KONCE ČAS

Jsi vskutku příliš slába, bys vzpomněla blažené doby?
Nad stmívající se údolí hvězdy stoupaly už,
my však jsme stáli v stínu a chvěli se. Obrovské jilmy
se zatřásly jako ve snu, do trávy shodily pak
závoj šumících kapek: Neprošla hodina ani
od toho deště! Mně však zdál se to bez konce čas.
Kdo prožívá, tomu se šíří život: strou se mu tíše
mezi dvěma pohledy propasti nesmírných snů:
Bylo mi, jak bych bytost tvou dvacetiletou byl vstřebal,
zatím co ještě držel svoje krůpěje strom.

(Z pozůstalosti.)

LEGENDA O NEZNÁMÉM SVĚTCI

Svým rodičům.

NA ŠIROKÉ rovině v požehnaném kraji jako srdce uprostřed těla leželo Město. Krásné silnice spěly k jeho branám a zase z nich se rozbíhaly jako tepny a žíly vedoucí k srdci a ze srdce. Město pak oplývalo velikým bohatstvím.

V tomto Městě žil jeden velmi bohatý muž, který sňatkem s dcerou rovněž zámožného občana získal ohromného jmění. Manželství jejich bylo však dlouho bezdětné, až Bůh všemohoucí vyslyšel prosby jejich. I narodil se jim syn. Řízením božím se však stalo, že neobdržel od rodičů vhodného jména, což nikterak nikoho nermoutilo. Byli pak všichni šťastni a radost stárnoucích rodičů rostla s dospíváním jejich syna.

Jednoho jitra probudil otec svou manželku.

„Ženo má, poslyš, abych ti vypravoval svůj zvláštní sen. Zdálo se mi o našem synovi, jak byl ještě v dětských letech se zlatými vlasy na hlavě a se smíchem na lících a v očích. Viděl jsem jej za krásného slunného dne. Šel neznámým lesem, až přišel na okraj bystřiny, kde se na horkých kamenech vyhřívaly dvě zmije. Náš syn se jich s počátku zalekl, když na něho počaly dorážet. Podivil jsem se však jeho obratnosti, s jakou přemohl oba hady. Jen tenoučkým proutkem jin uťal hlavy. – Pak se zamyslel, jako by mu přece bylo líto těch zvířátek, ale potom přece je minul, aniž se za nimi poohlédl. Když jsem jej za chvíli opět spatřil, viděl jsem, jak klečí u kříže a modlí se. Zaslých jsem též nějaký zpěv, který přicházel odtud shora. Snad to byl oslavný hymnus andělů na Boha. A tehdy jsem se probudil.“

„Naše dítě je darem božím a proto patří Bohu.“ Pronesla zbožně jeho žena a odevzdanou duší se pohřžila do ranních modliteb.

Syn jejich rostl, nejevil však nějakých větších schopností. Byl tichý a občas skryté se bavil vyřezáváním figurek ze dřeva, o jejichž nedokonalosti byl jistě přesvědčen, neboť ihned své výtvořiny spálil. Byl mlčenlivý a bez odkladu se vždy podrobil cizí vůli.

Dospíval však a jeho povaha se krok za krokem měnila. Poznal přátele, poslouchal jejich řeči a jeho dřívější uzavřenost poněkdu mizela. Občas si dovolil nějakou poznámku, všeobecně pak bylo znáti, že jeho rozum se začíná uplatňovat. Otec hleděl ho získati pro sebe, matka zase snažila se poučovat jej o pravdách božích. Biblické příběhy hochu chvíli bavily, jen ve vykonávání náboženských povinností byl líný. Otec na to hleděl nepřiliš potěšen, ale doufal, že se to časem samo poddá.

Mýlil se však. Dospívající syn družil se k mládeži, která se mohla rovnati jeho stavu. Při společných zábavách bylo všeho nadbytek, všude bohatství, neomezená volnost. Život vybočoval z pravidelných

kolejí. Došlo k rozbouření smyslů, vášně hořely, žena a opojný nápoj lásky, to bylo hlavním motivem života společnosti, v níž se pohyboval syn bohatých rodičů.

Nic nezmohly slzy matčiny ani hrozby otcovy proti nástrahám Ďáblovým. Marné bylo napominání, marné příběhy Písma, které se již jen matně vynořovaly v mysl z dob dětských. Zvítězila zde Rozkoš, která jej úplně pojala ve svou náruč a Hřích počal své zhoubné dílo.

Avšak zasáhl prst boží. Syn zámožných rodičů těžce onemocněl. Byl zvolán lékař. Kroutil hlavou a dlouho otálel, než prohlásil, že pomoc je asi marná. Byli voláni znamenití lékaři, kteří se pokoušeli léčit choré tělo, až konečně přišel lékař, který po delším úsilí pomohl. Když odcházel, nic nechtěl za svou službu, jen řekl:

„Neléčil jsem tělo, nýbrž duši. Synu, buď zdrav a již nehřeš!“

Zastýděl se syn, neboť nikdo jej nedovedl uzdravit, a hořce zaplakal. Poznal, že onen lékař byl Kristus.

Když duše byla uzdravena, tělo se pozdravilo brzy. Jinoch mnohokrát rozjímal nad slovy Velikého lékaře, a mladická lehkomyšlnost a nestálost však stále jej vytrhovaly životu, jímž měl kráčet. Jeho zbožnost, která se projevila na nějaký čas po nemoci, brzy byla zahlazena vzpomínkami na dřívější život, který jej víc a více vábil svým oslňujícím zevnějškem; vnitřní život jeho přátel ustoupil do pozadí. Zjevila se však také příčina jeho onemocnění a nějaký strach jím zalomcoval. Duše se zhrabila; byl o ni sveden boj Dobra a Zla. Vůle byla dobrá, ale tělo slabé . . .

Šel mezi své druhy, kteří jej uvítali s jásotem. Byl středem, kolem něhož se kupily krásné ženy; jeho dávné vzpomínky oživily a zatlačily všechnu vnější jsoucnost světa. Uplýnula krátká chvíle rozkoše, která měla být vyvážena věčným trestem.

Blouznil v horečce. Jen jednou šel, když byl učinil předsevzetí, a nyní pykal. Jeho horečná mysl viděla zástupy lidských těl bez hlav, krvácející z pahýlů rukou, dělila se ohromného stroje, do něhož šly zástupy provinilců. Stroj drtil kosti a rval maso lidí; bylo slyšeti pláč, nářek, křik a řev; stroj řval. A tu vidí, jak tělo jeho, hnisající ranami, klopýtá k zející tlamě pekelného Molocha. Křičí: Tam nechoď, odvrát kroky své od zkázy a obrat zrak svůj k světlu! Marné však: nemůže jinak, neboť je hluchý a slepý. Jde za svým osudem . . .

Po druhé byl vyrván ze spárů Satana a opět mu přišla na mysl slova, která lahodila jeho duši.

„. . . Synu, buď zdrav a již nehřeš . . .“

A jako poslední obraz z horečky si odnáší podobu jasné postavy, která jej odváděla k branám Světla.

Syn bohatých rodičů odešel za hlasem, který jej volal k branám Světla. Jedné noci tajně odešel z Města, aniž vzal s sebou jediného penízu.

Kam šel?

Nevěděl sám. Toužil po něčem, hledal něčeho a stále nevěděl co. Tušil, že bude uspokojen, až svůj pomyslný předmět najde. Dlouho bloudil mezi lidskými dušemi, od vesnice k vesnici, od města k městu, a stále jeho touha nebyla ukojena.

Potkal muže, který vypadal, jakoby jej něco trápilo, a ptal se ho: „Bratře, co hledáš? Pomohu ti tvou ztracenou věc najít.“

Neznámý muž odvětil:

„Nic nehledám, poutníku, jsem bohat a ztracených věcí mi netřeba zpět.“

Poutník poznal, že onen muž je nešťasten, a pravil mu:

„Bratře, ztratils duši. Nevracej se však pro ni, nenašel bys ji. Hledej raději jinou! Pomoz ti Bůh!“

Smuten odcházel a potkal ženu, která se ho ptala:

„Poutníku, prošels jistě celý svět. Viděls tak krásnou ženu, jako jsem já? Řekni, že ano! Nebo raději neříkej nic a vezmi si mne!“

„Odstup, Satane!“ zvolal úzkostlivě a zakrýváje si oči, prchal z nástrah dáblových přes ostré kamení, které řezalo jeho nohy až do krve.

Jsa štván nenalézal nikde pokoje. Všude jej někdo znepokojoval. Proto si konečně umínil, že se bude vyhýbat lidským obydlím. Vstoupil do hustého lesa a čím dále šel do jeho hloubi, tím se jeho duše stávala volnější, a on cítil, že jeho touha bude brzy ukojena. Dychtil stále víc a více, až konečně *našel sám sebe*.

Když dospěl ve svém rozjímání až sem, kdy jeho duše nabyla klidu a slavila mír, padl na kolena a nehledanými slovy modlitby děkoval Bohu, že mu dopřál tohoto poznání a prosil jej o posilu na další pouti svého života.

Únavou se mu hlava klonila níž a níže a on usnul. –

Ve snách viděl Pannu Marii ve sboru andělů, jak k němu mluvila: „Mladíku, kolem cesty tvého života se již přehnal mnoho událostí, myslils jen na svět a duši zanedbávals. Život nebeský je krásnější a cennější než pozemský. Víms, že duše tvá se obrátila na pravou cestu a že spěje k Nejvyššímu. Neumdlévej však a neskládej rukou svých v klín, nýbrž věnuj své síly lidstvu, pracuj; duši pak se cele odděj Bohu!“

Po těchto slovech krásný sen se rozplynul. Mladík se probudil, divil se a litoval, že zjevení zmizelo. Jen jakási zvláštní vůně, již ještě nikdy nepoznal, naplňovala okolí. Cítil se šťasten a povznesen. Proto, chtěje učiniti nějaký počátek svých činů podle rad krásné Panny, učinil slib, že na tom místě, kde *našel sám sebe*, vystaví kapli a zasvěcí ji Rodičce boží.

Léta plynula souvisle svým odvčkým tokem a v jejich proudu se dály události.

Nějaký čas žil mladý muž po svém příchodu jen Bohu, nestaraje se o potřeby svého života. Přesto však, že se lopotil na stavbě kaple prací holých rukou, nepocitoval hladu. Skrovný pokrm, upravený z kořinek bylin a křišťálové vody ze studánky, která nedaleko prýštila mezi kameny, byl jeho denní stravou.

Když utrácen po modlitbě nebo i při ní usnul pod štírným nebem, zdálo se mu dosti často, že je při hostině, jak to bývalo v domě otcovském. Místo sluhů přinášely však pokrmy krásné dívky, jaké vidíval jen na obrazech světíc. Jídlo bylo vybrané, chutné. Nikdy však nepoznal ani hostitele ani žádného ze soustolovníků. Až jednou, když byl již na odchodu, zastoupila mu krásná paní cestu řkouc:

„Proč pospícháš, mladíku, aniž jsi vyčkal příchodu hostitelky své?“

Chtěl se omluvit; slova však mu zůstala lpět na rtech, když poznal, že stojí před Pannou Marií, která měla tutéž podobu jako tehdy ve snu, když mu dávala rady před cestou nového života.

Sklopil proto zrak, padl pokorně na kolena a líbal lem jejího šatu.

Stravou jeho duše žilo jeho tělo.

Za nějaký čas byla kaple hotova. Teprve potom si postavil vedle ní skrovný útulek pro sebe, aby měl kde skrýt hlavu před nepohodou. Malou svatyni pak vyzdobil, pokud mu to prostředky a vlastní síly dovolovaly. Již v dětství měl jakousi zálibu v děláni figurek z vosku nebo hlíny. Později se pokoušel neumčlou rukou vyřezávat rozmanité tvary ze dřeva. Nedařilo se mu to, nyní však zbožný účel posvětil jeho snahu. Umínil si, že zhotoví ze dřeva sošku nejkrásnější Panny, jak ji viděl ve snách. Zasvětil své jednání Rodičce boží a s modlitbou na rtech pracoval o vznešeném díle.

Krásný den vyhlédl z ranních mlh zářícího východu, když svatyně mariánská byla hotova. První jitří hodinky zpíval poustevník před oltářem; jásavě znělo za doprovodu zpěvného ptactva celého lesa

Ave maris stella . . .

Dlouho dlel potom na tichých modlitbách, aniž zpozoroval Cizince, který přicházel v úboru pastýře s ovečkou. Cizinec nechtěl poustevníka v rozjímání rušit a proto se posadil opodál na pařez. Ovečka se stulila k jeho nohám. –

Když se konečně poustevník zvednul, poněkud se nad příchodem Cizince zarazil.

Chtěl mu říci, proč jej vyrušuje v jeho samotě, již ho chtěl vyplísnit, vzpomněl si však na slova Páně „... cokoliv jste učinili jednomu z mých nejmenších, mně jste učinili . . .“ a vídně pravil přichozímu:

„Cizinče, vítám tě v tento slavný den! Čeho je ti třeba? Proč jsi přišel? Pojď do mé chaty a posluž si mým skrovným pokrmem!“

Cizinec, krásně urostlý muž, pokynem hlavy poděkoval a doprovázen ovečkou v patách, ubíral se za poustevníkem. Chudý pokrm a nápoj zarazil Cizince.

„Toto je tvá denní strava?“

„Jsem pokorný sluha Boží, Cizinče, a Bůh mi v ráji dopřeje pokrmu nebeského, budu-li zde na zemi žít podle jeho přikázání. Hostiny a pitky, věř, neposloužily by mému předsevzetí a nepřiblížily by mne branám ráje.“

Cizinec mlčky pojídal pokrm upravený z kořínků bylin a zapíjel vodou. U jeho nohou tiše dýchala ovečka. Poustevník nechtěl meškati a proto odešel, aby se ještě ponořil v rozjímání.

Oči skryl v dlaních a kleče vzýval Trojjediného Boha. A tehdy měl zvláštní vidění. Zřel dvanáct postav starců, byli to svatí apoštolové, a před nimi velebně kráčel Kristus. Stanul na vysoké hoře, apoštolové seskupili se za ním.

„Hle, království světa, lesk a bída pozemského života, údolí slz. Jak pyšný jsi, světe, a jednou tvá města, vesnice, chrámy a nivy se obrátí v prach, až nastane doba Smrti a Vykoupení. Tehdy brány Řáje budou otevřeny, nikdo však nebude smět do nich již vstoupiti. Tehdy skloní králové hlavy své před Bohem, Otcem mým, kterýž na nebesích trůní!“ –

Kristus se obrátil k apoštolům a tu svatý poustevník spatřil tvář a podobu Cizincovu.

Zjevení zmizelo – – –

Vstal rychle a spěchal, aby se poklonil Bohu Synu v podobě Cizince, v jeho cele však nebyl již nikdo. Jen jakýsi nadpozemský jas ozařoval chudé stěny. A byl tedy poustevník ujištěn, že jeho hostem byl sám Kristus, když nikde Cizince nenalezal, ačkoliv ho hledal daleko po lesích.

Utrmácen hledáním a vysílen dalekými cestami, znaven doklopýtal k prahu své nové svatyně, kdež na stupních usnul. Náhle však nastavší nepohoda přinesla mu nemoc, která jej uvedla na hranice Života a Smrti. Viděl se již blízek Světu, přece však věděl, že mira jeho tělesného utrpení není dovršena. Teprve za dlouhý čas, v němž byl trápen nevyšlovnými bolestmi, jež snášel trpělivě, promýšleje muka božského Spasitele, se uzdravil, avšak jeho zdraví povážlivě chátralo.

Léta plynula – – –

Neznámý Cizinec roznesl asi pověst o svatém poustevníku a proto nejprve málo, později více lidí každoročně přicházelo ke kapli Rodičky boží, kterou vystavěl neznámý poustevník, aby z úst toho svatého muže slyšeli slova, která vedou člověka k věčnému spasení a učí odříkání lidských žádostí a ukojení vezdejší touhy, stále mající zřetel na nebeskou blaženost a dovršení života krásnou smrtí, spojením s radostmi věčnými a vykoupením.

Poustevník, zvaný Svatý muž, věnoval duši svou Bohu a síly své lidstvu. Bohatství lesa, který se stal dočasným jeho útočištěm, poskytovalo mu dosti příležitosti, aby se zabýval pálením dřeva v niilířích. Dříví bylo darem božím a dobří lidé mu donášeli potravu, ačkoliv toho nežádal. Přesto však neustával utužovati svůj tuhý život neustálým odříkáním a umrtvováním svého těla. Bičoval se a ukládal si posty, když Ďábel jej pokoušel.

Vídal vstupování uzavřenými dveřmi půvabnou ženu, podobnou oné, která se mu kdysi nabízela, když šel hledat klid své duše. Viděl, jak odkládala šat na hrubé jeho lože a nahá snažila se jej svěsti. Vyhybal

se jejimu objetí, snažil se ji odstrčit, ale ona mu vždy obratně uskočila.

Tušil nástrahy Dábla a snažil se ho přemoci. Silou duše však ještě u něho, pozemského tvora, bylo to nemožné. Uchýlil se tedy k věcem nadpřirozeným. Proniknut vírou v moc božího slova zvolal:

„Ježíši, Maria a všichni svatí stůjte při mně!“

Okamžikem přízrak zmizel a z hlubokého lesa bylo slyšeti do tmy a ticha zlověstné houkání nočního ptáka. Svatý muž však nedbal a do bílého dne dlel na modlitbách a v rozjímáních.

Když pak ráno přišel první poutník, vedl jej ke studánce, kde mu pokorně rozvázal obuv, umyl znavené nohy a po společné modlitbě pohostil v chýši říkáje:

„Bratře, poroučej mi a já ti budu sloužit. Příklad mi a svou ruku vložím do ohně v milíři, příkaz mi a já rád pro Krista, Pána našeho a Spasitele světa, zemru.“

Taková byla pokora Neznámého světce.

Když se naplnila míra let jeho pozemské pouti, zjevil se mu opět Kristus a hlasem nebesky lahodným děl:

„Bratře, hojnými skutky oslavils jméno Otce nebeského, statečně bojovals proti Peklu; pouť tvého života nebyla bez cíle, proto následuj mne do ráje blažených, kde čeká již na tebe odměna za činy tvé!“ –

Záře kolem postavy Kristovy, jež se podobala zjevení Lékaře, se zvětšovala a plnila celý kraj zvláštním světlem Milosti, jež Bůh seslal při smrti Svatého muže za všechny, kdož jsou duši pokojných a srdcí statečných.

Byl pochován poutníky nedaleko svatyně. Lidé jej za života jeho cítili a měli ho za svatého, když pak po jeho smrti dřevěný kříž na hrobě v zimní době se zazelenal, vykveřil a vydával nebeskou vůni, věřili, že i v nebi jeho zásluhy byly uznány a že i on vřazen byl do počtu vyvolených, kde velebí jméno boží a požívá radostí věčných po všechny věky věkův.

Zbožný lid navštěvoval kapli i hrob Neznámého světce. Zub času hlodal sice na jeho díle, dobrá vůle lidí však nedala zaniknouti poutnímu místu. Časem se na hrob Svatého muže zapomnělo, pověst však žila v ústním podání asi tak, jak ji jeden z pozdějších kněží kláštera, který vznikl na prvotním místě, v klášterních listinách zaznamenal.

Poněvadž lid neznal jména poustevníka, ani jiným způsobem se nedochovalo, nazval kněz vypravování o jeho životě Legendou o Neznámém světci, již chtěl na památku věků příštích zachovati, aby tím přispěl k větší slávě Boha, jehož dílo hlásá všem věkům jeho velikost a lásku, pro niž vykoupil svět a která potrvá po všechny věky věkův.

V SOUMRAKU VÍRY

I. DUŠE V MLHÁCH

S šerem, noci, nad vodou,
mlhy s mraky tiše jdou . . .

Vlhce řinou, chmurně plynou,
táhnou dálnou krajinou . . .

Řadou vleklou chmurně tekou,
stouply, zhoustly, vzešly, minou,
přejdou zase v zemi jinou,
tiše, tiše, lehounce,
půjdou stále *bez konce* . . .

Zdrtí skály, hrany, tvary,
v rubáš smrti všechno sbalí,
v tichou tůň svou strhnou svět,
v prázdný prostor, v šedi šed . . .

Žítí cíl v jich clony splývá,
pouhé *nic* se za vším skrývá? . . .

V mlh val jak žhoucí *světla* klín,
jas víry vnika v pochyb stín . . .

II. ZTRACENÝ MÁJ

K portaitu K. H. Máchy, básníka skepse XIX. věku.

V čas jarní k žití hrám sladkým tě volával toužně
hlas hrdliččin tam, kde zhluboka vůni svou vstříc tobě dýchal
svěže zelený bor, když v přírody vcházel jsi chrám,
leč v zkvetlý luh tvého mládí měl bolesti srpem se zatít
krás jitrních pocel: plod hořký v pohár snů tobě svát
vichr, jenž mračný nesl jim zmar!!! . . .

V zem těsnou tě zanes, kde po údu lámán ti úd,
když o nízké krovy marně jsi perutí bil . . .

Tenkrát *lord Byron* v celý svět vnesl již vzdor svůj,
a chabý mu moře byl vztek, mdlý *Hellady* slunné jas,
zatím co tobě lesk jeho jen v umrlce důlcích se smál

všemu, co vadne a mře, *nebo čeho snad vůbec není?*
Viry div mocný neměl ti vzkličít ni vzplát
tam, kde ještě z minula zazníval *katův hlas,*
jenž *východ slunce posměšným dobrou noc!* vital,

Zde bez činí, v temnu jak vězněný Hauser jsi mřel . . .
V té době, kdy vzpomínkou slavnou doposud žil
Bonapart, jenž celému světu dal pocítit *genia moc,*
když válečným ořem zryl jej pro vyšších lidí vzrůst,
tu *pod křídly orla* písněmi hojil jsi stesk svůj . . .

Věrný jsi zůstal své půdě! . . . I na skále ujme se klas!!
Při ohni pomoc nesa „života“ splatil jí „daň“,
to pak, čím dny tvé provázela, *souhlasným echem nicoty!* . . .

KRESBA LADISLAVA VLODKA

III. Z POD KOLES ŽIVOTA

Balada XX. věku.

Vesna! . . . V slunný den kvapí vlak šumícím hájem a rozjetý zplna
otřásá půdou tak bouřně a mocně jak příval vod. Opájí rytmem ne-
zkrotné síly mladistvé srdce, jež v dunění kol slyší „vítěznou píseň

nad zdoláním hmoty" a jakoby při hudbě varhan zří letícím kouřem se mihat a vzplávat máváním jasně rozhořelé a rudě se skvíci – žhoucí pochodně svatební . . .

A v letní čas kol těch divoký spád vždy znovu a sem i tam nosíval rád to bláhové srdce, jež v pustý jich dusot si vpřádalo své sny o štěstí . . .

Leč když přišel podzim, tu zklamáno ve všem, se srdce to vrací v háj nyní sirý, by našlo tu rázem skončení všeho! A zatím co chladný víchr zde svíští a v orgii vírné pozvedá k výši žloutnoucí listí, jež tlčí a zardělé krvi dýše svou vůni umírání v mlh rozepjaté rubáše, tu dusot ten pustý v bezbožném chvatu pěl toto as duši zoufající:

Vše lže jen a nejvíc lidská líc,
tož na nic již nehleď a pospěš v náš vír;
jest pravda jen jedna, v ní věčný je mir,
tu poznat máš u nás zdrcena v *nic!*
A chabé to srdce přitakalo onomu volání *Satana* . . .

Nadešla zima . . . V kraj bílý se skrývá znovu zpěv kol tvrdě skřípějících . . . V zběsilém trysku jak úderem hran v struny napjaté křečí zní v kolejnič spárech, zatím co rychlík linán horečkou doby a vidrem zhouby její se řítí přes srdce jím rozdrčená kams v hluchou noc mrazu a *nicoty!* . . .

**

KAZIMIERA ILLAKOWICZÓWNA – přel. OTTO F. BABLER

MARIE

Nošeno zpravidla nemotorně v přezdínce Maryly, Marušky,
Mařky a Mání,
to jméno je jak vzácné zakletí, jehož užívat dovedou jen povolání.
Obyčejně se jak prsten drahocenný v jizbě přihloupého nuzáka
v koutě povaluje.
Všimli jste jsi? Jako dotčená struna ve vzduchu zvučí to jméno,
když se při růženci opakuje.
Ach, zakrýt se jím jak pláštěm, když je člověk Dominikem,
Tomášem či Kateřinou!
Ach, držet se ho jak ruky andělské, než nejhorší dni drzého
mládí minou . . .
Ach, s odvahou nosit je jako korunu, z níž železné hřeby či trny
do čela se vráží,
clonit se jím, jít podél něho ve dne a v noci jak pod nejsilnější stráží.
. . . Ó Maria, královno Slunce a Země a Hvězd nesčetných
a Pětí Mečů Bolesti, jejíž blaženosti v nebi nehrozí změna,
vypros milost osvobozující a lehké smrti pro nositele na zemi
Tvého jména!

ŠVEC ČILI OBUVNÍK

*Schraňuje nohu bota z kůže,
však svobodně v ní přec jen může,
kam sama chce, se volně nést.
Ach, blaze duši, Bohu vzdané:
i když ji halí tělo plané,
přec jit smí jednou z Božích cest.*

ŘEMESLO obuvnické je velice staré, a vynalezl prý je slavný muž jménem Boetius; jelikož totiž pro přestupek Adamův ze země vyrostlo bodláčí a trní, bylo bot opravdu velice zapotřebí. O Mojžišovi se přece čte, že nosíval boty, neboť když se mu Pán Bůh zjevil v trnitém keři, který tu hořel, ale nedohořel, rozkázal Mojžišovi, aby se k němu nepřibližoval, leč by si dříve zul boty, solve calceamenta & Exod. c 3., čímž Bůh jako by říkal: Viz, můj Mojžiši, stojím-li já, tvůj Pán a Stvořitel, uprostřed trní, slušelo by se, abys zul boty a také pocítoval trní. Bůh tolik trpěl, ale vy choulostivé Adamovy děti nechcete nic trpět; jak se to rýmuje? že totiž čeledín chce býti lepší než pán.

Před časem však u Hebrejců, Řeků a Římanů nenosivali lidé takové boty, jak je tomu nyní, nýbrž mívali jenom dole pod chodidly podešev, která byla na bosou nohu přivázána dvěma řemínky, skoro tak jako teď u nás augustiniánů a také u kapucínů a karmelitánů; takových užívali také staří svatí proroci, Isaiáš, Ezechiel atd., jak dostatečně dosvědčují prastaré obrazy ve Vatikáně v Římě; a též svatí apoštolové nosivali takové, jak se také v chrámě v Trientu ukazuje taková bota svatého Ondřeje. Tyto boty nazývají se jinak vlastně sandály, a náš drahý Pán byl v nich vymalován samotným svatým Lukášem, jak to lze ještě vidět v Římě u S. Maria Major čili u Marie Sněžné. Že je bot a obuvníků třeba, vysvitá z toho: když byl tento světec Herodem vězněn v žaláři a v železných poutech a druhého dne měl býti popraven, probudil ho anděl ze spánku a zbavil ho pout; ale než ho vyvedl z vězení, dal mu rozkaz, aby si obul boty (calcea te caligas tuas Etc.), neboť jinak by si byl drsnou cestou za noci nohy tak poranil, že by pak už nebyl mohl konat cesty a kázání.

Že Kristus Pán rovněž nosíval takovéto sandály či podešve, je zřejmé z toho, že sv. Jan Křtitel hlásal lidu, že po něm přijde někdo, totiž pravý Mesiáš, jemuž není hoden rozvázati řemínky bot.

Ševci a obuvníci bývají lidé čestní – vždyť papež Urban IV. a Jan XXII. byli sami obuvníků, a je jisto, že tudíž jejich rodičové byli lidmi dobrými a ctnostnými. Také je v Římě krásný kostel, zasvěcený svatému Crispu a svatému Crispiniánovi, kteří byli svatými obuvníky, rozdávali boty, které sami zhotovili, chudým lidem, obrátili mnoho osob k pravé a jedině spasitelné víře a konečně pro Krista prolili svou krev.

V životě sv. Jana almužníka je psáno také o zbožném a boholibém ševci, který měl plnou světnici dětí, svému řemeslu moc nerozuměl a přece žil krásně a šťastně, čemuž se jeho soused, rovněž obuvník, nemálo divil a pročež ho takto oslovil: Mistré, jak to, že máte tak dobré štěstí? Pracuji den a noc a často k práci přibírám i neděl a svátek, ale při vši pili nemohu vydělati tolik, aby mé děti měly dostatek chleba! Načež mu zbožný švec odpověděl, že ví o místě, kde každý den nalézá poklad, a že je ochoten rozdělit se s ním o tento poklad, chce-li jíti s ním, což obuvník nejen slibil, nýbrž také vykonal. Zbožný švec nezavedl však svého druhá jinam než do kostela, kde potom každý den poslouchávali mši svatou tak, že i chudému obuvníkovi živnost pozvolna začínala vzkvétat a on bez větší práce a starosti sebe i svou rodinu dobře uživil. In Vit. S. Joann. Eleemos.

Avšak ševci bývají jako beránci a ovečky starého patriarchy Jakuba, které také nebyly všechny bílé, nýbrž mnohé měly skvrny; dci totiž říci, že někteří nejsou bez hany. A jelikož mnoho zachůzejí s kopyty, stává se, že někteří bývají kopytem praštěni a nakládají s kůží tak, že mnohdy pár bot už po několika loužích utrpí zkázu. Ale ty, kteří takovýmto anebo jiným způsobem poškozují svého bližního a jednají tak zrádně a klamně, ďábel svého času kladívkem klepne přenáramně.

**

JETŘICH LIPANSKÝ

SLUNCE LÁSKY BOŽÍ

Zašlo slunce lásky tvé
a mé dni jsou teď podzimně průzračné,
zmlklé, pokojné . . .

Krvavé rubíny zapadly,
není už v srdci temno
a tak zínavo,
jako když odešla's.

Oh vím, nelze přivolat zpět
den, který nás minul již,
nevolám, nezoufám,
slunce tvé lásky odešlo
tak daleko, tak daleko,
ale jiné zřídlo světla se otevřelo
čistší a nezapadající –
slunce boží lásky slitovné,
slunce Života.

KRAJINA PŘI MALŠI

Bylo to uprostřed jara
 když jsem chodil po březích Malše
 chlapci pouštěli své lodičky z papíru po proudu
 a korále hvězd zářily zářna na bledé obloze
 v tomto čase divukrásných vzpomínek a květin
 v lukách kouřily ranní páry
 a hlas lesů se loudal údolím z pomněnek
 bylo to překrásné jítro
 ach vodopád lesních vůní šuměl
 v kadeř kapradin a vousatých strání
 v kouzelných barvách se klenuly vrchy v dáli
 a údolí vlnilo se pod košatým nebem
 to bylo uprostřed jara
 Malše se vinula doplňujíc kouzelné panorama
 v němž stříbřily se silhuety jarních ptáků
 spirála zpěvných cvrčků se rozvíjela pod mezi
 bylo tu celkem ticho
 lidé odešli do hor a lučin
 v nádhery žirných krajin v něž kane mléko hvězd
 můj cvrčku jsme tu sami na břehu Malše
 tak dávno tomu co jsem byl malým chlapcem
 se svou papírovou lodičkou v náruči
 teď pouštím vzpomínky v jasnou domovinu
 v tolika barvách krajiny kaleidoskop září
 ale tady tři tóny zeleně s modrou vodou
 kouzlí krajinu již jsme milovali
 dejme tomu že jsou tisíckrát krásnější místa
 dívej se ale na vřesovité stráně podél Malše
 v nichž plyne k vodě stříbro sedmikrás
 zádumčivě se točí řeka v písčínách a kamení
 toť nejtajnější záhyb tvého srdce
 hle tíše kane modř večera v záplavu stínů
 měsíční lampion vychází v mlázi
 tíše počíná promenáda hvězd
 a souhvězdí orion lemuje obzor
 tak sladce voní louky
 Malše pohlcuje harfu měsíční
 vody plynou dál dál
 a krajina zní tichými kroky zvěře
 večer v krajině
 ach můj cvrčku jsme tu tak sami
 na břehu Malše

JAROSLAV KRÁL - TŘIŽENY

JAROSLAV KRÁL

ZDÁLO se mně, že kolem poletují jako vidiny minulých věků ženy, které tisknouce v rukou svoje srdce, jež zapuzuje teplem svým chlad mrtvých dob, prorhly pavučiny, když tyto staly se žalávními mřížemi minulosti, a vletěly ve svět, v němž žijí jejich sestry. Vracely se hetéry arkadských hájů, matky gotické pokory, vracely se dámy velkého světa renaissančního i markýzy umdlené rozkošemi rokoka, neboť žádná nenašla sestry. Jen jediná. Byla to Ingresova Angelika, dívka-žena, jež přikována ke skále drsné skutečnosti a obklopena mořem chvílkového ohromení rozkoší čeká a věří ve splnění své idealistické touhy. Jediná políbila polibkem sesterským ženy Králových obrazů. Zůstala v jejich objetí, aby slyšela hymnus o pracující ženě a jejím druhu, pracujícím muži.

Když zahouká tovární siréna, oznamující konec práce a zároveň svolávající do práce, vyhrnou se dělnice. At hvízdá v hodin pět, at v osm či půlnoc. At ženy pracují v továrně, at v obchodech, školách, at v nepřetržitém toku doma. Ubírají se k odpočinku. Ten jest však jen osobním intermezem, které normální průběh pracovní rozvine v povodeň nových cílů doposud neuskutečněných, ale možných a dosažitelných. Jsou myšlenkovým vlastnictvím ženy, její pýchou, ponečť láska k ideálům a cesta k jejich dosažení v duši vypracovaná prodlením a stálým laskáním a nošením v srdci stala se rodinným šperkem s kouzlem osobních vzpomínek a historií. Takovýto čas relativního klidu, spánek s obojakým darem snů rozbolavuje i rozradostní srdce, jež se může pohybovati všemi prostory, pokud je fantazie a touha vykouzlí. Tělo klidné, takřka ztrnulé podobá se mlčící sopce, ve které pod tichým povrchem tím děsněji zuří bouře pohyb, jež vzbuzuje dosaavadní život, září doufání v příští lepší dny, kdy vše se zdaří tak zázračně lehce, až to udiví. Vědomí vykonané práce i té, která čeká na ruce dělníků, vyrovnává rozbroje i příliš daleko unesené touhy v jedinou cestu, přímou a úzkou, jež vede k nebi. Kdo pojímá práci jako modlitbu tvořenou ne slovy, ale srdcem, ten ví, že se nemodlí k Bohu jen za sebe, nýbrž především za svého bližního. A Bůh jest štědrý. Modlicímu nechává štěstí a uspokojení z toho, že bez ctižádosti neznámý přispívá ke stavbě chrámu dokonalého života. Dělníci jsou tvůrcové a ukojení své tvůrčí touhy nadhází v budování lidské práce jako celku. V krajkovi šatů, v mohutných železných obloucích mostních, v motorech a obrovitých lokomotivách vidí aspoň část sebevědomí rozumu a představ, které však nemohou vtělití s tou jasnou dokonalostí, s jakou je vidí ve svých myšlenkách, v matematických soulad čísel a konkrétní základ pro další tvorbu. Sebe a svoje touhy realizují, když čísla převádějí v hmotný tvar. Sžívají se s touto prací. Ona jest jejich, jejich dítětem, které zrodili za dlouhých chvíl, kdy útočili

na duši marnost a zoufání, kdy vše zachraňovala jen ona – práce, radost z ní a uspokojení, práce tak mohutná, že se stala modlitbou srdcím. Proto ženy – dělnice Králových obrazů jsou klidné a statné očekáváním štěstí. Bláží je toto uspokojení tvůrčí touhy, jehož dosahnou jako část kolektivní massy pracující na společném díle, hlavně však očekáváním lásky, která je již nyní plní rozkoší a zvyšuje touhy v ideální představu dokonalé blaženosti. Jsou sestrami Angeliky; bezútešnost ostatního světa, drsného a lomozného, od něhož se nemohou oprostiti, bída ubohých, kterou citovostí svoji stejně s nimi prožívají, a vlastní strasti vnukají představu čehosi jiného. Že se zastaví koloběh světa, aby se mohly sbírat perly jeho krásy; aby šťastná chvíle se prodloužila až v okamžik zániku těla. Avšak moře letí dále bez ohledu. Ženě zbývá jen touha, která splněním přinese lásku. Lásku ke kornukoliv; k muži, květině, světelnému paprsku. Až přijde láska, která vypučí v podobě sněženky z udupané země továrny, pak všechno rozkvetne v oné závrtné chvíli, kdy zmizí svět, kdy zmizí čas, život i smrt a zůstane jen věčnost, věčná vzpomínka běžící nepřetržitě duši, která tolik čekala. Žena tuší, že láska se blíží. Jako ptáci, když přichází jaro. Zpívají mu na uvítanou, aby vědělo, kde jsou ti, kteří touží po jeho laskání. Když přijde láska, jest bezměrná. Vtělí se v děti, jež obklopující svoji matku doplňují to, co jí chybělo v ráj. K tomuto štěstí, moci krájetí dětem chléb, vydělaný prací vlastních rukou, směrují touhy žen Králových obrazů. Heslem jejich jest práce a tušení lásky.

Angelika slyší i druhý hymnus: rytmus pochoduujících vojnů, rytmus kladiv a odpoledního odpočinku. Dělník s heslem práce a práva jde v rytmu podhodovém. Totý rytmus odvahy a statečnosti, jenž nese dál a stále vpřed, i když k nohám padnou poražení nebo slabí. Kladivo jejich nelaská železo. Bojují boj vůle s hmotou, boj člověka se životním osudem, du něhož bijí vši silou, aby mu dali žádoucí formu. Bohatýři? – prostí vojíní, velcí svým osudem, v nové době, kdy válka rozmetla staré mety a nenahradila jich novými. To zanechala jim jako úkol. Co žena, co děti? Přicházejí jen na skok k otci, který stojí na stráží, aby dotykem seznali, že žijí, aby navzájem vykouzlili divný úsměv, jenž s celým tělem napovídá o hrůze čekání na neznámého, neviditelného nepřítele. Prací jdou za právem, které si sami vytýčili, a za matným cílem, jenž se mění, ale jehož základním motivem jest touha vyjádřená slovem *lepší*. Začali a jdou svůj tragický pochod za zvuků továrních píšťal, kladiv a svistu hnacích kol. Vpřed se řítí za chimérami svých cílů, které, poněvadž hledí jen ke stránkám lidským, jsou slabé, i když touha jest krásná; proto jejich pochod jest hrozný, proto hlavy jejich tak jasně a vzdorně se rysující na čistém nebi podobají se hlavám bludných rytířů, kteří jdou tak dlouho, dokud s koněm i oni nepadnou na své věčné pouti.

Toto jest životní proud Králových obrazů, toto jest poznání, které nám dává, neboť takový je život. Zmizely rozdily společenské a všechno povrhní i to, čemu se říká zbožnění peněz. Všichni jsme dělníky

před tváří Boží, dobří či špatní. Taková bude i odměna. Králův svět jest výběrem těch nejlepších, na něž dal spočinouti paprsku nové budoucnosti s idealismem, pro nás, vesměrné lásky a vzájemné pokory bližních. Stvořil bojovníky za očistu světa s cílem jednoho ovčince a jednoho pastýře. Král vidí již ono příští a tak jeho průkopníci dokonalého života lidského odhrnují rošky, za nimiž ještě daleko, ale přece již vidí svůj cíl. I my jej vidíme, poněvadž Král neuniká v záhady fantasmie a v utopistické vidiny, nýbrž ukazuje nám onen ráj v naší skutečnosti, neboť jest lovcem krásy duší, krásy citů, práce a práce v poslání člověka. Toto vše zachycuje prozářením pravé podoby vybraných věcí a proto nejsou obrazy jeho realistické tvarovou a barevnou strukturou skutečnosti, poněvadž vyjadřují duševní lidskou lásku.

Konstrukce Králových obrazů, jež jsou jeho slovy, jsou klidné a vážné. Jasností svých myšlenek a prostotou září třípřem slunce a povzbuzují mysl malovměřých. Pro ně znamenají tyto obrazy desatero „nového“ života. Ztratili Boha, když nemohli pro svoji slabost přenést bibli v železnou konstrukci. Putují věčně žizniví a nacházejí Krále, jenž ukázal, že slova evangelií o lásce, sociální cit v této prosté formě zapadají ve všechny doby bez mnohého uvažování a opevnění řečmi sociálních pracovníků. Poněvadž mluva jeho jest prostá a láska veliká, jsou v tomto smyslu obrazy monumentální. Nikdy nejsou však chladné, udivující majestátní velikostí, ani nepůsobí bázeň a pocit malosti a slabosti vznešeností a hrdým, ohromujícím gestem. Teplá sálá z obrazů; jako by matka, matka každého z nás, promlouvala k dětem. Obrazy změní se v cosi osobního se specifickým pro nás kouzlem. Zavíráme oči a srdce naše slyší matčino, jež volá lásku, lásku nezměrnou, které nalézá tak málo. A tu podáváme si ruce, neboť se zdá, že všichni jsme bratřími, jedinou rodinou, byt na dhvili, než kouzlo přestane, než uzavřeme zase kolem srdce svého ohradu nepřístupnosti a sobectví.

Královy obrazy vnukají nám představu mohutných ploch, poněvadž vážnost tematu byla podchylena ve všech detailech linií a barvou, které se jí přizpůsobují a částečně jsou formulovány. Vztahy mezi těmito třemi složkami jsou velice jemné a jedna určuje charakter druhé. Kreslí-li Král okamžité myšlenky a věci, vyjadřuje svojí kresbou vždy radost nad jemnou obrysovou linií, která může tak bezprostředně zaznamenati životní tep a jež takřka náznakovou silhouetou plně vyjadřuje přímé veselí ze zážitků tvarových změn pozorovaných v okolí. Kresba jest pružná. Dovolí domýšleti zobrazený stav v další. Když Král však maluje tužkou, tu vedle této živosti a pohyblivosti vyskytne se charakter jeho obrazů barevných, velkých. Barva jest v základě klidná a září jako hvězdy. Pokud se pohybuje, je to druhotný stav, jenž vyplývá ze vzájemné souvztažnosti barevných odstínů. Oči naše jsou rukou, kterou přejíždíme plochu obrazu, abychom ucítili hloubku, drsnost i hebkost barevného povrchu. Barva každá sama pro sebe byla by středem; avšak umělec koncentruje nebo rozptyluje vhodně jednotlivé tyto vrcholy, takže oči naše kloužou s jedné barvy na druhou, vycitující při tom zároveň střed obrazu, pokud se tyto

barvy, a celou jeho barevnou harmonií. A tak stanou se obrazy veselými, skotačivými, září-li sluncem nějaká barva a najde-li v ploše téhož obrazu takřka zrcadlové odlesky jasných svých paprsků, jež promění povrch obrazu v rej vln. Vyrovnají-li se v hladinu s jediným pruhem a jediným démantem, pak obraz jest klidný. Barva Králových obrazů vyplývá z tématické oblasti a tvoří atmosferické ovzduší, jež vystihuje myšlenkové činy. Barva stala se základním zářením věcí, které po vynechání všech tvarů, jež nás odkazují přímo na skutečnost, vykristalisovaly v příslušnou jednotnou řeč jim odpovídající a stejně v příslušný citový svět. Hmotným svým faktorem umožnila zachytiti individuální podobu a duševní svět. Spojí-li se účinky linie a barvy a je-li námět určovatelem těchto vztahů, dostaneme onen určitý soulad, příslušný obrazům Královým. Nelze o nich říci, že jsou jen lineární nebo jen barevné. Námět rozdělí svět ve dva okrsky – osobu a okolí. Obojí jsou v protíváze a shrnují v sobě své podstatné vlastnosti. Linie jest nožem; rozpůlí tyto dva okrsky vyřezávajíc je v příslušné jim podobě. Ty ženy, mladé krásky, ty sedřené matky. U oněch čary měkké a ohebné, obkrucující v jediném toku hebkém, znázorňující mládí a svěžest, zaoblené tvary, u těchto linie ostrá a výrazná zapisující uběhlé roky a mládí. Stejně tvrdá a hrdá jest kresba mužských postav, které vzdorné mnohými hranami zdají se býti zatatou pěstí. K této linii, jež rozvrstvila plochu ve dva celky, svět okolní a osobu, přistupuje barva, která uklidňuje pohyb a zjevuje myšlenkovou a citovou náplň děje. Na kontrastním účinku barev zakládá se nálada. Jednotlivé odstíny emočními schopnostmi různého vzrušení citového vyličují určitou náladu, určité chtění a cíl, k němuž směřuje přání zobrazené osoby. Z této vyznačuje barva i na okolí a zabarvuje je v tóny základním v osobě obsaženým odpovídající. Jakási ozvěna, jež ukazuje moc vůle a sílu osobnosti, o níž se v obraze jedná. Barvou Král rozvrstvě plochu v prostor. Vedle „geometrického“ uspořádání tvarů, které jest podmíněno hlavně vnitřní stavbou zobrazovaných věcí a které touto architekturou modelují povrch tváří a těl v prostorově hmatné rozdíly hloubkové, tvoří Král tyto rozdíly barevným zachycením vzduchu. Užije vzduchu v tom smyslu jako činitele, který barevnou modelaci znázorní prostorovou hloubku perspektivní schopnosti. Toto snad zůstalo jako dar mládí, malování krajín a první tvorby impresionistické, ze které vyšel Král k novým cílům, když poznal svět malých lidí, kteří jsou strmými skalami čnicími v letící oblaky. Král jest malířem sociálního citu a pravd, dvojího základního ladění působnosti citové. Toto spojuje soucítěním s malými a porozuměním s pracujícími, jinž všem chce pomoci k dokonalosti láskou, která jest rudou stužkou jeho tvorby.

NEZNÁMÁ S KOŠÍČKEM

NEVÍM, zda vzpomeneš si na Illenu.

Před několika lety, zpola dítě ještě, křehké postavy a neurčitých tvarů, bývala často předmětem našich vášnivých hovorů. Téměř denně vidávali jsme ji s košíčkem navléknutým na štíhlé ruce spěchati uličkami města. Řadu měsíců střežili jsme onu štíhlou dívku, ochotni vrhnouti se na každého, kdo by se jí přiblížil.

Jeden podzimní den přinesl nám strašlivé překvapení.

Illena zmizela z města.

Ulice, kterými chodívala, úplně se změnily. Šedé domy po obou stranách chodníků vyrostly do závratné výše a zdály se tak staré, ohyzdné. Ulice byly naplněny spoustami nám neznámých lidí, kterých jsme dosud nikdy neviděli a jichž řeči jsme nerozuměli.

Illena zmizela, neznámo, kdy, ani kam.

Jen jednou ještě zdálo se nám, že ji opět vidíme. Bohužel, byl to klam. Byla to nějaká paní, chůzí podobna Illeně, nesoucí košíček navléknutý na ruce po jejím způsobu.

Pamatuji se ještě, s jakým hlubokým rozhořčením a zdrcujícím zklamáním jsi onu paní zastavil a řekl:

„Milostpaní, nenoste košíček zavěšený na ruce takle, nýbrž naopak!“

Paní nejdříve zrudla v obličejí a potom zavolala strážníka.

Ale ty jsi stále vedl svou:

„Prosím, noste si košíček, jak chcete, ale takhle ne!“

Strážník uklidnil potom napadenou paní tím, že tě prohlásil za potmatného.

Výrok ozbrojené osoby, která rozluštila nepříjemnou věc stejně moudře jako neočekávaně, přijal jsi jako zadostučinění.

Pak přišla řada dlouhých, bezbarvých dnů, nudných a tupých, plných přemýšlení o ničem a očekávání ničeho. Potom nastalo jisté ulehčení a na konec, podivná věc, oba jsme na Illenu zapomněli.

*

Teprve nyní, po letech, sešel jsem se s ní zcela náhodou. Bavila se s nějakými mladíky na terase. Byl rozkošný večer, plný hvězd. Krajina ponořená v modravou šed jarních mlh byla tak tajemná, neproniknutelná.

Jeden z jejích společníků vypravoval jí jakousi příhodu z mládí.

Zaslechl jsem, jak pravil.

„Víte-li, Illeno, že jsem byl do vás tehdy šíleně zamilován?“

Něco jako mráz přejelo mi po těle. Zdálo se mi, že slyším z dáli tvůj hlas:

„Jaký zločinec!“

Illena, z níž stala se nyní podivuhodně krásná žena, neodpověděla

ničeho. Její poněkud bledý a hubený obličej halil se v stín, vrhaný koučiči těžkého, černého vlasu. Velké hnědé oči rozlily se mlhou zahaleným krajem kamsi daleko.

Mladík pokračoval:

„Dnes by vás ovšem podobný, ostatně zcela nevinný nápad zamilovaného jinocha nepoděsil. Byla prý jste ve velkém městě a nabyla tam hojně zkušeností zcela zvláštních.“

Opět zdálo se mi, že slyším z dále tvůj strašný hlas:

„Vrahu!“

Illela mlčela. Vočích šlehaly jí blesky, rty se chvěly, zdálo se, že trpěla.

Mladík, aniž tušil, že každé jeho slovo ostřejší jest meče katova, pokračoval klidně dále:

„Dnešní noc, Illelo, podobá se zcela oné dávné noci. A váš půvab je tak silný, tak mocný!“

Avšak Illela, jak se zdálo, jeho slov již neslyšela. Její oči, dosud bloudící v zamížených dálkách, byly opět klidné, podobaly se ránu třípyticimu se svěží rosou.

Vstala a pravila s úsměvem:

„Buďte s Bohem!“

Toť vše.

V hubbě jejích slov, kterými se s námi loučila, byl ukryt všechen půvab jejího mládí, který tak upoutal nás před několika lety, a když se usmála, zdálo se, že kolem šumí samé bílé květy.

**

JAR. ŠUBERT

LETNÍ KLID

Obilí se lehce vlní,
do zlatova svit
v podlesí se roztahuje.
Všude letní klid. –

Vzlétne vážka mihotavá,
tu motýlek zas
zvolna letí teplým vzduchem
na květinu, v klas.

Duši se tak lehce dýchá,
vane touhami,
sotva na to vzpomene si,
co je před námi.

Života je plna, štěstí,
cítí v poznání,
naplní že každý život
radost v dozrání.

Teplo vzduchem prozařuje
a sluneční svit
vládne prostorem i v duši. –
ve všem – letní klid.

SUŠILŮV PŘEKLAD FIORETTŮ

Studie literární.

BYLO již několikrát zdůrazněno, že družina Sušilova předstihla o celé čtvrtstoletí slavnou literární společnost Lumírovců, vtělující svým dílem o několik desetiletí dříve sourodý program kulturní. *Sušil* první v české literatuře novodobé dávno před Vrchlickým přeložil a vložil nádhernou „Píseň slunečnou“ Chudáčka z Assisi, zatím co jeho český soudruh *Douda* první u nás jal se soustavně tlumočiti po česku Dantovu Božskou komedii. Nebylo však až dosud upozorněno na zajímavý fakt, že Sušil překládal a komentoval i rozkošná *Kvítká* Františka Serafinského, první známý převod novodobý, z něhož ukázky byly otištěny v zapadlých časopisech moravských již v roce 1853, tedy o celé půlstoletí dříve, než se objevily parafráze Karla Dostála Lutinova (1902), a sedmdesát let před krásným překladem Karla Vrátného (1921).

Sušil pěstoval kult *světcův* ve svém díle soustavně. Navazoval zcela uvědoměle na starou tradici baroka, ale snaže se vzkřísiti náboženské i umělecké uctívání svatých Božích, šel zároveň krok co krok se současným, tehdy moderním hnutím hagiografickým, jež se rozvíjelo v sousedním Německu, v Itálii i Francii. Sušil sledoval toto zahraniční hnutí bedlivě a historik katolické literatury bude musit jednou podrobně vyšetřiti na příklad hluboký vliv životního díla německého učence a publicisty Josefa Görresa (1776 až 1848) na českou kulturu katolickou, zejména na Sušilovce. Jeho krásná studie „Der heilige Franziskus von Assisi als Troubadour“, již otiskl v časopise „Der Katholik“ (1826) na oslavu 600. výročí smrti světce, četla se u nás horlivě a byla i jinde skutečnou událostí pro své pojetí serafinského světce jako *básníka*. Málo je u nás rovněž znám hluboký účinek, jaký mělo na české básníky náboženské vzácné dílo vratislavského kardinála Melchiora Diepenbrocka o duchovní lyrice katolických básníků románských i německých. Pod názvem „Geistlicher Blumenstrauß aus christlichen Dichtergärten“ vydal krásnou anthologii v Sulzbachu (1829), která se stala zdrojem pro naše pozdější obrozenecké pěvce, objevujícím staré poklady slovesného umění. I u nás rostlo zcela organicky pochopení a nadšení pro gotickou i barokovou tvorbu lyriky duchovní, a našim lidem v první polovině XIX. věku neušel žádný spis, jednající o této delikátní látce.

Sušil četl Görresa jako mladík, rovněž tak Diepenbrocka, oba působili na něho v době prvních rozletů literárních, kdy neváhal překládati ze zmíněné anthologie ukázky, ztracené dnes v zapadlých časopisech moravských. Ale mladé dojmy tyto posilovány byly novými publikacemi, roku 1839 dostala se mu do rukou knížka „Fioretti di San Francesco“, vytištěná v Neapoli (1839), která mu byla zjevním dosud neznámé krásy. Na počátku let čtyřicátých četl překlad spisu vlášského minority Irene a Asso, „Die Lieder des heiligen Franziscus“

(Frankfurt 1842), v níž našel italský originál i německý převod Františkovy „Pisně slunečné“. Zatím již i ve Francii věnoval se studiu kultury františkánské literární historik Antoine Frédéric Ozanam, který vedle svých monografií o Dantovi publikoval speciální, podnes hledanou studii „Les Poètes Franciscains en Italie au treizième siècle“. Sušil četl tuto práci ihned po vyjití jejím v Paříži roku 1852, a napsal o ní, že je to „pěkné pojednání“, ale již příštího roku došlo ho i německé ztlumočení Ozanamovy práce z péra Mikuláše Jindřicha Julia (Münster 1853). Ozanam připojil k studii překlad výboru z „Kvítků“ františkánských, a tento vzor patrně vnukl Sušilovi myšlenku, zpracovati podobný výbor i po česku. Že s realizací svého šťastného nápadu neotálel, ukazuje první ukázkou převodu, umístěnou v padesátém čísle brněnského „Hlasu“, vydaného dne 16. prosince 1853. Překládům předložena je úvodní stať, která ukazuje pěkně, jak Sušil nazíral na podstatu legendy, náboženskou i básnickou:

„Popsání životů svatých a světic, poněvadž v jistý den čítána byla, nazvána jsou *legendami*, od latinského slova „legenda“, to jest „písmo, které se čísti má“. Že pak takové životopisy často *básněmi* zbožnými naplněny bývaly, byla jest vůbec každá básně smyšlená, zvláště církevního podání, legendou nazvána. Tyto legendy, čili pověsti o svatých a světicích, mají vždy dějepisnou událost za základ v sobě, a bylo by to velmi nemotorné, kdyby dějepisec je beze všeho zkoušení zamítnouti měl. Neboť v legendě spočívá vnitřní život *středověku* a hlavní díl *symboliky* umělecké. Dějepisova úloha jest raději právě od falešného, světlou jiskru od jejich paprsků a lámání světla rozeznávati, a uvážiti hodnověrnost těch, jižto o tom píší. A v tom spočívá úplné poznání středověku. Všechno bez zkoušení přijmouti bylo by skoro ještě větším pochybením, nežli všechno zavrhnouti. Z legend o svatém Františku z Assisi utvořila se takořka hrdinská pověst křesťanské chudoby, kteráž počátkem XIV. století skládaná, z padesáti a tří kapitol pozůstává a pod jménem „*Kvítká* svatého Františka“ známa jest. Jsout psána prózou a dýchají věrou i sprostností středověku. Dlužno pak dobře rozeznávati od nich život a hlavní záznaky a divy konané, které přináležejí dějepisu, poněvadž jsou hodnověrnými svědky stvrzeny... Z těchto *Kvítků* svatého Františka podáváme zde kapitolu osmou a devátou. Jak pěkně tu v rozmluvě s Leonem, jež ovečkou nazývá, na otázku, kde by byla dokonala útěcha k nalezení, jí ani ve vědovosti, aniž v kázání, aniž v divých nenachází, nýbrž v odpouštění urážek. To právě lék na nářadu lidu italského, kterýž obzvláště za tehdejšího času pln nadsšenosti, pln výmluvnosti, pln umění a vědomosti, prázdnen ale odpouštění byl, a proto svou nesvorností a různici na kraji záhuby se nacházel.”

Po tomto úvodním slově následují v „Hlase“ pěkně překlady kapitoly osmé, „Jak svatý František cestou bratru Leonu vysvětluje, v čem dokonala útěcha pozůstává“, a kapitoly deváté, „Jak svatý František bratra Leona odpovídati učil, a jak tento vždy opak toho říci mohl, co svatý František chtěl“. Sušil přeložil však celý výbor kapitol z Fiorettů, z nichž několik předal svému příteli Beneši Metodovi Kuldovi, který

od roku 1852 redigoval kalendář „Moravan“. Kulda uchoval tyto rukopisné památky Sušilovy ve svém archivu, aniž by jich, jak se domnívám, v „Moravanu“ použil. Při svých týdenních návštěvách u kanovníka Kuldy na Vyšehradě měl jsem vzácnou příležitost opsati si v devadesátých letech mnoho dokumentů ceny literární, mezi nimi i překlady Kvítků františkánských. Přetiskuji zde dnešním pravopisem upravený převod 30. kapitoly Fioretty, pod názvem „Jak svatý Antonín kázal rybám u břehu moře v množství poslouchajícím“:

Když jednou Kristus, Pán náš poženaný, chtěl ukázati převelikou svatost sluhy svého věrně oddaného svatého *Antonína Paduánského*, a vysvětliti všem, že jeho kázání dlužno pobožně naslouchati, ježto obsahují svaté učení, učinil tak skrze tvory své nerozumné, a jednou skrze ryby pokáral lehkomyšlnost lidí nevěřících a kacířských, právě tak, jak to byl učinil za dávných dob ústy oslice, pokárav hloupost Balaamovu v Starém zákoně. Dlel totiž jednou svatý Antonín v Říměni městě, kde žilo obzvláště mnoho kacířů, které si umínil poučiti o světle čisté Kristovy víry. Aby je přivedl na cestu pravdy, kázal horlivě a učil je víře Krista Pána a mluvil o svatých písmech. Ale seznal brzo, že oni poslouchajice nepřítakají k jeho řečem zaníceným, nýbrž že se spíše odvracejí od něho němě a s myslí přeurputnou, jejich srdce pak zůstává skalou tvrdé, jakoby k nim mluvil cizí řečí. I odebral se svatý *Antonín* jednoho dne po vnknutí Božím k moři v místě, kde ústila řeka. A když tak stál na inistě mezi řekou a mořem, pozvedl hlasu svého po způsobu kázání ve jménu Božím a počal takto mluvit k rybám:

Poslouchejte slova Božího vy, ryby říční i ryby mořské, neboť kacíři a nevěřící mně naslouchati nechťejí. A hle, jak byl tato slova vyřkl, hrnulo se k němu k mořskému břehu tolik ryb velikých i malíčkových a prostředních, že jich nikdy nikdo ani v tom moři ani v té řece tak mnoho neviděl. Nyní však všechny ty ryby vystrkovaly své hlavy z vody a velmi pokojně i krotce se vespolek srovnávaly, dívajíce se ke kazateli. V popředí, poblíž břehu, byly rybičky nejmenší, za nimi se řadily ryby prostřední, a tam, kde již byla voda hluboká, čekaly ryby veliké. Když se byly všechny ryby takto rozestavily a urovnaly v tomto pořádku, svatý *Antonín* počal k nim slavnostně mluvit i kázal těmito slovy:

Sestry milé, ryby, také vy jste velice zavázány vychvalovati podle rybiho způsobu Stvořitele svého, jenž vám dal za sídlo živel tak vzácný, že podle zvule své můžete míti vody sladké či slané. Také vám dal mnoho skrýší, abyste se mohly ukrýti před bouřemi. A v živlu tak jasném a číře průsvitném dal vám i jídla vhodného, jimž se živíte, ač nesejete ani nesklízíte. Stvořitel přelaskavý a dobrotivý, Bůh dal vám při zrodu vašem přikázání, abyste se množily a rostly a k tomu vás poženal. Když pak nastala potopa světa a kde který živočich hynul bez pomoci, vy jste se mohly jediné zachovati na živu bez újmy. Také vám dal ploutve, takže můžete odplavati kam vám libo, a kudy člověk chodivati nemůže. Jedné z vás bylo přikázáno Bohem, aby polknutím zachovala Jonáše Proroka, a po třech dnech jej zase ve zdraví a živého vydala na pobřeží země. Také daň jste podaly svému Pánu, Ježíši

Kristu, když ve své chudobě neměl, čím by zaplatil. Byly jste pokrmem Ježíše Krista, krále věčného, dříve než vstal z mrtvých i po zmrtných-vstání, a to je vašim vzácným tajemstvím. Proto uznáte, že máte mnoho příčin živě velebiti Pána svého a dobrořečiti jemu, obmyslit vás zajisté dobrotivěji, nežli všeliké tvory jiné.

Když byly ryby takováto a jim podobná slova z úst svatého *Antonina* uslyšely, počaly otvírati ústa němá a hluboko klonily své hlavy. A ještě jinými pohyby, jak která mohla je činiti podle přirozenosti své, dýchaly Boha v uctivosti veliké. A svatý *Antonín*, dívaje se na takovou přemíru úcty rybi čeládky k božskému Stvořiteli, zaplesal v duhu svým a zavolal: Požehnaný věčný Bůh můj, jehož více uctívají ryby nežli kacíři a pozorněji poslouchají jeho slovo živočichové bez rozumu, nežli lidé nevěřící. A když ještě sv. *Antonín* kázal, čím déle mluvil, tím více ryb připlouvalo z dálek mořské, aniž by se jediná hnula z místa, které zaujala.

Div ten přílákal však i obyvatele města, přišli i kacíři, a vidouce takový zázrak neslýchaný a oku zřejmý, zkrušení byli v srdcích svých a nebylo jediného, jenž by nepadl svatému *Antonínu* k nohám a neposlouchal jeho kázání. A ten světec mluvil teď o katolické víře tak vznešeně, že všichni pobožně se káli a obměkčivše tvrdost svých srdcí, stali se zase vyznavači pravé víry Kristovy. A věřící se z toho veselili, posilnění jsouce a utvrzení ve své víře svaté. Ale svatý *Antonín* propustil potom ryby s požehnaním Božím, a bylo to podívání jímající, s jakou humornou veselostí rozbíhaly se do všech směrů, a jak je lid v tom následoval. A svatý *Antonín* zůstal pak v Rimině ještě mnoho dní, stále kázaje a získáváje lidem mnohý užitek duchovní ke chvále Krista Ježíše.

Soudím, že toto svatoantonínské *kvítko* překládal Sušil již v čtyřicátých letech z neapolského vydání *Fiorettů*, vyšlého roku 1839. Námět tohoto rozkošného vypravování nadchl jej k napsání původní básně „Svatý *Antonín* Paduánský“, již otiskl ve sbírce „*Básně*“ v Brně 1847. Jest to nejstarší novočeská báseň, zpracovávši toto téma v šestistopových trochejských dvouverších rýmovaných. Zajímavě jest, jakým způsobem zkomponoval látkové motivky kvítka ve svých verších.

Chodí svatý Anton kolem břehu moře,
svatou duší jeho obkličuje hoře.

Což ti, Antoníne, což ti srdce hlodá,
či ti hoře plodí tato mořská voda?

A ta mořská voda nehlodá mi hrudí,
ta mi v hloubi duše svatě city budí.

Proto duše moje, proto je tak smutná,
že ta mysl lidská, že je přeurlputná.

Srdce jich je tvrdé jak ta mořská skála,
v něm květ všechen dobrý vysvědila spála.

Ale an jim více řeč má není libá,
hude slovo Boží mořská slyšet ryba.

Ryby, sestry milé, vychvalujte Pána,
od něhož vám v moři tato zvůle dána.

Nemá žádný mocnár takovéto říše,
v jaké vaše plémě o svobodě dýše.

Nesejete žita, vláken nespřádáte,
od Boha přec pokrm a to roucho máte.

Tou, již člověk nemůž, dohíváte dráhou,
slunko za dnů horkých nepálí vás žáhou.

Ó, tož Pána svého zvelebujte živě,
že vás obmyslití ráčil dobrotivě.

A ty ryby z moře pozdvihují hlavy,
poslouchají tíše, co jim svatý pravi.

Na Božím se slovu jako v slunko sloní,
úctou slova toho hluboko se kloní.

A lid, jenž to vidí, pobožně se kaje,
a ta všedna tvrdost v srdci jeho taje.

Slovník i fráze Sušilova překladu „Kvítko antoninského“ shodují se v některých, obsahem si korespondujících místech skoro doslovně s verši jeho básně. Upozorňuji aspoň na věty:

„... že se spíše odvracejí od něho němě a s *myslí přeurputnou*,
jejich *srdce půstává skálou tvrdé*...“

„*Sestry milé*, ryby, také vy jste velice zavázány *vychvalovati* podle
rybího způsobu Stvořitele svého, ... že podle *zvůle* své můžete
mítí...“

„... dal vám i jídla vhodného, jimž se živíte, ač *nesejete* ani ne-
sklízíte.“

„... tak že můžete odplavati kam vám libo a kudy *člověk cho-
dívatí nemůže*.“

„... máte mnoho příčin *živě velebiti Pána svého* a dobrořečiti
jemu, *obmyslil* vás zajisté *dobrotivěji*, nežli...“

„... že všichni *pobožně* se *kálí* a obměkčívše *tvrdost svých srdcí*,
stali se zase...“

Sušilův překlad i jeho básně, zřejmě jím inspirovaná, pěkně vysti-
hují i oba stěžejní *symboly* svatoantoninské legendy, jeho živelnou snahu

po obrácení hříšníků, jejíž dočasný nezdar duši jeho „obklíčuje hořem“ a jeho „srdce hlodá“, jakož i jeho uchvacující výmluvnost, již neodolává ani nejtupější tvor, „nerozumné ryby“.

**

JAROSLAV ŠULC

MÁJOVÁ PÍSEŇ

Vzduch voní tisícerými vůněmi země
a nejnádhernější skupenství růžových květů
důrazně vplouvá do zdivených zorniček,
zatím co ptáci zpívají výsměšně jásavé písně
milencům nepřítomně bloudícím kobercem kopretin.

Bez začátku a bez konce je má píseň, –
tolik podobná pláči a opět světlému smíchu,
srdcem mi proudí nejpohnější plamen,
jenž tisíceletí bloudil v tajemných prostorách světa,
svázán jsem vším, co pohltil nevěrný čas,
i tím, co v těhotných myšlenkách zítřků zraje.

Nepodoben již výbojnému a krutému milenci,
více však znásoben pozornostmi oddaného zahradníka,
půlnočním šerem a nejpustším tichem týrán,
teď z vlastní opuštěnosti vycházím pokorně k tobě
a s očima rozžářenýma blížím se zvolna,
neboť věřím,
že na tvých neznámých řadrech chvěje se vzpomínka na ráj.

Jak kruhy v hladině, do které zapadl kámen,
tak se mi vzdaluješ, zoufale mizíš, jak jarní sníh,
půjdu pastýř oloupený, půlnoci žhoucí půjdu,
jak vlna moře ztratím se v množství,
ztracená píseň, ztracený hlas, atom vesmíru,
nejzhuštěnější, nejbolestnější, nejprožitější píseň
znít bude echem od vrcholku hor
až k zamčeným srdcím měst.

MRTVÉMU SRDCI DO PAMÁTNÍKU

I.

Živá sopka roste
na hranicích světa –
za polárních nocí
ssedlou krví zkvétá.
Vichr s živly mluví . . .
Plavec nerozumí . . .
Z vln se zdvihla skála –
a loď stroskotala.

Blesky vlnám kynou,
trosečníci hynou
ve propastech noci,
bez pomoci.
Pane Trojediný,
odpusť naše viny!
Dohořely svíce . . .
Vlny zavřely se . . .

II.

Všecky hvězdy zhasly
za života bouře –
stroskotav, jsem pohřbil
srdce v hloubi moře,
a v něm na vzkříšení
čeká i má milá . . .
Lhostejnost jin světa
pomník postavila,
na němž mrazem psáno:

„Spi, jest dokonáno! . . .“
Marnost, všechno marnost . . .
Ticho nad vodami –
jen dva vratké stíny
bloudí světem samy . . .
Nic již pravdou není:
ani utrpení,
ani zapomnění . . .
vše se ve prach mění.

III.

Bdíme nad troskami,
stíny sobě sami . . .
Bouře život kácí . . .
v popel jej však vrací . . .
a co v noci zničí,
z jitra nově vzklíčí . . .
Rudy dolovat jdem
s mraky v dálné kraje,

ulíti si chceme
do příštího máje
měkké srdce, nové,
a přec ocelové . . .
Ranami je svými
život rozezvučí –
vzpomínkám však stíny
nikdo nenaučí . . .

IV.

Sopka propadá se
do polárních moří,
nad hřbitovem psanců
jícen strou hoří . . .
Srdce ulito je –
vnímá žití rány . . .

Již se rozechvělo,
vyzvání však hrany . . .
Tu bouř světoborná
pomník lásky smetla,
a s ním pochovala
i dvou stínů světa . . .

FILOSOFIE LITERÁRNÍ VĚDY

ERMATINGERŮV SBORNÍK *Filosofie literární vědy* podává nadmíru jasně svědectví o tom, kterak poslední dobou se literární badání přetvořuje, prohlubuje a rozčleňuje. Nové hodnocení principů psychologických, estetických, filosofických i sociologických nezůstalo bez rozhodujícího vlivu ani na vlastní badání o básníkovi a jeho díle. V referátu o Ph. van Thieghemově studii *Les tendances nouvelles en histoire littéraire* byla naznačena různosměrnost v pojetí a výkladu literárně historickém. Přítomná *Filosofie literární vědy* ukazuje na řadě příspěvků situaci dnešního literárně vědeckého postupu. Z valné části je tu přihlíženo k německé literární vědě, to však nevádi, aby vědecké problémy a hlavně jejich objevitelská a průkopnická důležitost, nadhozená odborníky, se nestala základem všeobecné revise této disciplíny. Přesto, že celková situace literární vědy působí roztržštěně a zmateně, je architektura Ermatingerovy *Filosofie* zbudována na vnitřní a vnější souvislosti t. j. každému spolupracovníkovi je zachována nezávislost jeho individuálního pojetí, avšak při závěrečném systematickém seřazení dbáno určité duchové celistvosti. Neúplnost souboru uvědomuje si sám vydavatel, jemuž tu schází na př. poměr básnictví a krajiny, osobnosti a doby, a – co je velmi zajímavé – stanovisko zástupce tisku, neboť „wir sind der Ansicht, dass die deutsche Literaturwissenschaft nur gewinnen kann, wenn ihre Vertreter sich der so oft gemiedenen Gemeinschaft mit den Mächten des ringenden Lebens stärker bewusst werden.“ Tu narážíme mimoděk na první problém dnešního badání. Výsledek společenství se životem je v duševních věcech ve většině případů problematický. Přehlédneme-li nejvyšší pásma kultury od představitelů antické tragédie přes Dantea, Shakespeara, Goethea, Dostojevského, máme možnost sledovat zápas duchovního i praktického světa toho kterého autora v jeho nejoprávněnějších stupních porážek a vítězství, a vždy kladné hodnoty individuality básnické – a tím i lidské – rytmy jejich praktické utváření života. Česká literární věda ve svých rozdílných představitelích Masarykovi a Šaldovi uznala tento princip priority lidské duše a snažila se podle individuálního založení přispět k znásobení života. Na vyřešení těchto dvou veličin závisela a dodnes závisí plodnost nejenom literárně vědeckého postřehu, ale i kulturní vyspělost národního bytí.

Filosoficko-dějinnému vývoji literárně historické metody je věnována úvodní stat *Die Entwicklung der Literaturwissenschaft von Herder bis Wilhelm Scherer*. Téma, jež s náležitou péčí vypracoval prof. frankfurtské university Fr. Schultz, je však ve svém základu, podle dnešního stavu vědy, sporné. Měřítka literárně vědecké metody má zcela svébytné zákony systematického usuzování a třídění než filosofie ve vlastním slova smyslu. Sledujeme-li podrobněji vývoj této metody, již v histo-

rickém sledu rozvádí studie Schultzova, vidíme, že historicko-genetické základy literární vědy počínají již u Herdera, který ve zdůrazňování individuality člověka, díla, doby i národa, utušil pojem národní literatury, vystupňovaný Schererem k národní etice. Myšlenky Herderovy propracovala a rozšířila romantika. W. Schlegel přinesl filologickou důkladnost, F. Schlegel filosofickou spekulaci. Největší zásluhu pro vybudování literárně vědecké metody má ale Hegelova nauka o tesí, antitesi a syntesi (srv. K. Rosenkrait, R. Heym, H. Hettner, Th. Dausel a j.). Vlastní literární historie počíná však teprve Gervinem, který zařadil literární vědu do dějin a umění vyloučil jako výraz národního a veřejného života. Novou oporu literární vědě přinesl realismus. Sběratelská činnost byla rozšířena a vědecky vedené bibliografie, velká textová vydání, odborné časopisy soustavně podporovaly filologickou kritiku, které Lachmannovým vydáním Lessinga byla otevřena cesta ke studiu novější literatury. Ethosem filologické metody byla „die zurückhaltende Selbstverantwortlichkeit, Treu im Kleinen, Andacht zum Unbedeutenden, eingezogene Lebensführung, Scheu vor subjektivistischen Vorläufigkeiten und blossen Impressionen, der Verzicht in jeder Hinsicht, die rigorose und entsagende Anforderung an sich und andere, die Idiosynkrasie vor dem Journalismus und Feuilletonismus, das stolze Sichabgrenzen.“ Na sklonku století přinášejí Schererovy literární dějiny (1883) zákonitost a příčinné sepětí se světovým děním a ačkoliv jejich odpůrci zdůrazňují psychologicko-estetické úkoly literární vědy, přece má metafysická metoda svůj náznak v Schererovi.

K Schulzově práci se metodicky řadí *Walter Muschgova stat Das Dichterporträt in der Literaturgeschichte*. Proti antickým vzorům literárního portrétní, vyvolaného znovu humanismem a renesancí, proti polyhistorické a antikvární učenosti 17. věku přichází s Lessingem nové estetické hodnocení literatury. Leibniz přináší myšlenku vývoje a Herder tvoří základ k dějinné srovnávací historii světové literatury a estetiky. Dílo stojí v popředí zájmu a zástupci romantiky rozdělují dějiny ducha pojmy: naivní a sentimentální, idealistický a realistický, antický a moderní. Počátky německé literatury souvisí s počátky básnické charakteristiky (srv. polemiku v Tristanu a Isoldě, kdy Got. v. Strassburg líčí Wolframa). Tvůrčí individualismus, vědecké diletantství je rozšířeno od doby Goetheovy (*Dichtung und Wahrheit* 7. kap., L. Tieck v úvodě k Lenzovým spisům, Heine v *Romantische Schule*). U básníků je toto portretisování obvyklé (srv. kritika Lope de Vegy v Donu Quijotovi, A. Schaeffer v *Dichter und Dichtung*, Hamsun v *Pohádkové zemi* o Dostojevském a Tolstojovi). Pro literárně vědecký postup je iniciativní dílo Kobersteinovo a Gervinovo. Gervinus vychází z obdivu pro klasiky, v dějinách vyzvedá dobu rozkvětu. Jeho všeobecné názory přejala škola Schererova, jež spoustou speciálních prací přispěla ke kultu klasiků a zavedla ohraničené pojetí literárně historické látky. Scherer sám po principu šesti století, jež znamenají vrchol literatury, zaujímal neurčité postavení k básnické individualitě, vykládaje ji brzy z literární, brzy z náboženské, politické, filosofické atmosféry doby.

Oposičním typem k tomuto literárně historickému výkladu je řada badatelů, počínaje Grimmem a konče Gundolfem. Grimmovy přednášky o Goetheovi tvoří vrchol diletantské monografie. Dějinný pragmatismus je popřen a Goethe přiřazen k Danteovi, Michelangelovi, Rafaelovi. Mýtus genia přejímá i Gundolf. Básník mu představuje svým dílem určitý kosmos, nepodléhající času a seskupení kolem tvůrčí individuality. Tato symbolika je dědictví romantiky a středověké scholastiky. Příčiněním Gundolfa a Stefana George bylo tajemství individuality postaveno do popředí literárně vědeckého zájmu, ale možnost dějinného postupu vyloučena.

Kontrastem individualistického pojetí je zkoumání filosofické, jež vymezuje polaritu mezi individuem a historií. Hegelův *Rythmus der Trias* tvoří základ Haymovy práce o Herderovi, o Romantické škole, Hetnerových Literárních dějin 18. století, Danzelova Lessinga. V Rosenkranzových přednáškách z r. 1847 o Goetheovi a jeho díle je vytyčen směr filosofického postupu literární historie jako syntesa dějinného a myšlenkového vývoje. Dilthey v knize *Das Erlebnis und die Dichtung* vykládá umělecké dílo jako zážitek vnitřní zkušenosti, zatím co v životě Schleiermacherově individualita jako duchovní vlastnost usměrňuje i přítomný život. Diltheyův postřeh, že velikost osobností vyžaduje velikost posuzujících a přijímajících, rozvedl Unger v Hamann und die Aufklärung, kde od literární historie přešel k historii problému. Tím byla Diltheyova psychologie rozšířena na metafysiku, zároveň ale přiblížena dogmatismu.

Při zobrazení básníka naskytají se literárnímu historikovi dvě možnosti: vyjít buď z díla básníkového nebo z jeho tvůrčí osobnosti. V obou případech něco uniká. E. R. Curtiusovi v knize Baltzac podařilo se zachytití problémovou mnohoznačnost básníka i podání rozbor jeho tvorby. Aplikace nových metod je nutná při badání o Gotthelfovi. Důkladné pojetí odkazu vede tu k symbolice. Nadlerovo kmenové a krajinné rozlišení literární historie přispělo k orientaci básnické osobnosti.

Shrme-li požadavky obou statí, Schultzovy i Muschgovy, dospíváme k devisi Tieghemové: metoda literární historie závisí na vytříbenosti a obezřetlosti vědeckých pracovníků. Básník zůstane ve svém složitém komplexu nedefinovatelný. Literární věda zkoumá a odhaluje jenom to, čeho se může dopátrati individuální metodou. Její význam spočívá v relativně konečném úsudku, vybudovaném na syntezě badání filologického, formalistního, filosofického atd. Česká literární historie se tu naskytá příležitost vyzkoušení na dosud neprobadané půdě životnou sílu metod, naznačených v historickém postupu Schultzem i Muschgem.

K nejzajímavějším otázkám literární vědy náleží princip o *střední generaci*. V Ermatingerově Filosofii se jím obírají Jul. Petersen (*Die literarischen Generationen*) a Herbert Cysarz (*Das Periodenprinzip in der Literaturwissenschaft*). Pražský germanista H. Cysarz, autor podnětné *Literaturgeschichte als Geisteswissenschaft*, zabývá se vznikem literárně historické periodicity a jejím významem všeobecně historickým. Za podstatné představně duševně periodisace pokládá tři období: první časově omezené

JAN VYHLÍDAL

zahrnuje dobu prehistorickou, druhé vymezuje vývojová období vzhledem k cíli a rozsahu, třetí vyrůstá z biologického chápání devatenáctého věku. Rozdělení dějin mu bylo v základě umožněno křesťanstvím. Nynejší rozdělení na starověk, středověk a novověk má svůj základ v renesanci. Vědecky navazuje periodisace literární vědy na Gervina, který ovlivněn Hegelem uspořádal starší literární historické práce. Všechny dřívější nauky o periodisaci – Gervina hypotese o třech vládnoucích formách, Schererova koncepce mužských a ženských epoch, Lorenzovy generace – nesou v sobě obraz budoucnosti, omezující se z větší části na světové dějiny. Teprve R. M. Meyer se podrobněji zabýval generačním rozdělením literatury. Princip periodisační, nerozlučně spjatý s literárně vědeckým nazíráním, je, podle Cysarze, základní otázkou pro myšlení a hodnocení díla. Směřuje k jeho zvnitřnění a k typologické jednotě.

Studie berlínského badatele J. Petersena Literární generace nepodává nových problémů, ale metodicky utřídí dosavadní literaturu problému. Z chaosu jmen vyjímá zástupce tří základně odlišných směrů. (Podrobnější rozvedení v autorově článku Středisko I, 4 „Literární generace“.) Školu pozitivismu zastupuje historik Ottokar Lorenz, který pro teorii tří století nachází opory u W. Scherera. Individualistické pojetí biologického směru zdůrazňuje W. Pinder. Ke Kummerovu společenství časovému a kulturnímu přidává Petersen prvek lokality. Vlastními faktory generace jsou mu: dědičná teorie, doba narození, vzdělání, osobní přátelství, generační zážitky, vůdce, generační mluva, ustrnutí generace starší. Přes všechny tyto na příkladech bohatě dokumentované prvky platí o generaci slova Goetheova „Wie von unsichtbaren Geistern gepeitscht, gehen die Sonnenperde der Zeit mit unsers Schicksals leichtem Wagen durch“.

Z českých badatelů podal soustavnější obraz zápasu generací v literatuře Albert Pražák ve své inaugurační řeči r. 1928 (v. Ročenka university Komenského za studijní rok 1928–1929 v Bratislavě 1930. Str. 30–78.) Proti Cysarzovi i Petersenovi speciálnější téma je ve své závěrečné části motivováno poměry ryze slovenskými. Bohatě dokumentované soudy zabývají se literární dvojicí otec-syn, jejichž zjevné nepřátelství je základem literatury všech národů (srv. u nás K. Čapek, Loupežník; P. Kytlicová, Rodiče a děti; P. Jilemnický, Vítězný pád; M. Urban, Staroba; a j.). Hlavním motivem je tu pud sebezáchovy (srv. nepřítelství družiny Puchmajerovy a Počátků Palackého a Šafaříka, neporozumění Šafaříkovo Čelakovskému, Máchovi a Erbenovi, skepse Palackého k Nerudovi, Hviezdoslavova a Vrchlického k Březinovi, Mačarova k Dykovi a k Horkému a p.). Na Francii jako názorném příkladu generačního zápasu, jehož se na př. na zlomu století zúčastnila velmi činná kritika, je ukázán ideový neklid doprovázející generaci. (Srv. naše léta devadesátá a význam kritiky Šaldovy, Vodákovy, Procházkovy, Karáskovy, Martenovy, F. V. Krejčího.) Pojtkem generace dědů a vnuků, vzájemně zpřízněných, jsou zástupci mezigenerační (srv. Heyduk, Quis, Holeček, Kaminský, Kvapil, K. Toman, Těsnohlídek,

Mahen, Knap a j.). Příchod generace mimo ducha doby uspišuje literární kult mládeže a tradiční vira v její poslání. Obojí možno pozorovati zvláště v boji o politickou a myšlenkovou svobodu (srv. spolupráce několika generací na našem osvobození). K Pražákově práci by bylo ovšem nutno přidati tradiční i generační paralely, rozváděné poslední dobou A. Novákem. Speciální rozvedení naší literatury podle generačního rozřídění dosud vykonáno není a jistě i zde by metodicky posloužily poznatky badatelů německých.

Stejně podnětné jsou studie *Ermatingerova Das Gesetz in der Literaturwissenschaft* a *Petschova Die Analyse des Dichtwerkes*. Proti abstraktní matematické metodě přírodních věd staví curyšský prof. Ermatinger konkrétní individualisující literární rozbor, při němž přicházejí v úvahu zákon o jednotě smyslů, o poměru typu k jednotlivým zjevům, o polaritě a o stálosti. Na základě těchto zákonů vykládá literární věda časové i kmenové společenství, individualitu díla i básníka. Při výkladu literárně historického společenství je zajímavé sledovati, co má pro dějiny větší význam, zda podnět jednotlivcův nebo kolektiva. Otázka stává se komplikovanější, jakmile individualita básníkova je vysvětlitelná pouze co symbol doby a národního života. Jednota smyslů souvisí úplně s jednotou fysiologickou (srv. styl Goetheův a Kleistův). Polarita se prozrazuje jako střídání metafysických, psychologických atd. hodnot. V básnickém díle umožňuje jednotu smyslů vnitřní motivace v látce. Důležitý je poměr slovesného druhu a díla, druhu a doby (srv. dnešní úpadek eposu, dramatu a oblību v životopisu, válečném románě). Polarita i stálost básníkova díla závisí na polaritě a vnitřní intenzitě jeho individuality. Úkolem literární vědy je vyzvednouti tyto zákony k logické platnosti.

Ermatingerova studie přináší i pro naši literární vědu nové kombinace badání. Ponecháme-li stranou ústřední otázku, zda je vůbec zákonitost, zda v naší duši neprobíhají cyklické vlny duševního života, zda podle H. Svobody nepodléháme ve svém duševním světě vlnivým periodám, můžeme výsledky Ermatingerova zákona aplikovati na spojení literatury a dějin a převést na př. Masarykovu sociologii revoluce na revoluci literární, zjistiti souvislost literatury a politiky (srv. Šaldův zápisník III. 7, krajiny a básnictví a j. v.)

Robert Petsch, profesor literatury v Hamburku, rozvádí *analýsu básnického díla*. Její východisko spočívá v rozboru básníkovy koncepce, v přetváření a znovuvytváření tvůrčího zážitku, v jednotě básnického zraku i formy. Dalším stupněm je podání věcného obsahu a zdůraznění individuálních znaků, obrazové nosnosti i ideového sepětí. K nejtěžším a nejdělnějším partiím analýsy náleží visuelní, akustický, motorický rozbor obrazů a jejich seřazení do určitých významových skupin. Tuto tvářnost (*Gestalt*) díla doplňuje rozbor slovesného druhu, verše i formy. Znamenala-li analýsa básnického díla jeho dekompozici, je nutno si uvědomiti, že v původní jednotě plánu i v konečném vypracování je nová kompozice, která svým vnitřním životem přesvědčuje a uchvacuje.

Známý Sauerův žák, autor polemičké *Literaturgeschichte der deut-*

schen Stämme und Landschaften Josef Nadler zabývá se *problémem stylu*. Jeho stanovisko je zbudováno na poznatku, že „Stil ist der Punkt, wo sich die jeweilige Norm der metaphysischen Poetik an der schöpferischen Wirklichkeit und das Allgemeine am Besonderen individualisiert“. K názornějšímu objasnění dějin stylu všímá si nejprve řeči, jejího zvuku, smyslu a výstavby. Srovnáme-li jeho vývoje, bohužel pouze teoretické, s metodou Mukařovského, vidíme, že tento mluví především o deformační řeči a o organizaci výrazových prostředků. Zajímavější než otázka druhu básnického, jeho vývoje i omezení, je Nadlerův důraz na poetiku a obecnost. Vlastní básnickova norma mu vyplývá z těchto dvou činitelů. Vliv poetiky na stil je nepopíratelný a vzájemně působení obecnosti, kritiky, censury na básníkův výraz ukázalo by právě na české literatuře oprávněnost Nadlerova soudu. Neméně prospěšné by bylo prostudovat po této stránce stil literární historie, po případe některýcholiv vědeckého oboru. Přesto, že Nadlerova stat v mnohem pouze rozměňuje bohaté zkušenosti formalistů ruských, zřetelně ukazuje na literárně vědecký zájem, věnovaný problémům stylu. V naší literatuře nutno především odkázati k pracím Mukařovského a Ot. Fischera v Duši a slově.

Speciální téma sleduje curyšský psycholog C. G. Jung ve studii *Psychologie und Dichtung*. Jeho psychologické pozorování díla i tvůrce vychází ze zcela jiné metody než literární věda. Psychologie nemůže na př. vykládati román psychologický, sociologický, kriminální, společenský, který jako v sobě uzavřený celek se vykládá sám, ale psychologického rozboru si naopak žádají práce, tvořené určitým druhem visionářství na př. II. díl Fausta, Dante, Wagnerův Prsten Nibelungů a J. Freudova psychologie se domnívala, že všechny tyto stavy děsu, hrůzy, úzkosti, předtuch, snu, visí jsou výsledkem osobního zážitku, nervy, nemoci. Visionářská tvorba byla pozorována se stanoviska patologického. Podle Junga nesmí být dílo zaničováno s básnickovou osobou; dílo je hlubokým zážitkem lidské bolesti, symbolem neznámé bytosti, psychickou realitou, jež se vymyká hranicím vědomí. Kde se kolektivní podvědomí smísí se zážitkem a vědomím času, tam nastal počátek díla. Tajemství tvorby je transcendentální pojem, psychologie jej může popsat, ne však vyložit. Zásluha Freudovy školy spočívá v tom, že ukázala, pokud sahá vliv básnickovy osobnosti na dílo. Jungův princip praví: co jest v díle osobní, to znamená umělecké omezení. Freud vidí v každém umělci více méně narcisa, kdežto Jungův tvůrce je dualita paradoxních vlastností, lidsky – osobních i mimolidsky – tvůrčích. Je to „ein Kollektivmensch, ein Träger und Gestalter der unbewusst tätigen Seele der Menschheit“. Na př. Faust nebo Also sprach Zarathustra jsou odrazem podvědomí německé duše, obrazem něčeho, co v ní od věků existuje a proto ne Goethe stvořil Fausta, nýbrž Faust Goethea. Abychom porozuměli dílu, musíme se jím dáti tak formovati, jak je sám básník formoval. Velké dílo dojmá nejvíce svou věcností a neosobností. Pro ně je bezpodstatné, zda básník byl maloměšťák, svatoušek, neurotik, blázen nebo zločinec. K problematičnosti Jungových

závěrů jen několik poznámek. Kde jsou na př. hranice mezi němectvím a neněmectvím, jichž se dovolává u Fausta? Postavme místo něho třeba bibli jako výtvar ryze židovský a spatříme vadnost Jungova soudu. Ze samotné literatury by bylo možno podrobněji zpracovati na psychologickém podkladě na př. otázku, jak se různým dobám i autorům jeví dítě, šířeji: věnovati pozornost t. zv. Bildungsroman atd. Z českých prací nutno na tomto místě vzpomenouti psychologického výkladu dvojnika zpracovaného Ot. Fischerem.

Poměr básnictví a svérázu (Dichtung und Volkstum) rozvádí *Hermann Gumbel*. S porozuměním sleduje v množství různých směrů základní představitele této disciplíny, zkratkovitě vyjadřuje jejich hodnocení národní, kmenové, rasové příslušnosti. Jeho práce si všímá pouze německého svérázu, ve své druhé části má ale význam širší. Přejdeme proto ihned k této kapitole, nechávajíc stranou řadu vynikajících pracovníků, od Jahna až k monumentálnímu kolektivnímu Meyerovu sborníku *Das deutsche Volkstum* z r. 1899. Podrobně je tu sledován poměr básnictví k rase, krajině, kmenovému původu, rodině, řeči a národopisu. Všechny tyto prvky působí více méně na utváření slovesného výtvaru. Ze ovšem právě na tomto místě nutno postupovati s co možná největší obezřelostí, je samozřejmé. Český probíral rasové mšiení na př. Matiegka v rektorátní řeči z r. 1929, sociologické rozdíly krajinné E. Chalupný. Pro literárně vědecký postup v krajinném rozlišování nadhazuje Gumbel dvojí postup: buď zjistí, zda poesie nebo drama z téže krajiny, ale z různých období nevykazuje něco společného, nebo se sestaví v určitém období z různých spisovatelů, ať již domácích nebo přistěhovalých, typus té které krajiny a tento se potom přirovnává k typům jiných krajin i dob. V ostatních srovnáních poesie a kmenové příslušnosti, rodiny, řeči jeví se vyznívání materialisticko-positivistické víry a snaha po nové definici základních pojmů. Nejpatrnější je to na tematu literární historie a národopisu. Přesto, že neexistuje žádná závěrečná definice v poměru *Dichtung* a *Volkstum*, přece jsou Gumbelova závěrečná slova zaznamenání hodna: „Čas pochopíme jenom v jeho unikání, ducha jenom jako volně plynoucí projev, básnictví jako odraz této vyšší svobody ducha, svéráz jako pravdu v této svobodě.“

Srovnávacím dějinám umění a literatury jsou věnovány dva články: *Fritz Medicus* *Das Problem einer vergleichenden Geschichte der Künste* a *Fritz Strich* *Weltliteratur und vergleichende Literaturgeschichte*. Medicus rozlišuje v umění funkci zdání a skutečnosti. Zdání mu znamená umocněnou skutečnost, souvislost s ní a zároveň její popření. Poznatek Fr. Flory, jenž je rozvedením Crocevy jednoty všech uměleckých odvětví, rozdvouje časově a prostorově. Symfonie, sonáta, báseň i film jsou projevem času t. j. jejich rytmus je podmíneč počátkem a koncem. Tato časová ohraničenost není myslitelná ve výtvarném umění. Styčný bod obou oblastí, časově i prostorově, tvoří drama. Uvědomovací pochod kategorie časově postupuje z nitra k povrchu, kdežto výtvarný projev působí cestou opačnou. Báseň jako časový produkt uchvacuje často harmonickým sdružením jednotlivostí v celku, používajíc ke

svému vyjádření živého slova, kdežto životnost plastiky je vybudována z mrtvého materiálu. V dramatu trojí jednota vede k typickému rozdílu mezi uměním germánským a románským. Wölflin o ní praví: „Der Deutsche versteckt sie, der Romane offenbart sie.“ Německý dramatik je uvýklý tajemné, temnosvitné hře, románská jednota se mu zdá zjednodušující. Ve výtvarném umění je ovšem uchvácen čistotou a jasností italské nebo francouzské skulptury. K této kmenové odlišnosti nutno zařaditi ještě charakter doby, za níž dílo vznikalo (na př. středověk ovládá architektura, v jejímž područí jsou všechna ostatní umění, osmnácté století naopak hudba Bachova, Haydnova, Mozartova, pronikající do básní Klopstockových, Herderových, mladého Goetha i obrazů Watteauových atd.).

Článek Fritz Strichův *Weltliteratur und vergleichende Literaturgeschichte* nesouhlasí s dosavadní definicí srovnávací literatury a přiklání se k případnějším označení dějiny světové literatury, nebo věda o světové literatuře. Pojem světové literatury mu znamená duševní projev nadnárodní a nadčasový. Přesněji dílo světové literatury je hluboce vkořeněno do národní kultury, avšak svým duchem odpovídá na otázku všelidské (srv. *Odysea*, *Don Quijote*, *Božská komedie*, *Costerův Uhlenspiegel*, *Hamlet*, *Gulliverovy cesty*, *Byronův Don Juan*, *Rabelaisův Gargantua*, *Tolstého Vzkříšení*, *Dostojevského Bratří Karamazovi*, *Flaubertova Madame Bovary*). K tomuto vymezení se pojí množství problémů, jež ovšem u autora *Deutsche Klassik und Romantik* nikterak nepřekvapují. Na př.: V evropských národních literaturách pozorujeme, i když ne současně, přece tytéž vývojové stupně od stylu románského přes gotiku, renaissance, barok, klasicismus k romantice atd. Otázkou zůstává, zda podobná období neexistují v Orientě a zda se z nich dá abstrahovati pojem světové literatury. Nebo odkud vycházejí společné základy evropské literatury, jsou odvozeny z antiky a křesťanství, nebo je to pouhé současné seskupení stilu a ducha v různých národech, nebo konečně nevznikl tento životní stil teprve ze vzájemného zápasu o ovlivňování? Jiná otázka je, od kdy existuje světová literatura v duchovním životě lidstva? Je historickou skutečností nebo nutností člověkovy duševního života, jeho svěžestí a snašelivosti?

Poslední skupinu příspěvků tvoří *Max Wundtova stat Literaturwissenschaft und Weltanschauungslehre* a Detmara Hein. Sarnetzkiho *Literaturwissenschaft und die Dichtung und Kritik des Tages*. Wundtův článek souvisí určitým způsobem s dříve uvedenou prací Schultzovou. V oddíle Literární věda a nauka o umění zabývá se podrobněji rozbořením hlavních světových názorů, jež později aplikuje na básnické druhy. Vychází z Diltheyova rozdělení na naturalism, idealism svobody a objektivní idealism, vymezuje jejich platnost a doplňuje jej psychologismem a absolutním idealismem, v němž vidí největší význam pro literární vědu. Praví: „Die Literaturwissenschaft wird sich als Wissenschaft erst vollenden, wenn sie sich von der heute zumeist eingenommenen Stufe des objektiven Idealismus zum absoluten Idealismus erhebt und damit auch in dem Reiche der Ideen, das sie mit Recht als die eigentliche Stätte

ihrer Arbeit erkannt hat, Gesetz und Regel anerkennt, durch welche alle Wissenschaft erst zur Wissenschaft wird." Základ eposu tvoří Wundtovi naturalistický názor, lyrika mu vyrůstá z psychologismu, kdežto drama z idealismu. V otázce formy navazuje na Goetheův článek z r. 1789 „Einfache Nachahmung der Natur, Manier, Stil." I tu zjišťuje důležitost světového názoru, který ovšem ještě více vynikne při vlastním obsahu díla. Ze všech těchto důvodů vyplývá Wundtovi nutnost vnést do literární vědy učení o světovém názoru.

Redaktor Köln. Zeitung *D. H. Sarnetzki* ukazuje v článku *Literární věda, básnictví a denní kritika* úsudkovou relativnost všech tří oborů. Od literární vědy i kritiky vyžaduje uměleckou schopnost poznávací, Usiluje o užší styk literární vědy se životem tím, že by tato ovlivňovala kritiku a vědecky si všímala přítomnosti. Na korespondenci Kellerově dokumentuje, kterak sami autoři žalují na dosavadní praxi literární vědy, přesněji Schererovy školy. Kritikovu činnost v denním tisku definuje jako vědomí zodpovědnosti, založené aspoň na pasivním uměleckém citu. Jeho úkoly jsou osvobodit se od každého předsudku, vlastním stylem podat úsudek; že dosavadní praxe většiny tisku po stránce kulturní je nedostačující, není, bohužel, zjev pouze německý. Společné všem třem oborům je „eine Sendung, eine hohe Glaubensbotschaft: mitzuwirken in erster Linie am kulturellen Weiterbau und Aufstieg ihres Volkstums, in dem sie wurzeln; die edelsten Kräfte dieses Volkstums in erzieherischer Wirkung über die streitenden Weltanschauungen als Sinnbild des Ewigen heraufzuführen, alles Einzelgeschehen im Zusammenhang mit dem Welt- und Menschenschicksal zu deuten; und zuletzt, im letzten künstlerischen, sittlichen und geschichtlichen Sinne, auch über das Zeitliche des Volkstums hinaus der Menschheit als Ganzem zu dienen." Byla-li v mnohých případech uvedena paralela mezi německou literární vědou a českým badáním, potom platí i pro naši vědu tato závěrečná slova Filosofie literární vědy. Subjektivně ovšem nutno opět zdůraznit požadavek Thieghemův, že totiž úspěch literární vědy nezáleží na problémech, ale na schopnostech samotných pracovníků.

Philosophie der Literaturwissenschaft. Herausgegeben von Emil Ermatnger. Nakl. Junker a Dönnhaupt v Berlíně 1930. Str. 478.

FONTE COLOMBO

DRAHÝ OTČE ALFONSO, kdo pak může mysliti na smrt uprostřed té kvetoucí, věčně živé přírody, v tomto svatém, rletském údolí, do něhož přišel usměvavý, umbrický světec František, aby i sem vnesl své radostné evangelium? Vy mne vedete, člověka světského a marmivého, nejdříve k onomu sklípku, na němž jsou napsána slova: *Induta est caro mea putredine et sordibus* – a odkud chatrným mřížovím na mne vyčítavě patří oční důlky skeletů s lebkami, na nichž ulpěl tu a tam dosud chomáč vlasů, nebo úplně holými, s rukama složenými v klín, kostra na kostře, s rouchem rozpadlým, že člověk nepozná, kdo z nich byl mnich, který dobrovolně odešel do své samoty, a kdo venkovan, který obdělával svou vinici na stráni a dychtivě přijímal vše, co život může člověku dát.

Je slunný den, průzračný obzor, země voní chlebem a prázdné lebky ironicky se mi vysmívají bezzubými čelistmi. Jedna v koutě má ještě zuby neporušené, byl to ještě patrně mladý muž nebo žena a jeho ztrnulý postoj mi říká – ty dosud žiješ. Zavedl jste mne tedy nejdříve do kostnice, k malému duchovnímu cvičení.

A přec uniklo mi leccos z vašeho výkladu, na cestě ke chrámu, neboť naslouchám hlasu kosa, který zpívá nad prázdným hnízdem, šumění a hlučící bystřiny, vánku, který si šeptá s lidstvím.

Vedete mne do kostelíka, kde po celý den je temno. Ten postavili pozdější žáci assiského světce – a proto je tu to mystické šero, přítmí, příhodné k extatickému opojení duše. Svatý František miloval nade vše přírodu, světlo a výšiny a nerad prodléval v příbytích, vyjma chrámů a kapliček, které si sám vystavěl. V kostele zpívají novicové žalmy a jeden z nich za oponou vyzvání. Ten zvonek na věžičce lze spatřit i z údolí.

Z kostelíka vycházíme na nádvoří s hlubokou studnou, z níž čerpá se voda okovem. Tato studna dala klášteríku své jméno.

Na San Francesca upomínají tu ještě dvě kapličky, jež si zřídil pod korunou staletého dubu, a jeskyně, v níž bydlel on sám a bratr Lev a Bonizza z Bologne: *Sacro Speco* a *Santa Maddalena*.

Jsou to úzké prostory, kde se člověk sotva může otočiti a kde nelze stát zpřímá. V tom lesíku, kde z úcty ke světcům nikdo stromy nekácí, ale kde samy trouchníví a rozpadávají se, trvá dosud ovzduší středověku. Vy dovedete tak šťastně žít v tomto prostředí a dovedete tak zajímavě vyprávět o životě svých předchůdců, především o životě svého velkého mistra Františka, věčného dítěte, rytíře a bohatýra Ideálu čistého života, oprostěného od kletby mamonu a všeho, co zaluje zde život na zemi, po čem lidé tolik dychtí, ač za tak velkou loptu a cenu dostává se jim tak málo a nejistého štěstí.

Podíváme se tedy ještě do zahrady, kde pod jedličkou žil ctihodný

frater Inocenc z Chiusy, veliký kajcíník, tak krutý k sobě a tak laskavý k těm, kteří k němu přicházeli pro radu. Ostatně i příroda tu zůstala věrná sv. Františkovi, chudáčku Božímu. Tak málo se tu změnilo od těch dávných dob. Ten kraj nezapomněl na svého genia, zdejší sedláci jsou hrdí, mluví-li o něm, a což je cennější, jsou to lidé přímí a dobří, podle jeho přání.

Tady člověk cítí, že mimo lásku není život a že každý samotář, který žije jen sám pro sebe a nemyslí také na druhé, marně plahočí se po štěstí. Moudrost a dobro spočívá v odříkání a sebekázni.

**

JULIUS BRABEC

ŠLÉPĚJEMI VTEŘIN

OBRACÍM LISTY ve žlutnoucí knize, vázané v pergamen paměti, s krvavým nápisem „Život“. Vzpomínky, tajuplné zrcadlo prchnuvších let, vynořují obrazy z bezedného prostoru, jako blesky modravá pohoří na obzoru za bouřlivých nocí. A nad světem letí vteřiny, spřádající pavučinu bytí. Jaře jsou sklizeny a na vzešlých ozimech otcovských lánů pasou se cizí stáda. Všecko mi připadá tak cize, jako tažným ptákům ledovce velehor na jihu. A nad promeškal jsem hodinu své smrti? Rci, dobrý otče můj, zda jat hrůzou propadání se vkrádá se tvůj hrob denně do mých snů, abych jej již vyplnil? Či snad nemůžeš nabýt klidu, dokud nevízkvete tvoje mohyla černými růženci, o nichžs sníval a jejichž sémě zasel tvrdý život do nejlubších ran mého srdce?...

List průsvitně začervenaly, s vybledlým portretem mé první lásky. Bledá Kolumbino, kam rozmetal víchr času prach narcisů, jimiž korunoval Píerot červánky tvého ženství? Ach, poznávám ho, v hábitu kajcíníka, klečícího pod křížem a naslouchajícího, jak z rytmů padajících jeřabin komponuje smrt hymnu vzkříšení . . . Vše přebolo. Jen vy jste stále na stráži, vy olbřímové staleté aleje, vy druhové mého mládí, strážcové mých nejkrásnějších vzpomínek! Za hlubokých nocí usedají na vaše větve věky tažní ptáci, roztoulané hvězdy, kolébatí se vzpomínkami. A když se v šeru jitra probouzejí prameny, napájející vaše kořeny, aby zpívaly gloria obrození, rudnou krví červánků, jimiž krvácí srdce časnosti nad chladnoucí mrtvolou nocí. I po měsíci se jim stýská; leč herold dnů odešel spát, když oznámil hvězdám, že ještě slunce nedohořelo, aby se snad nechystaly k pohřbu.

A vy skláníte své staleté hlavy v rytmech klekání před velikostí věčného Tvůrce, k jehož počtě zapaluje nový den obět duhovou na křístálech jitrní rosy.

DUCHOVNÍ PERLY ZE SPISŮ F. FABERA

CÍRKEV

1. (*Církev a její vítězství.*) Svátek Božího těla je dnem průvodů. Také celé církevní dějiny lze považovati za nesmírný mnohotvárný průvod, který se rozvíjí za všech změn osudu válečného nebo za karavanu putujících bojovníků, která si razí dráhu od východu k západu zbraněmi. Nejprve jest jí viděti v malých hloučcích s apoštoly, jak táhnou po římských silnicích, pak si rozbíjí stany u opovržených „proselytů brány“ blíže židovských synagog v římských provinciích. Zde je vidíme jako voj mučednický s biskupy v čele, v dusných chodbách katakomb; tamto ukazuje se vyzdobena odznaky císařské přízně a mocí před zrakem světa v plné slávě. Brzy proniká do pouští, aby se dostala k národům, kteří ještě „radostné zvěsti“ neslyšeli; brzy stavi hráze proti přívalu severních barbarů. Pak pojala do svého lůna všecek civilliso vaný svět – a její sláva ve středověku je toho svědkem. Potom vidíme ji opět v novém boji s nevěřícími zástupy, ana si razí cestu spoustou špatné literatury, bezbožecké filosofie, zvrhlé civilizace a ničemné diplomacie. Nikdy nemíží s očí, vždy je jí poznati, stále trpí a stále zachovává královské smýšlení, stále je v rozporu se světem, podobajíc se taktó synům izraelským v Rudém moři, kde se vody vztýčily a stanuly jako zeď po její pravici i levici.

Průvod Božího těla podoben jest úryvku církevních dějin. Je to zjevení ducha, který jí oživoval za všech změn osudu její válečné pouti. Probouzí v nás pocit, jaký cítily minulé věky a jaký pocítí pokolení budoucí. Podává nám ukázkú o nadpřirozeném smýšlení církve, pomáhajíc nám úsilovně, abydom v sobě vytvořili stejné smýšlení. Slavnost Božího těla není konečným triumfem církve, že by konečně zničila své nepřátele a dosáhla vítězství. Každý den přináší jí nové protivníky nebo odhaluje před jejíma očima falešné přátele. Všecka mimořádná lstivost jde za tím cílem, aby církve svými mnohotvárnými a neočekávanými útoky sužovala a vyčerpávala. Říše zlých duchů vládne strašným důvtípem a opírá se o moc neméně hroznou, které musí církve odolávati. V osudech světa není změny, jež by nebyla pro ni novou zkouškou. Nepovstane ani jediný filosofický systém, ani jediná novopečená věda, jež by se v nevědomosti svého hrubého počínání nedomnívala, že církve buď odhalí jako podvod, nebo že jí může odstraniti jako dětlnskou početlost.

Sotvaže se přepych našich moderních velkoměst dodělá nějakého nového vynálezu, zmocní se ho ďábel nebo svět, aby si z něho ukoval tajemnou zbraň proti církvi a jejímu poslání, které jde za spásou duší. Bludařství* dovede si hráti na zbožné a šetrné, ale vždy dovede

* Na př. sekta československá.

si dáti nářer filantropa, horlitele pro veřejnou mravnost, vlastence, liberála – a dělá ústupky, jakmile lze touto válečnou lší zasaditi citelnou ránu. Nikoli, bylo by opravdu příliš časně, kdyby chtěla církev za naší doby zapěti svůj vítězný hymnus, jakoby konečně své nepřátele zničila a dosáhla vítězství.

Slavnost eucharistická není triumfem ani proto, že by církev byla živa v pokoji. Neboť nikdy se nedostane dále, nežli k příměři, a i pozívá-li toho mála, je to vzácné. Nebude nikdy mít míru až do soudného dne a dokud budou duše, které nejsou zavrženy a kterém nutno zachrániti. I její smlouvy a svazky podle dlouhé zkušenosti musí býti plny starostí a nedůvěry – a skutečně bývají spíše novým podnětem obav než dobou, ve které by si odpočinula. Bývá často ve spolku s panovníky světskými a zachránila mnohou duši, jež by jinak byla zahynula; ale takové svazky stály jí krev mučedníků a pot papězů a i v nejlepším případě může býti při tom živa jako plačá srnka v lese, před níž může zahlaholiti roh každý okamžik. Její mír byl méně rušen v katakombách než při konkordátu; tak, na příklad, při každém hnutí, které má za účel výchování nebo reformy, při každém legálním bojů o politickou svobodu nebo jedná-li se o to, aby se postavila proti jednotlivým vědeckým soustavám nebo dokonce proti půvabným, ale mravní sílu zeslabujícím výtvorům krásných umění. To vše dotýká se církve, protože má poslání ke všem, ale v míru s nimi nezástává, protože nemůže.

Triumf církve nespočívá ani ve vyhlazení kacířů. Neboť, zatím co staré bludy mizí, vzrůstají nové – a právě tak každý rozkol, jakmile se rozpadne, jest úrodnou půdou pro mnoho jiných. Bludy jsou pro církev takofka životní její podmínkou, (jakož řekl Antonio di Panormo)* a neúmyslnou příčinou téměř všech nádherných spisů v dogmatických pravdách. Nicméně však je to radost a triumf pro její dívky, když vidí, kterak rok za rokem rozmanité bludy odvrhují všechny katolické živly, pokud je ještě v sobě měly a jakoby vedeny slepým osudem, zcela zamítají zjevené pravdy. V Anglii neuplyne snad ani jediný rok, aby některá protestantská sekta nezavrhla bodu, s kterého vyšla, nebo neprohlásila klatbu na základní princíp svůj, čímž úplně ztrácí vliv na vážné duchy, neboť s lidmi *lhostejnými* upadá stále hlouběji do zející propasti pouhé nevěry. Angličan jest asi na světě poslední, jenž by měl za to, že církev triumfuje proto, že blud vymizel.

Církev netriumfuje ani proto, že přežila tolik nepřátel, kteří se kdysi skutečně zdáli býti vítězi, ač by měl tento zjev býti denním předmětem jejich zbožných díky a příčinou její obnovené důvěry v Boha. Bouřiví přívál protestantismu, který se denně víc a více tíší, necháváje za sebou pusté pláne neplodné země, nikdy nezaplavil zemi tak hrozně, jako Arianism v prvních křesťanských stoletích; a jako tento zašel, tak zmizí i onen. Protestantské předpovědi se nesplňují, uvádějíce ulva-peně původce rok po roce ve větší posměch. Bezvýsledně plyne lhůta,

* Scrutin. doctrin. c. 2 a. 4.

stanovení pro neomylné shroučení se papežství, za lhůtou a kalendář protestantských prorocství zůstává s krutou směrností nesplněn – a tato prorocství budou v novelách příštích pokolení hrát tutéž roli, jako bláznivé nápady různých rytířů nebo čarodějné soboty ve spisech našich: budou obrazy a pomníky smělé slabosti lidského ducha. Zatím však hynou opět a opět duše a oko křesťanovo upírá se daleko více na tuto smutnou, politování hodnou skutečnost, než na znenáhle zničení nepřátel, kteří to považují za věc zcela přirozenou a poměry ospravedlněnou, tak jako my očekáváme výhod slunce nebo bohatou či skrovnou žeň, jakmile nastal k tomu čas.

A konečně církev neslaví triumf proto, že velebná Svátost pro ni jest předhnutí nebeských radostí a její věčné blaženosti. Triumf se neslaví napřed a slavnost vítězství musí být více než sladký žár touhy. Ano, kdybych se nebál, že budu obviněn z domýšlivosti, tvrdil bych, že je to jediný den v roce, kde církev se nezdá mysliti na nebe, nýbrž že jedná tak, jako by nebe samo k ní přišlo a jako by ona nepotřebovala choditi k němu. A to mne zároveň uvádí na vlastní příčinu jejího duchovního triumfu, který spočívá v tom, že Ježíš, živý Bůh, jest v nejsv. Svátosti u ní sám! Není to jen vzpomínka na Něj, je tu On sám! Není tu pouhý díl tajemství Vtělení: je tu celé tajemství samo, vtělený Bůh sám! Není to pouhý prostředek milosti, nýbrž božský zdroj milosti sám! Není to pouhý prostředek dojití k slávě, je to oslavený Spasitel sám, zdroj vši slávy!

Velebná Svátost je Bůh skrytý pod tajemným a podivuhodným závojem. Tato skutečná přítomnost Boha činí z katolicismu náboženství, jež je zcela odlišné od tak zvaných forem křesťanství. Tento majetek Boha samého jest nutně ustavičným triumfem církve a nic menšího než to nemohlo býti skutečným nebo dostatečným triumfem Snoubenky Kristovy! (Nejsv. Svátost 26–31.)

2. (*Vše pro církev.*) Církev je Bohu nevýslovně drahá, praví sv. Chrysostróm; neboť pro církev rozpjál klenbu nebeskou, vyhloubil mořské propasti, stvořil vzduch, položil základy země. Pro církev rozdělilo se Rudé moře, roztránila se skála, padala s oblak manna. Pro církev byli tu proroci, pro církev apoštolové – ano pro církev stal se člověkem i jednorozený Syn Boží. (Nejsv. Svátost 470.)

3. (*Proč církev milujeme.*) Čím jsou pro většinu lidí astronomie a geologie a chemie s vědami příbuznými, čím politika, statistika a metafysika také s příbuznými vědami: tím jest pro nás církev. Jest naší zálibou, našim zaměstnáním, naší vášní. Jest naší oblíbenou vědou, našim vyvoleným studiem, slastí našeho života. Pro tuto *zálibu* nesmí nás nikdo haněti, neboť záliba a vkus je faktem, faktem skutečným, který nepřipouští kritiky. Míti nesmírný zájem na Svátosti, k tomu má první právě takové právo, jako má-li druhý zájem na zvláštní poloze zemských vrstev nebo na měnlivé velikosti hvězd, která jej uvádí v rozpaky, nebo na nové vlastnosti metaloidu a podobně. Může-li kdo bez hany podříditi všechny jiné vědy, literatury a snahy své jedině vědě, může jiný podříditi všechny vědy, literatury a námahy své výlučně *zálibě*

pro církev. To znamená podati nejnižší důvod pro lásku k církvi. Je dobře, vzpomeneme-li si občas na nejnižší důvody nějaké věci; jimi bývají často odůvodněna práva – v nich bývá nežádka skryta podstata věci. Neměli bychom se jich tedy vzdávati nebo jimi pohrdati.

Pro mne je tedy církev tím, čím je hvězdnatá obloha pro astronoma. Víím, že je mezi stvořením mnoho jiných věcí kromě církve; ale mám na nich zájem jen velmi částečný. Prakticky znamená svět pro mne církev, neboť jediný zájem, který mohu míti pro svět kromě církve, plyne z té okolnosti, že církev musí býti dotčena jeho – světa – hnutím. Raduji se ze všech pokroků vědy, protože podávají doklady pro vědu theologickou. Beru živý podíl na veškerém sociálním pokroku, protože se týká buď překážek nebo podpory při záchraně duší. Výsledky statistiky tvoří jaksi příručku křesťanské dobročinnosti. Psychologie vrhá světlo na Svátosti. I politické změny mne zajímají; neboť všechny mají vliv na podivuhodné osudy svatého Stolce a na konec dopadnou většinou k jeho prospěchu. Všeliké skutečné obohacení lidského ducha výchovou nebo literaturou nebo uměním smazává předsudky proti církvi a ulehčuje obrácení. Skoro v každém oboru věd odpovídá svět ve svém pokroku na své vlastní námitky proti náboženství, a to je právě tak potěšitelné jako zajímavé. Vše, co je důmyslné, ušlechtilé, spolehlivé, co podporuje činnost, líbí se a prospívá a shoduje se s duchem církve. I stará ctihodná věda dějepisná dala se na důkladné zkoumání a její výzkumy znamenaly právě tolik zadostučnění církvi.

Církev – tot můj středobod. Vidím, že vše se točí okolo ní a můj zájem na věcech jest úměrný s jejím působením na ně. Církev – tot má věda, moje záliba, můj zájem, tot předmět, který mne vábí. Neposmívám se zálibě astronomově, ale také on se nemá posmívati zálibě mé. Snesu metafysika, ale i on má býti snášlivý ke mně. Nechovám ani bázně ani nedůvěry ani žárlivosti k jeho filosofii, ale i on má si vážiti mé teologie.

Záliba v církvi však spočívá ve skutečnosti na důvodech vyšších, nežli jsou tyto. V mém duchu – pravím to se vsí úctou – spočívá v tom, že je to záliba Boží. Je to dílo Boží, které bylo zbudováno se zvláštní láskou, s podivuhodnou námahou, za prolévání krve Všemohoucího Boha od lidí. Je to Jeho vlastní život v tvorstvu, Jeho vlastní stvořený život. Dějiny církve jsou Jeho životopisem pozemským; její formou je trvání Jeho inkarnace mezi lidmi. Ustavičně opakuje zde svých třiatřicet let, nikoli jakoby nemiloval celý svět a nejvzdálenější duše na světě zvláštní nesrovnatelnou láskou; naopak, právě pro svět miluje církev tím více. Kdyby uznala Jeho všemohoucnost za vhodné překonati naši svobodu svým donucením, bylo by jejím prvním konem, že by celý svět proměnila v církev a učinila z obého jedno. Svět je Jeho dílem jakožto Stvořitele, a pro naši hřdu nestačila Jeho plýtvající láska; církev je Jeho dílem jako Vykupitele a ta spočívá ve výhni lásky, která je sedmkráté žhavější nežli výhň tvorstva. Proto je církev Jeho zálibou, Jeho potěšením; miluje ji láskou zvláštní, neobyčejnou, výli-

mečnou. To je pravý důvod naší vroucí lásky k církvi; tato láska – toť zvláštní, vlastní láska Boží. Je to jeho nejvácnější cesta, aby nás miloval; je to nejvácnější cesta, abychom i my milovali JeJ. –

Ale uvažueme nyní o tomto předmětu podrobněji a obšírněji!

Jako místo je církev tvorem ve stvoření, královskou rezidencí Tvůrce – Krále. Jejím výhradnímu soudu svěřena je plná královská moc nad celým světem. Jejím zákonem je svatost; jejím ovzduším je milost. Její přirozenost se mění silami nadpřirozenými; její slavnosti jsou nebeská mysteria. Církev jest život a dává život. Ale jest netoliko odrazem božských věcí, nýbrž je odhaluje a je z nich živa, obsahujíc zvláštním způsobem božské Osoby. Takto jest její život nikoli jen pouhá podobnost Boží, ačkoli nějaká podobnost s Bohem v ní jest, ale hledí-li víra na Jeho podobnost, vidí další vidění: Svatostánek zaskví se jako světlem; rysy církve zblednou jako ve slavném žáru, zhasnou mocí tohoto žáru – a ejhle! je to sám Ježíš, Bůh i člověk, v jehožto životě jsme žili a sláva byla tak jemná, že jsme nezahynuli! Tajemství velebné Svátosti jest pravdou života církevního. Jsme s to vidět slávu církve a prokazovati jí úctu, ale lépe poznáme ji a pravdivěji oceníme její cenu, až spatříme Boha. Potom pochopíme, že církev je plna více božských tajemstev, nežli jsme myslili.

Vidíme, jak se horské vrchy obrážejí v jezeře neobyčejně zřetelně, ale pohlédneme-li k horám samým a poznáme je samy o sobě, jsou obrazy v jezeře zřetelnější, půvabnější, více podobné, více čarovně podobné, nežli se zdály býti prve. Oku Božímu jeví se církev svrchovaně podivuhodná. Jest uměleckým dílem, ke kterému bylo použito všech neuvěřitelných skutků vznešeného vykoupění. Každá vlastnost Boží zkusila při tom svou obratnost. Církev vyjadřuje tajemství nepochopitelnosti, touhu Boha věčně požehnaného, žádost Boha věčného. Jest oděna ve zlatou nádheru věčně trvajících úradků. Na ni se vylila krása božského Ducha jako jemná atmosféra roztomilosti. Kdysl spatřil lesy a hory, lučící řeky a květnaté nivy, které stvořil a zůstávaly mimo ně, dal jim své otcovské požehnaní. Ale když stvořil církev, nikoliv ze země ani svým slovem, nýbrž ze své krve a svého dechu, upoutala jej její líbezná krása tak, že sám do ní vešel, v jejích svatostáncích se rozmnožil a ukryl, jako se ptáci skrývají v mohutných lesích.

Ale to není vše, co lze říci o církvi. Jestit církev obrazem hierarchie andělské právě tak jako odrazem slávy Boží. V ní jsou napodobeny netoliko jejich řády a působnosti, nýbrž ona jim prokazuje nové služby, oživujíc je každodenně novými radostmi. Její život je spojen s životem jejich a její dítky mísí se mezi anděly a stávají se členy jejich sborů. Církev posvěcuje lidi za božské občany, objasňujíc jejich poslání a zušlechťujíc jejich slabosti; předchází jejich slávu; dodává ceny jejich utrpení a jejich radosti pravého významu; zbavuje je jejich slabosti a nízkosti a přináší jim odpuštění hříchů; uvádí je do předání nebeských, dokud ještě je souží pokušení na zemi.

Nemá sobě rovné a nic jí není podobno. Jest záhadou, kterou rozluštití nedovede ani dějepis ani politika ani filosofie. Její dějiny sledují

zvláštní zájmy a jsou plny mimořádných změn. Co do trvání převyšuje veškeré pozemské říše; dějiny revolucí jsou méně rozmanité, kdežto dějiny jediného města jsou méně jednotvárné; žádné dějiny se jí nevyrovnají romantickými osudy a dramatickými převraty. –

I za našich dob žije samorostlým životem za neobyčejných okolností a uprostřed všeobecného kolotání a nedůvěry je poinnikem sebedůvěrujícího klidu. Jest si jista konečným vítězstvím tak jako současným utrpením. Její moc a ducha lze pocíťiti i v nejdlehlších svatyních soukromého života sterých pokolení a národů, ale to vše bez hluku a namáhání. Jsouc pevná jako dýmánek je průzračná jako vzduch. Kdo kdy spatřil něco pozemského jí rovného? A přece jest jediným ústavem časovým, který potrvá na věky. Největší pozemské říše nevrhnou stínu na nebe; všechny filosofické soustavy postihne mlčení a zapomenutí; ani jediná literatura nemá věčného významu; nejskvělejší civilisace nic neplatí za hrobem; nepověstnější revoluce mají význam toliko časný; osudy celé země neučiní dojmu na věčnost, neoznačí na ní jiných rysů nežli že spásu té či oné jednotlivé duše podporovaly nebo jí bránily – kdežto vznešenost církve na zemi je toliko předehrou její vnešenosti na nebesích.

Není tedy divu, že církev osobuje si v takové míře naše náklonnosti a naši věrnou oddanost. Z nejnižších důvodů může se postaviti do jedné řady s astronomií nebo psychologií nebo s politikou – a žádati, abychom jí zasvětili právě tak život svůj, jenže věnovati se výlučně církvi, což vzhledem k jednotlivým vědeckým odvětvím je jednostrannost a nedostatek, zde znamená spíše plnou oddanost, než výlučnost, protože to, co je všeobecné, nemůže býti výlučné. Věrná oddanost k církvi slučuje všechny zájmy; zahrnuje všechny povinnosti. Církev pečuje o každou odpovědnost, posiluje každou lásku; opevná i sociální život a tím jej zušlechťuje; proniká i život soukromý a tím jej posvěcuje. Jest jednotou všech vědomostí a harmonií všeliké filosofie; má zájem na umění diplomatickém a přežije jej. Její přesnost nedovoluje, aby cokoli přehlédla, ale její vše zahrnující charakter podrobuje vše jejímu vlivu.

Jedním slovem: církev jest ona část všeho, ono vměšování se do všeho, jež představuje dvojitou vládu a soudcovskou moc Svořitelovu a Vykupitelovu. (Předrahá Krev 338–345.)

4. (*Oddanost k papeži*.) Jaké jsou důvody, na nichžto spočívá naše zbožná oddanost k papeži? Je to především ta okolnost, že jest náměstkem Ježíše Krista; jeho úřad je hlavním prostředkem, kterým se učinil Kristus na zemi viditelným. Ve své pravomoci jest pro nás právě tak, jako by to byl sám Kristus. – Dalším pramenem naší vělé oddanosti k němu jest strašlivá odpovědnost postavení papežova. Lze pohlédnouti na onen nezměrný obor zodpovědnosti a nezachvěti se? Na něm jsou závislí milionové svědomí; na jeho rozhodnutí čekají tisíceřá odvolání. Zájmy, kterými jest zaměstnán, jsou nevysověně důležité, protože směřují k věčným zájmům nesmrtelných duší. Řízení církve za jediný den má strašlivější dosah a následky, nežli vlády nejmoc-

nějších pozemských říší za celý rok. Jak těžce musí se opíratí nejvyšší Pastýř o Boha po celý den. Jak nesčetná vlnnutí Ducha svatého musí s úzkostí očekávatí, aby rozeznal pravdu v lomozu odporů nebo v temnotě velké vzdálenosti! Což jiného je holubice, která šeptala sv. Řehoři do ucha, než obraz papežství? Uprostřed těchto obrovských námah, které snad jsou mezi všemi pozemskými pracemi nejnevědčejšími a nejméně bývají doceněny, jak dojemnou jest slabost nejvyššího Pastýře, tak velice podobná slabosti našeho Spasitele!

Jeho moci jest trpělivost, jeho majetkem vytrvalost. Jest opravdu služebníkem služebníků Božích. Jest obětí vši pozemské drzosti a bezbožnosti. Lidé zahrnují jej posměchem a potupami, plivajíce mu do tváře jako jeho božskému Mistru; zhrdají jím se svými vojny tak jako Herodes se svými vojny zhrdl Synem Božím. Chtí obětovati jeho práva okamžitým požadavkům své sprostoty tak, jako kdysi obětoval Pilát Krista. U světských vlád objevuje se často ničemnost, jejížto hloubce nevyrovná se nižádná ničemnost jednotlivců – a právě tato ničemnost to je, jež vyhledává útrapy pro náměstka Kristova. Lidé se zlatými korunami jsou plni řevnivostí oproti tomu, jenž nese korunu trnovou; závidějí mu bolestné, těžké suverenity, pro kterou musí nasazovati život, protože není jeho dědictvím, nýbrž svěřeným toliko majetkem jeho Mistra. V každém následujícím pokolení stojí Ježíš v osobě svého Náměstka před novými Piláty a novými Herody!

Vatikán – tot po většině hora kalvarská!

Komu lze přiřítí na všecku dojmavou velikost jeho bídy a slabosti, kdo jí pochopí jako křesťan – aby nebyl pohnut k slzám? (Oddanost k papeži 23–25.)

5. (*Oddanost k církvi.*) Všichni ctitelé nejsv. Krve měli by mítí srdečnou oddanost k církvi, ač-li si svrchovaně a opravdu váží sv. svátostí. Písmo svaté nazývá církev Tělem Kristovým a první ze svátostí – Eucharistie – tot právě Tělo Kristovo; sv. Pavel má pro tajemné spojení Krista s církví slova nejvyšší podivuhodná.

Za dnešní doby je z našich největších nebezpečí, smýšletí o církvi pohrdlivě. Svět jest zaplaven bludy a ve společném životě jsou veliké rozdíly mezi věřícími a ostatními lidmi téměř zcela smazány; a proto odpovídá pohodlnosti lidské a jest zbabělosti lidské přijemno, považovati viru toliko za jedno z mnoha mínění, týkajících se spásy duše a církve za jeden z mnoha ústavů, které spásu duší podporují. Nesmírná privilegia a výlučná práva církve jsou uváděna v pohrdání, buď z lidských ohledů nebo jako snadný prostředek zmenšiti obtíže záhady, které nejsou lidé s to rozluštití, nebo které nechťi pohlednoutí v tvář. Z této ukvapeně, tak nešťastně logiky plyne pohrdání svátostmi. A praktické důsledky pocítují se hned. Takoví lidé ničí lidské duše, ani jim odnímají chuť a touhu po častém přijímání svátostí nebo po eucharistické návštěvě; ničí svou vlastní touhu oním nevázaným, svěťáckým, pohodlnost milujícím životem, který téměř ve všech případech nalezají ve spojení s velmi přísnými názory.

Takoví lidé docházejí pokoje buď právě v té přísnosti svého názoru,

tak jakoby jejich přísnost byla sama sebou dosti záslužna k tomu, aby je spasila, nebo kladou cily a citové pobožnosti na místo umrtvování, podléhajíce tak omylu o svém celém duchovním životě. Lze pozorovati, že chvála nejsv. Svátosti jimi nehne a že cítí se nevolnými, což prozrazuje, jak daleko od citění církevního pobloudili; lze pozorovati, že naději na věčnou blaženost považují pro chudé téměř za skrovnější – i při nesvětáckém smýšlení – než naději bohatých, což zase dokazuje, jak daleko pobloudili od ducha Ježíše Krista, který vzelebil chudasy jako šťastné právě proto, že mohou mnohem snáze vejít do království nebeského než bohatci. Kdo podceňuje skutečně neocentelná privilegia církevní, spouští se všeho a na konec skončí buď úplnou heresí nebo se stane z rozmrzelosti zcela beznáboženským. Církev – toť říše, nikoli literatura; je život, nikoli směsice nauk; jest vláda a sice zcela suverénní; jest království, které patří ke královské důstojnosti předrahé Krve!

Pěstujme tedy co nejpečlivěji v sobě vroucí lásku k církvi! Tato láska byla *části*, a velkou *části* nejsv. *Srdce Páně*. Jansenisté, kteří tak málo si vážili mateřské autority církevní, odmítli s pudovým odporem pobožnost k nejsv. Srdci.

My však musíme považovati církev neustále za jedinou archu při potopě světové, za jedinou paní věčné spásy. Nečiníme Boha závazným více, než se ráčil zavázati sám; neomezujeme jeho do nadbytku rozsáhlé milosrdsnosti; ale nezapomínáme, že jest Jeho obyčejným zákonem, že není spásy mimo římskou církev. Jest Jeho pravidelným zařízením, že ani přesné články víry ani citová pobožnost ani správné sympatie, ani vznešené názory, ani skutečné milosti neučiní člověka živým údem Kristovým bez společenství se svatým Stolicem; prostotu tohoto *staromódního* učení musíme chrániti a udržovati žárlivě. Musíme býti nedůvěřivi ke všem krásným slovům, svůdným teoriím a důmyslnému zlehčování, jež by nám rád vnukl duch času. Nesmíme se dáti světlí žádnými okolnostmi místa a času, převahou heresí ani jinými důvody, vyvozenými ze závěrů, které jsou věci nikoli naší, nýbrž věci božského řízení světa. Hříchy lidí nemohou změnití pravdy Boží; lidé jsou závislí na Bohu, nikoli Bůh na nich. Za času Antikristova, až od církve odpadnou *docela dvě třetiny* věřících, zůstane církev i přes takový odpad jedinou paní věčného spasení.

Církvi musíme býti věrni i ve svých nejneopatrnějších myšlenkách a nesmíme o její vznešenosti mluvit ani jen ledabylo. Musíme k ní míti důvěru i ve všech jejích stycích a srážkách se světem, tak jako vždy, kdykoli se musí postaviti na odpor proti usurpované velikosti tohoto věku, který dosud nedokázal ničeho, čím by ospravedlnil svou chvástavost. Nesmíme církev – a to je právě to, k čemu by nás tak rád svět svedl – měřiti měřítkem jiným než nadpřirozeným. Nesmíme se za ni stydětí, zdržuje-li se zpět, ač by se zdálo velkolepějším, kdyby postupovala rázně kupředu. Nesmíme býti s ní nespokojeni, nevyhoví-li některým našim oblíbeným nadějím, své vlastní „já“ i své názory musíme podříditi její, at vědomě či nevědomě od Ducha svatého řízení

politice; citíme-li zmatek, musíme tiše stanouti a věřit; mlčení dodá nám srdce, odsuzování činí nás maloduchými. Musíme učinit vše, co možno, abychom byli proniknuti duchem církve. Musíme její cesty milovati právě tak, jako věřití jejímu učení a poslouchati jejich příkázání.

Nesmíme si tvořit teorie své, neboť jakmile s tím začneme, dospějeme za krátko tak daleko, že se budeme posmívat; duch, který se nepodřídí autoritě žádné, dospěje nutně tam, že je všetečný. Proto musíme mít v úctě vše, co církev chválí a co má ráda. Trpí-li církev nebo trpí-li duše, nesmíme se spokojiti se sobeckou útechou, že je věčná a časem vítězství dosíci musí, nýbrž musíme činnou účast na všech jejích přítomných osudech dokázati neochabující horlivostí a neuhastitelnou žízni po nesmrtelných duších. Neboť záchrana duší – toť úkol přítomnosti, jež nemůže čekati na budoucí doby, protože lidé zmírají denně.

Před církví musíme mít dokonce dětinnou, uctívou bázeň. Jsme-li konvertity, nesmíme přestati báti se skryté působnosti heretického ducha a heretického smýšlení v nás samých; v každém člověku, který býval kacířem, jest ukryt kvas vrozený, zděděné bezzákonosti. Proto musíme se toho obávatí právě tak, jako podle výroku Písma sv. musíme mít bázeň pro odpuštěné hříchy. Ve mnohých případech . . . měli bychom se zdržovati toho, abychom užili svobody spekulace, kterou nám dovoluje církev, protože nedůvěřovati musíme pokorné síle nebo správné své poslušnosti. Ani toho si nesmíme dovoliti býti nespokojenu v čemkoli a kdykoli se stavem věci; nespokojenost budí v nás špatného a hořkého ducha reformátorů. Světci bývali vždy sami s sebou nespokojeni; a tak i my musíme činiti. Dočítáme se o světcích, že bývali zaraženi a nespokojeni pro hřích, který panuje ve světě; ano dočítáme se i toho, že bývali nespokojeni s politickými záležitostmi, pokud se dotýkaly volné působnosti a nerušené suverenity svatého Stolce. Ale nikdy jsem nečetl o některém světcích, který by byl nespokojen s intelektuelním nebo filosofickým nebo literárním stavem církve a pochybuji, že by taková nespokojenost byla slučitelná s pravou a věrnou oddaností k církvi.

Naše chování musí býti vždycky takové, že se v něm bude jeviti podřízenost, nikoli kritika. Kdo je nespokojen s církví, musí pomalu ztráceti víru, i když toho sám nepozoruje. Slýchám o cizích zemích, kde se málo dbá příkázání církevních a kde se dělá nápadný rozdíl mezi těmito a jinými povinnostmi, a jsem přesvědčen, že víra v oněch zemích povoluje, třebaže na venek se zdá pravý toho opak. Setkám-li se s katolíky, kteří se nestarají o příkázání nebo o mši sv. nebo o nařizené posty, nevidím v tom ani tak nedbalost jako spíše úplný nedostatek víry.

Láska křesťanova k církvi je nejjistější zkouškou jeho lásky k Bohu. Ví, že celá církev jest oživována od Ducha svatého. V ní se projevuje všude božský život Utěšitelův, Jeho úradky, Jeho vniknutí, Jeho účinky, Jeho sympatie, Jeho vábení. Není v církvi ani na ní ničeho sebe-

nepatrnějšího, přechodného, časového nebo prostředčného, co by v sobě pravděpodobně neobsahovalo něco z ohně Ducha svatého, a tato pravděpodobnost je u dobrého katolika důvodem ustavičné a všeobecné úcty k církvi. Dar neomylnosti je toliko soustředění, vrchol, slavnostní veřejné prohlášení toho, že v církvi dlí Duch svatý. Kdežto církev žádá jako Zjevení bezpodminečného podrobení srdce i ducha, vyžadují všechna menší příkázání a opatření její všeobecného podřízení se a poslušnosti a úcty, protože církev celá jest svatyní plnou života Ducha svatého.

Zvláštní úcta a pobožnost sv. Filipa Neri k třetí osobě nesv. Trojice byla částí jeho vroucí oddanosti a lásky k církvi, která jej povýšila k důstojnosti apoštola a za apoštola svatého Města.

Krátce: naším pocitem k církvi by měla být hluboká oddanost. Z listů dějin zmizela vznešená velikost, když vyhasla lojalita ke starým monarchiím; ale i tato lojalita by nebyla dosti pro naše pocity k církvi. Církev je plna Boha, jest bez ustání navštěvována Jeho duchovní přítomností, oživena nadpřirozeným životem, plným Ježíše Krista. Naše láska k církvi – toť forma naší lásky ke Kristu, forma, podle které byli vytvořeni světci. Je to naše láska lásky Ježíšovy k nám; jest nadšením naší úcty k Jeho přesvaté Krvi. Bylo by opravdu hanbou, kdybychom církev nemilovali více, než kdysi židé svůj drahý Jerusalem. (Předrahá Krev 249–256.)

**

JAN OPASEK

CHRÁM

Šlehalo oblaky plamene
tajemně v neznámou dál,
nad tmavou krásou kamene
měsíc sám zaplakal.

Výkřik, jenž k obloze zněl,
do noci láskou se chvěl,
sílu a krásou smrti,
Láskou, jež pozemské drtí.

Do výšin týčil se stín
vítězných, neznámých světů;
rukou svou zbavuje vin,
pokornou modlitbou retů.

POUKÁZKA

(Drobná vzpomínka k sedmdesátinám Jana Vyhliďala.)

Za farářování ve Švábenicích u Vyškova měl pan rada Vyhliďal nejbližší nádraží v Ivanovicích na Hané. Věren staré kněžské, však jistě krásné tradici, stavoval se na Ivanovské faře aspoň na chvíli, kdykoliv šel okolo. – V letech 1919–21 byl jsem v Ivanovicích kaplanem a zažil takových jeho návštěv několik. Upozorněn panem děkanem Fr. Hájkem, že já „také píši“ a že se horlivě obírám českou a německou mluvnicí, hlavně syntaxí, dával se pan rada Vyhliďal se mnou do rozprávky o různých českých vazbách a slovech, jež špatně skládáme nebo jich užíváme jen z nouze, nemajíce zatím svých dobrých. – Vzpomínám, jak mně uložil najít vhodné slovo „Postanweisung“, jež bylo do češtiny vzato v nestvůrném tvaru „poukázka“. Slíbil i velmi tučný honorář, tento známý mecenáš a nadšenec pro vše krásné a dokonalé! – Přemýšlel jsem o tom slově často, dával při návštěvách jeho nebo svých různé návrhy, honoráře se již předem vzdav, až jsme konečně oba uznali, že slovo sebe lepší nebude uznáno oficiální češtinou, tedy že námaha naše jest jen ideální hodnoty. – Takových slov a vazeb měl pan rada na mušce mnoho, zná svůj rodný jazyk výborně nejen v té své hanáčtině, ale též v oficiálním znění, se všemi slabostmi a nedokonalostmi, že v něm je celá dialektologie! *J. Marcol Svoboda.*

STROM ZE SRDCE

V pátem svazku sbírky srbských národních písní Vuka Stefanoviće Karadžiće stojí na straně 164 pod číslem 226 píseň o snu Matky Boží:

Ve snu snila nejsvětější Paní,
ze srdce že vyrostl jí stromek,
do šíře že přesáh' celou zemi,
do výše že dosáhl až k nebi.
Nedovedla snu si vyložití,
ale zašla k bratru Vasiliji:
„Ó můj bratře, svatý Vasiliji,
dneska v noci divný sen jsem snila:
Ze srdce že vyrostl mi stromek,
do šíře že přesáh' celou zemi,
do výše že dosáhl až k nebi;
nedovedu snu si vyložití.“
Vasilije sestře odpovídá:
„Sestro moje, přecistíš ty Paní,
snadno je ten sen ti vyložití:
Ze srdce že roste tobě stromek,
to ty zrodíš Krista, dítě Boží;
že ten stromek do šíra se šíří,

s kraje na kraj přesahuje zemi,
to on svět náš z hříchů vysvobodí;
do výše že stromek sahá k nebi,
se země on k Otci Bohu pújde."

Podle ústředního podobenství této písně *Ježíš – Strom ze srdce* nazval jsem svou druhou knížku lidové mystiky, sbírku národních písní o Kristu, „*Strom ze srdce*“ (Olomouc 1927). Od té doby jsem příbuznou myšlenku shledal i v jiných lidových skladbách.

V německé národní písní, kterou bez udání pramene cituje Kurt Englert v článku „*Vom Weihnachtskind und seinem Baum*“ (v časopise „*Goetheanum*“, roč. IV, č. 15, str. 116), stojí verše:

Und unser lieben Frauen, der traumete ein Traum,
Wie unter ihrem Herzen gewachsen war ein Baum,
Kyrie eleison! . . .

Und wie der Baum ein Schatten gab wohl über alle Land,
Herr Jesus Christ, der Heiland, also ist er genannt.
Kyrie eleison! . . .

U Bartoše („*Národní písně moravské*“, Praha 1899) nalézám na začátku náboženské písně, zaznamenané tam pod číslem 1966, tyto verše:

Ježíši milý, jméno tvé
jest krásný stromeček,
jehož jsem vsadil v srdci svém,
po něm toužím všecek . . .

Antonín Šorm zaznamenává ve své „*Vesnici tkalců*“ (Praha 1926) na str. 69 nápis, jaký děvčata ze Studence u Jilemnice psala na kraslice:

Z upřímného srdce vyroste strom,
do falešné lásky ať uhoří hrom!

Otto F. Babler.

BRNĚNSKÉ UMĚLECKÉ VÝSTAVY

Mohl bych svůj referát označiti také titulem: O vážné tváři lidského života a o satirické smrti. Do jisté míry jest vždy studenou sprchou, když někdo nastaví nám v cestu vypouklé, křivé zrcadlo a my vidíme svoji podobu zjináčnou, zkarikovanou; vždy však svou věrnou tvář. Taková dobrácká jizlivost, jež nám říká: Hleď, jak jsi krásný, ty a všechno tvé, jak vysoké tvé čelo, ale jak protáhlá tvář. Kdo by se nesmál, i když přece jen v hloubi duše by se cítil aspoň trochu uražen, vida svoji pýchu a ješitnost, v jistém smyslu, tak pitvornou, že to i zlobí a tím více nutí ke smíchu, poněkud zlobivému, jenž

v daném okamžiku vysmívá se vlastním plánům a „obdivuhodným“ myšlenkám. Divatí se do kouzelného zrcadla jest dobré a zdravé jen někdy.

Takový dojem jsem si odnesl z výstav a takový se mně vybavil, když jsem jimi v duhu procházel. Dojem čistě lidský, jakýsi osobní závěr a dodatek, nikterak nesnižující to, co jest věčné v umění.

Když vystavoval v Domě umělců *Kotácz*, vynikl rozpor mezi snahou být uznávaným malířem všemi vrstvami – tedy především kupující částí obecnstva a novinami – a nejvlastnějším výtvarným cítem. Představíme-li si jeho námět: uherská pusta, step, její lidé a vše, a vidíme-li výsledek, jsme poněkud zklamáni. Přece dnešní malíř by měl více co říci o svém kraji, o jeho hlasu, než co obyčejně si představují pod pojmem pusta: operetně vášnivě barony, cikány, pádící koně a sedláky tak uctivé a šťastné, že na ně padl lesk panského knoflíku. Tak i výtvarně vybičovaná verva barev a jejich směs z tuby vytlačených a vrstvou nánosu modelujících nedovedla přesvědčiti o čistě malířském citu tvůrčově. Bylo to vše stejně povrchní a mžikově na divitl upoutávající. Jen v málo číslech sllla se malířská mluva, jen a jen barevná, v jasný souzvuk více povídající o touhách malířových než vše ostatní, kde nadto všude převládala grafická zkušenost nad malířským způsobem tvorby.

To byl již snív v ulicích, když *Tondl* přenesl v pavilon „Aleš“ svoje výtvarné záznamy letních dojmů. Jsou-li zde námitky, že k samostatné výstavě v málo těch črt přece jen mnoho, takže unavovaly svojí stejnou tvář, na druhé straně stačí, vybereme-li si jeden obrázek, abychom poznali Tondlovo ctnění krásy lidského těla, jeho barevného účinku i vztahů k přírodě. Záznamy jeho jsou opticko barevné. Plochy, které jsou udržovány vzájemným kontrastem různých barevných intenzit, poněvadž o sílných nelze dobře mluvit. Jsou zachyceny mžikovým vržením barev na papír, aniž by něco ze vztahů k okolí bylo opomenuto a přerváno. Naopak ony celkem nepatrné doplňky postav jsou nezbytné a vzájemně určují barevnost vztahů a obrazu.

Tondlovy pikniky a koupání zářily letní pohodou a dravou láskou. Stejně tak plnokrevně, jen ne tolik rafinovaně těly městských, sportu oddaných krásenek, prosté byly krajin *O. Blažička* z Prahy. Láskou jeho jest Českomoravská vysočina. Táhlé kopce, roztroušené chaloupky, jeřábiny. Zachycuje je pozorným okem zkušeného realisty, jenž tvarům přesným a architektonicky jasným dává barvu vlastní hmotě, základní zbarvení bez porušení vzduchovým oparem. Je to tak dobře, když někdo řekne: Hle, můj kraj, takový jest, jak jsem jej namaloval. Tak jasné jsou jeho barvy, neboť zde nejde o dojem, nikde směsice barev. Vše jasné udopeno a podáno. Jen intertery kostelů jsou studené a popísně zaznamenávající, nikterak nedbající odlišnosti ovzduší různých kostelů, ba odlišnosti oltářů a zákoutí v kostele jednom.

V poslední době vystavoval v „Alši“ *R. Kučera*. Znakem jeho jest monumentalita, která však zvrhá se někdy jen ve velká dekorativní plátana. Tatry, i když je paprsky mění v mohutný chrám, přece nedosahují síly své monumentalit, nadtož Kučerou myšlené. Akvarelové podobizny Tater představují čistou práci, dekorativní přeměnu realistického záznamu. Chybí zde přeměna Tater v mohutné Tatry; vytržení a obdiv nekryje se se znalostí duše jejich. Podobně i figurální práce postrádají monumentální mluvy a rozvrhu. Jsou to jen obrazy zvětšené ve velké rozměry. Nelze však opomenouti jeho horaly,

kresby a pak onu pasačku, krásného účtnku kompozičního, děvče tiché a zasněné, v němž bychom zcela dobře mohli vidět jakousi Pannu Orleánskou, která povede jednou svůj lid.

Ve Vaňkově galerii vystavoval z Paříže *Josef Šíma*. Stal se jakýmsi mystikem barevných vesmírných světů, symbolikem a básníkem abstrakce, lidského vidění myšlenek a citů. Procházíme-li jeho výstavou, poznáme, že se snažil vyrovnat nebe a zemi. Neboť obrazy jeho ukazují, že jeho nebe jest okolo něho, že jest mezi námi. Odtud také vyplývá i jeho druhý znak: záměna věcí. Jeho studánky jsou jakoby rosou nebe a jeho nebe slouze země a kaluží. Osobodil se od tvaru, barvy, aby mohl malířsky abstraktně vyjádřit svůj svět duševní. Není však abstrakcí myšlenek v umění právě přesný tvar, barva, to, co se podobá realitě?

V umělecko-průmyslovém museu vystavovali cizinci, z nichž žádný nepřinesl nic nového. Ukrajinská grafika pohybující se v obvyklých mezích a *Ambr. Akišos*. Akišos ve svých obrazech z Alp a přímořských krajů dospěl k rozepětí mezi západním uměním a ruským národním. Lehkost a jakási hbitost západního umění v jasném rozvrhu barev snoubí se s těžkým barevným až barvitým chápáním ruským.

Zakončují malířem, který ukázal nám vypouklé zrcadlo a jehož heslem jest pohled na svět s trůnu smrti. *Zdeněk Kratochvíl*. Po době radosti nastoupil cestu skvěle začatou jedinečnou „Mrtvou“, kterou nepřekonal. V mrtvé ženě a útrpné paní smrt vysmála se sama sobě, svému majestátu; satirická smrt. Na této líně nezůstal, ač to hlásá. Zůstal do jisté míry kousavým, trhanou líní a v poslední době i oblou a plastickou, avšak **prozařuje** tu záliba mladosti. V první době svého tvoření kreslil obrázky biedmeyerovského stylu. Linie i barva, pokud jí užil, jest klidná a tak blahobytně počestná jako ty panny a pánové. Tato dobráckost prosvítá jako spodní tón i pozdější tvorbu.

LITERATURA A CHARITA

Fr. Střížovského „Sv. Grál“ byl převeden do slepeckého písma p. Bohuslavem *Zigmundem*, korektorem Lidových závodů tisk. a nakladatel. v Olomouci, pro ústav slepců na Hradčanech v Praze. Je zajímavý dík slepé dívky sl. M. Kadeřábkové, která jej sestavila do veršů a poslala autoru básně. Otiskujeme aspoň počátek:

Velectěný pane!

Jedno dílo umělecké, krásné,
rozmnožilo počet našich knih.
Vám je, Pane, jistě dobře známé,
které je to z knih těch přemnohých.
„Svatý Grál“ se tato kniha zove,
shledáváme v ní vždy krásy nové,
těší nás, že opis díla máme,
vždyť tak rádi básně čítáváme.

.Mějte tisícový dík za píl,
s níž jste konal velkou práci svou.
Kéž Vám Pán Bůh popřeje zas síly,
i pro příští práci básnickou
atd.

Na tento dopis odpovídá básník :

Váš dík a pozdrav, draží, dojal duši mou.
A nad Boží jsem uvažoval dobrotou,
jež slepčům dává zrak a svítí jejich tmou.
Zda vidomí to světlo z dálav posfěhnou? –
Ó, kdybych pro Vás jen byl skládal „Sv. Grál“,
rád jsem do služeb i Vám jsem um svůj dal.
Váš zrak je vnitřní, nezakalen světem
a Vaše duše kvete rajských vidin květem
a v jasů neuhastitelných věčna svíc
zří ustavičně otcovskou a sladkou Boží líc. –
Ó, pro Vás, pro Vás psal jsem „Sv. Grál“,
Vy děti říše, v níž je Sluncem Kristus – Král! –

Z NOVÉ LITERATURY O O. BŘEZINOVÍ

Nová Říše. Kulturní sborník. Vede a vydává E. Chalupný. Č. 2. Obsah: Vý-
čtky národního svědomí (Ke skonu Oskara Nedbala). – Posmrtné essaye
Březinovy, zvláště Dílo smrti. – Příspěvky k životopisu O. Březiny. I. Žebráci
a vykořisťovatelé. (Pokračování.) – F. A. Komenský: Labyrint republiky
bez ráje srdce. (Pokračování.) – Příloha: Dopisy Otokara Březiny Anně
Pammrové z let 1889 a násl. – Podobizny Anny Pammrové z roku 1889 a 1929.
– Stránkou zevní úpravy a chronologie Březinových essayí, zvláště Díla smrti
zabývá se E. Chalupný. I. text Díla smrti otištěl v I. č. Nové říše, t. zv. II. text
bude následovat později. Bez znalosti rukopisu není možno posuzovati me-
todu vydavatelovu, jenom třeba připomenouti, že Chalupnému jde především
o vydání, „které by se hodilo veškerému čtenářstvu k četbě“. To znamená
edičně, že bylo nutno, „vybrati z četných variant samého textu č. I. (I č. II.)
to, co by pravděpodobně básník sám vybral v dané době – tedy snad v letech
1910–1914 – k otištění a vynechat varianty ostatní tuto souvislost rušící“.
Tento důvod zakládá se u Chalupného na snaze, aby „do krajní možnosti
jednak zachoval veškeré bohatství Březinových myšlenek i obrazů, jednak aby
nenechal tím bohatstvím přetížit a zlomit samu stavbu díla jako klas příliš
přetížený“. Přílohu Nové říše tvoří Dopisy Otokara Březiny Anně Pammrové
z let 1889 až 1905, opatřené úvodem a poznámkami Jaroslava Křemence. Ko-
respondence se datuje od května 1889 s tříletým přerušením (1893–1896) do
r. 1929. Ve sborníku je otištěno prvních pět dopisů. K jejich charakteristice
poslouží Křemenova úvodní slova: „Březina píše o sobě, o svém uměleckém
já, o svých snech, plánech, o temnotě a smutných, teskných chvílích svého osa-

mělého života, o svých bojích o zvládnutí formy, o umělecký výraz . . . První dopisy, obsahově, tónem i způsobem výrazu nesou se zcela duchem jeho tehdejší literární tvorby, dodnes málo známé: sarkasmus, humor, bystrý pohled i na nejmenší a nezapadléjší věci lidského života a dnešní kultury, obhajoba a divák literárního realismu, vtipné polemiky o lidském egoismu . . ." R. 1890 nastává obrat, způsobený meztím jiným i smrtí matky a otce. Pessimismus, stesk po Neznámém, resignace. "Závratný rozlet až k mezím transcendentna a triumfální návrat k bolestem země, kde duše millionů bratří žijí a hladoví."

Rivista di Letterature Slave (září–říjen 1930) přináší z pera Ettore Lo Gatta studii o Březnovi: *Un poeta ceco moderno: O. Březina*. Práce je založena na důkladné znalosti básnickova díla i příslušné literatury. Výklad dobového prostředí v souvislosti s Březnovým zjevem, jemný smysl pro formální i myšlenkový výklad básnickova vývoje, četné přetlumočení jeho básní jistě přispějí u italských slavistů k dalšímu studiu Březnovy individuality. Studii doprovázejí dvě fotografie básnickovy z r. 1896 a z poslední doby.

V březnovém čísle Slavische Rundschau uveřejnil Rudolf Pannwitz svoje vzpomínky na O. Březinu. Na základě osobního rozhovoru jsou tu reprodukovány cenné básnickovy výroky o kulturních, uměleckých i politických věcech. K dokreslení Březnovy symfonické povahy přináší *Erinnerung an Otokar Březina* zajímavý materiál.

Bedřich Slavík.

Z NOVÉ POUČNÉ LITERATURY

Ant. Stráž, Věvec Ducha svatého. Rozjímání a modlitby svatodušní. V tince Páně, sv. 9. Stran 73. Vydal L. Kuncíř v Praze 1931. – Knižka stane se jistě vítanou příručkou jak kněžím, tak i všem, kteří podle výslovného příkazu církve chtějí konati přípravou pobožnost k Duchu svatému. Autor podává nejprve oficiální formulář, jak byl vydán v Římě, načež vhodně přičleňuje k němu několik pobožností jiných, volněji zpracovaných. Zhustil v těchto modlitbách a rozjímáních celou vznešenou nauku církve o Duchu svatém a o jeho působení v nás, nauku často dnes zapominávanou a přece tak útěšnou i potřebnou. B. J.

Jakub Rozmahel, Do vlasti Kristovy. Vyšlo jako příloha časopisu „Poutník Jerusalemský“ v Brně 1931. Stran 279. – Cestopisů do Svaté země máme již mnoho, ale přesto knížka Rozmahelova není zbytečnou: autor nedávno vydaných vzpomínek z cest po Evropě a zkušený již cestovatel nepopisuje jen suše jednotlivých míst a příhod cestovních, ale vyjadřuje většinou velmi pěkně, mnohdy skoro básnický dojmy vzdělaného českého poutníka–kněze do vlasti Kristovy, poučuje při tom zajímavě o různých otázkách, jež se mimoděk vynořují při návštěvě posvátných míst. Knižka jest vyzdobena četnými obrázky, z nichž některé jsou podle původních fotografií z poslední moravské pouti. M.

F. V. Krejčí Čeství a evropanství. Nákladem „Orbis“, Praha 1931. 8tr. 219. Cena 28 Kč. – F. V. Krejčí pod tímto názvem vydal své úvahy o kulturní orientaci českého národa. Tato publikace, ve které autor uvažuje o poměru Čechů k Evropě, přichází právě v době, kdy heslo evropanství slyšíme se všech stran,

neboť je výrazem touhy všech, kdož se domnívají, že nejen nová hospodářská organizace světa, ale i kulturní sjednocení je nezbytné, nemá-li v budoucnu dojít k novým válečným katastrofám. Světová válka zastihla Evropu právě v době, kdy kulturní evropanství dosáhlo té síly, že vytvářelo v myslí vzdělanců všech národů obsáhlou a tuhou nadstavbu nad spodními vrstvami vzdělání, jež jim dal vlastní národ. Hřměním děl tato touha po evropské solidaritě byla ovšem náhle umlčena, ale nezahynula. V době, tak tragické pro Evropu, znělo několik hlasů, které se umlčet nedaly a hned po válce kulturní evropské spolenectví bylo obnoveno, vždyť právě ve frontách uvědomili si všichni, jak málo cítili nenávisť k lidem na druhé straně a jak je třeba se s nimi dorozumět, nemá-li se náš díl světa propadnout v chaos. Pokrok kulturního sjednocování evropského dál se a děje se proto rychleji než před válkou. Krejčí usiluje o to, aby nastínil cestu českého národa a jeho úlohu v díle budování evropského souručenství. S jeho názory lze nesouhlasit, lze je nalézt příliš optimistickými, avšak nelze jim upřít pozoruhodnosti. Zvláště zajímavé jsou snad ty stránky, které udávají ideové směrnice pro slovanskou politiku. Názor, že bolševická revoluce „je výtvorem ruské půdy“, jest samozřejmě pochybný, poněvadž i Evropa stůně na bolševismus. Zaznamenáváme věčné posíle, že každá změna vlády v Rusku může přinést náhlé oživení slovanské myšlenky. Jest to velmi hodnotná kniha, kterou nutno doporučit pozornosti čtenářů.

Dr. V. Vilínský.

J. Schrijvers, Má matka! Z francouzštiny přeložil O. Vastl, redemptorista ve Stropkově. Stran 151. Cena 13 Kč. Vydala Čsl. akc. tiskárna v Praze 1930. – Překlad uvádí k nám dobrého francouzského náboženského spisovatele, jenž je provinciálním představeným ruských redemptoristů v Hallči a jehož díla přeložili si na př. Poláci již všedna. Nepíše učených traktátů, nechce oslovovat třpytivým slohem ani hledanými paradoxy: určil svou knížku o účtě k Matce Boží jen pro „malé dítky Maritny“, pro duše prosté, jež učí mlouvat Marii nelíčenou dětinou láskou, ukazuje jim, čím je pro nás naše nebeská Matka, co pro nás vykonala, jak se s ní můžeme stále spojovat, v ní žít i Krista milovat. Při veškeré prostotě, jímavé i přesvědčující, podává však mnohdy myšlenky hluboké, jež poskytnou i čtenáři nábožensky vzdělanému hojně látky k rozjímání. Pěkně vypravené knížce možno přátí hojného rozšíření. B. J.

Bibliografie jiných, redakci nezaslaných poučných spisů. Dr. Oldřich Karlík, Význam panenství v mravním životě podle sv. Augustína. Stran 140. Cena Kč 17.50. V komisi Matice cyrilometodějské v Olomouci. – Dr. J. Krln, Návrh vzdělanců. Druhý díl. Knihy Života, Praha. – Dr. Silv. Braito O. P., Základy. Stran 254. Cena 25 Kč. Ign. Hofírek, Olomouc. – Dr. Aug. Neumann, Mistr Jan Hus. Stran 80. Cena 5 Kč. Zvl. otisk z Bohovědného slovníku. – Jos. Hronek, Národní škola a katecheta. Nástln vývoje obecného školství a přehled obecněškolského práva čsl. Stran 300. Cena 24 Kč. G. Franci, Praha. – Dr. Hoh. Spáčil T. J., Život Krista Pána podle čtyř evangelií. Náčrty rozjímání pro kněze. Svazek 3. Stran 236. Cena 15 Kč. G. Franci, Praha. – Em. Chalupný, Doplje a výroky Otokara Březiny. Paměti, knihovny literárních vzpomínek a korespondence, svazek 3. Stran 326. Fr. Borový, Praha. – Ant. Veselý, Z dopisů O. Březiny Anně Pammrové. Vydalo Družstvo Morav. kola spisovatelů v Brně.

Otokar Fischer: Peřeje. Stran 84. Upravil a dvěma kresbami vyzdobil František Vlček. Vydal jako 11. svazek edice Atlantis Jan V. Pojer v Brně, V táboře 7. 1931. – Básnický svět Otokara Fischera pohyboval se až do vydání Peřeje v hranicích etické a erotické destilace, račového prokletí a metafyzické skepse. Kult Kleistovy dramatické bezprostřednosti, obdiv pro Nietzscheovu osobnost a Heineovo ironické gesto, jež určovaly tehdejší okruh Fischerových vědeckých zájmů, tvoří pozadí i jeho šestí lyrických sbírek. Osobitým znakem této lyriky je zduchovnění veškeré skutečnosti a zachycení životní problematiky na průběhu vlastních krisí. Proti téměř dekadentnímu výsměchu a resignační bláši, jež jako poslední básníkovy sbírka z r. 1923 znamenají v mnohém látkové i motivické rozvedení sbírek předcházejících, přináší Peřeje novou sílu básnického zážitku: objektivní znázornění určitých nálad i představ a vědomé začlenění do generačního proudu. Ozve-li se minulý stesk ze samoty, nesmířitelné túláctví a erotické rozčarování, děje se to většinou tóny přítulnými a zjemněnými: „... Já mušil pozvedám, Já moře slyším, zdaleka jak šumí, a v bouři hlasů, se svou duší sám, jsem jako hoch, jenž světu nerozumí.“ Na jskřitvou mluvu Villonova překladatele upomíná hudebnost písní i balad Tristana, Popelce, Pijácká, Kejkliř, v nichž galský esprit úměrně vyvažuje melodii verše a konkrétní představu. K vývojově nejdůležitější skupině básní, soustředěné kolem Kruha a Řeči, se přidružují náladové pastely Impromptu, Tiché město, Odjezd, Piseň, které personifikací téměř statických představ dosáhly rytmického zvlnění: „... Aleje, ozářené svítlnou, jak řady nevěst pod závojem jdou, ... čas od času, jak mrtvý motýl, klesá mlčky a těžce s magnolle květ ...“, krajoví lip se němě do vod sklání ...“ Nejpůsobivější jsou básně, jimiž se Fischer začlenil do rodové souvislosti: Vzpomínka ctizncova, Orfeus, Planissimo, Kruh a J. „Jsem rodu dech. Jsem krok. Jsem celku část.“ Tato rodová jistota, básnické objektivování i citové rozehvěvání nejkrásněji vyjadřuje vrcholná báseň životních peřejí Řeč. Nad prvními slůvky dítěte uvědomuje si autor tajemství slova, kterému završitel celoživotní badání: „Můj život je zasvěcen tajemství slova. S tvých rtů čtu teč, dítě, to mysterium. Já bez cíle bloudil, bez domova. S měličnou nesmířen, cíl mám i dům ... můj život je zasvěcen tajemství slova: jsou mateřsky důvěrná, nevinně nová, však hukot v nich šumí, jak věčna van. Naslouchám na břehu. Zvedám je. Slova jsou škeble, z nichž promlouvá oceán.“ Prošel-li Fischer v minulých sbírkách skepsí, je v Peřeji jeho básnické ingenium obohaceno nejradostnějším předpokladem tvůrčí individuality: vnitřní duchovou jistotou. – Závěrem několik slov o edici Atlantis, v níž Peřeje vyšly jako první svazek původní tvorby. Vzorový výběr překladových ukázek, z nichž nutno především upozornit na mistrné Eisnerovo převedení Rilkeových Elegií z Duina, bibliofilská úprava každého svazku a poměrně nízká cena staví Pojerovu edici krásných knih na nejpřednější místo našeho knihkupeckého trhu.

Bedřich Slavík.

Frant. Odvalil, Černý koráb. Básně. Stran 227. Vydal L. Kuncič v Praze 1930. – „Černý koráb“ byl dlouho stavěn a dlouho také čekal na šťastnou chvíli, kdy se mu konečně podařilo vyplout. Neutrpěl tím, poněvadž není nástro-

Jenou módní lodičkou, točící se za každým cizím větříčkem, nýbrž pevným, českou rukou a českým srdcem solidně budovaným korábem, jenž přiváží také poctivé české zboží. Jádrem jeho je řada legend, v nichž jest nyní Odvállil, jak ukázal zatím i Jinde, opravdovým mistrem. Některé z nich jsou čtenářům „Archy“ známy (Legenda svatomořská, Legenda petropavelská, Romance betlemská, Sv. Jan nad tůní, Sv. Františka v Campagni a j.) Čtete-li je nyní znovu v celku s ostatními, uvědomíme si teprve plně, jak básník vypěl myšlenkově i výrazově nad první své pokusy v tomto oboru a tím více nad své starší předchůdce. Zvláště mile působí jakýsi čistě slovanský duch i ráz těchto legend a balad, tu měkce jímavý a něžný, tu ironicky, časově i osobně zahrocený. Čtete třeba takovou baladu o rytíři Bobešovi, jež láska Boží volala z bludných cest, nebo zase o smrti starého sedláka Lukeše, již přijímá s pravním křesťanským klidem, nebo několik roztomilých legend vánočních, hlubokou Malou křížovou cestu, časovou satiru „Bible vnuků“ atd. Z některých básní vane teskný smutek – proto asi básník nazval svou sbírku *černým* korábem. Ale černí jest jednou z barev jeho duše, barvou bohudiky ne nejšitnější, a tak i z této knihy jiskří vedle ní čistá, sluncem mužné, opravdové víry prozářená běl.

M.

Josef Bartuška, Melanholická proměna. Cyklus čtyř náladových básní, jež přinesl i. svazek „Archy“, vydal autor samostatně v pěkné typografické úpravě olomoucké Lidové tiskárny. Akademický malíř Růž. Lander opatřil básně dvěma kresbami, jež odpovídají vhodně jejím duchu. Celek je milou bibliofilskou publikací. – Tých básník vydal i. číslo neperiodického poetického letáku „Kormout“. Je to první pokus o novou, originelní a nezvyklou úpravu básní i kreseb moderního stylu, pokus jistě zajímavý, ale pochybuji, že by se tato myšlenka ujala: čtenáři i bibliofilu přece jen nejlépe vyhoví forma knižní. S Jos. Bartuškou spolupracovali tu srovně Oldřich Nouza a Mr. Haller. Leták výtiskl písmem futurou K. Fiala v Č. Budějovicích.

L. K.

Oldřich Zemek, Pod Triglavem. Básně 1930–1931. Stran 30. Vydal autor v Brně 1931 ve 200 číslováních výtisků s linoleotypem Fr. Bilkovského. – Nová básnická knížka O. Zemka jest ovocem jeho pobytu mezi jihoslovanskými bratry, s nimiž pěstuje horlivě i literární styky. Hory a řeky, jezera a údolí, hrady a kostely jímají jej jako básníka již svou přírodní krásou, ale nadto mluví k němu často i svou dávnou historií, smutnou i hrdinnou písní poroby, útluku a bojů za svobodu. Srdce českého básníka ozývá se tu někdy steskem a žalobou, ale častěji plní se radostnou nadějí i vírou ve vítězství jaré životní síly, jež nedá ani jemu zahynouti. Sympatické, pěkně vypravené knížka působí i svým nehledaným, prostě laděným básnickým výrazem.

M.

Jaroslav Durych, Paní Anežka Berková. Román. Spisů sv. VIII. Stran 549. Cena 45 Kč. Vydal L. Kuncič v Praze 1931. – Autor „Bloudění“ asi správně vytušil, že po vrcholném díle je těžko jíti touže cestou dále. Hledá proto nové cesty a nalézá je zatím v návratu k prostotě, obsahové i stylistické. Souvisí to patrně i se změnou ostatních jeho názorů o veřejných a uměleckých otázkách, jak se projevuje v Akordu. Durych uvědomuje si stále jasněji vyšší poslání

spisovatelovo a tím i jeho velkou zodpovědnost. Proto dal svému poslednímu románů róz přímo výchovný. V titulní hrdince vytvořil postavu chudé matky-vdovy, skromné i hrdé, obětavé a odříkávé, dobré i přísné, jež po těžkých ranách plní statečně i radostně svůj životní úkol a vychovává trojici svých dětí tak pevně a moudře, s takovou prozíravostí a zvláště s takovou důvěrou ve vyšší vedení lidských osudů, že se synu nakonec zdá, jako by „duše matčina byla plna všemohoucnosti a vševedoucnosti“. S jakousi podivuhodnou intuící proniká moudrá matka rozdílné povahy svých dětí, chápe boje mladistvých srdcí s temnými silami pudů i zevnějších pokoušení, nenařiká ani nezatrucuje, ale provádí je moudře mezi úskalími, nalezajíc vždy v pravý čas vhodné slovo, jež zapaluje mladou duši jako jiskra, a ještě častěji mlčí, čeká a jedná. A její vůli podporuje se nakonec vždy i takový samostatný duch, jako je syn Karel – postava, jejímž rozvoji věnoval autor největší péči. Nechává jej omamovati se přeludy, ješitností i vzdorem, předcházíť od svůdné nevěstky Mařky ke Klárce, „mlčící čistotě“ a skoro světlci, a od ní konečně k nenápadné, matkou předem mu určené dívce, aby tak poznal, že „vyšší dráha duchovní, po které chodí též krása, má řád mnohem prostší a střízlivější než jak se mu kdysi zdálo“. Básník vyslovil tu patrně i své osobní, umělecké přesvědčení, jak k němu dospěl dosavadními životními zkušenostmi a jak je uplatnil zvláště v této knize. Mravní, výchovnou jeho stránku vyjádřil častěji zásadami matky Anežky Berkové, zvláště tam, kde mluví o lásce v manželství, o utrpení a odříkání, jež jediné nás vychovává, a o důvěře, již se projevuje a vítězí všechna moudrost, statečnost a věrnost. Důrych ovšem nemoralisuje, nevtírá se svou tendencí a zůstává i zde především umělcem, jenž objevuje skrytou krásu prostých věcí a zvláště jemně vnímá vnitřní hlas lidských duší. M.

Jindř. Š. Baar, Dětské obrázky. Sebraných spisů sv. XXIII. Stran 259. Cena 18 Kč. Vydaly Českomor. podniky tisk. a vyd. v Praze 1930. – Soubor obrázků a povídek ne pro děti, ale o dětech, které Baar tak miloval, jak pěkně vypravuje nepodepsaný jeho přítel v úvodním slově a jak seznal jistě každý, kdo četl ostatní jeho spisy. Kolik milých dětských postavíček vykreslil na př. ve své chodské trilogii, v Janu Cimburovi a jinde, kolik je jich ještě v drobných črtách, jež shrnul původně do známých sbírek „Mělkových obrázků“! Také z těchto 14 obrázků dýchá jasná pohoda, jaká ovívá spisovatele ve styku s dětmi ve škole i na procházkách, ale především hluboká láska, jež se sklání důvěřivě i k nejubožejším a procltuje i ty drobné bolesti dětských srdcí a otřásající mnohdy zápasý dětských duší. M.

R. J. Kronbauer, Ze života naší bohémy. Román. Sebraných spisů sv. 9. Stran 342. Cena 20 Kč. Vydala „Novina“, tisk. vyd. podniky v Praze 1931. – Pražská bohéma před nějakými třemi desetiletími – toť pestrá, v celku nevinná společnost spisovatelů a redaktorů, herců a výtvarníků, kteří se scházeli ve svých oblíbených hospůdkách, zapíjejí své starosti o denní chléb, oslavují bouřlivě nějaký nahodilý lepší výdělek, pronášejí dlouhé řeči, aby hned zase soucitně vzpomínali uboze odešlého kamaráda. Na příběh lásky spisovatele ke krásné herečce je navinuta hodně volně dlouhá řada výjevů a vzpomínek, vypravovaných asi většinou podle skutečnosti zručným perem zkušeného reportéra.

Autor zachytil tu však i nejednu svou osobní bolest a zvláště trpce poukázal na smutný úděl těch, kteří nedostudovali a chtěli se věnovati jen spisovatelství. Dnes se ovšem poměry od základu změnily a s nimi i tvářnost bývalé bohemy; tak mnohé z knihy Kronbauerovy čte se dnes skoro jako – idyla. B. J.

Ant. Thein, Koranda. Kulturní historie z onoho času. Díl I. Stran 512. Cena 34 Kč. Vydala Čsl. akciová tiskárna v Praze 1931. – Čtenářům dřívějších spisů Theinových známá již postava učitele Korandy vystupuje v novém čtyřsvazkovém díle jako představitel zboljševisanov části českého učitelstva, jež dce prováděti do důsledků hesla o „pokroku“ ve škole i ve veřejnosti. Hned po příchodu na nové místo začíná boj s knězem a konservativním fidicím, boj o kříže a modlitbu ve škole i o ducha celé výchovy. Vede jej ovšem způsobem, jenž odpovídá celé jeho hrubé, násilné, drsně neomalené povaze a konečně i směru, jemuž slouží, – sám neostýdavý požívačnick, nepohrdající ani nejnězi rozkoši. Autor jistě nanesl místy hodně silných barev, nečetl ironii a sarkasmem, ale při tom vystihl po mnohé stránce myšlenkový a mravní zmatek v duších podobných individuí, rozvířené popřevratové poměry na venkově i spoušť, jakou po sobě zanechávali takoví Korandové. B. J.

F. Háj, Kája Mařík. Díl VII. Ilustroval Andrej Kováčik. Stran 191. Cena 16 Kč. – *Týž, Řidčích Márinka.* Díl V. Ilustroval K. Réllink. Stran 136. Cena 15 Kč. Obojí vydala Občanská tiskárna v Brně 1931. – Obě populární již díla jsou těmito svazky dokončena, třebaš nepevná jejich stavba zdá se nasvědčovat, že autor mnil ještě pokračovati. Sotva by jim to prospělo, zvláště prvnímu spisu, kde poslední dva a snad i tři svazky byly vyvolány spíše tužbami navzájemných čtenářů než vnitřní potřebou a nesou také zřejmé stopy rozbfedlosti. Ale i přes tuto vysvětlitelnou vadu přinášeji leccos dobrého a budou nedočkavými čtenáři vděčně přijaty. B. J.

Ludwig Renn, Po válce. Stran 320. Cena 30 Kč. Nákladem Václava Petra v Praze 1931. – Rennův druhý válečný román „Po válce“ jest samostatným pokračováním románu „Válka“, jenž se všude setkal s velkým úspěchem a vzbudil obecnou pozornost. Tematem jeho jest rozklad staré armády, utvoření bezpečnostních sborů a zároveň pravlcových ochranných oddílů, fevnivost mezi těmito různými formacemi, jež představují i politická tělesa, bezpáteřnost politických vůdců, nerozhodnost širokých vrstev a jejich strach o zaopatření, odporující jejich sociálním snahám. Renn na rozdíl od ostatních romančtérů války nezná umělé melancholickosti a elegičnosti a vyjadřuje smutek, jenž jej svírá, několika stručnými, úsečnými slovy, po vojensku, mužně a hutně. Jeho kniha jest naplněna dějem velmi rychlým a poutavým, takže čtenář zůstává stále v napětí. Strašný návrat z pekla fronty do pekla zničené, sociálními boji rozvrácené vlasti, v níž se již formují nové nepřátelské šiky utlačených proti novým uchvatitelům moci, je tu líčen suchými slovy, jež mohl nalézt jen člověk, který skutečně každé slovo, jež tu napsal, prožil jako trýznivou skutečnost. Nad touto knihou čtenář zapomíná, že mezi jejími řádky autor chtěl propagovat i své soukromé politické přesvědčení. Pasáže, v nichž líčí ubití Liebknechta a Luxemburgové, zavraždění ministra války, boje se

Spartakisty a vůbec celou tu drobnou válku všech proti všem, osvětlují čtenáři předpoklady, z nichž vzniklo dnešní Německo se svými hakenkruzery a Stahlhelmem. Jako je Renn sám zajímavým produktem politického vývoje v Německu, přecházející od konservatismu k radikálnímu smýšlení levicovému, tak i jeho kniha je dokumentem nejpohnutějších dob Německa. Ize s touto knihou nesouhlasit, lze vyvozovat z ní jiné závěry, avšak nelze jí upřít jakési vnitřní mohutnosti a životní pravdy.

Dr. V. Vilinský.

Maurice Baring, Suknice nesešivaná. Román. Přel. Bohdan Chudoba. Kniha nové doby, sv. 24. Stran 443. Vydal L. Kuncíř v Praze 1931. – „Suknicí nesešivanou“ jest symbolisován život hrdiny Kryštofa Trevena, anglického novinářského zpravodaje, katolika, jenž záhy ztratil víru, neuskutečnil svých životních snů ani vědeckých plánů, pro nezdar v lásce i v povolání stal se zatrpklým člověkem – či jak sám nakonec vyznává, roztrhal na kousky svůj život a teprve těsně před smrtí na bojišti francouzskoněmeckém dospívá k obratu a zpovídá se katolickému knězi, jenž tak spraví „suknicí nesešivanou“, že není v ní stehu. Tato závěrečná půlstránková scéna nečiní ovšem z díla Baringova román konverse, návratu k Bohu: autor chtěl asi spíše ukázat, jak rušný moderní život intelektuálů, zvláště diplomatů a novinářů, odvádí i nejschopnější duchy od vážné práce vědecké i od Boha a církve. Zavtlouje to ovšem často i hrdina sám, třeba tak rád svádí vinu na druhé, podezívá bezdůvodně i lidi, kteří s ním nejlépe myslí, a roztrpčen uzavírá se do sebe, aby se sám mučil. Autor v něm velmi dobře vystihl zvláštní povahu umělců, jakýchsi moderních Don Quihotů, zpola romantků, zpola realistů, kteří se drží tvrději své svých názorů a vidí svůj úkol v podpoře ztracených věcí a nemozných ideálů, jenom ne těch, jejichž podporu by očekávalo veřejné mínění. Stává se vždy zásadně proti tomu mínění, které má ve světě převahu, třeba si mnohdy sám odporuje a ovšem i škodí. Práví sám o sobě, že nenávidí táborů a hesel, zato má rád lidi, kteří umírají vzdorně . . . Přesto je však v podstatě člověkem pasivním, jež několikrát zklamání v lásce naučí té velké životní pravdě, že věrnost sama k sobě je více než láska. V románě jsou některá místa dost únavná, skoro sentimentální, připomínající starší anglické romány, ale vedle nich plně zaujmou čtenáře kapitoly plné ruchu moderního života i vzácné psychologické hloubky. Překlad B. Chudoby čte se velmi plynně. M.

C. F. Ramuz, Krása na zemi. Román. Přel. Anna Kučerová. Kniha nové doby, sv. 25. Stran 256. Cena 30 Kč. Vydal L. Kuncíř v Praze 1931. – Ramuz, nejlepší současný romanopisec francouzského Švýcarska, byl k nám uveden asi před 6 lety románovým mysteriem „Nemocní se uzdravují“, vydaným Družstevní prací. Od té doby značně již jeho literární dílo (přes 25 knih) ještě vzrostlo, došlo uznání i v Paříži, kde byl autor vyznamenán r. 1930 velkou literární cenou, ale k jeho překladům jest u nás málo odvahy. Je to snadno vysvětlitelné: pro průměrné čtenáře jsou romány Ramuzovy příliš jemné a křehké, jsou to vlastně rozměrné básně prózou, v nichž autor dovede podivuhodně sloučit drobnokresbu všedních často horáckých postav s jakýmsi mystickým prolínáním alpecké přírody a vytržením nad sílu zázraku, lásky nebo krásy. Takovou básni o Kráse jest tato kniha: Krása je tu zosobněna cizokrajnou

dívkou, jež se octne u příbuzného a budí na jedné straně zárlivost a nenávisť, na druhé straně dráždí mužské želmy. Nechápou jí ani ti, kteří ji milují, jí se ujmají, ale při tom myslí sobecky především na sebe. A tak odchází dívka dobrovolně opět do světa s nepatrným hrbáčkem harmonikářem. Nikde na zemi nenajde Krása na dlouho místo – to asi chtěl říci básník svou románovou legendou, tak průhledně čistou a křehkou. M.

Hermor Lilia, Stíny. Básně. Stran 57. Nákladem vlastním. Praha 1931. V komisi J. Šnajdra v Kladně. – Hermor Lilla je básníkem tajemného šera a večerních i nočních chvil, kdy kraj naplňují záhadné stíny a do znavené duše padá smutek vzpomínek, stesk ubohého lidství, ba často i pocit prázdnoty a marnosti všeho bytí s touhou po smrti a černé nirvané. Stíny smutku dopadají i na křehčí jasnější vzpomínek a sněného, nedosněného štěstí. Křehkými verši mluví tu citlivé srdce dnešního člověka, jež ve vážném zamyšlení chápe stále více marnost světa, ale zajato večerními stíny nevěří ještě v lepší jitra a nenalezá cesty ke světu. M.

Kniha drakobijců. Uspořádal a přeložil Otto F. Babler. S dvěma kresbami Jana Konůpka. Stran 55. Vytiskly Lidové závody tisk. a nakl. v Olomouci 1931. – Jako 13. svazek své bibliofilské edice „Hlasy“ vydal O. F. Babler výbor světových pohádek a pověstí o statečných recích, kteří podstupovali boj s draky a jinými nestvůrami. Řadu hrdinů arabských, irských, gaskonských atd. zakončuje vhodně oblíbený světec sv. Jiří, jež opěvují legendy a koledy chorvatské, polské, srbské i německé a jemuž jsou věnovány také obě Konůpkovy kresby. Knižka jest, jako všechny dosavadní svazky „Hlasů“, velmi pěkně vypravena. L. K.

Frant. Valoušek, Votroctví šachet a peci. Obrazy a povídky ze života sociálního. Díl I. a II. Stran 220 a 185. Vydala edice „Šlépěje života“ v Přerově 1930. – Nové dva svazky souborného vydání spisů Valouškových přináší povídky sociální, psané původně v 90 letech minulého století, tedy v době, kdy v katolickém táboře znovu byl roznícen zájem o otázky sociální a kladeny základy k novému hnutí. Autor sám byl jedním z čilých jeho pracovníků – nejen živým slovem, ale i perem, nejen novinářskými články, ale i povídkami. V první a nejobšáhlejší z nich ukazuje, k jakým důsledkům by vedlo uskutečnění zásad socialistických, a naznačuje jako jedině možné východisko ze zmatků dneška cestu křesťanské spravedlnosti a lásky. Ostatní čtyři kratší práce líčí život dělníků v továrnách a dolech, útlak národní i hospodářský, činnost různých podvratných živlů, svody socialistických štváčů atd. Za ta tři, čtyři desetiletí mnoho se změnilo, také z povídek Valouškových vyvanulo mnoho časového, ale zůstal v nich teplý cit lásky k dělníkům, trpícím i svedeným. A pro mnohého z nich mohou být tyto obrázky i dnes poučením a výstrahou. L. K.

W. Baumroth, Scandalum Crucis. Pohoršení kříže. Se svolením autorovým pro české čtenáře upravil a přel. Ant. Bayer. Stran 381. Cena 22 Kč. Vydal Jos. Btrnbaum, Brtnice 1931. – Překladatel snažil se úpravou dějště i osob hodně přiblížit tento román budoucnosti českému čtenáři. Ale zaujme jej jistě i svým obsa-

hem, jenž právě posledními událostmi v Rusku a ve Španělsku stává se velmi časovým a řeckně i – pravděpodobným. Boj odvěkých sil proti Bohu a křesťanství v románu vyvrcholí, církev musí se opět skrývat v podzemí i ve skrytech lidských srdcí, ale právě tehdy ukáže znovu svou životní sílu i božský původ, odolá vítězně všem pronásledováním a proniká opět jako kvas novou lidskou společností. Román má výslovně katolickou, misty hodně zdůrazňovanou tendenci, ale dovede také povzbudit a nadchnout k důvěře i k práci o díle Božím. Zaslouží, aby byl hojně rozšířen a čten. L. K.

POZNÁMKY A ZPRÁVY

Sedmdesátin Jana Vyhliďala vzpomněl se v zácnou svorností a nad všech český tisk a ocenil při tom aspoň stručně jeho velké zásluhy jako národního buditele Slezska a spisovatele národopisného i beletristického. Širší veřejnosti méně je známa jeho činnost mecenášská, poněvadž jubilant ve své ušlechtilé skrovnosti nechce, aby se o ní mluvilo a psalo. Vyhliďalovo spisovatelské dílo zaslouží podrobnějšího rozboru a ocenění i po stránce literární a doufáme, že budeme moci brzy přinést o něm větší studii. Zatím jen: Ad multos annos!

Dr. V. Vilínský, náš vážený spolupracovník, rozvinul v posledních dvou letech neobyčejně plnou literární činnost. Kromě dvou knih, o nichž tu bylo posledně referováno, napsal pro krakovský měsíčník „Przekład Powszechny“ dvě obsáhlé studie o Jaroslavu Durychovi a Otakar. Březinovi, dobře informující citlivě čtenáře o našich vynikajících básnických zjevích a zajímavé i pro nás tím, jak se dívá na ně neustranný citlivý pozorovatel. Tamtéž vyjde podobná třetí studie o Jak. Demlovi a snad i o Fr. Odvalilovi. V Kotrbově „Vzdělávací knihovně katolické“ začal právě vycházeti v sešitech nový spis dra Vilínského „Duchovní život ruského národa“, u nakladatele V.

Petra v Praze pak vyjde na podzim zajímavá kniha „Rus dívá se na ČSR“, kde bude věnována zvláštní kapitola také poměru českého člověka k Bohu.

Nové grafické dílko Ruth Schaumanové. Štědrá ruka básničky, grafické umělkyně a sochařky Ruth Schaumanové, vytvořila nové grafické dílko: cyklus dvanácti kolorovaných dřevorytů „Die Feste“. Mnichovské nakladatelství J. Kösel & Fr. Pusztet vydalo je nyní na dopisnicích, vkusně upravených v leopoldovské album (cena RM 2:50). Znázorní jednoduše svátky a události z náboženského života a hodí se tudíž jako blahopřejné a pozdravné listky k svátku, k narozeninám, ke křtu, k prvnímu sv. přijímání, k břimování, k sňatku, k vysvěcení na kněze, k vánocům, Novému roku, k velikonočům, k svatodušním svátkům a k dušičkám. Neznám dopisnic vhodnějších a krásnějších. Odděluje-li někoho z nás od básnických knih hráz citlivého jazyka, tyto prosté a besprostřední obrázky promluví jistě každému do duše. Celé album vám způsobí velikou radost a velikou radost uděláte každému, komu pošlete takovouto dopisnici. Doporučuji „Die Feste“ a doporučuji, abyste jimi dělali sobě i svým bližním radost. o. f. b.

Družina literární a umělecká

vydala a nabízí tyto knihy:

KNIHY POUČNÉ A ZÁBAVNÉ

Bělohávek Václav: <i>Oheň Eliášův</i>	Kč 14.—
Dohnal František: <i>Studie a profily</i>	Kč 15'60
Havránek Hubert: <i>Duše Haná</i>	Kč 20.—
Hofer J.: <i>Povídky z Kopanic</i> (Rozebráno)	
Holý Prokop: <i>Suzanna</i>	Kč 20'60
Hruban Jaroslav: <i>Pout do Ravenny</i>	Kč 15'50
Hruban Jaroslav: <i>Duše mosaik</i>	Kč 18'60
Konařík B.-Bečvan: <i>Nedobry</i> (Rozebráno)	
Lang Alois: <i>Otec poustě sv. Jeroným</i>	Kč 17.—
Odvall František: <i>Svitání</i> (Rozebráno)	
Masák Emanuel: <i>K bránám věčnosti</i> (Rozebráno)	
Pecka Dominik: <i>Matka Boží v trní</i>	Kč 15.—
Pecka Dominik: <i>Assunta</i>	Kč 17'60
Řehulka Jaroslav: <i>Ministranti</i> (Rozebráno)	
Řehulka Jaroslav: <i>Stráci</i> (Rozebráno)	
Řehulka Jaroslav: <i>Tetky a ješibaby</i>	Kč 10'60
Sborník „Dante a Češi“ v pékné úpravě brožované	Kč 40.—
ve skvostné vazbě	Kč 100.—
Štorm Břetislav: <i>Znaky stavu kněze v zemích českých</i>	Kč 12.—
Vyhlídal Jan: <i>Znáš ten kraj, kde handčké palmy kvetou?</i> (Rozebráno)	
Vyhlídal Jan: <i>Když světová válka zuřila</i>	Kč 12'80

BÁSNĚ.

Děřda F. B.: <i>V Bouři života</i>	Kč 9'50
Dohnal František: <i>Zklamané touhy</i> (Rozebráno)	
K. Dostál-Lutinov: <i>Šlehy a něhy</i> (Rozebráno)	
K. Dostál-Lutinov: <i>Orlí fanfáry</i>	Kč 10'60
K. Dostál-Lutinov: <i>Květiny</i>	Kč 10'60
Karník Jan: <i>Zdvětlí</i>	Kč 9'50
Kašpar František: <i>Zastavené hodiny</i>	Kč 10.—
Kyselý František: <i>Z říše svítla</i>	Kč 18.—
Odvall František: <i>Co v duši zalhalo</i>	Kč 8'50
Zýbal František: <i>Pěl ptáček</i>	Kč 5'20

DIVADELNÍ HRY

Rona] Gabriel: <i>Sluneční píseň</i>	Kč 2.—
Rona] Gabriel: <i>V městě</i> (Rozebráno)	
Sřížovský František: <i>Maridský sloup</i>	Kč 7'80

ROČNÍKY REVUE „ARCHY“

od roč. V. 1917 až r. XVIII. 1930

ROČNÍKY ČASOPISU „OBZOR RODINNÝ“

od roč. II. 1920 až roč. V. 1923

Členové Družiny mají právo na 20% slevy.

Nová kniha Družiny literární!

Dovolujeme si upozorniti na knihu valašských povídek od J. E. Trávníčka „*Tobiáš Běbul*“, která každého svým poutavým obsahem plně zaujme. Přečtete si ji jistě s uspokojením. Krámská cena knihy je 15 Kč 60 hal. Ale když byste se stal přispívajícím členem Družiny literární a umělecké, tu za pouhých 27 Kč 60 hal. vedle této knihy byste obdržel ještě dvě knihy, které vyjdou, a to román F. Odvalila „*Kavky na věži*“ a literární studii V. Bitnara o K. D. Lutinovi. Tyto knihy tvoří členský podíl za rok 1931.

Vhodným dárkem

jsou i mnohé starší knihy vydané Družinou literární a uměleckou v Olomouci. Upozorňujeme zvláště na cenný román *Dom. Pecky* „*Matka Boží v Trní*“, sborník „*Dante a Češi*“, studii dra *Al. Langa* „*Otec pouště sv. Jeronym*“, básně *Fr. Kašpara* „*Zastavené hodiny*“, *Fr. Odvalila* „*Co v duši zaléhalo*“, *Jana Karníka* „*Závěť*“, *K. Dostála-Lutinova* „*Květiny*“, *Fr. Dohnala* „*Studie a profily*“, *Dominika Pecky* „*Assunta*“ a dra *Huberta Havránka* „*Duše Hané*“.

Kněžstvu doporučuje se

„**Unitas**“ v Olomouci.

Zprostředkuje nákup všech kostelních potřeb, pronajímá
farní pozemky atd. Peněžní oddělení.

ARCHA

$\frac{D}{LU}$

XIX. ROČNÍK, SVAZEK

Aleksěj Remizov, přel. Otto F. Babler, <i>Anděl Zvěstovatel</i>	165
Jindřich Maria Slavík, <i>Z Hře zkamenělých snů</i>	167
Jan Opasek, <i>Kalendář</i>	170
Iwo Bauše, <i>Tragická soliloquia</i>	171
F. S. Horák, <i>Angel Ganivet a jeho úsilí o duchovní obrodu Španělska</i>	174
Karel Busse, přel. Jaroslav Šulc, <i>Za horami</i>	182
Abraham a Santa Clara, přel. Otto F. Babler, <i>Advokát a právník</i>	183
Michelangelo Buonarroti, přel. J. Lipanský, <i>Dvě madrigale</i>	185
Jaroslav Hruban, <i>Vesna v jeseni</i>	186
Antonín Šerý, <i>Píseň samoty</i>	188
Josef Marcol Svoboda, <i>Msgr. PhDr. Antonín Breitenbacher</i>	189
Bedřich Slavík, <i>Lyrický profil Viktora Dyky</i>	201
Aleksěj Remizov, přel. Otto F. Babler, <i>Adam</i>	209
Dr. V. Vilinský, <i>Rus se dívá na české lidi</i>	211
Reiner M. Rilke, přel. Jaroslav Šulc, <i>Národní píseň</i>	220
Jindřich Maria Slavík, <i>Poutník noci</i>	221

Stefan George, přel. Otto F. Babler, <i>Sny</i>	225
F. O. Leuc, <i>Západ</i>	226
Maria Gasquet, přel. A. Ch., <i>Smrt světlce</i>	227
F. B. Dérda, <i>Zpěvy jesení</i>	232
Lucien Marsaux, přel. Otto F. Babler, <i>Ten, který nemiloval život</i>	233

OKNA

Brněnské výstavy	235
Kdyby nebe papír bylo	236
Zázrak na Ukrajině	238
Knihy Družstva sv. Jeronyma v Zábřehu	239
Knihy, která nám dhybí	240
Z nové literatury o O. Březinovi	241
Z nové literatury	246
Záhavná literatura	244
Poznámky a zprávy	246

OBRAZKOVÉ PŘÍLOHY

Julius Pellikán, *Sv. Václav* – Julius Pellikán, *Odevzdání* – Julius Pellikán, *Opustěná* – Dr. A. Breitenbacher.

NOVÉ PUBLIKACE

Z nakladatelství L. Kunciče v Praze:
Jar. Durych, *Essays*. Spisů svazek IX.
Stran 153. Cena 18 Kč.

Z nakladatelství Šolc a Šimáček v Praze:
Dr. Kar. Záhofík, *Katastrofa v Pašmanském průlivu. Tragický závěr výletu po sokolském sletu v Bělehradě*.
Druhé opravené, doplněné a rozšířené vydání. Obálka a dřevoryt Jos. Hodka.
Stran 63.

Z nakladatelství A. Neuberta v Praze:
Literatura, č. 61–63. Bibliograficko-vzdělávací věstník vychází čtyřikrát do

roka za redakce Boh. Foita a přináší svědomitě pracované přehledy literatury hospodářské, dramatické, beletristické i různých jiných praktických oborů. Celoroční předplatné 10 Kč. – Naše kniha. Literární a bibliografický věstník. Vychází 1. a 15. dne v měsíci. Jednotlivá čísla po 2 Kč. Řídí rovněž Boh. Foit.

Jan Valoušek, Pro štěstí. Předválečný román. Stran 168. Vydal V. Kotrba v Praze. – *Rudolf Vrba, Z mého života*. Stran 8. Vlastní životopis a přehled spisů. Adresa: Rudolf Vrba, spisovatel, Praha VII. – 14 poštovní schránka.

ANĎĚL ZVĚSTOVATEL

Kdo by tebe nevelebil, přesvatá Panno!
Tys ochránkyně a útočiště ponížených,
tys útěcha zarmoucených,
tys radost strádajících.

Chtělas celý vesmír vzít do ochrany –
opustití svůj sad a nikdy už se do něho nenavrátit:
v muce trpětí s námi –
ve tmě času, s námi, v našem zlém světě,
kde jsou nemoci, starosti,
slzy a vzdechy,
klevety, špatná paměť,
nenávnst mezi bratry,
s námi, tak jako my, neukojeně milovat
a beznadějně ztrácat.

*Raduj se, oradostněná,
Pán s Tebou!*

Nad ručním dílem, uměleckou prací, u okna seděla přechistá Panna
a obrubovala čtvernásobně složený šátek: čistými, světle modrými
perlami vyšívala kruhy – čtverce – duhy – fénixe – zmiji a holuba:
znamení věčnosti – světa – milosti – vzkříšení – moudrosti a nepo-
skvrněnosti. A do rohů pod kříž postavila vždy jednoho basiliška:
s kohoutí hlavou a zmljím ohonem – milujíc Boží tvorstvo, záznaky
pozemské i podzemní.

Srdcem – v božských osudech,
k tajemstvím světa – duchovníma očima.
Nevadnoucí květ čistoty – přesvatá, přechistá Panna,
vzácnější cherubínů a vpravdě slavnější serafínů!

*

V tiché chvíli, v tiché panenské světnici
pohnul se plamének v lampičce –
a bílé perly zarděly se na hedvábí:
s šumotem víchru
z nebeských kruhů
vyvstal
v širokém koutu
anděl:

a jeho křídla byla dvě záře půlnoční,
a jeho tvar nepochopitelný člověku.
I klesla k zemi Panna Maria.

*Raduj se, oradostněná,
Pán s Tebou!*

Vznesla oči k nebi –
a obláček rosy spustil se
jí na tvář a svlačil ji –
— — —
„Neboj se, Maria!“
– přiblížil se jí anděl a otřel ji červenou řízou –
„počneš Syna,
a jím svět bude spasen,
ty budeš spásou světa –
mír s tebou!“
— — —
A oheň
vyšel
z jeho úst.

*

Záře jako slunce, anděl pokynul pravici –
a hle, zjevil se chléb:
I vzal chléb, jedl sám a dal jí.

Anděl pokynul levicí –
a zjevila se číše, plná vína:
I pil sám a dal jí také pít.

A vzhlednuvši, uviděla neposkvrněná Panna,
že země je požehnána:
celý byl chléb,
a číše plna vína.

*Raduj se, oradostněná,
Pán s Tebou!*

Z ŘÍŠE ZKAMENĚLÝCH SNŮ

SOCHAŘ JULIUS PELIKÁN

TVRDÝ je život chudého kraje vysočiny Českomoravské, těžký je život a lopotná práce chudíckých lidí, jimž nikdy není dopřáno úměrné mzdy za velikou námahu. Neustálý shon a spěch je osou života, klid a odpočinek jen mimořádným povolením ustavičného napětí sil, poshování úsilí v nerovném boji s osudem. V tomto kraji lopoty a strádání, který je milosrdný k těm nejchudším, prohlédl po prvé 23. února 1887 v Novém Veselí u Žďáru Julius Pelikán. Nelitostný pohled bídy padl do jeho andělsky neviných očí, sudička však do prosté kolébky mu vložila dar neobyčejné ceny a krásy.

Rostl v tradici svých předků, skromný na těle, dobytčář a podnikavý v projevech vůle, upozorňuje na své nadání učitele, na jehož popud byl dán na čtyřletou odbornou školu kamenickou v Hořicích. Byla-li mu dříve hrnčířská hlína poddajným inodelačním materiálem, tvrdý kámen a dláto se stává nyní prostředím, v němž tělesňuje své myšlenky. Po absolvování hořické školy odchází do ciziny na pětiletou školu praktického života. Pracuje v Drážďanech, Lipsku, Halle n. S., Berlíně a ve Vambercích, pokračuje v Brně, aby z nastřádaných úspor těžil a bohatou jistinu vrozeného talentu na vysoký úrok pojistil na sochařské akademii v Praze u mistra Myslbeka. Zde teprve otvírají se před ním tajemné brány svatyně umění. Získal-li dřívější práci bohaté znalostí a zkušeností v technickém zpracování materiálu, učí se nyní tvořiti v pravém slova smyslu umělecky. Myslbek, jehož život je vznešené, vrcholné a uzavřené dílo, které nepotřebuje doplnění ani výkladu, byl Pelikánovým vůdcem v krajích zkamenělých snů.

Ocitá se u pramene uměleckého tvoření, jehož potřeba na něho doléhá plnou tíhou. Obdivuje mistrovi zdatnost ve zpracování hmoty a formovou ukázněnost, již podkládá realismem rodného kraje, jimž je proniknuto jeho nitro, realismem usměrněným důvěřivostí, vřelostí a prostotou srdce. Po dokonalém zvládnutí myšlenek, po překomponování jich v tvárnou hmotu, s určitým vědomím autokritiky vystupuje jako jeden z nejlepších žáků Myslbekových na výstavách, je odměňován cenami, až roku 1912 za „Opata Božetěcha“ získá stipendia na studijní cestu do Itálie. Nadšen krásami Donatellových plastik se vrací a dokončiv studia, usazuje se v Olomouci. Začíná pracovat volnou rukou, na vlastní pěst, bez hmotných prostředků, s nadšením však a s láskou. Brzy dosahuje skvělých úspěchů a vítězství. Válka však vydrá mu dláto z ruky a před jeho zraky motivuje hrůzné drama Smrti. —

V krvavém vraždění, víření bubnů, jakotu polnic a dunění střel sklání své čelo v pokoře k majestátu Smrti, důvěra však a nespoutaná touha mladého života budí v jeho duši naději v příchod šťastných dnů a

zvěstování poselství národní svobody. Ve volných chvílích přenáší své sny do skutečnosti, aby s neobyčejným zdarem zachytil myšlenku nezdolné odvahy, projevem síly a mužnosti v „Odboji“, „Převratu“ a „Vůli“, jež pak v mnohotvárných variacích uplatňuje při tvorbě památníků odboje, stavěných po převratě roku 1918. Nejen napětí svalstva, síla těla, výbrž i nadvláda myšlenky, síla ducha, nespoutaného, rozpětím mohutných křídel orla a jejich rozmachem ovládá široké pole působnosti.

Druhý krásný motiv zpracovává v „Letci“, jemuž dává určitý projev vůle a důmyslu, dotýká se nejzazších výšin dosahu a vypjatých tužeb lidstva. Ničím nespoutaná touha po zvládnutí vzdušných moří, po dosažení zářících výšek, kde tuší splnění snů, snoubí se s povědomím zkázy a nezvratného bolu. Jasný ideál však vítězí, překonává tíhu země a vznáší se do neozorné, odkud již není šťastného návratu. Tragedie vrcholí. Údolí slz se stane náručím, v němž je kld a mír zapomenutí. – V komposici dostupuje vrcholu posledním dílem z roku 1931 pomníkem letce štka F. Malkovského v Benešově u Prahy, jenž mimoděk připomíná sousoší Matky sedmiboolestné, čistotou bílého mramoru symbolisuje cíl vzletu do výše a přitahování v klín matky, v náruč země. Bolest a žal, úpění a prosba o posilu, dovolávání se milosrdenství božího a naděje v přispění a v pomoc Nejvyššího Jsou jednotlivými motivy, jež se spinají v harmonický celek, v symfonii vznešenosti a krásy.

Nejraději má Pelikán děti. Je nepřehledná řada těch drobných postavíček, baculatých tváří nevinného výrazu, zářících radostí ničím nezkalené. Kolik rozkošné něhy je v takovém „Děcku“, jak oddaně hledí vzhůru dětské tvářičky v „Babičce a vnoučatech“, zda někdy výstředněji byla podána dětská naivnost než v „Dětech muzikantech“, čtyřech to samostatných postavíčkách – „nezladěný kvarteto“: harmonika, klarinet, bubínky a dudy – nebo v hošíku hrajícím na píšťalu a psíku hře naslouchajícímu! Tento kus z bílého mramoru je stvořením Čistoty a Nevinnosti. Vroucnost citění rodičovského, vyzozorování každého záchvěvu dětského nitra, jak se zrcadlí v pohybu dítěte, v jeho postoji, pohledu a výrazu, dochází pod jeho dlátem neobvyklé jemnosti a rozkošnosti, až melodické hravosti, ne nepodobné třebaš nejprostším, avšak krásným kantilénám W. A. Mozarta.

Motivy erotické nejsou Pelikánovi vlastní. Obírá se sice jimi také, aby i na tomto poli ukázal jemnost srdce a snivou melodii lásky vte-sal do mramoru, a tu tvoří akty nejčistší a nejčudnější. Ne smysl-ný, nýbrž mrazivé chvění námi probíhá před neskonalou krásou „Jara“, jehož svěžest a panenská čistota je personifikována bělostí cudné dívčí postavy s kytíčkou jarních květů. Kolik nadšených slov dalo by se pronést nad četnými varianty „Polibku“! Kouzelná píseň v jiskřivých melodických kaskádách plyne tichým jarním jitem, proplétá se šerem stínů letních nocí, ozářených magickým svitem měsíce. Jako ve snách se zjevuje bůh lásky v šedých barvách podzimu a ve vzpomínkách se opakuje ve variaci slunných sfér nad bělostnými

pláněmi zinní krajiny. Zdá se, že všemi obdobími probíhá tajemný proud, jenž rozněcuje city a v sladkém opojení snoubí duše. Ne méně zajímavé a myšlenkově bohaté je „Zrání“, zosobněné ženou v nejlepších letech života se snopem zralých klasů. V tomto uměleckém zřetění není však těžiště Pelikánovy tvorby, neboť umělec horácké krve nemůže býti něžným pěvcem lásky, i kdyby se projevil výrazem nejčistším.

Daleko více přináší v pracích, jimiž chce vyjádřiti bolest a žal a jež motivují většinou jeho postavy náhrobků. Hluboký cit, odevzdání či bezmocnost, pasivnost, zhroutčení a ponoření v sebe, odloučení od světa a zpytování v nitru, docházejí pravého a nedotčeného uplatnění v „Opuštěné“ (mramor na hřbitově v Novém Městě) nebo v „Odevzdání“ (mramor na hřbitově v Uh. Hradišti). Jakási strnulost v nedokončeném pohybu, který čeká na své pokračování do světa vnějšího, dává však tušiti duševní život, utrpení, bolest nebo naději a pokornou touhu, pojí se při prvním pohledu v nenáročný celok, jenž však dochází po náležitém osvětlení pravé životnosti a plastické harmonie. Vzácným kusem je „Objetí“, vyjadřující ve shledání matky se synem splynutí dvou duší v akordickém projevu lásky mateřské a synovské.

Také postavám náboženským se věnuje ve své tvorbě. Je to již zmíněný „Opat Božetěch“, v novější době krásná postava „Krista“ na hřbitově v Příkazích, jež přímo nadpozemským zjevem vyvolává hluboký dojem a udivení nad dovedností lidských rukou. Z poslední doby nutno zaznamenati majestátní sousoší slovanských věrozvěstů svatých Cyrila a Metoděje (bronz na kostele v Olomouci-Řepčíně) a postavu sv. Václava, jehož výraz vpravdě vystihuje povahový rys a pokoru slovan­ského knížete. I když Pelikán je celým svým založením realista, dovede znamenitě vystihnouti hlavní podstatu náboženského citění. Nevytváří imaginativně nic nového, navazuje na své předchůdce, avšak prohlubuje a myšlenkově vypracovává detaily komposic, ponecháváje celkový vzhled beze změny.

Zvláštní pozornost věnuje Pelikán portretům. Z mnoha podobtizen, z nich dosti reliefů, spokojme se jmenováním výstižné podoby prof. A. Kubise, pres. T. G. Masaryka (9. července 1930 v Židlochovicích), spisovatele J. Wolkera, skladatele Leoše Janáčka, slavisty Jos. Dobrovského, arcibiskupa L. Prečana atd. V portretování má velikou rutinu a dovede vystihnouti věrně a poměrně rychle pravý výraz a podobu.

Pracuje velmi rád, nejraději se obíraje motivy dětskými, jimiž opěvuje své rodinné štěstí. K práci odbyté však skoro nikdy se již nevrací; ta jako by pro něho neexistovala. Je si vědom stálého svého vývoje, nemůže říci, které dílo považuje za nejzdařilejší, vždycky poslední kus vidí nejlepší a s obavou pohlíží na svou dřívější činnost. O svém ná­zoru na umění mluví dosti zdrženlivě.

„ . . . jsem pro to, když umělec tvoří, aby tušil, co cítí . . . , přizpůsobením cizím proudům jeho individualita pomíjí . . . , mnohem větší cenu má vlastní práce, i když nepřináší nic pronikavě nového . . . ”

Neschvaluje přejímání cizích vzorů. Sleduje moderní směry; „co se dnes dělá, žene umění k úpadku, snad je to vývoj k lepšímu, neboť

dekadence je vždy nadějí k silnější etapě uměleckého tvoření." Moderní tvorbě vytýká špatný směr, chybné cesty – „nedočkavost a chvat jsou příčinami rychlého vzniku, skizzování – nemá to pohybu – či je to schválně?“ – připomíná Michel Angela, jehož si velmi váží a klade nad Augusta Rodina. Michel Angelo byl v pravém slova smyslu sochařem. I v nedokončených pracích vidětí lví spár. U Leonarda da Vinci, jehož pokládá za umělce filosofujícího, vyzvedá velikost a sílu děl, jimž nebylo dáno vyrůst – nedokonalost moderního umění svaluje na honění se za úspěchem, ovlivnění stykem a nedostatek autokritiky nebo časového odstupu.

Pelikán sledoval a stále sleduje nejnovější směry, je však samotář. Jeho umění, usměrněné působností mistra Myslbeka, je výsledkem jeho horácké povahy. Na pohled tvrdé, avšak pod bedlivým pozorováním hluboce oduševnělé, harmonického pohybu a měkké v duši díla, jemuž se snaží vdechnouti pravou podstatu své myšlenky, rodící se v jasných horizontech jeho reálného pozorování světa. Není básníkem něžných citů, když vtesává do tvrdého kamene výraz sociální bídy, není tvůrcem mystických představ rázu F. Bilka, když modeluje Žal či Bolest. Posuzuje střízlivým okem skupiny tvarů, studuje jejich ducha, nepřibarvuje nikterak násilně přitvořený tón a soulad. Vyhýbá se všem pokusům a neurčitostem, chce být přímý a ukázněný, neboť ví, co chce a oč se snaží.

Žďárský kraj zrodil mimo Pelikána význačného sochaře Jana Štursu a dřevorytce Karla Němce. Všichni tři mají určitý charakteristický rys svého kraje, prostotu a přisnost, čímž si výtvarnický stojí dosti blízko. Nezahycují však duše své domoviny, nýbrž hledají a loví v cizích oblastech, nenacházejíce dosti barvitosti a rozmanitosti v rázu kraje domácího. Tím jejich umění pozbývá pořadnosti a speciální provincialnosti a stává se majetkem celého národa.

**

JAN OPASEK

KALENDÁŘ

Rok ulétá
v číslicích tmavých
do dálek
nad krajem
chvějí se oblaka
spánkem smutku
blížností smrti
věčného krásna
bytostmi svatých
i smutkem
i radostí,
jež hřeje duši.

I. Z TOUHY ŽE ZEMRU, MNĚ SOUZENO BYLO . . .

ZTOUHY že zemru, mně souzeno bylo, smutnou tu věštbu mi ponuré *normy* zapěly kdysi nad hlavou mojí a koruny stromů, v nichž ptáci černí se kryli, truchle a dlouze jí zašuměly.

Zmíratl budeš, nesmírné hoře rdousit tě bude vždy znovu, když v dálí ti zmizí, co bylo tvým nejvyšším přáním a marně máš za ním do dálí hledět, až nakonec oči tvé temným zastrou se florem a přes víčka těžká šlehně tě posléz ledová *smrt* . . .

Žel, že tvoje touha nezemře nikdy, jí vznícen jak Fenix z popela vstaneš, hys rozpjal svou perut a vydal se za ní, žel, marně, a toužil a zmíral vždy znovu jej ztrácije beznadějně, sotvaže spatřils někde jen letmo tě obloudivší přelud snů svých, jež nejsou z tohoto světa.

Z touhy že zemru a marny že budou všedny mé snahy tam, tupost kde vládne a že vždy tak znovu v světy a tvory jejich se bude mi hroužit dalekou *cestou za vykoupením*, toť sudba ona . . .

Dnes však zas již znovu dochází lhůta a na dlouhou cestu je mi vzpomenouti . . .

A tehdy vám všem jak z dálí již kyne zhořklý ten *Poutník* k novému kdesi a poslednímu všech se všemi a všeho v *jediném shledání*.

II. MODLITBA PŘED SOUMRAKEM

Proč – proč jen před horoucně rozniceným zrakem mým strhujes tyto čarovně zardělé clony večerních nebes, abys mi dal zřítí již jen místo nich černý jícen zmaru???. . .

Ó – ó – Ty strašný – neskonaly!!! . . .

Vbezdnó již zřím jen – bezdnó teď chápu a vidím – vidím, jak od sluncí, jejichž žhavé krůpěje letí od pravěku do pravěku kosmem jako palčivé slzy Tvého pohnutí tvůrčího, v němž dals vyvřítí z nesmírné *bytoti* své této bolestné *episodě života*, se uchyluješ v tajůplný jas bledých měsíců, otvírajících své krátery jako ústa, hotová *vykřiknout cosi do děsné pustiny* a náhle oněmlá, a odstupuješ oděn fosforeskující řízou vlnících

mžin tam hloub a hloub v prostor, jehož vlnící se éter bičuješ vichrem svých rozpoutaných myšlenek a stáčíš v spirálovitý vír, jehož dno hledal jsem po myriady myriad roků, a nakonec je ztratil tam v čems hlubším než bezdno – v úžasné – nadpomyšlné *záhadě tvé prabytosti!* . . .

Ó – ó neskonaly – nepojmenovatelný! . . .

Již nikdy – nikdy nevlíješ v pohár, přeplněný zřiravým jedem lidských nepravostí, *novou – spasnou krupěj své božské Krve??* Ne –! Sám *sobě přísáhl jsi, že na skonání věků úderem blesku, letičím zázrakem vteřiny z nekonečna, jež bylo tebou, kams v nekonečno, jež se má tebou státi, roztrčíš rázem v nekonečné nic atomů všechny tyto větší i menší koutouče těles nebeských, bloudících jako třpytný prach neomezeným prostorem . . .*

Velebný – hrozný!

Dojde i k tomu, že nezbude již ničeho z tohoto oslňujícího zrcadla jevů, jež staviš od věků do věků před ledově chladnou tvář své odvěčnosti a nedáš zachvíti se již ni jedinému lístku na usychajících ratolestech *stromu života*, zvedajícího svou melancholicky šumící korunu v tvá věčně smavá nebesa! . . .

Ó strašný – nepodopěný – nikdy nepodopitelný! . . .

Nezbude ničeho z toho, v čem víří a neklidně téká tak jako jiskra vylétlá z nesmírného ohniska *tvého veleducha*: duše lidská?? . . .

Zhasneme v *Tobě* a po dlouhé věky budeme znenáhla se v *Tebe* hroužit tak jako starý koráb, když klesá ke dnu moře, a šťastně a slastně se navrátíme v ony závrtné hlubiny, z nichž jsme byli kdysi na zem vyvrženi a probudíme se tam, kde duch sama sebe zproštěn vstupuje do Tvého jasu, aby *vše překonav a nad sebou zvíťaziv*, všeho zproštěn a záře a pjeje k Tvé slávě, vyplynul lehce tam nad asfodelové nivy tvých květin, zvedajících své těžké vůně z nehlubších údolí zemských velehor a poletoval a skvěl se na nich jako zázračná kukuje, a hledal a našel konečně *Tebe* a tak zhasl a padl v Tvé bezdno a octl se tak nakonec přec jen *doma – doma u Tebe* a tak i zdřímil tu *onen nejvyšší ze svých snů*, jenž sám jest již *ode všech snů oproštěn* . . .

III. V KRISI PŘEDJITŘNÍ

Jakou to trýzní se mučím, když tuším, že zakrátko nad srázem *nocí*, kde schoulena bděla má *duše* v předbrání vznešených *tajemství*, zvednou se rázem dnů strážné ohně, by zářícím věncem zlatožhoucím objalve skvoucí nebes tyn!

Běda – *noc* mizí a vznícený sladce červánků nach budí zlou tuču, že opustiš mne *Ty, Svatý*, jenž dal *Jsi* mi zřítí do věčnosti hlubin a šíří a poznat, že lepší a čistší je *noc* – třeba pustá, než řada dnů marných, mizících jako snů z jara či pěna na povrchu mořských, zbouřených vod. Kdy a kde asi *zavadí o břeh hrůzné to moře*, v němž mizíš mé touze, ač v hlubinách jeho zrak můj *Tě* zří stále, *to víš jenom Ty!* . . .

A nyní již šefí a zakrátko – *běda* – již neužím *Tě!*

Oh, jaká to úzkost vždy větší a větší mne počíná rváti?? A děším se, že onen horský sníh, podoben zrána krvácející peruti labutí, zraněné ohnlvým šípem v nach oděného *lovce hvězd*, změní se mi jen v lávu slz, jež vulkán mého nitra vylévá *jítru* v ústrety! . . .

A přec – a přec vždy poznovu žasnu, když na luzný onen a divný vzpomínám *zázrak*, jímž po prvé kdysi z předjitřních růží *den* vzbuzen byl zátný a oblohou šlehl červánků jas! . . .

Hle –! Z purpurných moří jak démant se noří a hoří a snímá s hor ranní – stříbrný šlár a vzplává a hasne a zase vstává čarovná – smavá *jitřenka*!

A dávno je – dávno již tomu, co stejně jak dnes žasl jsem nad tím a divl se dětsky, jakou to moci mezi dnem – noci se *rozzářila*! . . .

Ó *jítra*, jež rodí se z azurné modři! . . . Vy poslové *dne*, jenž za vámi přijde a přísliby skvělé nádhery jehol! . . . Vy závoje světlé *věčnosti* stánku! . . . V luzném já vánku, jenž zavívá odkus z nadhvězdných říš, plynout dci šíří těch bezmezných plání, matné lýchž zdání vítám jak vidinu dálných těch rovin či moří, kde *myslenek oří* v závratném letu v dáli lze mířit a kroužit a v kotouč prašný hvězd myrlydu zvířít a přes všechny hráze se hnáti a šířít a *nikdy již k zemi se vracet – leč??* . . . Ó *věčno*, jak mizlivé v tobě, co „žítím“ sem tam kdysi se zvalo! . . . *Nad životy všechny to jasno mi je dnes již*, když cítím to *nesmírné cosi*, jež nad slunce slunci se vzpíná . . . a žasnu, tam nad tříští hvězdnou v *jasnu*, kde navěky zhasnu, kdy pěji svůj žalm vyproštěného . . .

IV. V ČERVÁNCÍCH NOVÝCH PŘÍSLIBŮ

V červáncích nových příslibů se kořím *Tobě, Vládce neskonaly!* . . . Jsi živným paprskem, jenž sílival mne *poutí dálavou*, kde krůček za krůčkem jsem sledovala *zákon Tvůj*, vždy bliže *k Tobě* pronikajíc sféru za sférou, až vyjasnilo se mi nakonec, *jak nesmírně je k Tobě daleko* . . .

A přec – je dávno, dávno tomu již – já rybce podobna jsem v hloubi zelenavých vod či v modro nebes vzlétiší s písni skřiváncí *tam všude* cítila *Tvou přítomnost*.

Přírody branou stoupala jsem *k Pánu stvoření* a přec mi především z všeho, co přírodou jest, bylo *vystoupit* . . .

Ó *Věčný*, Ty světlo jsi uděll životu mému, Ty dal *Jsi* mu *cíl*! . . .

Nad problémem jsoucna, nad záhadou všeho to nade vše jistě vstípl *Jsi* duši, že *byla a bude* žítí již jenom proto, že *hledá a hledatí bude Tebe*, jenž *Jsi jí vším* . . .

A přec ještě dříve, než nastoupím stezku, vše to, co drahé mi bylo, *pro Tebe* rád dci opustit! . . .

A vidím a žítím i, že z *této radostné smrti* zrodi se *vítěz, vládce to přísti* na této zemi, kde ostatní vše dosud *bezejmenné* má státí se *Tebou* a vejítí v *království Tvé* . . .

ANGEL GANIVET A JEHO ÚSILÍ O DUCHOVNÍ OBRODU ŠPANĚLSKA

TOUHA po věcech nadmyslných a po poznání vlastního nitra žije stále ve všech vynikajících hlavách Španělska doby rozkvetu, ve všech velkých básnících jako v Cervantesovi a Calderonovi, ve všech velkých myslitelích, na př. v Quevedovi a Graciánovi, ve všech velkých umělcích, vyjímaje Velázquez. Také iluminati a květisté, modlítky (beatas) a poustevníci (ermitaños) nebyli nic jiného než svého druhu hledači (byť z části zbloudilí) nadmyslných idejí a cílů spočívajících v nitru. A – je lhostejno, zdali to popírají nebo nepopírají – také vášnivě hloubání v národní duši, ne osobní, nýbrž národní *ensimismarse*, které některé duševní vůdce moderního Španělska – jako jsou Ganivet, Unamuno, Ortega y Gasset – odedávna zaměstnává, je podílem z dědictví mystického, jenž vězí v krvi nejlepšího duchům, byť si počínali sebe osvicenější a svobodomyšlněji.* (L. Pfandl, *Geschichte der spanischen Nationalliteratur in ihrer Blütezeit*, str. 62.)

Jeden z těchto duchů je předmětem zájmu a studia četných učenců španělských i cizích. Je to *Angel Ganivet García*.

Narodil se 13. prosince r. 1865 v Granadě, kde prožil celé mládí a z části i studentská léta. 24letý byl promován v Madridě na doktora filosofie. Když se byl podrobil ještě další zkoušce, byl jmenován vice-konsemlem v Antverpách. Pak byl přesazen jako konsul do Helsingforsu a posléze do Rigy. V červnu r. 1898 vyhledal ve vlnách Dviny dobrovolnou smrt.

Jak si vysvětlíme takový tragický konec u mladého muže, kterého teprve čekala skvělá dráha úřednická?

Ganivet by se byl snad ani nestal španělským spisovatelem, kdyby byl neměl tolik volného času ve svém povolání. Sám se nepovažoval za skutečného spisovatele. Odtud si vysvětlujeme přednosti i vady jeho spisů. Jsou to originalita myšlenek a svěžest slohu, který však mlstý tíhne k vulgárnosti, jeho myšlenky pak bývají nedosti promyšleny a vypracovány. Množství geniálních poznámek, po jeho díle roztroušených, svědčí o nepopíratelné velikosti a významu autorově.

„Müssiggang aller Psychologie Anfang.“ Tato slova Nietzscheova se neblaze na něm osvědčila. Z jakéhosi sklonu k samotě se Ganivet již v Antverpách víc a více světu uzavíral, oddávaje se čtění a hloubání. Tento sklon k samotě byl ještě víc podporován přesídlením do Finska, kde chladné i krátké dny po celý půlrok poutají obyvatelstvo k bytu. Ganivet pitvaje nitro uvědomoval si jeho rozpoltěnost, nemělat duše jeho opory ve víře, kterou již za mládí ztratil. Jeho dopisy, zasilané přáteli rovněž nevěřícímu, naznačují zřejmě zoufalý stav jeho nitra.

Pochybuje o Jsoucnosti Boží pochyboval Ganivet o všech platných hodnotách, takže jeho duše zírala posléz v holou prázdnotu. Když byl

marně bojoval o Boha, když byl marně zápasil aspoň o víru v sebe, ba když se snažil vystačit bez této víry, ztroskotat cele.

Hans Jeschke líčí ve své obsáhlé studii* o Ganivetovi podrobně toto vnitřní drama jeho, opíraje se o veškerý spisy španělského autora i vydané dopisy jeho. Sleduje dále jeho poměr k světu a současné hmotářské době, kterou Ganivet hodnotí a odsuzuje přes svou nevěru s hlediska křesťanského idealismu. Ohromné vynálezy moderní doby, které člověku tolik vnějšího pohodlí skýtají, jsou pro jeho nitro zcela bezvýznamné. Marná je snaha doby utlumit v člověku metafyzické touhy.

Jeschke posléz rozbírá hlavní spisy Ganivetovy. První z nich „Granada la bella“ je věnován rodišti autorovu, jehož krása a zdravý vývoj mu leží na srdci. Místy již zde rozšiřuje Ganivet svůj zájem na celou vlast, již se obírá ve spise „Idearium español“. „Kdo chce hledět do duše Španěla, kdo má úmysl slyšet obsáhlý úsudek o Španělsku, jeho významu, jeho postavení světovém a jeho úkolech z úst moderního Španěla, musí spisy Ganivetovy čísti,“ praví August L. Mayer v úvodních slovech, kterými doprovází Haasův německý překlad spisu svrchu jmenovaného.

Časopis „La España Moderna“ uveřejnil v první polovici r. 1895 pět essayí Unamunových s názvem „En torno al casticismo“, které mají mnohé myšlenky společné s Ganivetovým spisem „Idearium español“, vyšlým r. 1897 v Granadě. Je to první kniha, kterou se Ganivet obracel na širší kruh čtenářstva. Literární svět, t. j. Madrid, si knihy nepovšiml a jen náhodou se dostala do rukou Miguela de Unamuno. Unamuno, který Ganiveta kdysi jen letmo poznal, navázal s ním bližší styky ve formě veřejných dopisů, uveřejňovaných v granadských novinách „Defensor de Granada“. Je tu se vztahem na Ganivetovo „Idearium“ zkoumán problém budoucnosti Španělska („Forvenir de España“). Záhy povstal v literárním světě spor, komu patří originalita myšlenek, zda Unamuno na Ganiveta či Ganivet na Unamuno měl větší vliv. Zdá se, že Ganivet statí Unamunových neznal. Jeť docela možno, aby dva myslitelé měli současně o též problému podobné myšlenky. Důležitější je faktum, že díla obou spisovatelů vzbudila velký ohlas, poněvadž s nových hledisk probírají staré téma o úpadku Španělska.

„Idearium español“ budí hojností spontánně se vybavujících myšlenek při první četbě dojem sbírky aforismů o duši a dějinách Španělska. Titul autorem skromně volený, pojetí to zdánlivě potvrzuje. Dílo však skýtá víc. Středem, okolo něhož se řadí všechny jeho ideje, je myšlenka duchovní a s ní spojené politické obrody Španělska.

Ganivet rozvrhuje knihu na tři díly:

* Má název „Angel Ganivet. Seine Persönlichkeit und Hauptwerke“. Vyšla r. 1928 v „Revue hispanique“, časopise s příspěvky ve všech světových řečech, věnovaném studiu jazyků, literatur a dějin zemí kastilských, katalonských a portugalských a vydávaném v New Yorku a Paříži.

V prvním rozbírá španělskou duši, v druhém posuzuje zahraniční politiku španělskou v minulosti a rozvíjí její možnosti pro budoucnost, v třetím pak vyvozuje z obou prvních částí důsledky: Španělsko nechť se rozpomene samo na sebe a rozvíje činnost v oboru duchovním a rozumně se omezí v politice!

Ganivet vychází z přesvědčení, že si jeho ochablý národ musí počínat „jako člověk, který se rozpomene v některém okamžiku na svou minulost, zkoumá své přítomné postavení a vydá si přesný počet o tom, co je nebo co představuje“.

O tuto věc se Ganivet pokouší právě svým spisem. Nejprve se snaží vysvětlit povahu svého národa z jeho poloostrovní polohy. Ganivet si rozdělil národy na tři druhy: kontinentální (př. Francie), insulární (Anglie) a peninsulární (Španělsko). Národové poloostrovní vyznačují se citem nezávislosti, kontinentální silou odporu a ostrovní chutí k útoku.

Prostředí podle Ganiveta, přívržence Tainova, vytváří skoro výlučně charakter národa. Ganivet klade důraz na „espíritu territorial“, který se právě jeví v španělském národním charakteru silným sklonem k nezávislosti, s nímž prý příčinně souvisí i silný individualismus španělský. Tím podléhá pozitivistickému způsobu dokazování, kterým chtěl Taine všechno vysvětlit, zapomínaje na prvky ještě nevysvětlitelné.

Štastnější než v pojetí celkové povahy španělské je Ganivet v rocvání jednotlivých rysů této povahy. Nejpůvodnějším výrazem španělské religiozity je mu stoicismus* Senekův, který prý je tak španělský, že ho Seneka nepotřeboval teprve objevovati. Ve Španělsku se pak smísila nauka Senekova s evangeliem tak, že možno filosofa toho postavit na roveň takřka církevnímu otci. Unamuno však nepřijímá nadšení Ganivetovo pro Seneku, chtěl by spíše, aby tento „pagano moralismo senequista“ cele zmizel ze španělské duše.

Jako syn Andalusie nezapře Ganivet svých sympatií k Arabům a přeceňuje arabský vliv na utváření povahy španělské. Za krvavých bojů s Maury zrodila se romance, „naše Summa theologica y filosofica“. Má charakter zároveň křesťanský i arabský. Z tohoto spojení (obou živlů) prý „vyplynuly nejvíce vynikající vlastnosti náboženského ducha ve Španělsku: mysticismus, který představuje básnické povznesení, a fanatismus, který je zvýšením činnosti. Mysticismus je takřka posvěcením africké smyslnosti, a ve fanatismu se obrátily síly nakupené za osmistaletého boje proti nám samým“. Ganivet tu myslí na inkvizici.

A tu se tážeme nesouhlasíce s Ganivetem:

Byly mystika a náboženský fanatismus jen ve Španělsku? V jiných zemích vznikla mystika bez Arabů a objevila se dokonce dříve než ve Španělsku (na př. v Německu Mistr Eckhard).

Ganivet v duchu své pozitivistické doby (psal svůj spis koncem let 90. min. stol.) není nadšen španělskou filosofií. Filosofické myšlení

* Ganivet se nadchl pro Seneku již v mládí. Bohužel zařídil konec svého života podle filosofa, který doporučoval dobrovolné odejít z tohoto života.

ve Španělsku se pohybovalo v koleji scholastiky, která prý nevytvářela nikdy skutečnou jednotu myšlení, ač vtiskla i pozdějším filosofům křesťanský ráz. Zajímavou poznámku činí tu Ganivet o reformaci tvrdě: „Reformace nebyla dále ničím než projevem skrytého odboje u duchů, kteří snad nikdy nebyli skutečně křesťany, kteří pravému smyslu křesťanství nemohli porozumět, poněvadž ještě nebyli přesvědčeni o nedostatečnosti činnosti rozumové, a kteří si počínali při vysvětlování svobody svědomí svým způsobem přesně tak logicky jako dědicové ducha řecko-římského, kteří se bránili proti slepému a nepodmíněnému podrobení víře.“

Pěkné jsou Ganivetovy výklady o bojovnosti španělské. Španěle vynikali v dějinách bojovým duchem, ale nebyl to duch militarismu. Bojový duch je spontánní povahy, kdežto duch militaristický spočívá na vědomém uvážení. Onen se obrací spíše proti organizaci, tento o ni usiluje. To souvisí se španělským individualismem. Taci jsou též španělští conquistadores z doby zámořských objevů. Ostatní Evropané jich nepochopili a proto je srovnávali s lupiči. Conquistadores jsou jen ti, kteří z vnitřní nutnosti spontánně dobývají, z přirozeného pudu po nezávislosti, nemajíce jiného úmyslu než dokázat utajenou velikost, jež se skrývá v zdánlivé nepatrnosti jednotlivcově. Ale rovněž jako Cortés a Pizarro nejsou ani Cervantes, který byl v Argelu pro účast na povstání proti Španělsku uvězněn, ani sv. Ignác z Loyoly, tento prostý voják, který se s hrstkou lidí odvažuje dobývat světa, nic než konquistador. Evropa je ovšem zvyklá jen na činnost pravidelného vojska a obchodníků. Považuje proto ty za lupiče, kteří se vydají jako jednotliví dobrodruhově za dobytí velkého území. Evropa nedce a nemůže rozumět ideálními silám, jimiž jsou oduševněni tito mužové, a vykládá ukrutnosti, kterých se snad dopouštějí, nikoli jako vedlejší případy boje, nýbrž za projev sprostých a krvežíznivých pudů. Při tom však se přehlíží, že bez těchto pomlouvaných hrdinů, kteří území koloniální mytli, jiní by byli nemohli sít a sklízeti; takto byli v té výhodě, že brali nejen užitek z práce svých předchůdců, nýbrž že si mohli osvojit pro sebe všechnu slávu.“

Jakou představu má Španěl o spravedlnosti?

Jest nerozřešitelný rozpor mezi písmenem a duchem zákoníků a proto jsou národové, kteří těmto zákoníkům prokazují jen nepatrnou přetřnost. K nim náleží Španělové. Proto se povrchní pozorovatel domnívá, že jsou u nich nespravedlnost, nemravnost, zlořády a buřičství domovem. Vždyť i literatura španělská má tolik satir, zesměšňujících právníky. Nejde tu snad o rozklad smyslu pro právo, nýbrž jeví se tu jednak touha po čisté spravedlnosti, jednak přílišný soucit s obžalovaným. Tento dualismus budí zdání právního rozvratu, ale Ganivet jej vysvětluje sloučením křesťanského citu s filosofií Senekovou. Mravní zdatnost je podle Seneky něčím, k čemu musíme všichni směřovati. Ale Seneka je také shovívavý k pokleskům. V této souvislosti nelze nezpomenouti geniálního Cervantesa, který v Don Quijotovi zcela odloučil španělskou spravedlnost od spravedlnosti zákoníků a

soudních dvorů. Umírněné, opatrné a vyrovnané jsou tu jediné ty rozsudky, které vynesl Sandro za své vlády nad ostrovem. Rozsudky pocházející od Quijota jsou zevně absurdní, ale obsahují transcendentální spravedlnost. Jednou zachází příliš daleko, po druhé nejde dosti daleko. Všechna jeho dobrodružství směřují k tomu, aby hájil ideální spravedlnosti na světě.

Obratme se konečně k myšlenkám, které Ganivet vyslovil o španělském umění!

Duchovní syntese země je její umění. Všichni evropští národové, jakož i ti, kteří jsou za svou vzdělanost zavázáni evropskému vlivu, spočívají na těchto třech kvádrech: na křesťanském náboženství, na řeckém umění a římském právu. Ale jsou rozdíly mezi nimi. Ideál jednoho každého národa nespočívá stejně na trojím tomto podkladě.

Nápadná je u Španělů nechuť k užitém vědám. „Náš duch je,“ praví Ganivet, „náboženský a umělecký . . . Základem našeho umění je . . . náboženství a to ve své nejvznešenější podobě, v mystice.“ Je ovšem faktem, že „dva náboženství, uslechtilé smýšlející, vášniví národové vytvoří dvě sobě protivné formy umění. Důvod pro to však spočívá v té paměťhodné skutečnosti, že poklad umění sice pochází z ideální bytosti rasy, technika však z ducha půdy národního území.“

Španělské umění je buď veliké nebo nestojí za nic. Prostřednosti tu není. „Poněvadž nemáme prostředku proti našim uměleckým slabostem, musíme dávat přednost faktu, že jsme střídavě geniální a pošetilí, místo abychom byli trvale korektní a prostřední . . . Náš charakter, pokud jde o uměleckou techniku, ukazuje prehnanou lásku k nezávislosti, která nás k tomu svádí, abychom se o nikoho nestarali, abychom jednali z ducha odporu, pak se sami podceňovali, bez uvážení pracovali a přivodili si nejhorší nezdary.“

„Při vši této naší nezávislosti skládají se naše umění i naše dějiny z řetězu cizích invází. Pokud jsme mezi sebou, ničíme své umění; a abychom je obnovili, obracíme se na cizinu, tím že svůj vkus znova uvedeme v rovnováhu. Ale sotva je z nouze očištěn, upadáme opět v starý svůj zvyk.“

„Chybějí nám dějiny naší techniky, našich slohů, našich škol. Nebot ve Španělsku je těžko všedny shrnouti ve vyšší jednotu, ve všeobecný pojem, zkrátka v opravdovou školu. A tak se pak skládají také vrcholy našeho umění nikoli ze škol, které jsou spojeny společnými naukami uměleckými, nýbrž ze svobodných geniů, kteří jako Cervantes nebo Velazquez jsou svou vlastní školou.“

„Zlatý věk španělského umění je sice podivuhodný, ale je přece jen příznakem a předzvěstí toho, co by se mohlo stát, kdybychom po skončeném znovudobytí (vlasti) své síly sloučili a jich k tomu použili, abychom vtělili své vlastní ideály. Energie, kterou jsme v bojích s Araby nahromadili, byla nejenom bojovnou energií, jak se mnozí domnívají. Byla, jak později ukáží, duchovní energií. Kdybychom nebyli osudem postaveni na šikmou plochu, byla by mohla národní síla, jak se činností projevila, na našem území intlmnějším a inten-

sivnějším životem dále působiti a z nás vytvořiti křesťanské Řecko."

Touto myšlenkou se končí první část Ganivetova „Idearium”.

V části druhé se ohlírá Ganivet nejprve zahraniční politikou španělskou v minulosti. Španělsko vždycky dýchovalo, provádělo-li kontinentální politiku. Tak se dělo v novém věku. Španělsko mělo dobu španělsko-římskou, španělsko-visigotskou, španělsko-arabskou, španělsko-evropskou a španělsko-koloniální, ale nemělo ještě nikdy čistě španělské doby; přítomné pokolení se proto musí starat, aby ta doba nastala. Činnost jeho se musí proto obracetí dovnitř, na vlastním území se musí celé soustřeďovat.

Chybou Španělska v minulosti bylo, že hledalo moc zevně, chtějíc rozmnožovatí a udržetí za každou cenu všechna dobytá teritoria, místo aby hledalo moc ve vnitřním posílení. „Síla, která byla dříve v politických dobrodružstvích na cizí půdě promrhána, promarníuje se dnes v (pláných) řečích.”

Španělsko musí mítí pevný plán pro svou budoucí vnější politiku a podle něho pak zařídit svou politiku vnitřní. Španělská politika nemá co v Evropě pohledávat, leda hospodářské vztahy. Jen dva problémy tu zůstávají nerozřešeny: Gibraltar a iberská jednota. V dnešním stavu nelze na vzetí Gibraltaru pomýšlet, spojit pak by se mohli oba národové Iberští, španělský a portugalský, jen dobrovolně. Překážkou je tu stará antipatie Portugalska k Španělsku, proto musí o odstranění těchto nedorozumění španělská politika usilovatí.*

K tomu přistupuje poměr k španělské Americe, která po mnohé stránce nesnese srovnání se severoamerickou Uníí. Se španělskou Amerikou vízí Španělsko duševní svazky. Španělsko proto nechtí si zachová aspoň duševní vliv na země jím kdysi zalidněné! „Ani na severu ani na západě ani na východě nemá tedy Španělsko vyhlídky na zvětšení moci zahraniční činností . . . Musíme své hmotné síly opět vybudovatí, abychom uspořádali své vnitřní záležitosti, a musíme svou ideální sílu zbudovat, abychom posílili svou vážnost u národů španělského původu.”

Ganivet vytýká Španělům, že mají jen hmotnou představu o velikosti. Hledají jí buď ve zvětšení svého území nebo v bohatství dováženém z kolonií. To je představa mylná. Je třeba připravovat půdu pro skutečné zmnožení moci Španělska. Španělsko čeká obroda. Je však třeba navázati na tradici, na ducha tradice, byt by bylo nutno prohlásiti, že velká část novověkých dějin Španělska byla politickým nesmyslem, který způsobil hluboký pokles národa.

Ještě jsme nemluvili o africké politice Španělska. Tu nemůže Španělsko „nic dále činiti, než si vyhraditi část afrického pobřeží, která by se mohla státí v jiných rukou nebezpečným sousedstvím pro naši zděděnou državu”. Ovšem se tu musí Španělsko uplatnití způsobem, který by nebudil odpor národů podrobených.

* Pomineme středozemní politiku Španělska, poněvadž otázka římská a turecká, o které za doby Ganivetovy šlo, už jsou dnes zcela nebo zčásti vyřešeny.

Duchovní obnovou Španělska se zabývá Ganivet v třetí a poslední části svého spisu.

Španělsko žije ze své někdejší slávy, která jako by nebyla skutečností, ale krásným snem. Po té stránce má pro ně Calderonovo drama „Život je sen“ symbolický význam. Národ nemůže a nesmí žít bez slávy. Jsou různé podoby slávy. Ideální, nejvznešenější je sláva, která byla získána duchovními výkony. Španělsko už poznalo všechny formy slávy, nejsmutnější se vyznamenává dnes: stálou občanskou válkou.

Španělsko musí posílit svou přítomnou organizaci a získat větší duchovní sílu. Vzorů mimo sebe nemůže hledat. Pro své zesílení musí nalézt vlastní prostředky a cesty. „Politický problém, který Španělsko musí řešit, je v dějinách bez jasných a zřetelných precedenčních případů. Národ, který založil četné národy, vstupuje do doby úpadku a má se konstituovat jako politická moc za oduševňujícího vlivu nových citů expanse. Jakou podobu musí přijmouti tento druhý vývoj, aby zůstal ve spojení s prvním a nezníčil dějinnou jednotu, které se oba musí podřídit? . . . Španělsku se snad otvírají dráhy, které se uchylují od jeho dějinných cest . . . Ale roztržka s minulostí byla je porušením přirozených zákonů . . . Žádná vnější činnost nemůže k tomu vést, abychom znovu zřídili hmotnou velikost Španělska, kterou jsme kdysi měli . . . Budeme-li však mocí výhradně úsilím svého duchovního života dosáhnouti rodinné jednoty všech národů španělského kmene a u nich kultu týchž ideálů, pak naplníme veliké dějinné poslání a dáme život výtvoru, který je veliký, svérázný a nový v letopisech dějin. Ale plnice toto poslání nepracovali bychom pro nezištnou a zároveň neužitečnou ideu, nýbrž pracovali bychom pro své vlastní zájmy, pro zájmy, které stojí výše než dobytí jakéhosi círu země. Ježto jsme síly své hmotné expanse vyčerpali, musíme taktiku změnit a projevit síly, které jsou ve Španělsku utajeny a jichž rozvojem se můžeme povznést k velkým činům tvůrcím.“

Ganivet se diví, že by bylo potřeba celého století, aby si národ vytvořil ústavu, k čemuž je třeba jen trochu rozhledu a dobré vůle. Také odsuzuje naděje těch, kteří očekávají zázraky od nějaké vnější akce, neboť je jisto, že naděje ty mohou spočívat jen na vytrvalé a rozumné práci. Zklamaly také naděje, skládané v španělské university.

Pisatel je přesvědčen, že Španělé trpí jedinou chorobou a tou je abulie neboli slabost vůle, která je výsledkem dlouhé nečinnosti. Rozum jako by zkameněl a stal se neschopným osvojit si nové myšlenky. Duch národa je roztržit, o nic se nezajímá, ale najednou připne se k nějaké myšlence, jež nemájic protiváhy v jiných myšlenkách, svádí jej k nerozvázným činům.

Ztratili jsme takřka hlavu, praví dále Ganivet, a musíme si za ni jinou opatřit. Nepatřím k těm, kteří si žádají genia, který prý musí být pověřen diktaturou. Nový genius by nás opět použil jako slepých sil. S jeho zmlazením by zmlzela zároveň síla (naši) inteligence. Ale my bychom se zhroutili, anž jsme učinili také jen jediný krok k obno-

JULIUS PLEIKÁN – ODLAZDANI

vě své moci. Neboť tyto nové síly musí mít své sídlo ve všech členech národa a opíratí se o spolupráci všech individuálních sil.

Střediskem Ganivetových myšlenek je obnova španělského duchovního života . . . Jeho úmyslem není vytvořit několik nových ústavů vyučovacích . . . Naše ústavy jsou budovy bez duší. V nejpříznivějším případě zprostředkují vědění. Ale nevnukají lásku k vědění a vnitřní sílu, která musí studium učiniti plodným, až mládež zůstane beze všeho dozoru . . ., mládež (pak) nebude už jako nyní svůj čas tím ztrácet, aby se připravovala na vstup do toho neb onoho seznamu hodností . . ., nýbrž viděla by nutnost, tvořiti díla, mezi nimiž by bylo přece snad také nějaké dobré dílo."

Hlavní břemeno boje musí podle autorova přesvědčení nésti moudří a nezištní mužové, kteří pochopili nutnost obnovení národního prestiže.

Ganivet si dále přeje svobodného závodění myšlenek. „Jakmile nějaká idea je v souvislosti s intelektuální solidaritou národa a potud je povolná, že nerozrušuje bratrské city, stává se nanejvýš užitečnou silou, poněvadž dráždí lidi k osobní práci. Nevytváří exkluzivní nebo ničivé stranickosti. Tvoří zdravé a silné mozky, které neplozují toliko činy a slova, nýbrž něco lepšího, totiž díla."

Mládež necht si vezme výstražný příklad z mužů, kteří půl svého života konali ničivou práci v národě, aby pak z lítosti zase v druhém půlt života znovubudovali, co nejdříve zničili. Tak bude mládež ušetřena pozdní lítosti.

Ideje prospěšné duchovní obrodě národa necht jsou podávány živou, srozumitelnou formou. Lepší je menší spis, který se snadno rozšiřuje, než tlusté svazky, kterých nikdo nečte. Za příklad uvádí autor spis vlastní. „Kdo je dobré vůle, může na sto stránkách všechno říci, co říci chce."

Ganivet je optimista. Důvěřuje duševní budoucnosti Španělska.

„Hmotné zvěšnění by nás nikdy k tomu nepřivedlo, abychom mohli vlastní minulost zastíniti. Ale náš intelektuální rozkvět učiní zlatý věk našich uměn prostou předzvěstí onoho zlatého období, v jehož příchod důvěřuji."

Na konec chce Ganivet ještě na jednu věc upozorniti. Proč předčili Řekové ostatní Arijece, táže se autor. Poněvadž přijali zárodky kultury od semitských národů. „Indoevropané mají podivuhodné vlastnosti. Ale chybí jim jedna vlastnost, která je pro život podstatná: ideální oheň, který plodí originální díla. Jsou udatní, energičtí, tvrdošíjní, dovedou organisovat a vládnout. Ale nedovedou spontánně tvořit." „Když řecko-římská kultura ztratila svou sílu, přišlo křesťanství, výtvor(?) Semitů . . . Helenismus a křesťanství jsou dvě duchovní síly, které nám semitské národové rozličnými cestami poslali. Všeobecně můžeme stanovit jako dějinný zákon: kdekoli přichází indoevropská rasa do styku se semitskou, je výsledkem nové a silné duševní obrození . . . Kdo tedy ve Španělsku chce popíratí s opovržením a rozhořčením duchovní vlivy Arabů, dopouští se psychologického

zločinu a sám si bere schopnost porozumět španělskému charakteru.**

„Věřím ovšem, že nás mnozí národové evropští předčí v proměnlivém oboru hmotného ovládní. Ale věřím rovněž, že žádný národ nemá takých přirozených a vytříbených vloh pro ideální tvorbu jako my . . . Musíme se rozvinouti, třebaš by mnozí při tomto odvázném podniku mohli zahynouti. Ale tak budeme míti pro sebe a svou rodinu duševní dlel, kterého se nyní po ulicích celého světa dožebává. A dokonce naše hmotné výboje budou moci státí se plodnými, poněvadž při svém obrození najdeme nesmírný počet bratrských národů, jimž můžeme vtisknouti pečeť svého ducha.“

Další díla Ganivetova jsou z velké části rozvinutím myšlenek již v „Idearium“ naznačených. „La conquista del reino de Maya“ dce ukázati, jak by civilisační a kulturní činnost některého evropského (třeba španělského) národa v koloniích měla v praksi vypadati. „Los trabajos del infatigable creador Pio Cid“ rozvíjejí zase myšlenky autorovy o duchovním obrodě Španělska, v „Idearium“ načrtnuté. Obě díla mají společného hrdinu, v němž se spisovatel portretuje sám, liče v prvém svůj rozmach k nezištné akci, v druhém ochabnutí vůle k životu. Pokračováním obou je mystické drama „El escultor de su alma“, marný pokus o rozřešení problému nesmrtnosti duše mimo křesťanství. I objevuje se nám takto na konec celé dílo Ganivetovo jako marný zápas nevěřícího myslitele o Boha, Ganivet pak jako Španěl, který nepřekonal v sobě vlivy katolického prostředí, v němž v mládí vyrůstal.

**

KAREL BUSSE – pfeL JAROSLAV ŠULC

ZA HORAMI

Přes hory v dáli musí jíti,
kdo ztratil svého štěstí květ.

I ňel jsem též, chtěl jsem jej mít! . . .
však s pláčem jsem se vrátil zpět.

K dalekým horám musí jíti,
kdo hledá svého štěstí květ . . .

* Jak už bylo svrchu naznačeno. Ganivet přečnejuje asť vliv Arabů na utváření povaby španělské. Také o křesťanství píše místy způsobem pozitivisty z konce století. Srov. křesťanství = výtvor Semitů.

ADVOKÁT A PRÁVNÍK

Pří často jmění přijde v nic,
pře často nouzi vede vsříc
a pastvou jazykům je zrádným.
Nepřejte proto hádkám žádným.
Křesťanův pravý zákon hlásá :
Odpouštěj, trp – jet v tom tvá spása !

O TĚTO SKVOSTNĚ a lidské společnosti tak užitečné profesi jsem na jiném místě už obšírně pojednával, pročez snad není třeba, abych svým bezmocným perem vypisoval ještě další její dválu, neboť čestného právníka ani nelze dostatečně velebiti.

Správně jedná, kdo advokáty ve vzduchu srovnává s orly, ubicunque fuerit corpus, illic congregabuntur & aquilae. Matth. 24, 28. Corpus Juris, & c. Jsou to orli, neboť jako tento pták s nejvyššího vrcholku hory vidí i to nejmenší, co je v nehlubším údolí, tak prozíraví a bystrozrací bývají také advokáti, berouce v úvahu i nejdrobnější bod ve svých Legibus a Pravidlech. Tací byli už dříve Antiphon, Melitus, Hiperides, Zenodotus, Memmius, Sertorius & c., a dnes je jich ještě mnohem více.

Správně jedná, kdo advokáty na zemi srovnává s bylinami léčivými; neboť jako tyto rostliny hojí i nejnebezpečnější rány, tak oni svou vzácnou vědou léčí poraněnou mysl. Tací byli už dříve Antistus, Hortensius, Coelius, Licinius, Lucianus, Opilius & c., a dnes je jich ještě mnohem více.

Správně jedná, kdo advokáty v ohni srovnává se Salamandrou; neboť jako toto zvíře v ohni a plamenech zůstává nedotčeno, tak nedají se ani četní advokáti v právu otfásti žádným pronásledováním. Tací byli už dříve Vinutius, Salvius Julianus, Neratius Priscus, Atturnius Valens, Sulpitius Galba, Alphemus Varus & c., a dnes je jich ještě mnohem více.

Správně jedná, kdo advokáty ve vodě srovnává s delfiny; neboť jako tato ryba lidi bere na záda a z nebezpečného mořského vlnobití je zachráni na břeh, tak pomáhají také dobří a zkušení advokáti mnohému z největších nebezpečností. Tací byli už dříve Trebatius Testa, Lucilius Balbus, Rutilius Rufus, Manilius Torquatus, Sempronius Longus, Appius Claudius, a dnes je jich ještě mnohem více.

Ale nebudu zde mluvit o čtyřech živlech, nechám vzduch a všedno, co je v něm, zemi a všedno, co je v ní, oheň a všedno, co je v něm, vodu a všedno, co je v ní, stranou a srovnám advokáty a právníky přímo se světci. Je to pro ně čest, že Kristus Pán za nás hříšníky sám zaujímá u svého nebeského Otce místo advokáta: Advocatum habemus apud Patrem, Jesum Christum. 1. Joan. cap. 6. Je to pro ně čest, že neblahoslavenější Královna nebeská bývá církví svatou pozdravována jako advokátka: Eja ergo Advocata nostra & c. Je to pro ně čest,

že sami andělé zastávají úkol advokátů a hájí zájmy svých klientů co nejdůležitěji. Ale neměníš čest pro ně bude, srovnám-li je zde se světlí.

Divíš se sv. Patritiovi, který na požádání urozeného šlechtice jménem Cearballi svou modlitbou srovnal velikou a vysokou horu, že byla hladká jak louka; Contin. Bolland. de SS. Mart. Ale div se také advokátům a právníkům, kteří ještě častěji srovnávají hory, ba někdy rozvážejí uzly, na které by si netroufal ani Alexandr Veliký svým mečem, jako si kdysi troufal na uzel gordický.

Divíš se svatému Petrovi, který v doprovodu svatého Jana u brány chrámu, zvané Speciosa, křivého žebráka místo almužny jménem Ježíšovým učinil rovným, jak to vykonal také svatý Pavel v Lystridě v Lycaonii atd. Ale div se také advokátům a právníkům, kteří mnohdy velkým důmyslem, velikou učeností a velikými vědomostmi urovnávají nejkřivější záležitosti.

Divíš se svatému Kajetánu, který kdysi veliký železný řetěz, vážící několik tisíc liber, učinil tak lehkým a snadným, že křesťané, kteří jím byli spoutáni, s ním vypluli z moře, jako by to byla slabounká taftová stuha. Ale div se také advokátům a právníkům, kteří svým ostrovtípem a značnými vědomostmi i nejtěžší spory činí lehkými a nepatrnými a vedou je k dobrému konci.

Divíš se svatému serafinskému otci Františkovi, jak byl kdysi na cestě mezi Lombardii a Marchii překvapen temnou nocí v místech, kde lidem řeka Pad a jiné močály i bez toho hrozí velkým nebezpečím; a když svatý Otec už vůbec nemohl vidět, proměnil svou modlitbou všechnu tmou v jasné světlo tak, že on i jeho druh všechno viděli jako při sluneční záři. S. Bonavent. In Vita c. 5. Ale div se také advokátům a právníkům, kteří tak často svou důkladnou učeností nejasné a temné spory osvětlí tak jasnými příklady, náměty a podobenstvími, že každý pozná pravdu.

Divíš se svatému biskupu Donatovi, který ve chvíli scelil rozbitý a roztráštěný skleněný pohár, jakých se tehdy užívalo. S. Ant. in Chronica P. 2. Ale div se také advokátům a právníkům, kteří svou řádnou vědou a dobrými způsoby dovedou sloučiti i rozdvojené mysl.

Divíš se často svatému Patritiovi, který osklivému irskému šlechtici Eugenovi udělil krásnou postavu, in Vita. Ale div se také advokátům a právníkům, kteří rovněž svými znalostmi a svou výmluvností mohou mnohého člověka, který byl nesvědčivými pomluvkami očiřněn, uvést nazpět do bílého a nevinného stavu.

Divíš se svatému Norbertovi, který ve Würzburgu ve Franksu slepé ženě pouhým dechem navrátil zrak a úplně jasný pohled, in Vita. Ale div se také advokátům a právníkům, kteří se zastávají ubohých vdov a sirotků, jež se proto nazývají pupillové, à pupilla oculi, neboť jsou takřka zřítelnicemi Hospodinovým.

Divíš se blahoslavenému Fiardovi, který v horkém létě dotěrné komáry a vosy zapudil docela krátkou modlitbou, Surius, in Vita. Ale div se také advokátům a právníkům, kteří podobně rychle dovedou rozehnat vrtochy a starosti, které si lidé dělají pro soudní pře.

In summa, právníci jsou řádní lidé, a dlouhá by byla litante světců, kteří na zemi jednali podobně jako advokáti, o čemž už jsem se ve svých ostatních knihách několikrát zmínil.

Jelikož však se zřídka vyskytuje louka bez krtinců, trh bez zlodějů, víno bez kyseliny, zahrada bez kopřiv, léto bez komárů, poklad bez falešných penězů, kniha bez pokrčených rohů, jablono bez červů, půst bez tresky, špižka bez švábů, škola bez oslí lavice, les bez hejla, příze bez uzlu, pole bez bodláčí, pout bez rvačky, pismo bez kaňky, tak bývá také stav anebo profese zřídka bez zlých lidí, protože též mezi advokáty nalézáme dlapíky nesevdomité a hanebné.

Někteří jsou jako vůz, který stále chce být mazán.

Někteří jsou jako kolébka, která se houpá teď tam, teď sem.

Někteří jsou jako kroupy, které se dostaví jenom tehdy, když se ochladí.

Jiní jsou jako pahorek, který není nic jiného než pyšně vzeptatá země.

Jiní jsou jako úhoř, kterážto ryba miluje jenom kalnou vodu.

Jiní jsou jako olej, který chce stále plavati navrchu.

Jiní jsou jako losos, který dělá ze všech ryb nejpodivnější skoky.

Jiní zase jsou jako rys ostrovid, ale ostře vidí jenom peníze a dary.

**

MICHELANGELO BUONARROTI p Fel. J. LIPANSKÝ

DVĚ MADRIGALE

Kdo jest ten, kdo spoutaného ved mě k Tobě?
Ó běda, běda, běda mi!
Kdo mě volného tak těsně spoutal?
Když bez řetězů v řetězy's mě uvrh'
a mě zachytil's bez paží a bez rukou –
kdo ochrání mě před krásnou tváří Tvou?

*

Jak možné je, že nepatřím už sám sobě?
Ó Bože! ó Bože! ó Bože!
Kdo odcizil mě samu sobě?
Kdo jest ten, kdo blíže je mi
a kdo více zmůže než já sám?
Ó Bože!
Co proklálo mé srdce,
aniž bych byl dotek ucítil?
Rci, ó Lásko, co je to,
co prostupuje očima mi
a uvnitř vzrůstá v úzkém rámu srdce
tím víc, čím více proud života mě unáší?!

VESNA V JESENI

HLUBINA LÁSKY

„ . . . . .“

Mně schází prudká vášeň heretika,
jenž rozpálen je svoji negací,
klid papeže, jenž anathema říká,
chlád stoika, který se odvrací.
Jsem nedůvěřiv k svoji důvěře,
má skepse samu sebe užírá.
Propast zřím dole, kombinuje, měře,
duch, který popírá!

Mé „ano“ v „ne“ se akcentem svým mění,
mé „ne“ zas v „ano“ tónem vyznívá.
Jdu s posměchem, však nejdu bez nadšení
jdu s nadšením – však to se vysmívá!
Sám nevěda, jsem zlý a dobrý časem,
a v něze záští u mne prosvítá.
Jsem dumavý – však mluvím lehkým hlasem:
duch, který zamítá.”

Do tohoto období zjištěné vnímavosti a vášnivé reakce na otázky dne náleží lyrickoepická skladba Buřiči, komponovaná v letech 1901–1902. Všechno, co bylo řečeno o Dykovi jako básníku negace a vzpoury, platí i pro Tři a Slepého, jež dohromady vytvářejí Buřiče. Verš, který v A porta Inferi improvisoval ironický popěvek, který od verše dekadentů vyznačoval se úsečností a zámlkou, jsou nadán téměř tančivým rytmem, stává se ekonomičtější a uzavírá se do dynamického náznaku, kontrolovaného pointovanou logikou a refrénovým zakončením. Dle slov Durychových má Dykův verš ve svých vrcholných číslech smutek meče, pýchu meče i půvab meče. Jako zastánce pokrokového směru, jehož květ v L. Hofmanovi odvadl ještě před jitem, nachází Dyk v Buřičích experimentum crucis svého popírajícího a přehodnocujícího individualismu. Zloba, nenávisť, cynism, zákeřnost a výsměch morálce i společnosti za každou cenu, tíha satanismu, vložená na bedra defraudanta, požitkáře a zbabělce, neznamená „radost ze zla úhrnem“, jak je to parodisticky definováno v Milé sedmi loupežníků, ale má hodnoty důsažnější: přináší v grandiosním pojetí zla etický prvek kritiky amorální společnosti. Mladistvý neklid strhuje mnohdy k pathosu, jenž nemá v sobě básnického posvěcení, které by překypovalo tvůrčí láskou a kázání, ale spíše ulpívá na zajímavé situaci, náladové impresi a vnějším hromaděním zla a neřestí. Závažnost životní tragiky neprostoupila dosud tkáň básnickova intelektu a neobnažila před ním kořenů lidské bytosti a nedala mu naslouchati hlasu pudy a předků. Ve Slepci přiznává romantik v Dykovi:

„On není nadán pevným tvůrčím klidem
v noci, jež trvá tu.
Neumí odít v řeč, přístupnou lidem,
snů svojích podstatu.“

On byl jen ten, jenž pochodeň kdys zdvihl,
již jiní uchojí.
On byl jen ten, jenž na scéně se mihl
a zajde bez stopy,

že marně rukou nervosně se dchví,
proud v žití protekl,
že svoje slovo mohl kdysi říci
a že je neřekl.“

K této prvé lyrickoepické skladbě je obdoba v dramatických počátcích autorových, shrnutých později pod společný název Tragikomedie. Ani tu nejde o drama jevištní jako spíše o epilogy unavené lásky, jejíž desiluse se mění v posměšek. V Buřičích i Tragikomediích je to především úmyslný a extrémní odboj proti konvenci a zbabělosti, co inspiruje básníka. Mravní a osudový heroismus přináší teprve Satiry a sarkasmy. Autor Marností odložil pósu literáta uzavřeného do slo-

nové věže a vrhl se do víru tendenční satiry. Jeho postup objasňuje feuilleton „Čechem“, kde m. j. praví: „Literát, jaké je to zlé slovo! Člověk, který nezná než sebe a nezajímá se než o sebe; odsouzení k sesýchání a malichernění! Čechem znamená mi více. Miluji stále krásný verš, krásné dílo; ale vím, že je kromě toho mnoho krásných věcí a že jsme jednostranní, přehlédneme-li celou širokou oblast lidského života, lidského utrpení a lidských nadějí.“ Přednost této dravé a útočné satiry, jejíž pohotovost a vtípnost je neapatrnější v Epitafech, spočívá v básnickově mladistvé bezprostřednosti, s jakou dovedl reagovat na bolest i radost, ubíjeti frázi, napadati neoprávněnost a posměchem očistovati „komický ubohý národ“. Dyk v Moderní Revui píše o sobě:

„Byl's dítě dumavé a plné víry prosté,
byl's dítě neblahé, jež stranou od všech roste,
byl's dítě bojácné, jež časem příliš snilo.“

aby o něco později hrdě přiznal:

„Všichni jste schladli, já planu jak dřív.
Všichni jste padli, já zůstal žlv,
živ, abyh umíral.“

Není to disonance, ale přímá evoluce od přiznání debutantova: „Vdny přišed smutné oddal jsem se smíchu, oddav se smíchu, byl jsem tesklivý.“ Je to typický postoj Dykův, kdy maska úsměvu kryje vlastní bolest, který trvá i v pozdějších letech, kdy pesimismus mládí se projasnil a zoufalství zmužnělo všenárodní strážní. Je to úděl Pohádek z naší vesnice, kterými se Dyk zapojuje do tradičního řetězce naší satiry politické i společenské. V této době kritických výpadů vrací se nutnost tvořiti epicky a vyrovnati se s romantismem mládí. Obě tyto složky jsou předpokladem k Milé sedmi loupežníků. Bylo-li u Buřičů poznamenáno, že nedosahují epické linie a baladické sevřenosti, je tato skladba o lásce a zradě především dovršením a překonáním básnickova jinošského romantismu. Její závěrečnou baladu uveřejnil Dyk již v Sile života r. 1897, ostatní části vznikly až po Buřičích. V osudovém dramate prostupuje se romantika snu a romantika činu. Romantismus jako individuální zážitek definuje Dyk:

„Hra a vášeň, úsměv kletba,
výkřik pomsty, její ticho,
„In tyrannos“ Schillerovo.“

Bolest tmy a truchlost stínů,
holest pohloudilých s cesty.
Rachocení ranních bouří.

Féerie našich bludů,

plaché zmatky našich srdcí.
Posměvavý přízvuk ozvěn.*

Sugestivnost skladby vysvitne při srovnání zpěvu milénčtina i loupežníkova. Popěvek milé, který A. Novák bysire nazval arií, je charakteristickým projevem jejího rafinovaného citu. Dívčina povaha, toužící po stále nových a bezvýhradných projevech, dovádí ji až ke zradě bývalých milenců. Píseň loupežníkova, až na č. XVI. a XVIII., je epickým zachycením činů vlastních i ostatních kamarádů. Celek, v němž kuplet milé následuje pravidelně za kupletem mužovým, je téměř úplně podřízen dějové dynamice. Souvislost, již A. Novák naznačil mezi milou a Helenou z konce Hackenschmidova, svědčí jenom o vůli, která pudila Dyka k činu.

Literárně se projevila snaha po oběti a činu v Pohádkách naší vesnice, ve kterých básník spojil osudy individuální s kolektivními, navázav tak na Satiry a sarkasmy. Jeho úkol byl: „Bíti se za mnohé, co dnem zapomináno, proti mnohému, co dnem ctěno.“ Mezi motivy inspirovanými malostí poměrů, národnostními i stranickými otázkami, píše Dyk o sobě:

„Tam rostou stromy, kam jich vsazen kořen.
Dá šťávu zem, jež stále žíví je.
Pro žhavé barvy jihu nejsem stvořen,
pro severu jen přísné linie.

Smích, který zní, tak lehkavázný není.
Sen, který sníme, bývá těžký všem.
Já zrozen jsem pro balad roztesknění,
pro zemi krytou bílým příkrovem.

Bez vůní, mdlob, bez opojivé moci
jde soumrak k nám, když táhne k večeru.
Jsem pro strašidla zrozen chladných nocí,
jsem pro vidhřice zrozen severu.“

Odpor proti měšťácké opatrnosti, poddajnosti a přetvářce tryská z hloubi duše a diktuje bolestné verše:

„Na bídu rodné země zvykáš,
na stíny, jež se navrací.
A teď už bez pathosu říkáš:
Hlupáci, bídáci –

Žes vyssála mi mládí krev,
do jasných snů se smála temné,
šlapala zrní, dbala plev...:
já proklínám tě, rodná země!‘

Mnohé z veršů této sbírky možno přiřaditi k pozdějším Prohraným kampaním, Panu poslanci a k některým pracím prozaickým. Nacionalismus znamená v nich „pracovati na přerodu vlastním a přerodu všech“. Z básní této noty budíž citována Dávnému druhu z Prohraných kampaní:

„Nedchi se smířit. V dhvíli bez útěchy
budoucnu rámě otvírám.
Zkorumpované, lethargické dechy
já popírám, já popírám.

Nedchi se smířit. Hlava, jež se zvedne,
skloní se záhy bezděky.
Ty Čechy lživé, malicherné, bédné
dchi popřít na věky.“

Dříve než přistoupíme k mohutné válečné tetralogii knih, „Lehké a těžké kroky“, „Anebo“, „Okno“ a „Poslední rok“, nutno se pozastaviti u dvou epických skladeb: Giuseppe Moro a Zápas Jiřího Macků. Dobrodružnost, touha po nové zemi a nových dojmech, po svobodě a hrdinství inspiruje básníka ke skladbě o cestě mořeplavce Giuseppe Mora. Tříšť živlu stýká se s odvahou i básní člověka a obě složky jsou rovnoměrně vyváženy. Prvotná nezkrotnost touhy je v závěru básně však oslabena nemístnou pokorou. Giuseppe Moro zachráni se jako trosečník v klášteře a jeho jediným přáním je donésti do Janova poselství svých dvou mrtvých druhů. Náhlý převrat hrdiny v poutníka není vnitřně zdůvodněn. Obdobný případ je v Zápase Jiřího Macků. Stařec, který kvetl zdravím a vysmíval se smrti, hyne sebevraždou, poněvadž ublížil nevěrné ženě. Poznání viny je však příliš schematické, než aby vyvážilo nesouměrný převrat v starcově hodnocení života a smrti. Přes tyto výtky přinášejí obě epické skladby zmužnění Dykova nazírání na člověkův úděl. Proti mladistvé roztouženému Morovi znamená Zápas Jiřího Macků přílnutí k bolestem muže, potlačení složek individuálních a nastolení vědomí rasové příbuznosti a srostitosti spūdů. K úplnému vykoupení Dyk ovšem v této rozbouřené době nedošel, ale Zápas Jiřího Macků je cenný právě pro rys klidné monumentality, se kterou jsou v něm tesány základy pro víru v zemi a člověka. Formálně se projevuje na Morovi vliv Heinův, kdežto na Zápase Jiřího Macků a hlavně na sbírkách dalších vliv tradice české od Čelakovského a Erbena až k Macharovi.

Smysl a hodnota válečné tetralogie, k níž se ideově připojují sbírky Podél cesty a Domy, spočívá v básnickové nadosobnosti. I když mnohé z této lyriky zapadne jako politický dokument, přece zůstane výsadou Dykovy válečné lyriky, že se neodchýlil od své dosavadní cesty a že byt jiným způsobem stal se jedním z budovatelů našeho státu. Jeho nynější verš je plný víry, „že zkrásní sen“. Již v motu k Zápasu Jiřího Macků čteme:

„Jak píрко je, čím jiný zatížil.
Vždy vzchopíš se, byť prvou ranou zmámen.
Jen to, čím ty jsi jiným ublížil,
na tobě leží jako těžký kámen,

a vědomí vlastní zodpovědnosti, které v Zápase Jiřího Macků ztroskotalo, dozrává Lehkými a těžkými kroky:

„My doufali, kde jiný nedoufá.
My věřili, kdy skepse jiné jímá.
Cíl, který nikdo snít si netroufá,
my měli jasně před očima,”

nebo

„Syn doby skeptické a otrlé
za ty se modlím, kdož pozbyl hlasu :
za živé mluvím, za ty umrlé
obětované velikému času.

Za ty, již příliš časně prochladi,
za ty dnes příliš nehybné a němé.
Buď jakkoli – ať marně nepadli.
Buď jakkoli – dobojujeme!”

Knihou básnického i lidského zakotvení za války je Okno. Dyk tu přešel „od bolestí stínů do bolestí skutků” a v mysteriu země nalezl dočasné centrum securitatis. Vědomí domova a rodu, nejmohutněji projevené básní Země mluví, tvoří zlatý hřeb Dykova nacionalismu. Kategorický imperativ přikazoval básníkovi navrátiti se po bludných a teskných výpravách mládí, tak jemně a záluďně definovaných v Nocích chiméry, k půdě, jak tomu již nasvědčovala touha Giuseppe Mora. Ironik pochopil hlas země a jeho lyrika vyrostla v jakýsi druh mysticismu, jak to sám jednou nazval:

„Nezahynu, věčna jsem,
ale žít budu s trapným úžasem :
kterak jsi zapomněl dědičný na díl?
Kterak jsi váhal? A kterak jsi zradil?
Jak možno kletý čin provéstí vědomky?
Sebe jsi zradit moh. Ale své potomky?
Dokavad dýchal jsi, proč ses vzdal?
Čeho ses bál?
Co je to smrt?
Smrt znamená jít ke mně.
Tvá matka země
otvírá náruč: možno, bys jí zhrd?

Pojď, poznáš, jak je země náruč měkká
pro toho, který splnil, co čeká.
Prošín tě, matka tvá; braň si mne, synu!
Jdi, třeba k smrti těžko jdeš.
Opustíš-li mne, nezahynu.
Opustíš-li mne, zahyneš."

Negace je přemožena a básník vykoupený věrou a nadějí doznává
v Domech:

„Všech nejhörší je břimě nenávisť.
Nepřejde nikdo, kdo jí není prost,
nepřejde nikdo přes poslední most.“

Tímto posledním mostem, posledním článkem v řetězu Dykovy
lyriky je Devátá vlna. Básně v ní obsažené dostupují vykoupení ve
smyslu duševním t. j. přiblížily se onomu vrcholu tvorby, s něhož člo-
věk patří na život vezdejší i posmrtný ve světle harmonie. Znásobují
vlastní pohodu vědomím kolektivním, koncentrují se do nitra a objek-
tivují individuální víru. K pólu ticha, usmíření a věčnosti dospěl Dyk
po dlouhé cestě negaci, skepsi a ironii. Jeho vojácká poesie vroucího
národního pathosu, i politického komentáře, za niž se mu dostalo ná-
zvu genia pravdivosti, byla dovršena starostí všelidskou, důvěrnými
hovory se smrtí. Konečný pohled britkého satirika je laskavě jasný a
ve vzpomínce na vlastní život a osud mrtvých druhů posílený vědo-
mím nepřetržitě duchovní tradice:

„Nejosamější jsouce, nejsme sami.
A článek připne se k článku řetězu.
V kladu a záporu, v souzvuku, zlozvuku,
milující se, nenávidíce,
přijímající a odmítající,
jedno jsme.“

**

ALEKSĚJ RĚMIZOV – přel. OTTO F. BABLER

ADAM

Z osmi částí utvořil Bůh člověka:

ze země – kostru,
z moře – krev,
ze slunce – krásu,
z oblak – myšlenky,
z větru – dech,

z kamene – milost a sílu,
ze světla – pokoru,
z ducha – moudrost.

A když Bůh stvořil člověka, nebylo pro něho jména.

Výše nebeská – Otec,
šíře pozemská – Syn,
hlubina mořská – Duch.

Ale stvoření Boží – člověk – jména nemá.

I svolal Bůh čtyři anděly:

Michaela,
Gabriela,
Rafaela,
Uriela.

A pravil Bůh andělům:

„Jděte a najděte člověku jméno!“

Michael odešel na východ –
a potkal hvězdu, jmenovala se Anatol, a vzal od ní
A
a přinesl je Bohu.

Gabriel odešel na západ –
a potkal hvězdu, jmenovala se Disis, a vzal od ní
D
a přinesl je Bohu.

Rafael odešel k pólnoci –
a potkal hvězdu, jmenovala se Arktos, vzal od ní
A
a přinesl je Bohu.

Uriel odešel k poledni –
a potkal hvězdu, jmenovala se Mesevria, a vzal od ní
M
a přinesl je Bohu.

I rozkázal Bůh Urielovi, aby sestavil slovo – jméno člověka.

I pravil Uriel:
ADAM

I jmenoval se první člověk na zemi Adam.

RUS DÍVA SE NA ČESKÉ LIDI

APOŠTOL POSLEDNÍCH DOB

JEDNOU mi řekl prof. Vašica: Neznáte dosud Florianana? Měl byste se za ním podívat – vydává pěkné knihy a jeho výklad dějin je velice zajímavý. Chtěl jsem tam zajet při nejbližší příležitosti.

Ale cosi nepředvídaného mne zdrželo. Pak mi jakýsi mladý literátek povídal: Jeďte přece za Florianem, musíte jej osobně poznat. Ten člověk zachránil český katolicismus.

Okamžitě moje odhodlání, vydati se na cestu do Staré Říše, zmizelo. Nemohl jsem uvěřit, že by církev, která nepodlehla ani husitství a existuje již tisíc let, byla zachráněna moravským ctitelům Leona Bloy. Nevěděl jsem ničeho o tom, jak se Florian sám dívá na sebe, a nedtěl proto být hostem člověka, jehož význam bych snad hodnotil jinak. Zbyla mi však jiná, zcela nezávadná cesta: čtení a vypsávání. Florianovi známí, když mluvili se mnou, měli asi pocit, že stojí před vyšetřujícím soudcem. Nejvíce jsem se snad natrápil dobrsrděčného P. Vránu.

Sektář! Šílenec! Světec! Dokonalý katolik! Lišák v rouše beráncím, mazaný obchodník v rouše zachránce kulturních hodnot, had, jenž omamuje obět očima . . . Člověk, jenž trpí fixní ideou . . . Ryzí a charakterní průkopník věčných pravd Božích – to jsou charakteristiky, které můžete slyšet o Florianovi. A často haní ho ten, kdo po dlouhá léta jej chválil; někdy bývá i naopak – po odporu přichází láska.

Florian byl dříve profesorem, ale brzy sekl s kantorskou dřinou: jednak se nacházel pod vlivem Leona Bloy, jednak měl jakýsi konflikt s představenými. Jeho rodinný a soukromý život nesmí zajímat čtenáře; vydavatelská činnost – „Nova et vetera“, „Studium“, „Nejmenší revue“, „Archy“ – jsou přístupny každému a není zapotřebí o nich se šířit. Tato kapitola není knihou skutků Florianových. Ale jeho idey, stanovisko k církvi, společnosti a institucím – jsou pozoruhodny a zasluhují delšího pojednání.

Extra L. Bloy nulla salus – tot bylo první heslo Florianovo a zuřivému Francouzi sloužil tento Moravan s oddaností téměř bezmeznou. Nebyla to však oddanost čistě osobní: Bloy jevil se Florianovi jako nový moderní prorok, člověk, jehož jméno jest článkem v řetězu Isaiášů, Jeremiášů a Ezechielů . . . Očišťování společnosti, aby byla přivedena k církvi – tot cíl. Církev – je všechno a na vše dával se

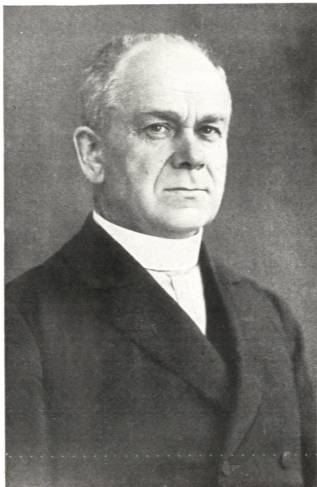
Poznámka redakce. Přinášíme tři ukázky z chystané knihy dra V. Vilinského „Rus dívá se na ČR“, jež vyjde na podzim u V. Petra v Praze. I pro toho, kdo nesouhlasí se všemi názory autorovými, jest listě zajímavě poznati, jak hodnotí se svého ruského stanoviska některé naše význačné zjevy.

Florian toliko s hlediska věčnosti – každá aktualita, shon, spěch, zájmy dneška, byly pro něj nepochopitelné a cizí. V tomto pohrdání časovostí a přítomností bylo velkolepé gesto služebníka Absolutna. Florian vidí církve v jejím abstraktním, odtažitém lesku – lidský prvek jenom zkaluje a špiní roucho věčné Nevěsty. Věří, že papež je nejvyšší a jedinou autoritou, poněvadž v římském veleknězi působí soustředěná vůle Boží. V kongregacích a okolí papeže tento božský prvek již řídne a řídne a mizí; naopak, posluj se prvek lidský – proto předpisy kongregací zdály se býtí Florianovi zbytečnými, nezávaznými a neplodnými. Každý věřící může a má býtí v přímém spojení s náměstkem Kristovým – a Florian si toho upřímně přál. Leč toto zbožné přání zůstalo neproveditelným: z Moravy je daleko do audienčních síní Vatikánu. Tak Josef Florian zůstal ve skutečnosti izolovaný, poněvadž nemohl dosáhnouti přímého spojení, ale nechtěl styku nepřímého, nepodroboval se přenesené autoritě a prostřednictví episkopátu. Rád by se snad podrobil každému požadavku hierarchie, ale jen v tom případě, kdyby měl záruku, že tato nebude jej nutiti k jednání „proti Římu“. Co jest však správné a nesprávné, oceňoval si p. Florian sám, dle vlastního rozumování – tak prakticky postavil se ve vlastních očích na první místo po papeži. Postoj plus papiste, que le pape máme, zavádí k tomu, že člověk se octne vyloučen z obecné struktury církve. Ale Florian se toho nebál a byl odhodten nutiti každého k rigorosnímu plnění všech povinností, zápasiti o kanony s každým farářem a kaplanem, poučovati, zatracovati, vrhati síru a oheň ironie. Zde malá ukážka jeho slovníku – „Není nic tak osudného pro národ jako pitomci plní energie: politici, lidé školství, všechny ty veřejné duše, z nichž „vlastenecké“ a „občanské povinnosti“ se derou jako prasklá péra ze starých kanapé“ – a toto je jedna z nejmírnějších ukážek. Nikdo si nebyl jist před Modrovousem ze Staré Říše – vyčínil nejenom odpůrcům, nýbrž i lhotejným i přátelům. Ale takové záchvaty pravdomluvnosti jen zřídka se setkávají s nadšeným porozuměním. A málo který z těch, kteří byli zvoleni Florianem za terč, zůstal mu vědčen za dobře snad myšlený, ale přece hrubý útok.

Jako základnu svého boje proti všem zvolil si Florian tři body: zjevení La Salettské, dekret o denním sv. přijímání a politickou činnost kněžstva. Zjevení v La Salette – jaký krásný materiál to byl pro Floriana! V tomto zjevení Panna Maria praví:

„Kněží, sluhové mého Syna, kněží svým špatným životem, veškerou svou neuctivostí a svou nenábožností i bezbožností v slavení svatých tajemství, svou láskou k penězům, svou láskou k počtám a rozkošem, kněží stali se kloakami nečistoty. Ano, kněžími a osobám Bohu zasvěceným, které svou zpronevěrou a svým špatným životem křižují znovu mého Syna . . .! Bůh hodlá uhoditi a zasáhnouti způsobem bez příkladu.“

Ale církve uznala toto zjevení jenom jako soukromou pravdu, nezávaznou pro každého. Nicméně Florian propagoval kult La Saletty, třebaš by to bylo i na úkor kultu Lourdeskému. Jiný odstavec téhož

D. A. Breitenbacher.

zjevení byl mu asi vzpruhou pro úsilovnou umravňovatelskou činnost: „Konečně volám ty apoštoly posledních dob, věrné učedníky Ježíše Krista, kteří žili v opovrhování světem a sebou, v chudobě a pokoře, v opovržení a v mlčení, v modlitbě a v umrtvování, v čistotě a ve sjednocení s Bohem, v utrpení a světu neznámí. Jest čas, by vyšli, aby světem naplnili zemi.“ Kdo žil ve větší chudobě a opovrhování světem nežli Florian? Nebyla Stará Říše sídlem „apoštolů posledních dob“, kteří nyní museli vyjít a světem naplniti zemi? „Enoch a Eliáš naplnění duchem Božím, budou kázat úsilovně o Bohu . . .“ A Florian kázal a kázal.

Papežský dekret o denním sv. přijímání setkal se s pasivní resistencí některých starších a konservativnějších kněží, kteří minili, že podobná novota odporuje místním zvykům a může vzbuditi pohoršení. Byl to zajisté omyl, ale pro Floriana to bylo schisma. Kněz, který žádal, aby před přijímáním byla vykonána zpověď anebo se zdráhal propagovati mezi věřícími papežský dekret, zdál se býti Florianovi právě takovým zpro-
nevěřilým sluhou, jako ti, o nichž tak příkře mluví Panna Maria. A bylo nutno je potírat, bez ohledu na to, zda tento kněz má černý anebo fialový kolárek, anebo dokonce nosí mitru.

A kněžský život, zejména politická a spolková činnost duchovenstva? Papež Pius X. uveřejnil zvláštní dekret o lidové činnosti a každý časopis, jenž se chtěl nazývati katolickým, měl otisknouti tento dekret. Téměř žádný český list tak neučinil, až na malé výjimky. – Florian získal nový argument a novou zbraň.

Vidíme, že Josef Florian usiloval o dobré věci, ale s takovou vehemencí, že to hodně připomínalo zahánění lidí holi do ráje – staroříšský poustevník pletl se pastýřům do řemesla a byl ochoten sám pásti ovčinec. Bylo by naprostým omylem myslet, že Florian aspiruje na svatost či heroické ctnosti – prahl býti jen dobrým průměrem a ne-usiloval o nic jiného, nežli o vytvoření podobného průměru. Jenom norma a nic více! Kněz má věrně zachovávat všechny předpisy; věřící má činiti jen to, co žádá církev. A je snad zajímavé, že tento průměr byl mnohými chápán jako sekta. Není divu, vždyť jeho „průměr“ daleko přesahoval skutečnost; Florian umí viděti církev v její nebeské zůři, a proto žádá to nejtěžší na světě – dokonalou kázeň a je neúprosný k lidským slabůstkám, pohodlnosti a hříchům. Je to člověk Absolutna, jenž žije stále před Bohem a věří, že jest ovíván Božím dechem. Žítí a býti katolíkem je pro něj jedno a totéž. Tuto viru, nezměrnou a nezdolnou, přenáší Florian i na své pojímání dějin.

Ve své historiosofii – hodí-li se v tomto případě toto opelidhané slovo – vychází Florian z definice církve jako mystického těla Kristova. Věří, že lidská společnost prodělává všechny jednotlivé fáze Kristova pozemského života; jinými slovy: pozemská pout Ježíšova je symbolem a nástinem historického procesu. Nyní jest doba Velkého pátku, doba pronásledování a utrpení – tempus passionis. Matka koupe své dítě v krvi a blíží se doba vzkříšení. Toto není jen pouhá metafora: Florian vypracoval si zvláštní tabulku, schema, jež má znázorniti jeho

myšlenku. Hledá mystický smysl každé jednotlivé události – v chronologickém pořadí rozřídil všechna nejdůležitější dějinná fakta a vyhledává jejich vnitřní spojitost. Proč v době císaře Karla žili ti a ti světci? Či modlitby a svatost měly být odčiněním krvavých vítězství vojevůdců?

Tak pracným porovnáním vrcholů dokonalosti a hlubin vášně i neřestí chce Florian dojít pochopení plánů Prozřetelnosti. Jemu se zdá, že Bůh řídí dějiny tak, jak varhaník hraje na varhany – hudba je snad úchvatná, ale hluchý jí nerozumí, vidí jenom vzlet rukou, pohyb klapků, leč neslyší hudby, proto nechápe ani, proč varhaník sedí u nástroje. Záměry Prozřetelnosti jsou nepochopitelné – a člověk teprve později dle následků zjišťuje, jak úchvatná a promyšlená byla tato harmonie; nutno proto odevzdati se v osud, nerušiti svou vzpourou přehrávání stvořitelského plánu Božího.

A Florian skutečně se odevzdává v osud – je to člověk úžasné naděje: je schopen přicházeti k Bohu jako dítě a prositi Jej jako otce, aby mu poslal nějakou bibliofilskou knihu. Zdá se, že Prozřetelnost spolupracuje někdy s Florianem; peníze mu přicházejí v okamžik nejvyšší bídy a Florian jest ochoten vydati všechno, co má, na nové knihy, třebaš ví, že zítra nebude mít ani na oběd. Jeho knihovna stojí statisíce. Na jedné straně staroříší stále poukazovali na svoji dudobu, stále žádali peníze; vymáhali je někdy i podivnými prostředky. Na druhé straně v „Nova et vetera“ často lze nalézt asi takovou poznámku:

„N. Kondakov“ Histoire et inonumets des emause byzantins.“ Vydáno v 600 neprodejných výtiscích, určených pro hraběte Zwenigorského. Zlaté plošky reprodukci jsou tištěny zlatem dukátovým ... Pro Studium získáno za 840 Marek.

Jaké podivné sloučení zebroty a luxusu! Tak jednati může toliko dítě, jež věří, že svou modlitbou může všechno vymoci na svém shovívavém nebeském Otci.

Životní metody Florianovy, jeho jednání a etické zásady mohou přivést do rozpaků nejednoho zpovědníka kněze. Ospravedlniti je může jedině ten, kdo stále pamatuje, že existují dva Florianové – jeden „vnitřní“, druhý „vnější“ a že skutky toho vnějšího plynou z přesvědčení, že „zralé již jsou časy, aby vystoupili apoštolové posledních dob“.

Uměl rozvázat mošnu i toho nejzatvrzejšího preláta, vymáhal peníze, které se rozplývaly v ničeč, anebo se proměňovaly v krásné knihy. Florian uzavíral se svými spolupracovníky „společensví pokladny“ ve formě prazvláštní smlouvy: „Vy budete do ní dávat i já vybírati“ – právníci tomu říkají *societas leonina*. K charakteristice poměrů ve Staré Říši může výtečně posloužiti polemika Antonína Ludvíka Stříže proti P. Jakubu Demlovi („Nova et vetera“ č. 14): Po Demlovi se žádalo, aby neměl žádné sebelásky, ni lidské, ni spisovatelské, zapřel svou bytost a sloužil Florianovi bez odporu a bez namítky. Všichni měli se podrobiti Florianovi, aby tak mohli „žiti v duchu Božím“ – pokora byla povinna pro každého. Florian ji pro sebe vykládal jako práci v pravdě. Ale tuto pravdu v konkrétních životních

případech určoval sám a sám byl nejvyšším sudidlem, autoritou a soudcem. Tím přicházel k etické zvrácenosti, avšak subjektivně byl práv, poněvadž považoval svůj cíl za tak vznešený, že nebylo věci, která by nemohla mu sloužiti. Florian stál stále před Bohem a zdaž se zle diviti tomu, že se odnaučil pokoře a zapomněl na úklady dábla?

Jeho spolupracovníci byli rozmanití a četní: extatický Otto Albert Tichý, jenž jako ruští „poutníci“ na kolenou se plazil k svatyním, dokud rozedrané maso nezačínalo krváceti – gotická duše Jakub Deml, Antonín Ludvík Stříž – exorcista, zařikávač dáblů s obličejem sfingy a s neúprosnou duší inkvizitora, konečně asketický P. Vrána, člověk opravdu zbavený i těch nejmenších literárních ambic. Pracoval se ve dne i v noci, v nevytopených světnicích, o hladu a o stále žebrotě. Byli podezříváni ze vzpurnosti, herese, a žili v pokoře i bázní Boží. Vydrželi tak dlouhá léta, ale přece odešli – nejdříve vytrval P. Vrána, jenž po 17 let žil ve Staré Říši. Všichni tito lidé duchovně rostli ve společnosti Florianově, ale konečně nemohli snést jeho nadvlády. Florian nebyl jen oddaným sluhou Božím, řevnicím o statek svého Pána; nesnesl rovnocenného ducha a s každým se rozešel ve zlém. Snad i u svých spolupracovníků uplatňoval názor, že jsou rození šlechticové a rození nevolníci. Nyní přetrhl i ony přátelské svazky, jež jej poutaly k Durychovi. Staroříšský poustevník žije sám – je to odvěké prokletí králů a despotů žítí o samotě. Ale styk s ním oplodňuje: jeho bývalí přátelé – i Deml, i Stříž, i Durych, stali se jakýmsi buňkami, z nichž se snad vyvinou nové směry československého kulturního katolicismu.

S tou záchranou katolicismu sotva bylo tak, jak jest líčeno stoupenci a přáteli Florianovými. Ale tento člověk, z něhož by se dal malovati idelsovaný obraz starého husity, přece mnoho vykonal pro církev a snad ještě více pro duchovní kulturu. Byl mistrem života, nikoliv však v banálním smyslu tohoto slova. Jeho knihy, překlady, bezpříkladná verva a průkopnická vášeň jsou jedinečné. Jen Florian mohl vydržeti bouři nevole, která se proti němu zvedala; jedině on mohl riskovati trestem a nepouštětí své děti do školy, „aby tam nebyly ohlupovány“, vysmívati se všemu, co se jiným zdá býti obvyklým a běžným. Teprve po jeho smrti, až bude zapomenuto na drobné urážky a nepřijemnosti, jichž Florian uštědřil každému, vynikne jeho postava ve své celé svérázné velikosti. A tehdy se zjistí, že Florian chybí . . .

JAROSLAV DURYCH

Sarkastickému úsměvu Jaroslava Durycha lze se denně podívat v olomoucké kavárně „Grand“, tak asi kolem druhé hodiny odpolední, krajní stolec v levém rohu. Trůní tam jako vyšší, ale málomluvná bytost. Jeho nadšení čtitelé praví, že tento úsměv patří k největším přírodním krásám československé republiky a může býti přirovnán jediné k úsměvu Anny Ondrákové.

S tímto spisovatelem, který by byl pro každou politickou partaj neocenitelným pokladem, díky svému jedinečnému umění urážeti – s touto modlou katolické mládeže, která, dokud neměl opletání s úřady, nečetla sice jeho věci, ale nyní přísahá na jeho jméno – rozloučila se lidová strana velmi snadno a lehce. Nestalo se tak pro jeho zuřivé útoky na cítele Husovy, což stěžovalo postavení msgr. Šrámka ve vládě; rovněž nebyly toho příčinou ani nepříjemné poklony, které Durych dovedl uštědřiti různým lidoveckým hodnostářům. Katolický tisk oželel Jaroslava Durycha pro několik haléřů – tuším pouze pro třináct – řádkového honoráře. A nechali jej odejít, poněvadž nadání je přece věci vedlejší.

Existuje několik Durychů: politik z bývalého „Rozmaču“, jenž dovedl vrhati síru i oheň a občas také říci nějakou překvapující nehoráznost, jako třeba požadavek unionistické politiky se sovětským Ruskem, v němž spatřoval tu přednost, že latino a rychle dopomáhá lidem k svatosti. Poučoval katolické politiky o tom, že Bůh nepotřebuje ochrany i zastoupení v parlamentu, a sváděl je slohovými cvičeními o krásě presbytáře – tyto jeho přednášky nepostrádaly nejenom určitého komismu, nýbrž i nemalé dávky upřímného zoufalství. Je Durych z „Akordu“, který dovede říci – „I fialky, pomněnky, lilie a růže v našich zahrádkách jsou jesuitské, i nápěv milostné písně, která nás dojmá o samotě, i dech větru na hřbitovech, i krásá soumraku a třpyt hvězd nad českou zemí, i písně ptáků na našich jabloních a v našich křovinách jsou jesuitské.“ A tímto hezoučkým odstavcem dosáhne dvojího cíle: vyvolá pohoršení volnomyšlenkářů, a uvede do rozpaků i zarmoutí stařícké otce Jesuity. Týž Durych z „Akordu“ stává se do služeb mezinárodní katolické akce a odkládá, jako dámička klobouk, svou zbraň ironii, poněvadž „se stala všeobecnou módou a proto pozbývá ceny“. Je konečně Jaroslav Durych básník, u kterého ztuhlá mrcha potkána, švábi a hmyz vyvolávají představu o nadpozemské krásě. Ale jako básník umí Durych viděti i krásu skutečnou, vlastní dar jasnozření a svrchovaně vládně všemi prostředky svého nadání. Čtvrtý Durych je neznámý oficiální kritik – je to Durych z článků v „Hlubině“, autor „Zdrávas Královno!“, snad skutečně v této tvárnosti je nejopravdovější a nejpřirozenější, zhavený tyoserské ironie a očistěný od rozčilujících a pomíjejících zájmů dneška. Je to Durych modlitby a rozjímaní. Prý dokonce je také Durych – podplukovník nebo major zdravotní služby. Na vlastní oči jsem viděl Durycha domáčího pána, jenž dovede zaníceně mluvit o tom, kolik fůr hnoje bude ještě potřebovat pro zahrádku své vilky. Ale tyto dvě poslední stránky jeho bytosti patří k věcem soukromým, o nichž se obyčejně vypravuje jen v době posmrtných vzpomínek, kdy nebožtík nemůže se brániti anebo odporovati.

Psal jsem již o Durychovi rusky, polsky i česky a budu patrně psáti též v jiných řečích. S tužkou v ruce musel jsem prostudovati každou jím napsanou řádku. Jeho díla jsou podivuhodná a okouzlující při prvním čtení, ale člověk se k nim nerad vrací; výjimkou jsou zajisté

básně a královské „Requiem“. Je zcela možné, že se mýlím, a že Evropan přece se rád vrátí i k Valdštyňovi; můj úsudek je subjektivní, poněvadž mi zůstává svět exulantů, mnichů a žoldnérů cizím. Moskevští Ivanové, drsní, zlolajní Avvakumové a byzanští bazileusové jsou nám Rusům bližší nežli tragičtí hrdinové, jejichž velikost musela se vybijeti na tak malých prostorách. Jest však faktem, že i pro cizince zůstává Durych nejlepším tlumočnickem touh české duše. Proč asi?

Svéráznost Durychovy tvorby spočívá v tom, že je obojživelníkem. Jaroslav Durych je člověkem, který žije ve dvou světech a jeho spisovatelská osobnost je bodem, v němž se oba stýkají. V české literatuře, jakož i v každé jiné, mohou být – uvažujeme-li a priori, tři druhy spisovatelů. První typ je okázale všelidský, až po samý kraj naplněný nádherou ekumeničností. Když mluví o Jendovi, s respektem cítíte, že tento Jenda mohl by mít také zcela dobře jméno Jean. My, cizinci, rádi čteme takové autory, vážíme si jich, ale proč nikdy se netážeme: „Jakého to syna porodila, země česká?“ Musíme-li mermocí položit si tuto retorickou otázku, pak obrácíme ji spíše k Evropě, zeměkouli nebo kosmu. Jiný druh: Jenda vždy zůstává dokonalým Jendou. I tyto knihy čítáváme pozorně a pak je zařazujeme do příhrádky s nápisem „práce etnografické“. Třetím typem, k němuž náleží Durych, jsou ti, kteří slučují v sobě obě podstaty, mají dvojit tvář a jejich tvorba není tak snadno definovatelná a průhledná. Jaroslav Durych má dvě základny pro svou tvorbu: jedna je zcela empirická, hmatatelná, raději přímo řeknu – česká. Druhá však transcendentní, závatně povýšená nad podmínky nicotné empirie, pozdvižená nad prostorem i časem. Tot je tajemství jeho působivosti a její formule má znít takto: je českým spisovatelem, protože jest všelidským; je všelidským, poněvadž je – Čech. Na těchto dvou aere perennis pilířích stojí celé Durychovo dílo.

Durych – Čech! Potomek zbožných brusičů drahokamů, vnuk kostelníků a předříkávačů na poutích; ten, kdo dovedl pochopiti, proč zářná Andělka stala se Češkou, musela se rozplnouti v nové vlasti, pojeti do sebe ducha národa, aby vynesla jej ve svém tisíckrát pozeňhaném lůně. Je mu země česká terra apostolorum, posvěcená krví svatého Václava, kroky soluňských bratrů a svatého Vojtěcha. Čedie je v krvi Durycha; jeho vědění o ní je imanentním věděním o své širší osobnosti – proto právě může beztréstně korigovati dějiny své vlasti. V těchto dějinách není mu nic bezvýznamného, nic malicherného; není soudcem, ale prvním věštcem českého mesianismu, jenž donutil svou vlast, aby v jeho spisech přerostla své hranice, zaplavila všechny meze a svým bolestným utrpením naplnila vesmír a tak stala se radostným splněním obětování. Tot Durych – Čech.

Ale nejenom Čech – je Božím tvorem, milujícím Tvůrce a majícím povinnost uspořádati chaos Kosmu v hierarchické soustavě bytí. Jak se jeví Durychovi tato soustava? Člověk dostává od Boha plnost svého bytí; jenom Hospodin je dokonalým životem, je – ens realissimus, jedinou skutečně existující realností. Jsme toliko chvilkovými personifi-

kacemi Boha. Ale v okamžik našeho vtělení, třebaž zůstáváme podřízeni Prozetelnosti, přece můžeme volně přijímat i zamítati Boha. Nápoj lásky, chudoby a krásy nás posiluje. Krása je transcendentní a můžeme ji toliko krásti, pojímat do sebe a vyzářovati jiným. Trojice lásky, krásy a chudoby je pramenem milosti, prýštícím z nebes na člověka; je zároveň také rozkazem, kterého očekáváme v házlivém rozedhnutí štěstí. Nejvyšší krása, tot žena, jež zachránila v sobě více původní čistoty ráje a je nám proto radostným slíbením budoucího vysvobození, vzpomínkou prvotního dokonalého stavu. Modlitba Marie je největší modlitbou. Prosme Boha o utrpení, poněvadž největším štěstím jest doplniti v vlastním těle to, co zbylo od utrpení Ukřížovaného Adama. Vlastní vůli, přenechanou nám milostivou Prozetelností, účinnou milostí, cestou krásy, utrpení a lásky, člověk postupuje do vyšších kruhů, blíží se k svatosti, která je novým darem Boha této zemi, jež může býti jak rouháním Tvůrci, tak i jeho největší chválou. Po této cestě mohou kráčet člověk, národ i církev.

Necítíte v tom něco známého, cosi takového, co je důkladně zapomenuto? Není to básnickou ilustrací, novou interpretací a kongeniálním znázorněním soustavy Akvinatovy? Nepřipomíná Vám ten český Durych jistého jiného básníka, který byl také geniálním ilustrátorem Akvinata, t. j. ilustrátorem opravdového – nepomíjejícího bytí? Nezpomínáte na Danteho a není snad „Bloudění“ českou „Comedia divina“? Jiří, Andělka a česká země kráčí spolu od infernálních kruhů k sférám věčného světla. Není to ve skutečnosti bloudění, neujasněné tápání ve tmě, ale pevná chůze po průsvitné serpentíně, vedoucí přímo k nebi. Již strukturální podoba románu, nemluvě o jeho úžasné myšlenkové podobě, připomíná „Božskou komedii“. Jaroslav Durych je tvůrce nových hodnot.

Co na tom, že hodnoty uvádí snad někdy nesprávnými způsoby? Durych má možná právo na určitou povýšenost vůči některým svým oponentům, ale nevím, zda tohoto práva nezneužívá. Postoj čápa, stále ochotného k chytání žab, je poněkud únavný pro pozorovatele a imponuje jen kratičkou dobu. Avšak není důležité to, co sám autor považuje za nejhlavnější, nýbrž to, co skutečně jest nejhodnotnější. Jeho hašteření s kritiky, míchání se do politických záležitostí, kterým ve většině případů nerozumí, těžkopádná ironie, vraždění nemluvnat ostrými paradoxy – všechno to bude zapomenuto, jako dnes je zapomenut jeho článek o Husově pomníku a Mariánském sloupu. Hodnoty zůstanou. Nemohu skončiti tuto kapitolu jinak, nežli slovy Pavla Eisnera: „On – Anti-Švejk.“ Ano, Durych je veliký rehabilitátor své vlasti.

ČEŠI NA HŘBITOVECH

Češi zanášejí politiku i do tichých hřbitovních zdí. Nemíním tím ovšem onen druh ohavné nekrofilie, která se ve formě pohřebních proslavů rozšířila po celém světě a není proto specifickou českou

vlastností. Ostatně to není ani tak velké zlo: pohřební řeči jsou jako tekoucí voda a netrvají dlouho; konec konců nebožtík již něco snese. Jde zde především o nápisy na hřbitovních pomnicích, nápisy, v nichž se zrcadlí kus české povahy.

Mezi těmito pochmurnými texty vyskytují se také náměty, jež jsou odražením myšlenek i citů živých. Těch živých, kteří nechápu majestátu smrti a tvrdošíjně všude uplatňují národní a politické motivy. Všechno to lze hojně nalézt na mramorových stránkách pomnikové literatury.

Někdy je to spjato s náboženským citěním a působí dojemně. Ve Stražovicích jsem četl: „Věřím i já Bohu, že po přejití vichřic hněvu hříchy našimi na hlavy naše uvedeného vláda věcí tvých zase se vrátí, ó lide český!“

V Dražůvkách na rozcestí stojí kříž ve válce padlého vojáka. Nápis je stručný:

„Bedřich Vyhňák padl za císaře a vlast.“

Slova „za císaře a vlast“ jsou zahlazena a téměř nečitelná. Proč? Rozkázali tak četníci a několikrát urgovali odstranění nápisu. Což padl Bedřich Vyhňák v r. 1915 za některého z dnešních poslanců? Zde politiku zanáší na hřbitov živí, úřady, stát.

V Brně citelě zemřelého, patrně obou zemských jazyků znali, dali na pomník toto:

Senátor Josef Hybeš

1850–1921

Průkopník proletariátu.

Vorkämpfer des Proletariats.

Bronzové sochy zarmouceného dělníka a proletářky. Trávník ve formě pěticípé hvězdy a pěticípá hvězda na obrázku zesnulého. Ale starý, sedmdesátiletý senátor Hybeš nebude již dělati politiku na hřbitovech – je příliš unaven a jest mu lhostejné, zda jeho pomník slouží propagandě permanentní revoluce. Klidně odpočívá vedle svého vznešeného souseda – Rudolf Maria Ritter von Röhrer – smrt smíruje všechny protivy a hřbitov zůstává přece tou nejdemokratičtější institucí, kde není rozdílu, není třídního boje, není bohatých, ni chudých.

Většina politických stran má přece dosti taktu, aby neprováděla propagandu na mohylách svých bývalých příslušníků. Nikde jsem nenašel nápisu „Volte jen kandidátku živnostenského strany“. Snad jedinou výjimku činí „Volná myšlenka“, která trvale okupovala rakev Dobrovského. Na hrobě „modrého abbé“ jsem jednou našel koš macešek s navštívenkou „Volné myšlenky“. Navštívenka byla tištěná, takže jí bylo patrně připraveno více. S jistým zadostučiněním jsem po několika dnech tuto navštívenku viděl ležeti v blátě.

Dojemný vzhled skýtají staré opuštěné šlechtické hrobky. Na vysokém gotickém pomniku, nad erbem udělali si vrabci hnízdo a nelze nyní přechísti rytířské heslo. Obzvláště rád mám hrobku sedmnácti „Stífsdame“ na brněnském hřbitově. Jejich jména znějí lahodně a vzne-

šeně jako šelst starého brokátu. Zde leží Frederika Stephanie Freiin von Schledta Wschehrd, Octavia Gräfin Strachvitz, Roza Freifrau von Mylius, geborene Freiin Malowetz von Malowitz und Kosořz, Euphémie, Gräfin O'Donell-Tyrconell a jejich třináct přítelkyň. Jsem povděčen dobré republikánské vládě, že se zachovala k Fredertce Stephanii shovívavěji nežli četníci k Bedřichu Vyhňákovi a nerozkázala přejmenovati ji na pouhou paní Všehrdovou. Sie ruhe in Frieden. Odpočívajte klidně, baronko, spěte i vy, hraběnko O'Donell-Tyrconell. Nikdo se neodvází rušiti váš sen, nikdo nestrhne vaše krásné měděné erby.

Četl jsem nápisy zednářských hrobek na Petrově a zamiloval si hrdého biskupa, který ani ve smrti se neodloučil od šlechtického meče: „Venceslao Urbano equiti de Stufler, episcopo Brunensi denato anno Domini MDCCCXXXI – clerus dioecesis.“ Na pražském prastarém židovském hřbitově položil jsem dle zvyku kamínek na hrobku moudrého rabína a pietně přijal mlčenlivé požehnání jeho žehnajících, v šedém kameni vytesaných rukou. V Praze na Karmelitské poslouchal jsem odporného skřítky, který ukazuje mrtvoly – zde leží španělský generál a zde nevěsta, jež zemřela v den svatby. Skřítek svítí lucernou a zvedá čelisti nebohé nevěsty.

Nejlepší nápis je však v brněnském kostele svatého Jakuba. Na podlaže je tabule, přes níž denně přejde sta lidí. Na ní je napsáno :

Vis scire viator
qui
sub hoc tumulo simus
fuimus quod es
eris quod sumus . . .

**

REINER M. RILKE – přel. JAROSLAV ŠULC

NÁRODNÍ PÍSEŇ

Však znáte ji:
česká píseň národní
mi žalně srdce rozezní,
když slyším ji.

Když divčí ret
při polní práci zpívá,
co teskné krásy skrývá, –
v snech bude znět.

A třebaš čas
tě zahnal v dálné světy,
ta píseň bude zněti
v tvé duši zas.

POUTNÍK NOCI

ŠEDÝMI stíny zaplaveny jsou ullice, okna domů hledí smutně a s nevýslovným bolem na křižující se dráhy pozdních chodců, jímž na nárožích ulic jen slabý žlutavý proud světla padne do tváří a vlasů, aby poznati jím dal, kolik bolesti se vrylo do jejich očí a kolik slz se skrývá pod jejich řasami.

Jde sám. Člověk beze jména, bez zájmu, bez touhy a bez naděje. Odkud vyšel, neví; kam jde, také neví. Nestará se, koho potká, nestará se, kdo ho zastaví, aby jej požádal o slovo slitování, aby si vyprosil pohled soucitu, aby jej obdaroval krásným slovem, v němž je skryt všechen svět a duše. Jde sám. –

Mlhavé závoje ve spirálách se svíjejí kolem jeho hlavy a poutají motivy jeho myšlenek v spleť proud, jenž se trhá a působí chaos. Tuší, že nastane obrat v jeho nitru, které dosud žilo jen v království Rozkoše. Dosud neměl jiné touhy, která by jej zaujímala cele a poutala všechno jeho snažení.

Zastaví se na křižovatce tří ulic –

Světlo lampy bliká nad ním – vlevo i vpravo se ztrácejí ullice v nekonečném bodě, před ním zeje propast tmy – nebe je černé a nedohledné – zdaleka zaznívají tři údery hodin – – –

Člověk se opřel zády o roh domu a pohlédl vzhůru. Nic nevidí. Noc je tíhá a nad ním daleký prostor, jež však jen předpokládá, z něhož nečeká ani toho nejmenšího, co by bludnou poušť jeho nitra zavlažilo nebo osvitilo světlem, které by mu bezpečně označilo místo, na němž stojí. Líce jeho jsou bledé a žár oka vyhaslý, rty studené –

Sklonil hlavu a přivřel oči – nechce se mu spát, jen neznámá, dosud nepoznaná tíha tlačí jej v týl a jako balvan doléhá plnou tíhou na jeho chabrnou postavu, jež se níží – níží – níží –

Tíha opuštěnosti, tíha samoty –

Jako jarní váněk nebo svěží vůně fial zavála kolem jeho hlavy a jako by čarovnou mocí probudila ho ze zadumání. Má oči otevřeny; noc je temná, nevidí nic mimo světlejší stín, který stojí nehybně před ním. Tuší, že poselství se blíží.

„Stojiš opuštěn, sám a smutný. Líc tvá je šedá a bez života jako kraj, znavený žarem slunce v hodinu polední. Slunce však nesvítlí, neboť tíživá oblaka temných svědomí brání proniknout paprskům Milosti. Akordy ostrých disonancí narážejí na stěny Chrámů bolesti, u jehož hran žebráci marně se dožadují almužny chudých. Slepá žena s dítětem u prsou v beznaději pohlíží na místo, kde pněl Spasitel na kříži, kde však nyní se černá v hnědých stínech holé dřevo kříže. Prostorami chrámu, dříve naplněnými vůni kadidla a lilii, proudí chlad, a puč studliny proniká chorými údy nejobožejších, kteří přestáli útrapy bojů mocností a nyní v naději se uchylují pod ochranu Dómu obětí.“

Divé větry zvenčí šlehají stěny svatyně a narážejíce na ostré hrany sloupů portálu, úpějí stěny bědujících. – Ty kvílíš v těchto sloupů a marně ruce spínáš k prosbě o slitování, poněvadž nevěříš v Nejvyššího jenž je Pramenem poznání Dobra a Zla, jenž je Útočištěm bloudících.”

Chvilí je ticho, hrobové a mrazivé – ústa člověka na křížovatzce zvolna se otvírají – stín stojí nehybně dále –

„Nevěřím, nevěřím v Nejvyššího – je možno, abych uvěřil, když mysl má připravena jest, když touží, aby zjeveno jí bylo Tajemství ?

„Nejvyšší Tajemství nemůže jí býti zjeveno, neboť duše je dosud v zajetí těla, které poutá tíže země. Jen Vírou se jí může dostatí Milostí, která jí přivádí v blízkost Nejvyššího.”

„Chci věřit, dci věřit, neboť má duše již připravena jest –”

„Kniha svatých zákonů leží před tebou otevřena. Čti!”

„Nemohu – Vítř šlehá v oči a plamen zháší. Ach, můj Vůdče, pomoz mi, pomoz! Daleká je ještě cesta má, strmá a kamenitá, a závěje staví se mi v cestu. Veď mne krajinami bouří a úkladů, neboť v tvé ruce jediné je správná cesta životem. V tvou odranu se plně odevzdávám – tobě věřím.”

Rozpíná ruce a zrakem planoucím důvěrou patří ve tvář svého Vůdce. Nevidí však zřetelně, neboť stín jí zaclání.

V temnotách Chrámu bolesti zazářilo znamení Víry – kříž. Slepi prohlédli a padli na tváře své, aby děkovali za prokázaná dobrodiní.

Dvě postavy procházejí střední ulicí, která je osvětlena tajemnou září. Kráčejí zvolna a tiše, neboť to jde Vůdce s Poutníkem.

Na temném nebi zaplály hvězdy –

Dlouhá je jejich pout a tichá je mluva Vůdce, jehož kroky předcházejí jako světlo svůj zdroj. Rytmus jeho kroků se pohybuje v tempu largo, nikdy se nezrychluje, ani nezpomaluje, jejich zvuk zní monotonně, hluše a bez ozvěny jako úder srdce na zvon v pustinách.

Ulice se rozšiřuje, řady domů se rozstupují, jasů přibývá hvězdy na nebi zvýšily svůj lesk. Vůdce s Poutníkem přišli na Náměstí naděje.

Uprostřed stojí mohutný chrám – Chrám naděje. Bílé jsou jeho stěny, jež prosvitají i v temnotách okolí, zvedají se do výše, štíhlé pilíře se spojují v nedohlednu v gotických obloucích, vysoká věž ústí v zářícím seskupení hvězd. Okna chrámu jsou osvětlena.

Vůdce vystoupí na první stupeň mramorového schodiště a podá ruku Poutníkovi, jehož tělo již zemdleno je poutí temnotami, jež však Víra posiluje a dohání k dosažení bran Věčného tajemství. Světlý stín vede Poutníka po stupních, planoucích zářící bělostí sněhu. Jeho kroky zanechávají stopy, neboť nitro dosud je obtíženo hříchem.

Již jsou u těžké železné brány Chrámu naděje, která se před nimi sama otevírá. Vůdce ustupuje stranou za pilíř a Poutník, jako by zasážen bleskem, klesá na kolena před jasem, který proudí z otevřené brány, a čelem se dotýká země. Tlumený, krásný hlas varhan v lahodném souzvuku přichází s poselstvím světelných paprsků.

Poutník, stále skloněn a čelem se dotýkaje mramorové země, po kolenu postupuje do Chrámu naděje. Jas barevných světél proniká

celým jeho tělem a jako by zázrakem odívá ho v bílé roucho čistoty. Po kolenou se doplazil doprostřed svatyně, kde stojí oltář v podobě pyramidy, končící obeliskem vysoko v rozpjaté klenbě. Oblaka bělostného kouře a vůně kadidla vystupují po stranách oltáře.

Poutník se pomalu zvedá a ruce vztahuje jako kněz, vzýváje Boha o přijetí oběti a prose o milost seslání Naděje, posily zemlených srdcí poutí životem.

Na varhany hrál jistě veliký mistr, jenž doprovázel nemá slova a strnulý postoj Poutníka hrou jemného zabarvení hlasového, jiskřivé melodie a nečistší harmonie, jaké jen umění, pocházející s nebes a vložené v duši lidí, může vykouzlit v extatické důvěře v působení Milosti boží.

Poutník pomalu otvírá oči, přivýkaje jasu a s úžasem zírá na oltář, na němž ve střídajícím se víření duhových barev svítí zlatý symbol Naděje – kotva.

Pojednou cítí, že zvláštní pocit zaplavil jeho nitro nevýslovným blahem, jakého nikdy ještě nezakusil. Je mu nyní tak volno, chtěl by srdce své z prsou si vyrvat a obětovati je, aby dokázal, že je schopen každé oběti za velikou Milost, již se mu dostalo.

Pomalým krokem ustupuje zpět, stále patře s neskonalým štěstím na symbol Naděje. Varhany doprovázejí jeho kroky slavnostními zvuky táhlých a výrazných akordů. Svazky světél se rozestupují a dělí se. Jeden proud září na kotvu, druhý tvoří kolem jeho postavy září, znamenající omilostnění. Daleké prostory Chrámu naděje utichají v temnotách –

Klid – světlo zhaslo – Poutník stojí před branou. Z nepřítomného výrazu jeho pohledu dá se souditi, že v duchu ještě vidí předcházející obraz.

Obrátil se. Mezi sloupovým prosvítá blednoucí nebe, hvězdy dohasínají. Vůdce beze slova se objevil za pilířem a připojil se. Kráčejí opět po mramorových stupních a tu Poutník vidí, že jeho stopy, které při vstupu do Chrámu naděje zanechal, před zraky mizejí. Naděje v jeho srdci byla posílena.

Vůdce a Poutník jdou náměstím ke straně východní. Jdou rychleji, neboť touha pohání kroky.

Přimá a daleká byla jejich cesta, jejich cíl byl na jejím konci. Zářící hod, který se každým přiblížením zvětšoval, vnašel do jeho duše, dříve obestřené temnotami, stále vyšší a větší jas, stále větší poznání, spojené s touhou po zjevení Tajemství.

Byl-li krok Vůdce dříve napřed, byl nyní současný s krokem Poutníka, který již znal směr pokračování své pouti. Jejich duze byla tichá. Ačkoliv šero již pronikalo temnotou a oblaka k Východu stále byly jasnější, přece nemohl pohleděti do skryté tváře Vůdce.

Nyní začínala být cesta kamenitou a obtížnou krok za krokem. Nehluboké, avšak záluďné propasti hrozily po stranách, trnité keře trhaly šat a drásaly tělo, trny se zatínaly do nohou a působily palčivou bolest. Blížkost a stále vzrůstající záře tajemného cíle posilovala

tělo v utrpení a touhu duše. Poutník se znamením Víry a Naděje v srdci bez reptání spěl s Vůdcem k cíli.

Mimo nadání přiblížili se mu rychle.

Překonali poslední a největší překážky a stanuli na úpatí Hory tajemství, za níž vycházelo Slunce nového života. Nitro Poutníka bylo proniknuto nevýslovnou touhou spatřit cíl dlouhé pouti. Dřívější ticho pomalu oživovalo jednotlivými jasnými úderly zvonků zároveň s pronikajícími paprsky slunečními. Ruch se zvyšoval jakoby překypěním vnitřních sil v lůně země, temné dunění a hučení spodních proudů živelných se mísilo s rytmickými a harmonickými zvuky neznámého původu. Těmě Hory tajemství stále více a více se ozařovalo, vytvářejíc svatozáří.

Pojednou v největším víření a hluku, když se již zdálo, že vystupňování dostoupilo vrcholu, objevila se za Horou tajemství oslňující záře, v níž se zastkvělo věčnou krásou nádherné tělo ukřižovaného Krista – Lásky.

Na bohatě zdobeném dřevě kříže z Chrámu běhujících a ubohých rozpjato je tělo Kristovo, zahalené mystickou září věčného oslavení. Trnová koruna, zářící zlatem, vetknuta v jeho čelo, na němž ohnivě jiskří rubíny krve, v očích se třpytí jiskry ranní rosy. Dvě bílé ruce, směřující k hlavním světovým stranám, svítí protaty světelnou stopou těla Ukřižovaného. Obloha je poseta hvězdami, slunci a měsíci.

Poutník a Vůdce padli na kolena a tváře skryli v pokoře před Nejvyšším tajemstvím.

Rachot ustal, jen vlnění velebných akordů varhan v slavnostním a vznešeném projevu podkládalo harmonicky mohutný výjev, obdobný největší tragedii světa na Kalvárii, jenž přinesl poznání Dobra a Zla, byl vyvrcholením pouti Syna Člověka a zároveň slavnostním jeho vstupem na nebesa.

Touha Poutníkova byla ukojena. Tři božské ctnosti: Víra, Naděje a Lásky vytvořily v jeho nitru výrazný symfonický akord, jenž nezná zákonů vzniku, ani nepodléhá moci lidského slova. Nevýslovné blaho, vystupňované a vykrytstallované až k potlačení vlastní osobnosti, pronikalo nejen duši, nýbrž i jeho postava zářila éterickým jasem nadzemským.

Pokorně však bylo nitro Poutníkovo, když se zvedl ze země, aby poděkoval svému Vůdci. Úžas však se zjevil v jeho očích a se rtů dal splynouti výrazu údivu, když v jasů nového dne pohlédl v jeho tvář a uviděl krásnou ženu, zářící čistotou a láskou, již pokládal za usku-tečnění svého snu a bohatou odměnu za útrapy a své obrácení na pouti nocí.

Svíť ranního slunce se obrazil v jejich zřítelnicích a padl do jeho pokorných očí, z nichž vytryskly slzy, slzy radosti a díky.

Poutník klesl na kolena a zlíbal lem ženina šatu.

SNY

BÁRKA

NAŠE bárka nořila a zvedala se stenajíc uprostřed moře ve svlažující bouři. Byl jsem u kormidla, držel jsem je křečovitou rukou, mé zuby byly pevně zataty do spodního rtu, a má vůle zápasila proti počasí. Tak hnali jsme kus, sami tiši, zuřícím hlukem. Vtom však mi mrazem ochably prsty, vůle mi ochrnula, takže jsem upustil. Bárka klesala, a vlny se nad ní sevřely, a my všichni zemřeme.

KONEC ČASU

Většina lidí ve zděšení ztratila sílu k životu. Leželi po tisících ve městě i na venkově, neschopni odolat myšlence na zánik. Už po kolik dní nevyšlo slunce, ledové větry vály, a ve hlubinách země cosi bublalo. Právě odjíždějí poslední vozy do hor. Světla kmitají se mile v temném jitra. Nečetní cestující ztrnule na sebe hledí a němě se třesou. Konečná rána přijde snad ještě před příjezdem do hor.

TIHOLU

Byli jsme v onom zvláštním okrese neproniknutelných trestů, kde jsou lidé, kteří nedtělí vysloviti: O pane! a andělé, kteří říkali: Chceme. Na místě svých muk rouhají se věčnému soudci a pyšní se, že jsou prý většími než blažení a že pohrdají jejich radostmi. Ale každý třetí den zavolá zhora pronikavý hlas: Tiholu, Tiholu – nastane klubkovitý zmatek, proklatí mlčí, třesouce se pohybují zuby, ulehnou ploše na zem, anebo se snaží ukrýtli se ve žhavých tmách.

MRTVÉ JEZERO

Celá půda, nad níž se klene nízké, setmělé nebe, zakryta je sporymi, sežehnutými křovinami, a na dlouhých kusech ani ty nerostou. Holé, neforemné kameny, ležící křížem krážem, naznačují cestu, která, jak se zdá, nebere konce. V tom vynoří se v té pustině ploský pahorek, obestřený párami, na jehož okraji stojí zvětralý sloup s ukazovákem. Tam nahoře asi leží mrtvé jezero. Je jistě černé a tuhé, a z něho vystupuje přičmoudlý zápach, který je dokola cítit. Jednu mou nohu táhne to nahoru, druhou však zdržuje bolestná hrůza od toho, aby neprošla kolem sloupu.

MLUVÍCÍ HLAVA

Dali mi hlíněnou masku a pověsili mi ji na stěnu pokoje. Pozval jsem přátele, aby viděli, jak přimějí hlavu, aby promluvila. Zřetelně jsem ji vyzval, aby řekla jméno toho, na kterého jsem ukázal, a když mlčela, zkusil jsem jí prstem rozevřít rty. Tu zkrivila obličej a kousla mne do prstu. Hlasitě a s nejvyšším napětím opakoval jsem rozkaz, ukázav na jiného. Tu vyslovila jméno. Všichni jsme zděšeně prdli z pokoje, a já věděl, že do něho už nikdy nevkročím.

**

P. O. LENC

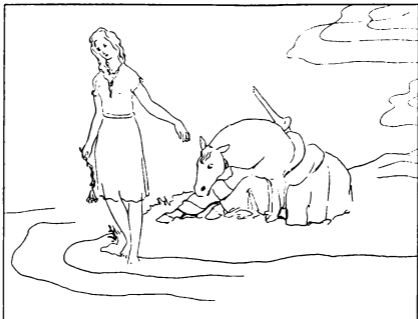
ZÁPAD

Večerní les je krásná tvá milá.
V horečné touze tě obejmě
a kolíbá něžnými písněmi,
jež melancholií voní.

Krásně je navečer v lese.
Krásně je navečer v červnu.
Modré dálky tiše tě volají
jak zahrada dívčina,
v níž rozkvetla čajová růže.

Slunce je čajová růže.
Zavíráš oči.
Tiživá bolest
a stesk.
Nikdy ty nezlíbáš
v rozkoši opojné
růži, již zrosila
vášeň karminem rtů!
Nikdy?

Ó, večere,
jak jsi krásný
a krutý!

Kreslil R. Zemánek.

MARIE GASQUET – přel. A. CH.

SMRT SVĚTICE

Věnováno M. H.

Středa 30. května 1431.

STA KLEKÁNÍ rouenských zvonů – jako obyčejně – oznamuje Janičce, že slunce vychází nad obzor; ale žádné klekání neprozrazuje, zda kohouti drsné roviny normanské zpívají jako kdysi kohouti Lotrinska, oznamující světu, že Ráj se otvírá . . .

Hle, je zde Massteu:

– Janičko, máš se zase – jednou z mnohokráté – objeviti před soudem. Bratr Martin Ladvenu a Jan Toutmouille ti záhy oznámí . . .

A bratr Martin nařká a štká se zlomeným srdcem:

– Ó mé dítě, tento den jest posledním, jež spatříš na této zemi . . . hranice . . .

Jaký vzlykot byl mu odpovědí!

– Běda! jak hrozně a krutě se mnou nakládají! Vždyť dopustí, aby mé něžné a nedotčené tělo, které nikdy nepoznalo porušení, bylo ještě dnes spáleno a proměněno na popel. Ach! Chtěla bych raději býti sedmkrátě stata nežli býti takto spálena! Běda! Kdybych byla bývala v církevním žaláři, v němž bych byla odevzdána do vůle Boží,

kdybych nebyla bývala hlídána svými nepřáteli, nebylo by bývalo se mnou tak bídně nakládáno! Volám je před Boha, velkého soudce, aby se zodpovídali z křivd a násilností, jichž se vůči mně dopustili, aby se zodpovídali z ústíků a násilí, která mně činili ve vězení žalárnici a všichni ostatní . . .

Cauchon v průvodu několika přísedících přichází.

– Biskupe, umírám vaší vinou . . .

– Snažte se být trpělivou, Jano, jdete na smrt proto, že jste se vrátila ke svému čarodějnictví.

– Proč jste nedodržel svého slibu, že mne pošlete do vězení církevních, do rukou žalárníků slušných a ohledných? Bylo by vůbec nedo-
došlo k tomu, co se nyní stane . . .

Ach! nebylo lítostí, která by byla bývala zaujala biskupa!

V okamžiku, kdy otevírá biskup poslední akta procesu, nemá jiných myšlenek než té jedné: říci Janě, že její hlasy ji oklamaly, ale že bude krásným napsati svou vlastní rukou do protokolu, že nic z toho, co ona uvádí, se nechte ve výpovědi nějakého svědka.

V tomto přívau smrti nabyla Janička opět svého smělého půvabu:

– Otče Petře – pravila k jednomu z přítomných – kde budu tohoto večera?

– Nemáte dobré naděje v Pána?

– Ó, ano! Bože, Pomocníku, budu v Ráji!

V Ráji . . . Cauchon ustoupiv ponechává bratra Martina, aby vyzpovídal „odpadlici“, kterou odsoudil k potupné smrti, jakou umírají čarodějnice.

Ale Cauchon nepředvídal, že „odpadlice“ bude žádati o sv. přijímání. Aby to bylo dovoleno, bylo třeba rozhodnutí církevní Rady; ale to je hodina ztraceného času pro množství lidí, které čeká, až „ženština“ bude plápolati.

Rada svolila. Jeden kněz bez štoly přináší potají svatou hostii na pateně. Bratr Martin rozhořčeně protestuje:

– Co znamená taková urážka, učiněná ne odsouzené, ale Králi králů, skryvajícímu se ve Svátostné Podobě na tomto zlatém podnose?

Duchovenstvo rouenské, dověděvši se o tom, změnilo její Svaté Přijímání v slavnost co nejakázalejší, aby tak napravilo svou chybu: za veliké slávy a v průvodu přinášeli Poslední Posilu „vyobcované z církve“. Kneží zpívali litanie.

„Oroduj za ni!“ – odpovídal dav, který stádně šel za průvodem, tlachaje a modle se zároveň.

Janička se vyzpovídala po druhé. Potom, jak praví bratr Martin, „ve veliké záplavě slz, v nevýslovné úctě a pokoře přijala Chléb Silných, jehož byla zbavena po tak dlouhou dobu“.

Nyní si pospěšme: Na náměstí Vieux-Marché dupou Angličané . . . Rydhe, než Janičku připraví, než jí sejmou pouta a než jí obléknou košili odsouzenců, vzbuzující útrpnost dříve než jí mohli na ni obléci – je třeba, aby plápolala, není-liž pravda? a aby nezemřela tak zcela obyčejně, zadušena jenom jediným vyšlehnutím dýmů, je třeba pla-

menů, hodně plamenů! . . . Krásná hlava, která nosila tak krásně přilbu, nese nyní papírovou čepici, na níž napsali velkými písmeny:

BLUDAŘKA, ODPADLICE, MODLÁŘKA

Za těchto ponižujících příprav, uprostřed davu a osmi set anglických vojáků, kteří zaplnili soudní dvůr, nadlidské dítě, které kráčí na smrt, vystupuje do vozíku katova.

Zlověstné spřežení dává se na cestu . . . Ale pojednou, hle, Loyseleur s výkřiky zoufalství vrhne se k Janičce a vyprošuje si s pláčem odpuštění.

Pláče. Bratr Martin, Massieu, bratr Ysambera slyší ji, když praví:

– Odpusť mu, Pane . . .

– Ať umře ten zrádce! – zatouží dav, zatím co krupobítí ran se snáší na Loyseleura.

– Odejděte! – křičí naň Warwick – opusťte co nejrychleji Rouen!

Kára přejela přes padací most, ulice, ovzduší i dav – vše je jako by zpěněno a zpceno.

– Rouene, Rouene, zemru zde? Budeš poslední stanicí mého pozemského života?

O hodinu později. Je devět hodin, když kára vjíždí na náměstí Starého tržiště (Vieux-Marché). Celé množství lidí se tam přelilo v jednom proudu. Hrozny hlav se nakupily v oknech, střechy obrácené k popravisti se hemží diváky, stromy a přístřešky jsou zatíženy tak, že se ohýbají a prohýbají.

Jako na hřbitově Saint-Quenském dva výstupky, ohraničující popravistiše jsou postaveny proti sobě. Na jednom z nich zaujme místo Soud. Janička je vedena na lešení druhé, na němž ji Mikuláš Midi bude napomínati. Aby ji každý mohl poznat a aby nikdo o ní nemohl nevědět, je v pozadí za ní umístěno návěstí, kde jsou přesně udány hrubé nápsy z kacířské čepice:

JANA,

KTERÁ SE DÁVÁ NAZÝVATI PUCELLOU, LHÁŘKA,
ŠKŮDKYNĚ, VĚŠTKYNĚ KLAMAJÍCÍ LID, POVĚRČIVÁ ROUHAČKA
BOHA, DOMYŠLIVÁ ZNETVOŘITELKA VÍRY JEŽÍŠE
KRISTA, CHLUBILKA, MODLÁŘKA, NEÚPROSNÁ, PROSTOPÁŠNÁ
VZÝVATELKA ĎABLŮ, ODPADLICE, ROZKOLNICE A BLUDAŘKA.

Mikuláš Midi ji dává napomenutí . . . Janička mu naslouchá, pozorná, obrácena tváří k hranici. Angličané chtěli mít hranici hodně vysokou, aby kat nemusil zkracovati muka, k „čemuž byl příliš zkoroucený a měl veliký soucit“, jak praví Martin Ladveni.

Mikuláš Midi pokračuje ve svém napomínání a povzbuzování . . . Ó Janičko, kde jsou zvony orleanské? Kde jsou slavnostní fanfary remešské? To dnes sami andělé budou zpívati o blaženosti . . .

Také Cauchon chce povzbuzovati odsouzenou obět.

– . . . Jano, co nyní uvedete nebo dodáte na svou obranu?

– Vedte mne k papeži!

– Je příliš daleko.

„Biskupe, umírám vaší vinou . . .“ Ale to nebyl ten, k němuž se na prahu Smrti obracela mučednice Míru, dobytého Právem:

„K tomu, co jsem učinila, ať je to ve vašich očích dobré nebo zlé, k tomu, abych to učinila, nebyla jsem donucena svým králem.

Vy všichni, kteří jste zde, prosím vás, odpusťte mně křivdy, jichž jsem se vůči vám dopustila . . . Odpouštím vám všechno, co zlého jste mně učinili . . . A vás, kněží, prosím, modlete se za mne, obětujte za mou duši každý jednu mši svatou! . . .“

Dav pláče, Winchester vzlyká, ba i sám Cauchon osouzení oči dříve než začne čísti „bez nenávisťi a ve jménu Páně“ odsouzení, v němž je řeč o „odpadlici a vyobcované“, o té, jejíž panenská hrud' jest živým svatostánkem nejsvětější Svátosti, zcela hodně přijaté. Rozsudek končí:

– Prohlašujeme tedy, že jste uschlou větví kmene a jako taková z církve vyloučena.

Janička volá:

– Kříž!

Jeden anglický vojín – kéž jej Bůh přijme na milost! – vezme z hranice dva kousky dřeva, které sváže provázekem.

Janička vezme tento ubohý kříž, který však přece jest celým křížem, a položí si jej na srdce, zahalené potupnou košilí, podobnou šaškovskému šatu, v němž Ježíš Nazaretský byl za povyku vystavován chátře davů.

– Běžte pro větší kostelní krucifix a držte jej vyzdvžený před mými očima, abych naň mohla hleděti až do okamžiku smrti.

Bratr Ysambard rychle se proň vyřítí!

Angličané, netrpělivi pro tyto průtahy, se rozhořčují.

– Cožpak nás zde necháte obědvati? – tázali se dominikánů, obklopujících lešení.

Dva vojáci vyšší hodnosti vystoupili na lešení a chopili se jí.

Jan Le Bouteillier, soudce, který má přechísti výnos světského ramene, jenom dodává:

– Vedte ji, vedte ji!

A katovi:

– Konej svou povinnost!

Na náměstí vypuklo zděšení; lid i kněží plačice – dali se na útěk.

Janička vystupovala na hranici „krokem tak pevným jako kdysi vystupovala na žebřík, připravený k útoku“, jak svědčí výpověď M. Ladvenuho. Dlouhým pohledem utkvěla na zástupu:

– Rouene, Rouene, bojím se velice, že nesneseš mé smrti!

Uchopivši farní kříž, jež držel bratr Ysambard, sevřela jej na okamžik a objala jej svými pažemi; potom ponechávajíc své ruce katovi, prosila a modlila se, zatím co ji přivazovali ke kůlu hranice:

– Svatý Michaeli! Svatý Michaeli!

Jak rychle koná své dílo kat . . . opravdu, kat anglický jest katem

pověstným . . . jedním obratem ruky spoutal svou oběť tak, že od čepice se chytne týl i oči, aniž tato spadne . . . Jakou nyní učinil pochoděň! Přiložili chrastí hodně suché – právě tolik chrastí, že by se ho ne nedostávalo, kdyby jim měl býti vyplněn pařížský příkop! . . .

Dým.

– Sestupte, sestupte! – volala Janička na bratra Ysambarda, který jí dosud neopustil. – Držte kříž hodně vysoko, abych naň mohla patřiti!

A před jejíma ožehlýma očima – Kristus Bremontský, přísný a milosrdný zároveň, rozhrmul blankyt nad Francií, aby jí otevřel Ráj. To je ta, jejíž ramena se rozpřahují naposledy k podobě tohoto světa, ponechávajícího této vlasti Francii, aby tvořila kupoli nebes . . .

Ó, plameni! . . .

– Svěcenou vodu!

Jsouc živoucí pochodní, nežaluje, nenaříká, jenom stále ujišťuje:

– Ježíši! Ježíši! . . .

„Ne, nejsem ani bludařka a rozsévačka rozkolu!”

„Ó Panno Maria! . . .”

„Svatý Michaeli! Svatý Kateřino! . . .”

„Svatý Michaeli! Svatý Michaeli! . . .”

– „Ježíši! . . .”

„Mé Hlasy jsou opravdu od Boha . . . Všechno, co jsem učinila, vykonala jsem z rozkazu Božího . . .”

„Mé Hlasy inne neklamaly! . . .”

„Zjevení, jež jsem měla, byla od Boha! . . .”

„Ježíši! . . . Ježíši! . . .”

„Ježíši! . . .”

BYLO JÍ
DEVATENÁCT LET
ČTYŘI MĚSÍCE
A ČTYŘIADVACET DNÍ . . .

Na náměstí, kde vítr sráží sirné páry s výparý ze spáleného lešení, je zmatek a zoufalství.

Soudní tribunál prchá . . . Dva tisíce lidí vzlyká a naříká, křik: – Jsme ztraceni! Upálili jsme světici! – vzrná se v uličkách.

Někteří tvrdí, že viděli jméno Ježíš zazařiti v planínech. Jeden voják, který přísahal, že přinesl otýpku roští na hranici a trvá na své výpovědi, zůstává stále u vytržení před doutnajícím a sesouvajícím se uhlím, neboť prý viděl vylétnout holubici z plamenů a leťeti směrem k Paříži.

Kat se vrhá horlivě na spálené ostatky té, která byla Janičkou, její srdce zůstalo nedotčeno. Ale marně se namáhá, aby je zničil, marně plýtvá olejem a sírou, srdce Pucelly zůstává živoucí a naběhlé ruměnou krví.

Zděšený kat hází srdce, popel a kosti do pytle a běží, aby je vhodil do Seiny.

Tak od zděšení ke zděšení, od výčitky k výčitce, od zázraku k zázraku, hodinu po potupné její smrti, stále více a mocněji probleskovala pověst o Janiččině svatosti.

Od té doby se Vůle Boží stala lidem srozumitelnou a ta, kterou poslal Bůh do Francie vzdělati Vlast na právu, jest uctívána ve všech svatyních všeho křesťanstva.

**

F. B. DĚRDA

ZPĚVY JESENĚ

Ztiš volné kročeje v polštářích měkkého medu,
I srdce prudký tep, dechu šum i vlasů vlání –
Ždá se, že jeseň již skrývá se v tesklivém edu,
Vzduch mdlý je, prosycen parfumem tlení a zrání.

Chladný vzduch stráněmi provívá, k tvářím se lne,
jak ruce plně něh, zlehounka hladí nám tváře.
O neptej, neptej se, proč všechno uniká, mine,
vteřiny krvácejí v purpuru večerní záře.

Neb čas je, kdy den již za námi světla svá zhasíná,
všedno již klidné je, pláč dne se utišíl, zmlknul smích,
pro dnešek všemu již konec je, i bolest ztišená usíná,
i slunce zemdlené jak růže uvadá v rukou Tvých.

Až noc se rozleje a ztemní pruh dálek bílý,
možná se zachvěješ, možná se budeš i bát –
možná, že uslyšíš, jak zvíře raněné v skrytu kdes' kvílí,
chopíš se rukou mých, pohled Tvůj zděšený bude se ptát.

Oči své z temného sametu pozvedneš ke mně,
oči Tvé hluboké budou se ptát, co Ti odpovím –
Možná i já budu mlčet, jak večerní země,
jen srdce semkne se pevněji se srdcem Tvým.

Neboť noc vstává již, ó slyš, jak vánek je burcuje,
– zdá se mi, že jsme ji jednou již slyšeli –
stesk vstává ve větvích, vánek když zašumí, zaduje,
– toť chvíle, abychom na krb svůj vzpomněli.

Pod kopcem ve stínu město spí, zlehounka dýchá.
Poslední okno již jak hvězda vzdálená uhasíná.
K domovu půjdeme, čeká nás světička tichá,
chvílečka hovoru, láska a vůně chleba a vína.

TEN, KTERÝ NEMILOVAL ŽIVOT

RŮŽE, hudba, víno – nic ho netěšilo. Byl to syn královský. Zasmušlost synova nedávala otci spáti. Nadarmo vymýšlel radovánky: bílí koně, snědé ženy, hudebníci, kejklíři – princ nedbal o nic, o nikoho; rozdával sedlákům své čistokrevné oře, posílal hudebníky, aby hráli na předměstích, a zastavil-li se někdy náhodou, aby si pohovořil s dívkou, bavil ji jako na posměch o tvarech oblak na podzimním nebi. Všechny zázraky tvorstva míjely před tímto nevďěčnickem, který všim tak pohrdal, tak pohrdal, že jednoho dne otec pozbyl trpělivosti.

„Ať tě sebere ďábel, ty proklatče, který nenávidíš život,“ pravil. Smrt zaslechla tento výrok. Přisahala, že odvede prince do svého království.

„Pojď,“ pravila mu lstivě, „ukáží ti něco nového,“ a zavedla ho do hlubokého lesa, kde mladík zabloudil. O polednách, znaven dlouhou chůzí, usnul na úpatí skály, kterou smrt zálučně rozkývala. Ale princ byl náhle probuzen včelkou, která ho bodla do rtů, vyskočil a uprchl. Skála se sřítla na listnaté lože, které právě opustil.

Druhého dne smrt našeptávala princovu číšníkovi:

„Král je starý, jeho syn je blázen. Otrav syna, král zemře žalem, a ty se dáš korunovatí na jeho místě.“

Když princ příště požádal o nějaký nápoj, číšník mu podal otrávený pohár. Ale v této chvíli se ozval hrozný hluk. Bez rozpaků princ povstal se svého křesla a vyšel ven. Venku vrhal nějaký pomatenec na bránu paláce neškodné pumy. Rozhněván, že se dal vyrušiti takovou maličkovostí, princ se vrátil do jídelny: nalezl tam číšníka na kolenou, bledého strachem a prosícího o milost. Služebník se domníval, že se jeho pánovi dostalo výstrahy.

„Dvakrát jsem ho minula, ve válce bude můj,“ řekla si smrt a pobouřila národy jedny proti druhým. Princ vyšel do války v čele svého vojska, ale při prvním pochodu uklouzl se schodiště a zlomil si nohu.

Než ho vyléčili, válka skončila.

„Dobře tedy,“ zvolala smrt, „ty mne nechceš a přece nemiluješ život; zůstaneš tedy sám mezi životem a smrtí.“

Tak princ kolísal mezi životem a smrtí, ale nebyl sám: jeho družkou byla nuda. Byla to družka hrozná. Aby jí unikl, princ se navracel k životu. Život si vzpomněl, že kdysi pohrdal jeho dary, a mstil se mu. Všechny ženy, které vyhledal, byly vzdorovitější než kozy. „Květiny mě potěší,“ řekl si. Pěstoval růže. Ale ach, marně k nim číchal. „Kdo mluví o nádherné vůni?“ povzdychl si. „Vždyť žádné nemají!“ Chtěl vychutnatí nejskvostnější plodiny království. Když ochutnal nejlepší vína, která mu nalévali, říkal jim: „Proč mi přinášíte vodu?“ – „Pane, je to víno,“ odpovídali služebníci. – „Není,“ křičel a vylil svůj pohár.

Pozval k sobě nejproslulejší hudebníky. Sotva si naladili nástroje, pravi-
vil: „Ach, at přestanou! Loni hrávali lépe!“

„Je to černá nálada, způsobená špatným trávením,“ myslil si lékař a
pozvali ke dvoru největšího kuchaře oné doby. „Ten muž,“ zvolal
jednoho dne princ, „nerozumí svému řemeslu ani zbla. Zapomíná jídla
soliti.“ – „Nemějte nám to za zlé, pane,“ zvolal jeho spoluhodovnic,
„ale zdá se nám, že jsou správně solena.“ A v duchu se jim zdál poli-
továníhodnějším než otroci, kterým vyřezali jazyk, neboť když už i sůl
pozbyla v jeho ústech vši chuti, co činil princ na zemi?

Zhnusil se mu všecken jeho majetek a jistota, jaké požíval. Jednoho
dne opustil palác, a nejsa viděn, zašel do lesa. „Budu žít jako poustev-
ník. Budu hladověti, budu mrznouti, budu nešťasten, ale budu alespoň
žít, a neštěstí bude mou zábavou. A budu-li se ještě nuditi, snad
potkám smrt, které jsem se dříve vyhýbal.“ Ale nepoznal hladu; v kme-
nech stromů nalézal divoký med a někdy zrána našel na dosah ruky
upravená jídla. Přšelo: dešť ho nepromočil. Svolával na svou hlavu
oheň nebeský. Blesk rozpoltil stromy, do nichž se uchyloval, ale on
zůstal ušetřen. V naději, že ho loupežníci přepadnou a zabijí, jal se
křičet: „Jsem bohat, mám plné kapsy zlata!“ Ale lesní tíšina byla ru-
šena jenom útekem veverky.

Smutně se navrátil do rodného paláce. Jeho otec zemřel. Vládl na
jeho místě. Nebyl panovníkem ani dobrým ani špatným. Nuda ho ne-
opouštěla. Jednoho dne – byl už stár – viděl s terasy, jak prochází
někdo, kdo se mu zdál šťastnější než všichni lidé, s kterými se kdy
setkal. Blaženost trůnila, jak se zdálo, jednou pro vždy, pro věčnost
na obličejí tohoto procházejícího člověka.

„To není jenom člověk šťastný, nýbrž blažený,“ pomyslí si princ.
„Ten jistě ví, co by mě mohlo vyléčiti z nudy. – Běžte,“ pravil svým
služebníkům, „a dotázte se, kdo je a co dělá.“ Služebníci mu přinesli
zprávu: „Je to ubohý člověk, který vzal k sobě jiného chudáka, kte-
rého našel u silnice, posetého ranami loupežníků.“

„Uítkejte za ním,“ nařídil, „a poproste ho, aby přišel ke mně.“

Služebníci odešli, a když se vrátili, provázeni neznámým, viděli, že
jejich pán je mrtev.

S příchodem prázdnin byly ukončeny výstavy v tomto období a pokud trvají, využívají spíše příznivých okolností. A tak při návštěvě poslední probíhají myslí všechny výstavy, jakási rekapitulace, klidná bez okamžitého vzrušení a zájmu, kdy se teprve objeví a plně ujasní hodnoty i nedostatky minulých dnů. S lítostí poznáváme, že Brno, dle udání zeměpisů druhé město státu, žije jako maloměsto, ne-li hůře; poněvadž tam se pořádají kulturní podniky pro kulturu a snad i politiku, v Brně jen pro prestýž a z nutné setrvačnosti. Kdyby však umělci pozbyvše své vůle a důvěry přestali pořádat výstavy, tu by hodnostář i představitelé vysokých vrstev vznesli hrozný křik nad zpuštělostí a kulturní zanedbaností umělců i oněch plebejců, jimž ustoupili z výstavních místností a odešli v kavárny a bary. Nesmíme se proto diviti, nenajdeme-li mimo zahájení hodnotné výstavy pohromadě ani pět lidí. Ovšem kulturní potřeby českého Brna jsou minimální a to snad ještě jen proto, aby se neřeklo, že se nic nedělá. Vidíte-li však na německých výstavách, jejichž hodnoty tak že se vyrovnají českým, zájem i slušný počet návštěvníků, tu nepomohou žádná tvrzení ani výmluvy, abyste neviděli rozdíl, zrovna ohromný, a příčiny nedostatků i zla.

K těžkému postavení brněnského umění přispívá nezalost, ba i úplná nevědomost Prahy o brněnských výtvarnících. Ovšem měli by a musí spoléhat jen na sebe; plně však teprve tehdy, až bude vytvořen silný spolek, časopis či podobného něco k propagaci a vydobytí příslušného zhodnocení moravských umělců. Prozatím jest Morava, nemluvě o Slovensku a Podkarpatské Rusi, kolonií státu, neboť Československá republika jest celička obsažena v Praze. Je-li pro Prahu Paříž jediným obzorem, Brnu jest zjevením. V jistém smyslu. Snadno si vysvětlíme následující zjev: Vystavuje-li někdo z Paříže, stane se výstava společensvu událostí vysokých kruhů; takřka rovnou předvádění nejnovějších pařížských modelů. Uvidíme na výstavě smetánku Brna, jež přišla se tam ukázat, sntžujíc tím účel umění na hodnotu čaje o páté anebo na schůzku dam různých komitéů. Postavení umělecké tvorby není nikterak potěšitelná. Všimneme-li si počtu umělců, organizací, publikací, vidíme, že lidé tu jsou i s chutí pracovat. Dokud se však nepochopí umění a jeho poslání, do té doby vždy bude rekapitulace nutně smutná.

Poslední výstava v „Alši“ byl výběr tvorby O. Konička. Malíř krajnář i portretista, stylu upomínajícího na jasnou přehlednost tvarů římské školy vznikající renaissance. Umění jeho sálá tak silně a žhavě letním žářem, překypuje krví a silou. Poddává se jemu a tím přírodě; stav se jejím sluhou jest jejím pánem, poněvadž se jí poddal s láskou a vůlí pochopit ji i její život. Barva a barva tryská, okouzluje; barevný exotik.

V Domě umělců vystavovali brzo po sobě dva malíři žijící v Paříži, Jaroslav Veris a Jiří Kars. Ačkoliv se různí podáním i účelem, mají jednu společnou vlastnost, Paříží danou. Obrazy jejich jsou uhlazené a elegantní – méně u Karse – zvláště u Verise nabývající žvihu postav z modních listů, někdy i tak povrchní, že zbývá jen krok k efektnímu plakátu. Paříž a Mucha; on a

mládí. Potírat se musí, neboť to patří k věci. Musí-li si Veris ověřiti svůj systém umělecký u starých mistrů, Kars viděl Matisse a tvořil účelné, barevně krásné záznamy svých dojmů.

Ve Vaňkově galerii výstava *Muzikova* byla tak uspořádána a vybrána, aby ukázala vývoj jeho uměleckého cítění. A hned říkám, že jeho dřívější období čistě maliřskými hodnotami jako umění ne dekorace a takřka šablon pokojových bylo krásné a tolik uchvacující mládím a rozkošnou poetickou hrou barevných tvarů. Vliv celníka Rousseaua projevuje se částečně jen ve formě. Avšak Muzika jest sám natolik básníkem, jemným a znalým věci, že obsahové dění a podání liší se od jasně strohého výkladu celníka a nabývá něžnou zabarvenou křehkostí nálady rokokové. Toto ovzduší naplňuje i období prvních kubistických zážití. Ale pak začíná převládati formule, předem stanovená a bez ohledu užité, poněvadž Muzika chce jednat stále a stále dopředu i chce utéci tomu, čemu se říká století rychlosti, mechanismu, ohromného vývoje, což však jen značí zmatek a budování pro budování.

Po něm v téže místnosti vystavoval *Petr Dillinger*. Maloval-li nejprve tak, že jeho dle potřeby s různou výrazností obdařený obraz vždy zachovával kresbu, přechází později vlivem Vlaminiovým a spíše Utriliovým ve snahu o čistou malbu krajln, opuštěných ulic i mostů. Mnoho umění jest třeba, aby ulice nestaly se pouhými kulisami, ale aby žily tak jako lidé, či o to tragičtěji, že málokdo se najde, kdo je probudí svoji láskou k životu. Figurální kompozice upomínají na ženy Mánesovy a někdy i Alšovy. Přecházejí v poslední době v klidná plátna pracující s barevnými plochami; někdy však jsou schematická a studená.

V prázdninách vystavoval spolek grafiků „Hollar“. Byl shromážděn veliký počet listů, od elegantních leptů Šimonových, přes jemné a osobité kresby Boudovy, lyrické krajlny Moravcovy k zemitým kresbám Sedláčkovým a skvěle viděným a odporovaným postavám Rambouskovým. Pestrá všeochut, mnohdy prázdná, avšak většinou příjemná a zábavná. *R. Zemánek.*

KDYBY NEBE PAPÍR BYLO

Dodatkem k soupisu uvedené paraboly, uveřejněnému v „Arše“, r. XVIII., stran 310–317, podávám ještě další její příklady, které jsem našel v době od otisknutí prvního soupisu:

XIX.

Adolf Patera otiskl v „Časopise Musea království českého“, r. LVIII, v Praze 1884, rukopis z druhé polovice 14. století, dhalozpěv „Svaté Maře s nebes dávála“. Verš 421–426 zní:

Wszak nemohu rzeczy zbity,
By to lzie mohlo bity,
wsyie wuoda morze czrnydlem
A wsyie nebessa byelpuchem,

To chczy na wledienye daty,
Geczce by nemohl popsaty.

XX.

V Pekařově sborníku „Od pravěku k dnešku“, II. v Praze MCMXXX, uveřejnil Fr. Tábořský článek „Ze starých špaličků“. Na straně 204 cituje také svatojanskou písničku z „Výborných horlivých písní“ z r. 1778, která je asi pramen svatojanské písně, otiskčené v našem soupise pod č. I. Píseň zní:

Nejsem zavázán žádnému,
jen Pánu Bohu samému,
Janovi Nepomuckému,
patronu mému milému.

Když ryby ven z vody půjdou,
ptáci bez peří lítat budou,
když mlejnský kámen poplyne,
tenkrát má láska pomine.

Kdyby oblak papír bylo,
može se v inkoust obrátitlo
a nebeské hvězdy v peří,
andělé svatí písaři,

ještě by nebylo dosti
vypsati mé upřímnosti,
tu, kterou já mám k svatému
Janu Nepomuckému.

XXI.

V knize „Nápsy ze staročeských štambuchů a památníků“ (Praha 1907) otiskl Čeněk Zibrt také tento nápis z první poloviny 17. století:

Kdyby bylo všechno nebe papírem,
všecky vody inkoustem,
tolik písařů, co na nebi hvězd,
ještě by nevypsal ženskou lest . . .

XXII.

V Jaroslava Vrchlického sbírce básnických parafrazí „Z. nív poesie národní a umělé“ (1878–1898), II. vyd., strana 57, čteme také tuto národní píseň vlašskou:

Byť inkoust byla všecka voda moře
a z každé hvězdy pult kdyby byl psací,

Já nevypsal bych lásku svou ní hoře,
byť s pérem věčně stál bych při té práci.

Otto F. Babler.

ZÁZRAK NA UKRAJINĚ

Na Ukrajině, v blízkosti podliské vesnice Kallnovka, stojí kříž s rozpjatým Ježíšem. O tomto kříži se vypravuje, že za revoluce naň vystřelil revoluční voják, a z rány, kterou tím způsobil na Kristovu boku, že tekla krev. Přišla Matka Boží, omývala ránu, a ze slz, které tam prolila, se udělala studánka. Lid tam nyní v zástupech koná poutí, a bylo tam mnoho chorých zázračně vyléčeno. O kříži v Kallnovce zpívá nyní národ mnoho písní, z nichž jednu překládáme:

Na návrší v širém poli
čistí voják pušku svojí;
čistí, čistí, vzhůru vzhlíží,
na kříž Boží vzhůru míří,
na kříž Boží vytesaný –
vystřelil, a tryskly rány:
pod ramenem rána byla,
hned se krev z ní proudem lila,
hned se krev z ní proudem lje,
už tam v davu chodí lidé,
chodí lidé modlit se,
na kříž Boží dívati se.
U kříže tam jeho máti
začla lidi zaklínati:
„Odpouštějte synu mému,
synu mému prokletému!“
Lid jí zase odpovídá:
„Odpustíš sám Pán Bůh Jemu.“
„Kéž by ses mi nebyl zrodil,
ty, jež všechen lid se bojí.“
„Neklň, že jsem narodil se.
Celý národ probudil se.
Lidé všichni tvrdě spali,
Pána Boha zanedbali,
do kostela nechodili,
malých dětí nepokřtili,
kostely už zavírali,
divadla však otvírali:
Divadla jsou lidě slasti –
v pekle za ně těžké strasti!“

Tuto píseň, v níž zlosyn upokojuje svou matku, že svým hrozným činem alespoň probudil svědomí lidu, oddávajícího se světským radovánkám, a několik jiných „kallnovských“ zpěvů přináší „Etnografičnij Visnik“, I, Kyjev 1925,

str. 62–65. V téže publikaci píše také Olena Pěčilka o ukrajinských národních legendách poslední doby a Nikanor Dmítruk o zácracích na Ukrajině roku 1923. Oba tyto články se rovněž, vztahují na kallnovský kříž. O. F. Babler.

KNIHY DRUŽSTVA SV. JERONYMA V ZÁHŘEBU

Juraj Lahner, Od svetaga Božjih. Hrvatske narodne pobožne pjesme. Hrv. knjiž. društvo sv. Jeronima, Zagreb, Trg Kralja Tomislava 21.

Nedávno vyšel u nás u Kuncicě soubor českých a slovenských písní duchovní lyriky (František Tichý – Kytice z české a slovenské duchovní lyriky lidové). Sběratel získal si tímto dílem velkou zásluhu o to, že řada národních písní nábožensky motivovaných, sebraných staršími milovníky lidového umění (Kamarýt, Erben, Sušil, Bartoš, Holas a j.), byla neobyčejně šťastnou rukou doplněna novými, vesměs dosud neznámými písněmi a skladbami lidovými. Souborem Tichého byla vyplněna citelná mezera v naší náboženské literatuře a křesťanství samo obohaceno novým cenným dokumentem své kulturní síly a hodnoty.

Bratrský národ Chorvatů nás v tomto ohledu rozhodně předstihl, neboť záhřebské katolické nakladatelství „Društvo sv. Jeronima“ již loňského roku vydalo třetí knihu nově sebraných chorvatských nábož. písní národních. Úhlednou sbírku, nazvanou „Od svetaga Božjih“ (O Božích světcích) uspořádal podobně jako dvě dřívější. „Hrvatske narodne pobožne pjesme“ a „Od Jesua i Marje“ kněz v klášteře milosrdných sester v Záhřebu, Juraj Lahner. Velmi pěkné je vnitřní uspořádání těchto tří sbírek: kdežto první dvě obsahují písně a skladby, všimajíc si života a úcty Syna Božího a jeho Matky Panny Marie, je přítomná třetí sbírka věnována skladbám, v nichž vystupují většinou svatí a světlice Boží a zase nejvíce ti, kteří se těší největší úctě u chorvatského národa (Sv. Josef, sv. Petr, sv. Kateřina, sv. Barbora, sv. Mikuláš atd.).

Lidové duchovní písně jsou kulturním klenotem toho kterého národa. Děděny ústním podáním s pokolení na pokolení, jsou starého původu a mají také starodávné tajemné kouzlo. Obráží se v nich duše prostého věřícího lidu, vylitryšky z nitra nábožensky hluboce založeného a křesťansky citícího. Složeny a prvně zazpívány neznámými lidovými skladateli, tají v sobě něhu a vroucnost srdcí prostých a neučeníých, ale zcela oddaných Bohu a milujících jeho svaté.

Přítomná sbírka ukazuje, že duše chorvatského lidu vybívala se na výsluní křesťanství a že tímto křesťanstvím byla vždy hluboce ovlivňována, zúrodnována a zušlechťována. Miloučké a radostné dílko, jež jemnými rysy svých kreseb ještě něžněji a měkčeji provroucnila mistrná ruka Zdenky Sertičové!

Ferenac Črnko, Povijest Segeta Grada. Do tisku upravil Ante Šimčik. Vydalo Hrv. knjiž. društvo sv. Jeronima, Zagreb.

Každý národ má své národní hrdiny, jež odedávna a možno říci od nepaměti opěvuje ve svých hrdinských epopiejích. Mají je Francouzi, Němci, Rusové, máme je i my a mají je také národové jilshlovanští. Předním národním hrdinou chorvatského národa je také kníže Mikuláš Zrinski, známý z historie bojů mezi Srbochorvaty a Turky v druhé polovici XVI. stol. Vždyt Záhřeb sám má mnoho památek, připomínajících knížecí rod Zrinských. 15. červen – Vidov dan – známý

národní svátek Jugoslávský má svůj původ právě v historii tohoto zápasu mezi Slovy a Turky. Toho dne r. 1566 došla knížeti Mikuláši Zrinskému zpráva o postupu Turků na hrad Seget, jenž byl brzy potom zničen. Brzy po osudném 15. červnu byla neznámým skladatelem zpracována zmíněná historická porážka a v chorvatském jazyku kolovala z ruky do ruky po celé zemi. Rozšířila se po celé střední Evropě. Byla později často vydána a též přeložena do jazyka latinského. Nejnovější vydání je z letošního roku. Má kritickou předmluvu, v níž vydavatel Šimčík obírá se dějlnami této pověsti a všimá si osudů, jež prožila za půlčtvrtého století. Na konec epejeje jsou ještě přřpjeny národní písně o dobytí Segetu.

Je nutno pochváliti vydavatelku tohoto velebného historického dokumentu, že se snaží dáti chorvatskému lidu knihu jeho historické slávy i ponižení a koná tak nejlepší vlastenecké dílo, bez křiku, bez horlení a bez prázdného, planého hubuku.

Marko Soljačić, Prvi i jedini. Román ze současného života. Knjižnica dobrih romana 45. Društvo sv. Jeronima, Zagreb.

Román mladého chorvatského autora Marka Soljačice „Prvi i jedini“ jest třistoupadesátou knihou Društva sv. Jeronima, tedy jakýmsi mezníkem nebo knihou jubilejní. Možno říci, že vydavatelstvo volilo dobře, neboť román „Prvi i jedini“ je dílem opravdu hodnotným.

Pozadí románu tvoří chmurný život námořníků a rybářů; autor jej velmi dobře zná, protože mezi rybáři i námořníky prožil své mládí. Radost i smutek, bolest i klid a štěstí, jež se blyskotají na hladině života u moře, jsou přelity i do tohoto románu. Je to vlastně román ženy, paní Jolanky, již krutý osud nechá osamocenu v životě, aby se bila o život svých dětí. Román v líčení trpkého osudu paní Jolanky rozvíjí typický mravní a sociální problém ze současného života, v němž opravdu typické odsouzení vrhá často do bídy, poněvadž zloba lidská jest tak veliká, že „bíde představuje strast“. Paní Jolanka je upřímnou ženou, která ví, co jest to láska a dovede jí ukázat, je nenahraditelnou matkou, která rodně dovede obětovati samu sebe. Nezná egoismu. „Byla nadanou, vzdělanou a dobrou, ale nebyla praktickou. Těžko se jí šlo žítvem.“ Nejpůvabnější a nejkrásnější je v kruhu svých dětí, nejčistší je pohled na její lásku k dětem. – Sytý, hutný sloh. Kniha se velice pěkně čte. Nebylo by dobrým, převést něco z nové katolické literatury chorvatské do češtiny? *A. Ch.*

KNIHA, KTERÁ NÁM CHYBÍ

G. Bernanosův pamflet *La grande peur des Bien-pensants* (B. Grasset, Paris 1931, 18 fr.) náleží k nejmžnějším knihám katolické Francie. Ironií pravého écrivain de combat podařilo se na vůdci antisemitismu Ě. Drumontovi vyvolati jedinečný obraz Francie za posledních padesát let. Dar smíchu umožnil zvládnouti do dramatického portretu, nikdy nedokončeného a jenom polemicky zahroceného s výhledem na množství nejrůznějších perspektiv, pohnutý a čestný život žurnalisty a politika z konce století. Drumont náležel každým gestem k onomu typu genia pravdivosti, k jehož vývoji bylo třeba nejenom

železně vůle, ale i oddání Bohu. A právě tyto vlastnosti zradili katolíci, ztratí se tak vedoucího postavení a zabývajíce se nadále politikou obrácenou proti vlastnímu učení. Bernanosův postřeh, v jakém dává předchůzeli politickým i společenským situacím Francie od porážky r. 1870, plastika úsečné a peče rytmičké dikce, s níž líčí představitele politických stran, finančních i vojenských kruhů, prostředí vysokého kleru, otevřenost a charakterističnou jasnost obnažují kořeny oné intelektuální bídy, kterou měl na mysl Benda, Berl i Sieburg. Při knize, psané pro francouzské katolíky, při její čistotě odvahy a rozplamenění za hodnoty duchovní, jímž se autor trilogie Pod sluncem satanovým, Přetvářky a Radosti staví do řady církve bojující, mané vyvstávají analogie s životem naším. Knižka Durychova Naděje katolictví v zemích českých, jež přichází zde v úvahu, nerozvedla, bohužel, nejzajímavější myšlenky, že „česká povaha cítí potřebu zkoušet znova katolickou víru v lučavce ze svého vlastního jedu a kalu“. Tento rys vystihl na francouzských poměrech Bernanos. Snad jenom jeho postupem může laik přinést zlepšení dosavadních katolických poměrů. Proč však dodnes nebyla tato ryzost odvahy u nás uskutečněna?

Bedřich Slavík.

Z NOVÉ LITERATURY O OTOKARU BŘEZINOVÍ

E. Chalupný uveřejnil svůj první rozhovor s Březinou v Přehledu 1903. Od té doby stýkal se s básníkem, ponějvíce v Jaroměřicích, celé čtvrtstoletí. Poznámky, jež si činil o rozhovorech a z nichž vznikly *Výroky Otokara Březiny*, nutno posuzovat jako jeho subjektivní záznamy. Kniha je rozdělena na dvě části; první otiskuje dopisy O. Březiny Chalupnému, druhá uvádí v několika oddílech výroky O. Březiny. Dopisy, doprovázené četnými poznámkami, tvoří nejdůležitější část knihy. Zahrnují dobu 1904–1928 a obsahují většíou poděkování Březinovo za věnování a zaslání knih Chalupného, s jejich pochvalnou charakteristikou. Význačná jsou místa, kde Březina mluví o Intuici (IX), o národě (XIX) a práci buditecké (XXIII). Vlastním Výrokům předeseílá Chalupný delší předmluvu, v níž polemickým způsobem vysvětluje účel a směr publikace, charakterizuje povahu Březinových hovorů a jejich záznamů a líčí své styky s básníkem. Rozdělením výroků na kapitoly Březina o sobě, Březina o jiných osobách, Březina o otázkách časových i všeobecných nabývá kniha rázu osobně vzpomínkového. Dokumentární cenu mají básníkovy zmínky autobiografické a vylíčení vlastního životopisu. Méně průkazné jsou výběrem aspektů různé úsudky o osobnostech uměleckého i vědeckého světa. Evoluce Březinových názorů možno sledovat na partii věnované na př. Masarykovi nebo slovanským literaturám. Nejspornější je závěrečný oddíl o otázkách časových a všeobecných. Chalupný tu nejméně zaznamenává, častěji rozvádí svoje stanovisko (problém populační) a stává se stranickým (náboženství a církev). Přispůsobuje Březině své metafyzické úrovní.

Demlova kniha *Mé svědectví o Otokaru Březinovi* náleží pro svůj temperament k nejživějším knihám poslední doby. Autor *Štěpějí* podal v ní chronologický záznam o přátelství s O. Březinou. Přetisknuv z Notantur Lumina dva články

o Březinovi, vypsal na základě deníkových záznamů a korespondence s O. Březinou všechno, o čem s básníkem mluvil, připojuje na mnohých místech své poznámky. O rozhovorech, jež jsou nepřetržitě zaznamenávány, platí, co Deml správně zdůrazňuje, že jsou „pravda jen tohoto okamžiku“ t. j. podnět k nim byl nenadále vyvolán a usměrňován dle názorů Demlových. Kromě literárního zájmu převládají v nich tři otázky: problém židovský, otázka slovanské politiky a sympatie s církví římskokatolickou. Stálé zdůrazňování katolického prvku oslabuje závažnost zápisů. Březina I v náboženské otázce byl duch univerzální, který ke svému konečnému úsudku potřeboval vývoje a jenom z něho možno vysvětlit jeho formu katolictví. Problematictější je v Demlově podání Březinův vztah k otázkám veřejného života. Tam, kde se pokoušel osvětlit Březinu jako vědce, který uznává nutnost dogmatu a postřehuje utajené síly náboženské obrody, nyní snižuje básníka k všednímu typu maloměstského inteligenta, ješitného na kousek své pravdy a nenávidícího z důvodů až příliš lidských. Nejsmutnější kapitolou Demlovy knihy jsou neopodstatněné výjezdy proti Židům. Bezdůvodné odsuzování veškeré jejich práce (až na Th. Lessinga), ironie a nenávit vůči některým jejich představitelům snižuje knihu na roveň pamfletu. Naproti tomu v otázkách literárních je mnohý Březinův soud zajímavý. Ve většině případů setkáváme se s názory jdoucími proti časovým zálibám (Homér, Dante) a zachovávajícím samostatnost (odsouzení Wolкера). Z množství jmen se nejvíce soustřeďuje k Demlovi a Bilkovi. Mezi nejlepší parly patří místa, kde Březina vysvětluje nutnost obřadů v církvi, jež přirovnává ke kůře stromů; význam jazyka, jímž možno se dostat „k pramenům všeho myšlení, vědění a dění: k Bohu“; celibát, v němž „jedinec je ve všech a všichni „nižší“ jsou v něm; on je pozdvihuje, on za ně vstí, on je vede, on je jaksi jejich spasitelem, on je prostředníkem jejich do sféry vyšší;“ krásu Čelakovského hymnu „Buď vůle tvá“ a písně Sv. Václava proti „Kde domov můj“. Pro Demlův vyvoj najde životopisec vyličení pobytu v Praze, stavění domku v Tasové atd. (Pozn. Ke knize chybí rejstřík).

Durychův essay Otokar Březina vnáší do březinovské literatury dvě subjektivní domněnky: vliv smrti matčiny na zrození básnického díla a rozvedení Březinovy transcendentální ironie. První předpoklad je uveřejněním dopisů s A. Pammrovou ořesen. Erotický smutek sensitiva v Tajemných dálkách, pro který tato Durychova these platí, je stěžejní myslitelný bez vlivu krajiny a liturgicko-pastorálního prostředí Nové Říše. Výklad bolesti, duhoby a čistoty je pouhý komentář Durychova charakteru. Důkazu o Březinově transcendentální ironii chybí ověřené doklady. Legenda tajemné vlny, na níž Durych naráží, je hlubší a složitější a teprve četnější interpretace básníka díla by ukázala zájímavý dualismus ironie a objektivity. Durychův essay je zběžný náčrt pro domo sua.

Bedřich Slavík.

Z NOVÉ LITERATURY.

Jetřich Lipanský, Jiři Karásek ze Lvovic. Essay. Str. 32. Nákladem editce Izmael Veselý, p. Čepi 1929. - V úvodních životopisných a historických poznámkách objasnil autor Ozvěny věků a dní dějiny Karáskova rodu a podrobněji se zabýval

básnickým předkem učencem XVI. věku Cypriánem Lvovickým. V literárních počátcích charakterisoval mladistvé pokusy lyrické jako dílo Imprestvni a vstonáfské. Typ Karáskův správně pochopil jako povahu romantickou. Na dějové interpretaci prosalckých prací zdařilo se mu ukázat mnohovatrnost básníka vidění. Zmínka o tvorbě dramatické a kritické je bohužel příliš stručná. Závěrečná kapitola o legendách přimyká se k celku nesourodě. Předností essay je výrazová prostota. Škoda, že se autorovi nepodařilo synteticky zvládnouti celé básnicko dílo a postaviti se k němu kriticky. B. S.

Alfred de Vigny, Salaš. Přeložil Josef Tkadlec. Str. 22. Vydala edice Ismael Veselí, p. Čepí (u Pardubic) 1930. – Vignyho báseň *La maison du berger* náleží k posledním pracím jeho lyriky. Verš tryská z intelektu obráceného k stoicismu. Odtud studený poměr k přírodě, která je hrobem, a k civilizaci, jež ubíjí veškeré síly morální, a příklon k lásce, která v bolestech ženy nachází bytost stejně utulující o hodnoty ducha. Toto aristokratické gesto, zvýšené ideovými symboly, řadí Salaš mezi nejlepší filosofické básně francouzské poesie. Český překlad je poměrně vhodný. B. S.

Jindřich Maria Slavík, Touhy duši. Graficky vyzdobil R. Michálek. Bibliofilie. Vydal Al. Bartoš, v generální komitét nakl. Č. Beran, Olomouc, Štefáníkova 29. Cena na velinu 12 Kč, na ručním Zandersu s podpisy autora a grafika 30 Kč. – Padlo tu kdysi slovo o surrealismu. Nikdy nebylo řečeno mylnější slovo o básních „Zrození Lásky“ nebo „Touhy duši“; vpravdě by bylo mluvit o suridealismu. Vskutku, není to jen čistý idealismus, jaký problemuje bytostným vzruchem v těchto básních: je to něco více. Výšky ideálu a zároveň nejzemtější a nejprostiší skutečnost malých věcí – toť dimense dvou pólů, mezi nimiž tu kmitá básnický výraz. A právě nejprostiší věci nabývají nového posvěcení světlem myšlenky. Není již malých věcí – jsou jen věci posvěcené a posvěčující prostoty, symboly věčných ideálů. Hvězdy a úsměvy září stejným leskem v den smíření a duha míru se sklenula nad dobojovaným zápasem ducha, je muž bylo potřeby jen bolesti pokory, aby naplnil své vítězství. T. Vodička.

Jindřich Maria Slavík, Ve stínu katedrály. Dřevoryty vyzdobil R. Michálek. K 800 výročí olomuckého dómu vydal St. Vrbík, jen 100 ex. dáno na knihkupecký trh. Expeduje nakl. Č. Beran, Olomouc, Štefáníkova 29. Výtisky na velinu 20 Kč, na ručním van Gelderu s podpisy 35 Kč. – Tato sevřená, ucelená, strohá próza nijak nezakládá svou krásu na extenzitě. Nikoli rozlehlost širých prostor volné přírody, v nichž se dosud odrážel hlas básníka „Zrození Lásky“, ale sevřenost a tajemná stísněnost gotického chrámu, pnoucího se do výše a nedovolujícího duchu tékat v přizemním šeru pozemskosti – toť ovzduší, z něhož se formuje tato pleča, zničí tónem prostného utrpení ženy, smířené bolesti a dosaženého vykoupení. Jemné záchvěvy nejtšších tónů varhan doznívají mezi plítky a oblouky po „lto, missa –“ a doprovázejí laskavou radostností pokorný triumf vykoupení. T. Vodička.

Jan Ev. Trávníček, Tobidš Běbul. Povídky z valašského kraje. Str. 163. Vydala DLU u Olomouci jako I. podíl svých knih na rok 1931. – Z povídek Tobidš Běbul,

Vyzrál na doktora, Sóllo pro úřad je nejcharakterističtější prvá. Rozvádí autorův názor na valašského horala, jeho bytí kraj, povšechně naznačený v úvodním Našem Valašsku. Válečný invalida po neúspěchu v různých zaměstnáních ožení se s dívkou, která miluje jiného a vrátí se k obdělávání půdy. Běbulův fatalismus a snaha po lepším, kolísající mezi neznalostí i prohnalostí, není psychologicky podepřena. Autorova vyprávěčská metoda je deskriptivně konvenční. Po stránce situační postrádá barvitost i humoru. Užtím dialektu se řadí k valašským povídkářům Slavičinskému, Kramolišovi, Kaldovi, Petrusovi a j. B. S.

Franz Werfel, Zbožnost. Přeložil J. R. Marek. I. a II. díl 308 a 317 str. Nakl. Sfinx, B. Janda v Praze 1931. – Po překladu Verdiho vychází v Pyramidě dosud nejlepší práce Werfelova Barbara oder die Frömmigkeit. Překladatel omezil se v titulu pouze na druhou část názvu a to dosti neoprávněně, neboť právě českého čtenáře bude nejvíce zajímat osud chůvy Barbory, pocházející z jižních Čech. Její postava má u Werfela, jak již zjistil Eisner, význam sociálně-mystický. Z hlediska literární symboly německočeské navazuje na Ebner Eschenbachovou Boženu. Autorova žízeň po Bohu, sociálně-etická nota jeho životního postoje našla v anonymním ztělesnění české ženy výrazného uměleckého zpracování. Vlastní příběh zabírá dobu posledních tří desetiletí. Syn rakouského plukovníka prožívá radost i strážné mládí v Praze a ve Vídni, zúčastní se činně světové války, prožije na frontě nejhruznější útrapy, vrátí se do poválečné Vídně a z vlastní zkušenosti sezná mělkost a vratkost literárních kruhů, které koketují s revolucí. V živém vyvolání nedávné minulosti rozvíjí se plně Werfelův epický talent. Mnohé kapitoly z doby převratu vyvolávají s neobvyklou živostí zbděvanost a špinu společnosti. Tyto partie pohlavného děsu, charakterového padoušství a válečné brutality úměrně vyvažuje lyrika částí, jež máž sídelem je Barbora. Spojení prvku dramaticky vzrušujícího s lyricky jímavým, schopnost vidět pásmo dějů a sevržit je do epického příběhu, nadného psychologickou jemností, patří ke kladům Werfelovy knihy. B. S.

ZÁBAVNÁ LITERATURA.

Vicente Blasco Ibañez, Krev a píseň. Román. Přel. Kar. Vít-Veith. Stran 517. Cena 36 Kč. Vydalo nakl. Šolc a Šimáček v Praze 1931. – Román je zajímavý zvláště nyní, kdy státní převrat ve Španělsku obrátil pozornost celého světa k této tak málo známé zemi, plné největších protiv tak těžko pochopitelných ostatním Evropanům. Jeho hrdinou je zápasník s býky, jenž z malých začátků udělá ve svém oboru velkou karteru, dosáhne slávy i bohatství, ale zhrouten nešťastnou vášní k perversní šlechtické ztrácí dosavadní odvalu a tím i oblibu obecnstva a končí porážkou na pisku arény. Autor dobře vystihl tragiku citlivě mužské duše, v níž přes všechny šílené odvážné skutky v aréně není ani trochu mravní síly, ale také tíhou tragiku oddaných žen, matek a manželek, jež se denně chvějí bázní o život drahé bytosti a tráví dlouhé hodiny v modlitbách, zatím co obecnstvo, toto „pravé a jediné zvíře“, rozvášněné pohledem na divoký zápas žene účastníky k hazardování se životem. Spisovatel dává při tom nahlédnouti často také do náboženského života španělského lidu: snad

tu místy hodně zkrasil projevy náboženské povrchnosti, při nichž se na př. noční průvody ve svatém týdnu mění skoro v pohanskou orgii a nabývají rázu frívorního, ale přesto jeho líčení vysvětluje leccos z nedávných událostí, kdy se lid nedal tak lehce poštvat k pálení klášterů a chrámů. Postavou volno-myšlenkářského Sebestiana ukazuje také Ibañez, jak se už dávno připravovala ve Španělsku revoluce – i náboženská. Vzdělanější čtenář, jenž dovede posoudit i tyto otázky, pozná tak z románu Ibañezova Španělsko i s jím stránky, než je snad znal dosud. M.

Karel Horký, Svatelní cesta. Listy z bojště. Str. 137. Vydalo nakl. Šolc a Šimáček v Praze 1931. – Spisovatel podnikl minulého roku jako „válečný turista“ autocarem cestu po francouzských a belgických bojštěch a napsal o tom po svém způsobu řadu časopiseckých feuilletonů, jejichž souborem jest tato kniha. Je tu hodně satiry na ostatní společnost turistů, hlavně anglických dam, jimž místa bývalých hrůz jsou jen předmětem nejvšednější zvědavosti, je tu i dosti časových a politických narážek, jak to již bývá: vtipných i méně vtipných, a hlavně snaha ukázat pošetilost války a odsoudit touhy po válečné slávě, jak se jeví nesmyslným uctíváním „neznámých vojínů“, stavěním pomníků a pod. Autor má ovšem pravdu, když soudí, že i po jeho knize půjde všedno opět starou cestou. B. J.

Sinclair Lewis, Náš pan Wrenn. Nákladem Václava Petra Praha II., Lützowova č. 27. Stran 311. Cena 30 Kč. – Každý Lewisův román dovede uvést čtenáře do srdce Ameriky a ukázat průměrného Američana jako živého člověka se všemi jeho slabostkami, medostatky a zvláštnostmi – jsou to typy téměř hmatatelné, konkrétní, reální a živé. Tentokrát nejde o úspěšného spekulanta s pozemky, jako v „Babbitu“, ani o blahobytného obchodníka, jako v „Muži, který znal presidenta“, ani o velkopřemyslníka Dodswortha. Pod ironickou čoučkou Lewisovou zmitá se komická figurka úředníčka v průmyslovém podniku, kterého posedne touha po světě. Náš pan Wrenn platonicky miluje dobrodružství a sní o cesuování – tuto vnitřní potřebu ukojuje prozatím jen čtením reklamních prospektů různých cestovních kanceláří. Ale přece v jeho nitru uzrává duch vzpoury, s počátku potlačovaný, ale později tato nespokojenost propukává při první příležitosti, jakmile panu Wrennovi spadne do klína neočekávané dědictví. Dává výpověď a odjíždí na dobytčářské lodi do Anglie, kde prožije nevínoúcké dobrodružství s excentrickou ženou. Ale vnitřní hlas amerického šosáctví mocně jej volá zpět, nenásleduje Istru Nashovu na kontinent, nýbrž vrací se do Ameriky: jeho romantické lásce jest souzeno zaniknouti, aniž dosáhla kulminálního bodu. Ve vlasti opět zapadne do starých poměrů a odcizuje se lstě, která se rovněž navrátila do Ameriky; ovdušii obchodního domu a kildných rodinných penslonátů nenasází se dobře s exotikou. Chce napsat dramatickou hru a skutečně zažívá extasi tvorhy – leč co může napsat náš pan Wrenn? Jeho hra se vrací ke svému autoru se zdrcující referencí lektora; sny se rozplynuly v niveč. Ale toto působí blahodárně na pana Wrenna, který přestává býti blouznivcem; jeho dobrodružství navždy skončilo. Neprodělavá siце takovou metamorfosi jako francouzský Topaze, ale pomalu roste, využívá svých schopností a situací, stává se ředitelem podniku, ožení se a je

spokojen. Tak střízlivá Amerika zvítězila nad neklidným panem Wrennem. Lewisův humor není vtíravý, je nenápadný a řekl bychom, je spíše anglického nežli amerického ražení. Zájem čtenářův opravdu nepoklesne až do poslední stránky.

Dr. V. Vilinský.

POZNÁMKY A ZPRÁVY

Sdrem Al. Koliskem, jehož předčasného a nenadálého skonu dne 25. srpna oželela nejen celá Morava, ale zvláště Slovensko, odešel také dlouholetý a čilý člen Družiny literární a umělecké. Neustával tu nabádat a pracovat o užší spojení katolických spisovatelů českých a slovenských a ještě k poslední valné hromadě dne 2. července poslal do Slavkova nový příspěvek o této věci. Bude nám snad později možno ocenit podrobněji i tyto snahy zesnulého a ostatní jeho literární činnost, zatím jen poukážeme na zajímavé, veřejnosti skoro neznámé dílo, vydané minulého roku Kruhem přátel Kolískových v Praze. Kniha, již s obvyklou svou přesností i láskou redigoval spisovatel inž. *Vilém Bitnar*, sluje „*Do památníku dru Aloisu Kolískovi*“. Na 170 stranách velké osmerky přináší především podrobné vypsání běhu života a práce Kolískovy, pak vylíčení oslav jeho 60. narozenin v Bratislavě i v Praze, slavnostní řeči a projevy, hlasy novtní i význačných osobností o jeho díle a konečně i hlasy odpůrců, aby tak „světle pravdy a lásky i stínem poblouzení a závisti vypukle vystoupil obraz vzácného pracovníka za ideál Sušilův „Církev a vlast“. Přátelé Kolískovi v Praze jistě se nenadálí, že tato pltní kniha, vyzdobená bohatě množstvím obrázků, příležitostných fotografií i uměleckých podobizen, stane se tak brzy vzácným literárním pomníkem.

Základní směrnice Křesťanské nauky socialistní. Na oslavu 40. výročí encykli-

ky Lva XIII. „*Rerum novarum*“ vydal univ. doc. dr. *Jos. Kratochvíl* zvláštní otisk své časopisecké studie, jejíž obsah vystihuje již její titul: rozvádí jasně hlavní zásady slavného okružního listu a ukazuje, že dnešní neutěšený stav dělnictva je zaviněn i tím, že nebylo dříve dbáno hlasy církve. Třídenní boje možno odstranit a společenské rozdíly vyrovnat jedině uskutečněním zásad křesťanského solidarismu.

Antologie moderní poesie anglické. Oblíbená sbírka anglické četby Tauchnitz Edition dosáhla letos úcty hodného počtu 5.000 svazků. Jako svazek jubilejní byla vydána „*Anthology of Modern English Poetry*“, kterou uspořádal německý anglista L. Schücking (Lipsko 1931, XII, 284 stran cena brož. 2 RM, váz. 2.80 RM). Je v ní zastoupeno něco přes šedesát básníků, většinou ještě žijících, anebo alespoň „soudobých“ v jakémsi slova smyslu (jako je na př. Ernest Dowson, který zemřel již r. 1900). Schückingova antologie by se dala nejlépe srovnat s antologií „*The Golden Treasury of Modern Lyrics*“, kterou r. 1924 v Londýně vydal Laurence Binyon. Tato obsahuje 241 básní 88 básníků, je tedy rozsáhlejší než Schückingova, která má pouze 136 čísel. Kdežto Binyon přináší také řadu ukázek z básníků starších (Emily Bronte, Elizabeth Barrett-Browning, Robert Browning, Charles Kingsley, Walter Savage Landor, Dante Gabriel Rossetti, Alfred Tennyson), vzal Schücking do své antologie řadu básníků, kteří, ať už z jakýchkoli důvodů, ještě do Bi-

nyonovy sbírky pojeti nebyli a z nichž jmenujeme jen nejvýznačnější: G. K. Chesterton, Lord Alfred Douglas, John Drinkwater, Eleanor Farjeon, F. W. Harvey, Aldous Huxley, James Joyce, D. H. Lawrence, Shane Leslie, Alfred Noyes, Ezra Pound, Dora Sigerson Shorter, Osbert Sitwell atd. Postrádáme sice Lionela Johnsona, T. S. Eliota – jenž není zastoupen ani v antologii Binyonové – Jamese Elroye Flockera, Austlna Dobsona, Laurence Binyona a několik jiných moderních básníků, ale přiznáváme, že pořadatel projevil při výběru básní mnoho dobrého vkusu a všestrannou znalost látky. Jeho antologie je jistě vítána všem milovníkům poezie anglické. O. F. B.

Náboženské písně jihoslovanských Mohamedánů. V „Arše“, r. XVIII, 1930, strana 130–135, jsem otiskl překlad mohamedánské legendy o Jobovi („Hikaja o Ejjubu pehgamberovi“) a napsal jsem při té příležitosti několik slov o lidové literatuře jihoslovanských Mohamedánů, psané jazykem srbským, ale písmem arabským. O stejném předmětu psal, jak nyní dodatečně zjišťuji, také dr. Fehim Bajraktarević v časopise „Glasnik skopskog naučnog društva,“ III, Skopje 1928, kde uveřejnil důkladně komentovaný text písně o Mohamedovu narození „Mevlud“. Ve své rozpravě srovnává tuto literaturu s maursko-španělskými *textos aljamiados*, psanými jazykem španělským, ale písmem arabským. Ze starších pojednání o téže předmětu odkazuje Bajraktarević na spis S. Ef. Kemury a V. Čoroviće „Serbokroatische Dichtungen bosnischer Moslms aus dem XVII., XVIII. und XIX. Jahrhundert“ (Sarajevo 1912). Z rukopisu, který mu sloužil za podklad, otiskuje Bajraktarević začátek v originálu, podobně jako jsem to také já učinil. O. F. B.

Vypsání cen Duchovní české akademie. Duchovní česká akademie v Praze vypsuje z nadačního odkazu profesora J. Ježka na rok 1931 5 literárních cen od 1000 Kč výše. O ceny mohou se ucházeti dobré původní české spisy písemnictví vědeckého i krásného (poesie i próza) sepsané katol. kněžími, a to buď rukopisné, schopné k vydání tiskem, nebo vydané v posledních třech letech od vypsání konkursu. Za udělení ceny jest podati do 30. září 1931 písemnou, odůvodněnou žádost (bez kolku) Duchovní české akademii prostřednictvím kanceláře Akademie křesťanské v Praze, Národní třída 6. K žádosti budíž připojen spis o cenu se ucházející, tištěný nebo v rukopise, s plným jménem autorovým.

Na dvoře habsburském. Napsal generál justice Jar. Kunz. Vydalo nakladat. Šolc a Šimáček v Praze 1931. Str. 187. Cena 20 Kč. Nová kniha vzpomínek bývalého rakouského důstojníka podává kus dějin vídeňského dvora za obou posledních císařů, hlavně pak spolehlivé zprávy o tragedii císařovny Alžběty, syna Rudolfa I Františka Ferdinanda, jakož i o životě různých arcivévodů. Autor počíná si v celku objektivně – těžko říci, zdali také vždy při zprávách o vlivu kněžstva a jesuitů – snaží se pochopit i lidsky tyto osoby, nám tak málo sympatické, a odmítá některé nesprávné dohady a pověsti, šířené všelijakými senačními romány. Čtenář, který má ještě zájem o tyto věci, kniha leccos osvětlí.

Satan v Illfurtu. Napsal P. Sutter, farář ve Wickerschwihu, přel. M. Círinová. Vydal L. Kuncič jako 10. svazek sbírky „Vincec Páně“. Stran 159 za 10 Kč. – Knižka vypravuje na základě autentických dokladů, potvrzených věrohodnými svědky a znalci,

smutný příběh dvou illfurtských chlapců, na nichž sejevily všechny známky dábelské posedlosti. Jsou to zjevy a scény mnohdy opravdu strašné a k četbě je třeba silných nervů. Lidé, kteří vedle nich mají i zájem o takové výjimečné případy, naleznou tu snad aspoň důkaz o existenci zlých duchů. Popisovaná událost stala se již v 60. letech minulého století.

Sv. Augustina Aurelia „Rozhovor o blaženém životě“. Přeložil, úvodem a poznámkami opatřil dr. Jos. Kratochvíl. Jako 21. svazek „Knihovny pedagogické akademie“ vydala Matice CM. Brno 1931. Stran 79. – V nečetné naší augustiniánské literatuře bude jistě vítán překlad tohoto dílka, jež se druží k dříve již přeloženým Soliloquiím. Vzniklo z hovorů s přáteli v době, kdy se budoucí světec a učitel církevní připravoval ve svém zátěsi v Cassiciacu na křest: dokazuje tu, že k blaženému životu nemožno dojít pouhým studiem filosofie, nýbrž jen dokonalým poznáním Boha. Dr. Jos. Kratochvíl přeložil dílko s láskou a velmi pěkně.

Danica. Tak sluje ročenka zážřeb-ského Družíva sv. Jeronima, pečlivě redigovaná drem Jos. Andričem. Přináší letos kromě zpráv o činnosti spolku, kromě povídek, básní a různých statí hojně článků životopisných, na př. o největším chorvatském spisovateli Aug. Šenoovi, o arcib. dru Jos. Štadlerovi, bisk. dru J. Dobriľovi, spisovatel M. Stojanovičovi j. Pro nás jsou zvláště zajímavé zprávy a obrázky z nově zbudovaného střediska vydavatelské činnosti chorvatské, jímž jest „Kuća dobre štampe“.

Družina literární a umělecká na valné hromadě dne 2. července ve Slavkově jmenovala svým čestným členem

zasloužilého spisovatele *Jana Vyhřídala* a odevzdala mu diplom zhotovený akad. malířem hanáckým Pištělkou. – Památku zakladatele „Archy“ *K. Dostála Lutinova*, jenž by se byl dne 22. září dočkal šedesátin, oslaví Družina spolu s jinými olomouckými spolky slavnostní akademií, při níž o životě a díle básnikově promluví jeho dávný osobní přítel a spolupracovník, člen výboru inž. *Vil. Bitnar*. Týž připravuje pro DLU první podrobnější životopis *K. D. L.* – Na poradě katolických nakladatelů a vydavatelů českých, jež byla dne 16. září v Praze, vložili zásady praktické vzájemné součinnosti všech významných *slovanských katol. vydavatelstev* pokladník DLU šéfred. *L. Zamykal*. – Výbor DLU byl zvolen týž jako loni. – Činnost DLU nejvíce poškozují *dlužníci*. Kdyby vědci odběratelé našich publikací vyplnili svou povinnost a splatili dlužné částky za minulé léta, byla by Družina rázem bez dluzhů a mohla by rychleji i úspěšněji uskutečňovat své úkoly!

Výroční zpráva Kat. charity v zemi moravskoslezské za r. 1930 podává dokonalý přehled sociálně zdravotní činnosti charitativních Svazů, jejich odborů i přidružených ústavů. Viděti z něho, že za minulý rok vydaly tyto instituce ohromnou sumu 17 a půl milionu Kč na různé dobročinné ústavy. Na to nedostaly od ministerstva sociál. péče ani půl milionu podpory. Je z toho zřejmo, že ze všech možných institucí veřejných i dobrovolných, které se v naší republice zabývají sociální péčí, dobročinné ústavy Charity nejméně zatěžují státní i zemské pokladny, leč přesto největšími náklady přispívají ke zlepšení osudu sociálně slabých. V této nenáročné a tiché činnosti, jejímž jediným zdrojem je křesťanská láska, leží také záruka budoucnosti katolické Charity.

Za redakce Em. Masáka vydala Družina literární a umělecká v Olomouci. – Odpovědný redaktor Ladislav Zamykal. – Vytiskla Lidová tiskárna v Olomouci.

Nová kniha

Družiny literární a umělecké!

Dovolujeme si upozorniti na současný skoro román dra Františka Odvalila „*Kavky na věži*“, který každého svým poutavým obsahem plně zaujme. Přečtete si jej jistě s uspokojením. Krámská cena knihy je 20 Kč 60 hal. Ale když byste se stal přispívajícím členem Družiny literární a umělecké, tu za pouhých 27 Kč 60 hal., vedle této knihy byste obdržel ještě dvě knihy a to knihu valašských povídek J. E. Trávníčka „*Tobiáš Běbul*“ a literární studii V. Bitnara o K. D. Lutinovi. Tyto knihy tvoří členský podíl za rok 1931.

Vhodným dárkem

jsou i mnohé starší knihy vydané Družinou literární a uměleckou v Olomouci. Upozorňujeme zvláště na cenný román *Dom. Pečky* „*Matka Boží v Trní*“, sborník „*Dante a Češi*“, studii dra *Al. Langa* „*Otec pouště sv. Jeronym*“, básně *Fr. Kašpara* „*Zastavené hodiny*“, *Fr. Odvalila* „*Co v duši zaléhalo*“, *Jana Karníka* „*Závětří*“, *K. Dostála-Lutinova* „*Květiny*“, *Fr. Dohnala* „*Studie a profily*“, *Dominika Pečky* „*Assunta*“ a dra *Huberta Havrdnka* „*Duše Hané*“.

ARCHA

D
LU

XIX. ROČNÍK, SVAZEK 4

Adolf Gajdoš, <i>Z polské moderní poesie</i>	249	Vilém Nezbeda, <i>Le soldat inconnu</i> . 308	
Jetřich Lipanský, <i>Setkání</i>	253	Iwo Bauše, <i>Povídka o tom, jenž zstratil a pfece neustratil světlo</i>	309
M. Legendre, přel. F. S. Horák, <i>Katolická idea v moderní literatuře španělské</i>	254	Jetřich Lipanský, <i>Blány</i>	312
Otto Pick, přel. Otto F. Babler, <i>Večer</i>	262	Neznámý autor, z latiny přeložil Dr. Alfred Fuchs, <i>Maríánský hymnus</i>	313
Nikolaj Gumilev, přel. Zdeněk Spilka, <i>Moji štendři</i>	263	Nikolaj Gumilev, přel. Zdeněk Spilka, <i>Dělník</i>	314
Bedřich Slavík, <i>Otakar Bystřina</i>	264	Dr. V. Vltinský, <i>Mikuláš Gumilev</i>	315
Jetřich Lipanský, <i>Černé růže</i>	266	F. B. Děrda, <i>Melancholické ráno</i>	316
Jetřich Lipanský, <i>Fragmentsy z idylické říše athoské</i>	267		
R. M. Rilke, přel. J. Lipanský, <i>Piseň o spravedlnosti</i>	269		
Ernest Christopher Dowson, přel. Otto F. Babler, <i>Impenitentia ultima</i>	274	OKNA	
Břetislav Storm, <i>Vladařství Růže</i>	275	Bůh – hrnčíf	317
Adolf Gajdoš, <i>Z nových básní</i>	281	Státní cena pro umění slovesné v roce 1931	320
Hynek Ch. Růžička, <i>Konec léta</i>	282	Dva nové essaye Otokara Březiny	320
Abraham o Santa Clara, přel. Otto F. Babler, <i>Knihkupec</i>	283	Knihy Družstva sv. Jeronýma v Zá- hřebu	321
Jan Opasek, <i>Šilend</i>	286	Brněnské výstavy	322
Alois Stan. Novák, „Pfece i on . . .“	287	Z nové české literatury	324
Met. Pecháček, <i>Poutník</i>	305	Poznámky a zprávy	328
Václav Zlma, <i>Ze sbírky „Gejsiry váže“</i>	306		

OBRÁZKOVÉ PŘÍLOHY

Arnošt Hrabal, *Svatá noc – U jeslíček – Z růže kvítek – Vánoční koleda – Vánoční pozdrav.*

NOVÉ PUBLIKACE

Z nakladatelství Občanské tiskárny v Brně: F. Háji, Hantýčka Šeborová. Román. Str. 263. Cena 12 Kč. Románek, oblíbeného autora Káři Mařika kreslí opět zajímavou postavu statečné, upřímné dívky, jež si dobývá srdce všech a zvláště své různé tety. – „Anděl Strážný“. Časopis pro křesťanskou mládež. Roční předplatné 9 Kč, s povídkovou přílohou 14 Kč. Oblíbený časopis vkročil letos do druhé padesátky svého trvání. – „Náš Domov“. Obrazkový měsíčník pro zábavu a poučení. Roční předplatné 12 Kč. – Časopis, milý odkaz prof. J. Vévody, ukončil právě svůj 40. ročník. Zaslouží podpory hojným odebíratím zvláště v lidových vrstvách.

Z nakladatelství Jos. Birnbauma v Brtnici: „Bez lásky“. Obraz ze života se zpěvy o 6 jedn. s proměnou. Dle románu Vl. Javořického upravil Fr. Bušák. Str. 100 za 6 Kč. – „Fvičelny dvoje vánoce“. Hra o 4 jedn. a závěrečné scény. Napsala Jiřina Dvorecká. Str. 56 za 5 Kč. – Jiřina Dvorecká, „Bratři“. Hra o 3 jednáních. Str. 59 za 5 Kč. – Jar. Kolibřík-Puljanovič, „Byl jednou jeden námořník“. Veselohra z námořnického života o 3 jednáních s proměnou, tančí a zpěvy. Str. 127 za 8 Kč. – Antoš Horsák, „Jaký pán, takový sluha“. Fraška z vojenského života o 1 jednání. Jindřich Veselovský, „Zmýlená neplatí“. Jednoaktový žert. Str. 64 za 5 Kč.

ARNOŠT HRABAL – SVATÁ NOC

Z POLSKÉ MODERNÍ POESIE

JÓZEF ALEKSANDER GAŁUSZKA
NA BŘEZÍCH VĚČNOSTI

Chodím po břehu věčnosti jako po břehu moře,
jež stále mé stopy vlnami omývá – –
Slyším, jak šumí ticho na věčné pláni Boží,
zářící perlami hvězd na mléčné dráhy hřívách – –

Marně napínám zraky do nekonečných dálí
nad potopou vod, za korábem Božích cest,
za bílou holubicí, letící nad vlnami
pro halouzku z olivy, vzkříšenou ratolest. – –

JÓZEF ALEKSANDER GAŁUSZKA
PÍSEŇ PÍSNÍ

Až budu žítí své jak Písmo svaté
prohlížeti – jak sežloutlý pergamen staroby písni,
nad tebou listy knihy rozevrou se samy –
života mého překrásná Písni písni! – –

Na matných zřítelnicích vzpomínkou zjevíš se mi,
jak světla v stříbrných květech oken když za mrazu tam vzkvétly
v nejtišší svaté jitro Božího Narození,
jak do studentské světničky mé kdysi za mládí slétly.

JÓZEF ALEKSANDER GAŁUSZKA
POD PRSTY TVÝMI

Pod prsty Tvými, v dumání na strunách pravěků
položenými, jak na harfy chvějících se toninách
vstáváme, jak melodie snů Boha-Člověka,
jak zbloudilý v hvězdách žal – nokturno Chopina – –

A prsty Tvými v prach země se propadáme,
jak mrtvé listí na jeseň stromů haluzemi –
leč v smrti tichu, v žilách vzpoury síně máme,
jež na rukou Tvých jako živá krev se pění – –

EMIL ZEGADŁOWICZ
ČÍM VĚTŠÍ LÁSKA, TÍM TĚŽŠÍ JEST BŘÍMĚ

Nesmírně znavený v samoty chvíli
opuštěn ode všech, na prospěch nikomu –
vidím, že cesty mé marné jdou k cíli,
toužíce v nezbadanou síň Božího domu.

Z věčnosti do věčnosti jdu! – v tom krátkém životě
mnohé mám shromáždit a velká má býti má píle –
rozdat se srdcím všem, zahřet v tesknosti,
bych mohl z mrtvých vstát kdys v lásky díle.

Jak Kryštof v proudy života nesu Boží dítě
uprostřed vln zpěněných vášní, rouhání člověka –
a vím, přátelé moji, že se mnou nepůjdete –
břeh, jak budoucnost – daleko! – přistav vždy v blízkou čeká.

Nuže počkejte; – vrátím se jitřním jasem;
přijdu ulekanou rosou vonícího věsu
a řeknu ve dnech nových tak prosebným hlasem:
pojdte, mí přátelé, dnes vás již přenesu.

Jednoho po druhém do zaslíbené země
ponesu vás, ne bez námahy a ne bez překážky;
čím větší láska, tím větší jest břímě –
není větších činů nad čin lidské lásky.

Ke konci mého samotářství na tom společném břehu
zaspíváme litanii v oslavu sbratření – –
tam ponejprve odpočinu v přímořském noclehu
před největší cestou – po níž již cesty není. –

EMIL ZEGADŁOWICZ
VĚČNÝ TULÁK

Odkud to – odkud – srdce pověz mi –
přichází k tobě Boží vandrovní? –
– Od nepamětných věků, milionů let –
ráno přichází – večer zas jde zpět,
a my jen nocí žijeme vlastně,
budí se člověk – den v noci hasne;
vůči tajemství Božího činu
stojíme v chmurách, stojíme ve stínu,
a jenom někdy – někdy – až to divné –

lampka olejová v srdci zablýskne:
kdo srdce rozpálil a třesoucí se rukou
povznáší vzhůru nad naši mukou; –
v růžových prstech světlo zakmitá –
– jeden se druhého táže: – zdaž svítá? –
zdaž den se rodí v červánků loži? –
– mluvíte – kteří jste paprsek uzřeli Boží! –
– to den se nerodí – svítání neplane: –
srdce zakvetlo ku srdcí obraně!
– – –

Všichni se hrnou jak můry k svící,
zdraví, mrzáci, dalecí, blízci –
a teskníci zastavují se v bolu
před květy světla zastavují se spolu;
tak světlem lásky všichni se tam hřejí
věřící v nitrech dobrou naději.
– – –

Srdce planoucí, zející svou ránu
obrat jen tiše na východní stranu –
– chvíle – a sluncem den svůj rozohní
od věků věčných Boží vandrovní.

EMIL ZEGADLOWICZ
O PTACTVU A LÁSCE

Srdce lidská – ó ptáci
rozdovádění, rozezpívání! –
pro krásu vaší račy
zůstanu s vámi.

Srdce vrabčí – sýkoří –
z dvou hrstí sypu vám plno:
tady jest slovo Boží,
tady obětí pšeničné zrno.

Žil, jenž za vás utrpení
snášel a stále snáší strasti –
a celé jeho jmění:
ve měšci dukát lásky.

Však dukát ovládá davy –
ve věčně ryzím třpytícím se zlatě
každý den vzkříšení slaví,
a každý den tisíckráté.

MICHAL RUSINEK
INVALIDA

Pod městskou zdi modlím se tady,
můj Bože, k Tobě,
vzal jsi mi nohy obě,
Ježíši
zlatý . . .

Jak zapomenout chtěl bych rád
dne, jehož nechci vzpomínat! –
pluk vytlučen byl do muže
bombami a granáty . . .

Kéž by ta pěkná, štíhlá paní,
jež denně kolem mne přechází,
nebloudila již po mé tváři
očima vzpomínání!

Ó Ježíši!
miliardy pohledů mne bijí,
vím dnes, co znamená
smutný zrak chodců,
když miji
dřevěný můj vozík
ustlaný
na kolečkách
rukou poháněný

Ty pohledy
mne bijí jako kámen
každodenně,
ježž v oči posílají dolů ke mně.

Nechci, ó nechci, aby chodili tudy
a smutně nade mnou křivili huby
cestou do dancingů, barů,
kaváren, lupanarů . . .

Ať netrýzní mé duše více,
jsem pilot – invalida sice,
má bedra hadry kryjí . . .

Však nelitujte, kteří denně tudy jdete,
dobře jest mně na vozíku, všem rcete,
můj malý vozík rychlý jest jak stín
a od války – i na střevících ušetřím.

KAZIMIERZ WIERZYŃSKI
Ó ŠIROŠIRÁ POLE

Ó široširá pole, pole,
hřbety záhonů a brázd žily
a černozemní orná pole
v slunce, jež lásku pohroužily.

Svantovit dýchá, vstává vesna,
na mezích vane tajemný duch,
svět probouzí se jaře ze sna
uprostřed sadů bos chodí bůh.

Teplá, srdečná dobytka vřava,
pes v stádu husí skotačí,
z udíren křídla letí modravá
a dobře jest, až člověku jest k pláči.

A zdá se, později že zapadne
do ticha hvězd den práce a hloží,
že před chatu svou vyjde a dlaně
na svět šedivý Plast vloží.

**

JETŘICH LIPANSKÝ

SETKÁNÍ

Zachytil jsem tvůj jediný pohled
a hrdost zaclonila můj zrak
odešel jsem beze slova
vim, že tě nespatriím znova
v téže svěžesti a kráse
jaká to byla hrdost!
nebylo v ní pýchy
jen odevzdanost v osud?
Odplovají dni
odplují léta
odpluje i život
a já ti neřeknu jediného slova
snad jen tvé pohrdání sklidím
nikdy tě již nevidím.

KATOLICKÁ IDEA V MODERNÍ LITERATUŘE ŠPANĚLSKÉ*

(Z knihy „*Littérature espagnole*“)

VĚCI současné se jeví vždy obzvláště složité, neboť čas a zapomenutí více nebo méně oprávněně a kritika více nebo méně osvícená ještě nevykonaly svého díla. Ale je možné, že současná literatura španělská je složitá sama o sobě. Již jsme řekli, že je podle našeho mínění počátkem nového velkého období. Je ve svých počátcích jakýmsi súčtováním s romantismem. Abychom objasnili, na čem se zakládá obrazci, o kterém promluvíme, budeme musít studovat některé autory – jak jsme učinili pro období zlaté – méně stručně než ostatní.

Jako vynikají mystikové v literatuře období zlatého, učenci v literatuře století 18., básníci lyricko-dramatičtí za romantismu, tak převládají ve slovesnosti konce 19. a začátku 20. století romanopisci.*

Román se vybaví jako podružného postavení, které měl za romantismu, když se romantismus rozředí a ustoupí. Je to zpola cizinka Cecilie Böhlová z Faberu, Švýcarka zrozená z otce Němce a matky Španělky z Andalusiie, která užívající jako spisovatelka jména Fernan Cabarello, dává literatuře španělské její první romány moderní. Psala romány nejprve francouzsky a německy, ale konečně se věnovala jedině Španělsku a především Andalusii. Fernan Cabarello byla katoličkou lpící na tradici a její dílo prozrazuje její přesvědčení, než chtěla si především počínati jako dobrá pozorovatelka španělské společnosti.

U romanopisců, kteří následovali, projevuje se dost značně mravní a náboženský zmatek Španělska století 19. a proti katolíkům, jako jsou J. M. de Pereda (1833–1906), A. Palacis Valdés (nar. r. 1853), Ricardo León (nar. r. 1877), shledáváme protivníky, jichž pověst a talent možno srovnati s oněmi a kteří jsou snad četnější. Je to takový Pérez Galdos, Blasco Ibañez, Pío Baroja, Pérez de Ayala. Ve sporu vlivů není nikterak jisto, že vlivy katolické zvíťazí. Je vskutku nemožno, aby román právě tak jako poesie (abychom nic neřekli o druzích výlučně náboženských) vyjadřoval čistý ideál křesťanský. Necháme-li stranou některé náměty, jichž zpracování jest ostatně zvláště nesdačné a choulostivé (příběhy mučedníků, svatých, výjevy ze života náboženského), nemůže romanopisec katolický, který zpracovává tytéž skutečnosti jako romanopisec nekatolický, projevit svůj katolicismus leč snahou vyhnouti se vši lici neždravé a jakýmsi silným zdravím mravním, které obíhá v jeho díle (par une sorte de robuste santé morale qui circule dans son oeuvre). Proto pozorování velkého Palacia Valdésa je zároveň tak poctivé a tak dravé.

* Nadpis je od překladatele.

** Sr. Ed. Gómez de Baquero, *El renacimiento de la novela en el siglo XIX*. Madrid 1924. (Obrození románu ve stol. 19.)

Ale stává se také, že romanopisec katolický, aby ušel nebezpečím tkvícím v druhu vzděláním, omezi trochu úzce pole svého pozorování, nebo přenesl do řádu společenského a co horší je, do řádu politicko-sociálního tuto starost udržet v neporušenosti tradice, která není plodná leč v řádu náboženském a která ostatně všude, totiž všude, kde nejde o to, co Bůh sám ustanovil, se musí smířiti s obezřelou kritikou. Přes veškeren svůj talent neunikl Pereda zcela této závadě a jeho učený sloh sloučený s krajinským rázem jeho díla bezpochyby omezil vliv jeho ve veřejnosti španělské. S M. Richardem Leónem nabývá myšlenka katolická přídudí archaismu (*prend une saveno plus accusée d'archaïsme*), která je bezpochyby příjemná malému počtu čtenářů příliš vybiravých, ale nebezpečná, protože vnucuje ostatním víru, že katolicismus je věc minulosti.

Je mnohem snadnější pro romanopisce neznati katolicismu nebo podkopávati jeho zřízení a myšlenky, které jsou od něho nerozdílné, než ho účinně brániti.

Křivdili bychom Pérezu Galdosovi, velkému a poctivému pozorovateli jako Palacio Valdés, kdybychom ho považovali za spisovatele, který soustavně potírá katolicismus ve svém díle románovém. Ale bylo by stejně marné tvrditi, že dílo španělského Balzaca neumenšuje u svých čtenářů sympatie pro katolické tradice Španělska. Nepřátelství ke katolicismu, více méně skryté, zvrhá se v omezené sektářství u takového Blasca Ibañeza a Pia Barojo, s pavědeckým nátěrem zřejmějším u spisovatele posledního. Blasco má aspoň silný temperament spisovatelský a zobrazil se skvělou pravdivostí svůj kraj valencijský; co se týče idejí, které vložil do nezapných pojednání šťastně zmírněným vnikajícím překladatelem francouzským Hérellem (viz na př. román „Katedrála“, přeložený s názvem „Ve stínu katedrály“ [*Dans l'ombre de la cathédrale*]), jsou hloupé; tato vlastnost jejich předem zabezpečuje každého ducha byt jen trochu vzdělaného proti jejich zhoubě, ale prozatím zůstává nebezpečná v zemi, kde lid, ba i třídy vedoucí ve svém celku se vzdělávají jen podle vadné všeobecné soustavy vyučovací a kde samo vzdělání náboženské zůstalo velmi zanedbáno až do doby zcela přítomné: dnes pouze některé duše apoštolské pozorující, že charakter náboženství státního čím dál méně respektovaný v tom, co má výhodného, je zhoubný tou měrou, jak uspává horlivost, starají se o nápravu této základní chyby.

S Piem Barojo sestupujeme pod úroveň Blasca, jenž na konci svého života začal zakoušeti, třebaž to nebylo s hlediska náboženského, velikost národní tradice, kterou také Galdos opět nalezl ve svém posledním období. Žádný talent neskryvá už nebo neoslabuje sektářství a všeobecná obliba, která dce, abychom přes všechno uvedli zde p. Pia Barojo, se vysvětluje předpojatostí pseudovědecké neomalenosti, jež – pro jisté publikum – jest náhradou talentu. P. Pio Baroja chtěl ovšem sám určití r. 1915 – v sdílném zápalu strachů předrážděných světovou válkou – své chování vzhledem k tradici španělské: „Věřím pevně, že se všichni republikáni, všichni liberálové, všichni revolucionáři, kteří mají strach z Němců, klamou. Myslím, je-li země, která by mohla roz-

drtit církev katolickou, že je to Německo. Je-li země, která by mohla navždy odstraniti starého Jehovu s jeho družinou proroků s nosy zakřivenými a jejich potomků, špinavých mnichů a farářů pedantických, je to Německo.

Je-li země, která by diskreditovala dvoustounství parlamentarismu, je to Německo. Je-li země, která by udělala konec staré retorice, starému tradicionalismu španělskému, špinavému a neomalenému, svrabu semitskému a latinskému, je to Německo. Je-li země, která by nahradila vědou, řádem a technikou myty náboženské nebo demokratické a frašku křesťanské charity, je to Německo.*

Abychom řekli pravdu, p. Baroja se řadí stranou svou krajností. Takový Pérez Galdos lpí pevně na tradici národní a Blasco Ibañez sám se k ní konečně přimyká. To je něco, to je mnoho, vrací-li konečně, jak tomu věříme, národní tradice španělská vždy katolicismu jeho místo. Katolíci španělskí – jako katolíci všech zemí – měli dokonce tou měrou, jak nebyli zcela věrni katolicismu (ale nikdo nemá práva hoditi po nich kamenem), svá obmezení a své chyby. Je přirozené, že tyto chyby patrnější v náboženství státním a v dobách úpadku, vyvolaly v zemi, kde duch nezávislosti je tak silný, mocnou reakci: odtud pochodí španělský antiklerikalism, jehož representantům bylo by nespravedlivě soustavně upírati upřímnost (to se samo sebou rozumí) a dokonce jakousi část prozíravosti; katolíci si musí vzítí víc než jedno poučení z útoků svých poctivých protivníků.

U takového Barojy přesahuje antiklerikalism samozřejmě meze reakce, kterou může vzbuditi nemírná horlivost politicko-náboženská, než nadto se přelévá v snahu protikatolickou a protikřesťanskou.

Na svou čest má „katolické Španělsko“ protivníky jiné kvality, nekonečně umírněnější, jichž umírněnost by však byla pro ně hrozivější, kdyby se katolíci – tuhnuce v nesmířitelné obraně všech svých tradic, velkých a malých bez rozdílů – nesnažili uznat to, co může býti správného v kritice jejich odpůrců. Nebude to antiklerikalism, který si poznačí bod úspěchu, ale ovšem katolicismus ve chvíli, kdy průměrné katolické publikum španělské nepocítí rozpaků slyšíc odsuzovati krajnosti inkvisice a nepohorší se, bude-li zjištěno, že svatý Jakub nikdy nepřišel do Galicie.**

Mezi důstojnými protivníky třeba zvláště uvést z romanopisců Ramóna Péreza de Ayala, jehož silný talent, solidní vzdělání a podstatné myšlenky, již potvrzené pozoruhodnými díly, dovolují očekávati ještě

* Uveřejněno v revul España v březnu 1915, přel. v Journal des Debats 3. března. P. Pio Baroja se dal oslavovati na Sorbonně, několik let po našem vítězství nad Německem.

** Poznamenejme zde, že by to musel být materialismus hodně pohanský, odpirati Compostelle právo ctítí zcela obzvlášť svatého Jakuba. Nebylo nutno, aby byl sv. Jakub kázal v Gallicii, aby tam později vítal zvonci poutníky, mezi nimiž není Francouze, který by neměl předků – a aby ještě přijímal ty, kteří zůstali věrni tradici jeho poutí.

mnoho. Pérez de Ayala, narozený r. 1880, mohl by se ještě rozvíjeti, byt' byla jeho zralost sebe předčasnější, ale nikdo nemůže předvídati, kam dospěje tento samostatný a hluboký duch.

V divadle, kde jsou ideje všeobecně víc zjednodušeny než v románe, podíl tradice katolické je zajisté také menší. Se stanoviska katolického sem neklademe velkého José Echegaraye, který jsa učenec a vynikající inženýr, velkorysý politik vystoupil váhavě na divadle a vytvořil přece drama romantická, než složil silná díla rázu sociálního.

Ještě žijící dramatik Benavente dostal jako Echegaray cenu Nobelovu a tím je dosti naznačeno, že jeho dílo není napojeno katolicismem. Benavente ovšem nepsal jako Echegaray kusů tendenčních; rádi bychom řekli, že je tomu zrovna naopak; skvělá konverzace, kterou vytváří dialog jeho osob, je ve skutečnosti monolog skeptikův. Skrývá se v něm pod jejím výrazem cosi dvojsmyslného. Nedávno autor dosáhl s Pepou Doncelem úspěchu lichotě antiklerikalismu, a byv tím povzbuzen, předvedl jiný kus, který censor považoval za nutno zakázati.

Divadelní hry bratří Serafina a Joachima Alvarez Quintero jsou naopak naprosto zdravé. Neřeší velkých otázek ani se nevysmívají velkým idejím. Jsou nenáročná a stále roztomilá, to jsou kvality, které jim škodí v očích lidí přisuzujících si zvláštní práva na hloubku. Ale jejich skromnost a diskretnost samy jim zapovídají velké náměty a tyto hry katolíků netvoří divadlo katolické.

Bylo by snadné uvést pro divadlo i román hojnost jmen autorů talentovaných, kdybychom se úmyslně neomezili na označení místa, které zaujímá idea katolická u spisovatelů nejlepších nebo nejtypičtějších. Bohatství současné literatury španělské je vskutku velmi veliké, a kdyby bylo třeba pro to důkazu, našli bychom jej v oboru poesie: neboť literatura, která vytváří ještě velké básníky, dokazuje tím samotným zároveň svou ušlechtilost a životnost.

Aniž vyjdeme z pánství čisté kastilštiny, můžeme uvést pro období, které probíráme, tři velká jména: Querol, Gabriel y Galán a Antonio Machado.*

Ačkoli Querol jest starší než oba ostatní uvedení básníci, nemusil přece býti směřován s romantiky, neboť není to romantická stránka tradice španělské, kterou představuje vyrovnaný a harmonický genius tohoto básníka, jenž byl také (v oboru železničním) výjimečným organizátorem a správcem. Querol je opravdu básníkem katolickým; ne že by byl skládal jedině, ba hlavně básně náboženské. Ale zápal jeho víry je u něho všude patrný a nikdo neopěvoval dojmavěji lásku v křesťanské rodině, která tvoří velkou mravní sílu Španělska a která je tím, co tento svět skýtá nejpodobnějšího lásce Boží, velebené velkými mystiky.

Gabriel y Galán, který byl učitelem, než se zasloužil polní práci, nemá

* Valencian Querol napsal mimo to krásné básně v nářečí valencijském a Gabriel y Galán, narozený na rozhraní Kastlie a Estremadury, v dialektu estremadurském.

s hlediska literárního té hodnoty jako Querol nebo Antonio Machado. Snad jinde než ve Španělsku bylo by nemožno uchovati ve formě tak prosté a tak lidové, jako je jeho, tolik ušlechtilosti a čistoty. Víc ještě než Querol, jehož poesie hledá svou inspiraci někdy ve vzpomínkách historických nebo vyvolává dokonce jména mytologická. Gabriel y Galán je básníkem katolickým. Také on opěval rodinu hluboce křesťanskou, rodinu selskou, nepřemožitelnou výzbroj velkého zemědělského národa španělského, v jejich pracích, v jejich radostech i zkouškách, jež jsou na tomto světě častější než radosti, ale nejsou s to zahaliti prospektivu radostí věčných. Gabriel y Galán není osamocen v literatuře, ve které víc než jeden velký autor nebyl tuze znalý pěstěné formy; není toliko básníkem katolickým a k tomu ve Španělsku, je po výtečném katolickém básníkem, kterého vydal ponížený a velmi ušlechtilý selský lid španělský. Gabriel y Galán, narozený v r. 1870, zemřel předčasně v r. 1905.

Antonio Machado, na štěstí žijící, člen akademie španělské, je profesorem francouzštiny. Povahou svého ducha jako šíří své kultury je velmi rozdílný od Gabriela y Galána a rozličné duchovní rody španělské jsou stejně reprezentovány v jeho poesii jako v románech a v ostatních družích literárních. Ale ušlechtilostí a upřímností své inspirace i silou lásky rodinné, kterou tušíme toliko v diskretních předmluvách, ale která jsouc těžce zkoušena smrtí je zajisté v principu jeho čistého a jímavého smutku, tento podivuhodný spisovatel, jehož umění je tak přirozené a tak umělé, zaslouží, aby byl srovnáván s Gabrielem y Galánem pro to, co tvoří podstatnou hodnotu básníka právě jmenovaného pro velikost duše.

Proti básníkům třeba umístiti kritiky. Španělsko je příliš zemi básníků, aby bylo zemí ryzích kritiků; jsou jména, kterých jsme neuvedli mezi básníky a romanopisci, jsou tací, kteří jsou zcela hodni, aby byli v řadě těch, které jsme uvedli, i byli bydom je uvedli, kdyby nebylo nebezpečí, že je budeme charakterisovati předčasně. Kdežto čirá učenost a kritika jsou vskutku zastoupeny takovým Menéndezem Pelayem a Ramonem Menéndezem Pidalem, Juan Valero, hraběnka Pardo Bazánová a Miguel de Unamuno jsou romanopisci velmi vysoké hodnoty, zároveň pak učenci a kritiky, Juan Valero a Unamuno přizpůsobili divadlu originalitu svého talentu a Unamuno je básníkem, jehož verše podrží cenu.

Menéndez y Pelayo je velký katolik. Katolicismus nemá ovšem co činiti s prací ryze kritickou, ledaže je možno projeviti jeho vliv výběrem probíraných námětů. V době, kdy se narodil Menéndez y Pelayo, byly dosti oblíbeny legendy nepřátelské katolicismu a Španělsku ve světě učeném i v Španělsku samém, aby kritické úsilí kdysi vynakládané proti skutečnému nebo domnělému zneužívání moci katolicismu našlo hojnou látku pro opačné zneužívání moci a mohlo se jí zabývat.

Menéndez y Pelayo je učenec úžasně plodný. Vypudil ze všech oborů legendu protišpanělskou a protikatolickou a vykonal odklizovací práci (un travail de débilaient), jejíž zdravé účinky daleko nejsou vyčerpány. Začal tento úkol se vším svým zápallem mladistvým a první vydání jeho „Španělské vědy“ vyšlo, když bylo autoru teprve 22 let. Šlo

o to ukázati, jak bylo Španělsko pomlouváno, když z něho učinil zemi po výtečtější. Dokazování, provedené s účeností na věk autorův užasno, je skoro příliš úplně. Menéndez zamýšlel ukázati, že španělský příspěvek i v zpracování věd řečených pozitivních je značný. Jeho účinnost trochu zvětšila tento podíl, i je to u tohoto člověka tradice, jakýsi ústupek časovým předsudkům, který možno shledávati přemrštěným. Jsou ovšem solidní španělské příspěvky k zpracování věd více pozitivních, ale původní sláva Španělska v řádu vědeckém spočívá v tom, co vytvořilo ve vědách mravních. Mladistvé nadšení a snaha dokázati trochu příliš mnoho, sloučené s láskou k vlasti a víře nepřestanou oživovati namáhavou práci Menéndez a Pelaya; jsou-li v tom nějaké malé závady, dvatnost, která se neuchyluje vždy k pramenům a spokojuje se (někdy) pracemi z druhé ruky, a jistá kořist ponechaná nebo dokonce poskytnutá protiútok, tyto závady mohou býti velmi snadno napraveny pokračovateli a žáky, zmenší se jim velmi, srovnají-li je s výhodami, jichž jsou výkupným: jsou to půvab udělený námětům, jichž čistě vědecké zkoumání je vilo by suchost, přesvědčivé sdílení pravdy a dokonce i v sporných tvrzeních utěšující podívání na přesvědčení upřímné, oddané a rozvážené.

Jakkoli jsou monumentální „Dějiny jinověrců španělských“, jichž nové vydání Menéndez y Pelayo před svou smrtí připravoval, a „Dějiny estetických idejí ve Španělsku“, jež obsahují devět svazků a nejsou dokončeny, netvoří leč velmi nepatrnou část prací, který velký učenec zasvětil tradici španělské a katolické a z kterých dlouho budou čerpati jeho odpůrci, ba protivníci nejvážnější solidní vrstvu své vědy.

Ramón Menéndez Pidal, nynější prezident španělské akademie, je také velkým učencem jiného ovšem typu. Ačkoliv je tvorba jeho bohatá, nedá se přece srovnávati co do hojnosti s tvorbou kritika předešlého, má však ráz clokonalosti, která se velmi zřídka smíruje s mírou hojnosti. P. Menéndez Pidal neprojevuje svých osobních názorů ve svých pracích, které jsou přísně vědecké. Kdyby bylo třeba stůj co stůj utříditi autory, mohli bychom opakovati, když jsme promluvíli o Menéndezu y Pelayovi, že jsou v kritice a historii jako jinde zastoupeny různé duchovní rody Španělska. Ale toto zjištění nesmí nás vésti k tomu, abychom neuznávali podstatnou pravdu: nežijeme už v době, kdy kritika vykonávaná bez úmyslu příznivého katolicismu byla snadno ničivá. Dílo takového Menéndeza Pida je silně rekonstruktivní. Nejlepší práce spisovatelovy o legendách a o jazykových, literárních a národních počátcích Španělska vedou k závěrům nejen vědeckým, nýbrž i velmi lichotivým pro španělský patriotismus; a to je charakteristické pro novou dobu.

Juan Valera (1824—1905) a hraběnka Pardo Bazánová jsou známi především svými romány. Jsou příliš jemný pro širší kruh čtenářstva Juan Valera je jeden z nejdokonalejších spisovatelů literatury španělské. První a nejslavnější z románů Valerových, Pepita Jimenez, překládá problémy kasuistiky, o nichž autor jedná se vši jemností Andalusana a diplomata znamenitě vzdělaného. Kritické dílo Valerovo je hojnější

než jeho dílo románové. P. Gómez de Baquero, sám jemný kritik, tvrdí – když připomněl, že byl Valera srovnáván s Anatolem Francem, že tento spisovatel má více podobností s Voltalrem; pro spisovatelské vlohy je asi přirovnání správné, ale má-li španělský spisovatel diplomat nějaký skepticism, není tento upřímný skepticismus jako u obou spisovatelů francouzských maskou licoměrného sektářství.

Hraběnka Pardo Bazánová (1858–1921) je považována Angličanem Fritzmaurice Kellym za nejlepší španělskou spisovatelku románů doby. To dokazuje aspoň, že rozsáhlé vzdělání a zjemnělý smysl kritický nezničily v ní schopnost tvůrčí: zjev častější ve Španělsku než ve Francii. Budeme rozlišovat i v jejím díle románovém, s p. Gómezem de Baquero, po epoše naturalistické období „mystického spiritualismu“. Mohla změnit způsob tvorby, aniž se zvrhla a změna v tom smyslu, jak se provedla, projevuje nejen návrat k španělské tradici (kterou realismus nikterak neopouští), nýbrž i prohloubení této tradice.

Snaha vrátit se k španělské tradici v její nejvyšší formě se projevuje způsobem ještě poučnějším u dvou spisovatelů, kteří dlouho byly širší veřejnosti evropské méně známi než autoři předešli, ale kteří jsou podle našeho mínění nejcharakterističtějšími a nepoučnějšími svědky u duchovního vývoje současného Španělska: Angel Ganivet a Miguel de Unamuno.

Různosti mravní a náboženské orientace, kterou jsme zaznamenali v každém genu literárním, mezi rozličnými duchovními rody Španělska, vlnité kolísání tradice španělské od konce věku zlatého naleznají v obou těchto spisovatelích rozhodující vysvětlení. Každý z nich zaskouší na sobě samém protivy, jimiž trpí Španělsko od více než dvou století; každý z obou je zastrašován duševním rozkladem, ve kterém vyrostl, hledá vášnivě pravou národní tradici; a z toho vyplývá u obou těchto autorů velmi rozličných temperamentů – s nesnázi skoro nepřemožitelnou být orthodoxně katolickými – rostoucí sbíhavost směrem k náboženské tradici jejich vlasti.

Ganivet se narodil r. 1865 v Granadě z otce původu katalonského a z matky, která měla mezi svými předky Andalusany i Kastilany, shrnuje tedy ve své osobě Španělsko. Ztrávil své mládí na vsi, jako by proto, aby se dal rodnou zemi jaksi lépe proniknouti, životní osudy pak učinivše z něho konsula žijícího v cizině pomohly mu ji lépe chápati a definovat. Ganivet zanechal dva velmi zajímavé romány, jedno drama, dopisy a essaye. Jeho první román „Práce neúnavného tvůrce Pía Cida“ je svéživotopisem, kde obraznost autorova ještě přidává k tomu, co bylo neobyčejného v jeho životě; druhý „Dobytí království Maya posledním dobyvatelem Pjem Cidem“ kritizuje moderní systémy kolonizační a požaduje slávu Španělska jako národa kolonisujícího. Drama „Sochař vlastní duše“ není tvořeno pro jeviště. Dopisy nejsovo vydány leč z malé části; autor plýtvá v nich originelními myšlenkami. Ale hlavním dílem Ganivetovým nebo aspoň nejpříznačnějším pro něho se stanoviska, na které se zde stavíme, je *Idarium español* (duch nebo trest Španělska, je-li třeba překladu), které se představuje jako essay, ale má plnost velkých děl, o nichž bylo dlouho uvažováno. Dílo je dato-

váno z Helsingforsu v říjnu 1896; druhé vydání vyšlo v r. 1905. Ale tehdy byl už autor mrtev učiniv sám konec svému životu v Rize r. 1898, v roce, kdy choutky a žárlivost Spojených států proti Španělsku přešly z přetvářky v nejbrutálnější cynismus. Tradice španělská byla takto definována ve chvíli, kdy právě zakusila od ciziny neprudších útoků. Ale útoky nepřítelů vnějšího nejsou tak nebezpečné pro ně jako dílo vnitřního rozkladu, které pokračovalo od více než dvou století. Není to níže hmotná síla Spojených států, která bude moci vítězit nad tradicí španělskou, obnovenou a nabývající opět víry v samu sebe. Vítězství Yankeeů přišlo příliš pozdě, aby se mohlo přeměnit v definitivní triumf.

V „Idearium“ vidíme, jak se ve Španělsku z konce 19. mentalita hluboce katolická může ještě obejít bez solidního vzdělání náboženského. Od první stránky své knihy Ganivet ukazuje zcela zmatenou představu o dogmatu Neposkvrněného početí, ale on aspoň touto knihou královsky otevřel cestu, kudy ti, kteří ho budou s celou svou duší následovati, s velkou odvahou naleznou opět celou pravdu katolickou. Ganivet, které ho uchvacuje představa života kontemplativního, mnohem vyšší pro něho než jiná a který neklade nic nad mystiky, tušil ve své příliš krátké existenci silně tuto pravdu.

„Idearium“ je za mnoho zavázáno Miguelu de Unamuno, jehož články „En torno al casticismo“ („Úvahy o tom, co charakterisuje Španělsko“) vycházely od března do června r. 1895 v revui *España Moderna* a jehož dřívější rozmluvy s Ganivetem jistě přispěly ke geniálnímu vytrysknutí idejí Ganivetových.

Unamuno, narozený r. 1864 v Bilbao, to jest v zemi Basků, v jedné z krajů španělských, kde se tradiční katolicismus nejlépe zachoval, prozrazuje jako Ganivet náboženský zmatek Španělska na konci století 19. a mnohem více než Andalusán Ganivet hluboký neklid, který vyvolává podobný zmatek. Problém náboženský byl a zůstává pro Miguela de Unamuno problémem podstatným, ke kterému se stále vrací. Unamuno je vtělené bludařství; je neschopen spočinouti v pravdě dogmatické formule; mohli bychom říci, propůjčující mu svobodu užívání slov v jejich smyslu etymologickém i tehdy, když tento smysl zmizel, že má stesk po velkých bludech (la nostalgie des grandes erreurs); je mu třeba putovati bez překážek po světě duchovním (kompas řadí mezi překážky); ale věří také, že v každém autoru španělském, ať tomu chce nebo nechce, je nezníčitelný základ katolicismu. V tom myslí, že má pravdu, tak dalece pravdu, že: všechna hodnotná literatura španělská, ta, která líp na tradici španělské, je literaturou katolickou.

Ústředním dílem Unamunovým je zajištěný spis „Tragický pocit životní u jednotlivců i národů“, který dovršuje mnoho essayů dřívějších a oblažuje nejlepší věc z těch, které nalezáme v jistých dílech pozdějších.*

* Zvláště v díle „Agomle křestanství“, jehož titul u Unamuna souhlasí se zálibou v etymologických, na kterou jsme právě upozornili, ale v duchu p. Pavla Ludvíka Couchouda, který jej vnukl, je slovní hříčkou, určenou k tomu, aby

Je nápadné, že prohloubení náboženské zkušenosti přivádí u Unamuna oslabení ducha protestantského nebo aspoň jansenistického, který je tak patrný v jeho prvních dílech, a korrelativní posílení citění katolického, jež je hodnověrněji katolické. Tendence k bludařství se projevuje ve tvrzeních, jako „nevěříme s rozumem ani dokonce nad rozum, nýbrž ovšem proti rozumu“.

A nejobyčejné náboženské vzdělání autorovo, v němž živly velmi rozdílné původem a také jakostí zakročují mnohdy způsobem neočekávaným, směřuje brzy k tvrzením velikolepé plnosti katolické, brzy k podlým bludům, jako je možnost „zbožnění“ Svaté Panny v katolicismu.

Nespravedlivé pronásledování, jehož byl Unamuno obětí se strany vojenské diktatury, s kterou se tak neprozřetelně ukázal solidární příliš velký počet katolíků, nemohlo zajisté vésti k upokojení duchovní krise tohoto člověka, který tragicky, ale věren sobě rozmnožuje krisi Španělska samotného. Ale přes to přese všechno zůstává Unamuno schopen povznést se ke klidu: ještě před pronásledováním se strany diktatury zajisté, ale v poměrech již velmi bolestných složil svou báseň o „Kristu Velazquezově“, která cele září čistým světlem, bez mraků a bouří, s vysokých vrcholů katolického spiritualismu.

To ovšem nikterak nestačí, abydom si dovolili předběžně rozhodovati o vývoji ducha tak žárlivého na svou svobodu a tak neklidného pouhou perspektivou odpočinku, ale když jsme viděli v Unamunovi velkého albatrosa bouří, které rozkladem tradic zlatého věku otráslы katolickým Španělskem, nevyjdeme z obou skutečností konstatující současný návrat Španělska k těmto tradicím dávno přerušným.

**

OTTO PICK – přel. O. F. BABLER

VEČER

K svému srdci se skloň,
poznej, že cítíš ještě;
za svědka povolěj večer
a do noci vrhni svůj cit.

byly objasněny způsobem rozhodným náboženské dějiny lidstva. Víme, že p. Paul-Luis Couchoud objevil jinde, že Kristus vůbec neexistoval.

* Uved. dílo (vydání španělské), str. 196.

MOJI ČTENÁŘI

Starý dobrodruh v Addis – Abbebě,
 vítěz nad mnoha kmeny,
 zaslal mi po černém kopínku
 z mých veršů sepsaný pozdrav.
 Poručík jakýs, jenž křižníky řídil
 pod ohněm dělové palby,
 celou noc na vlnách jižního moře
 zpaměti přednášel básně mé.
 Muž, jenž uprostřed davu lidí
 zastřelil císařského posla,
 přišel mi stisknouti ruku,
 poděkovat za moji poesii.
 – Mámt čtenáře silné, zlé i veselé,
 z nichž mnozí stříleli slony i lidi,
 umírali žízni v poušti,
 mrzli na kře věčného ledu –
 všichni vždy věrni planetě naší,
 té zemi silné, veselé, zlé.
 Nosí mé knihy v brašně u sedla,
 čtou je ve stínu palmových hájů,
 zapomínají na tonoucí lodi.
 Já neurážím čtenáře neurastení,
 neponižuji duševní vlačnosti,
 neunavuji mnohoznačnými narážkami
 na obsah sněženého vejce.
 Leč chvílí, kdy kolem hlav hvízdají koule,
 kdy lodí se bortí pod vlnobitím –
 těch chvílí učím je nebát se.
 Nebát se a činit, čeho je třeba.
 I když žena s překrásnou tváří,
 nejdražší v celém tom světě,
 řekne: „Nemám vás ráda,“
 učím je, jak se usmáti zas,
 odejít a již se nenavracet.
 A když přijde jejich poslední hodina,
 kdy rudá mha hustě obestře zrak,
 pak dovedou v mžiku se rozpomenout
 na celý drsný a přec milý život,
 celou tu blízkou a záračnou zem –
 poté se slovy smíření na rtech
 bez bázně povstati před tváří Boha
 a klidně přijmouti rozsudek Jeho.

OTAKAR BYSTRINA

(23. V. 1861 – 18. VII. 1931.)

VE SBÍRCE povídek *Na vsi*, jež vyšly jako knižní prvotina r. 1889, radí se věrovanský rodák Otakar Bystrina (Ferdinand Dostál) k průkopníkům moravské venkovské povídky. Autorův zájem poutá především slovácká dědina Súchov, kde v letech 1882–1887 prožíval veselou kroniku mládí, později zachycenou v Súchovské republice. Cyklus povídek *Ze Súchova* a více méně autobiografický Filipov zachycují Bystrinův smysl pro malebnost a slovní prostotu. Nenáročné příběhy o lásce dvou lidí, o nevděku a neúctě dětí k rodičům, o bídě selského lidu a zatvrzelosti bohatého poslance střídají se s líčením nálady při sbírání lidových písní nebo při bloudění zasněženou krajinou. Obrázky jsou nahozeny s mladistvým rozteskněním, jemuž chybí psychologické zdůvodnění. Krajinný a kmenový svéráz moravského Slovácka, který zřetelně vystupuje na př. při popisu pouti u sv. Antonička v povídce *Filipov*, je zvýšen dialektem. Smysl pro dramatický spád, který si Bystrina přinesl z domova jako syn hospodského, uplatňuje se v tragickém Rodinném příběhu a v typickém Cukrovaru. Obě povídky jsou vzaty z rodného kraje. V řadě postav, seskupených okolo rodiny Frýbortů a stavby svárovskeho cukrovaru, vyniká starý Frýbort a Blaták. Zástupci dvou různých hanáckých generací, z nichž jedna bezohledně lpí na půdě, pro jejíž zachování ničí celou rodinu a druhá úsilovně se snaží vyrovnati všemu novějšímu. Tragický příběh o Frýbortově paličatosti ukazuje možnost Bystrinova uměleckého zvládnutí látky. Autorův výraz při kritických životních situacích sehlává. Jeho místo je v dováděm líčení rozmarných historek. Na nich se nejlépe uplatňuje jeho nevědění schopnost pozorovatelská a populární talent vyprávěčský.

Všechny tyto vlastnosti jsou ztělesněny v líbivých *Hanáckých figurkách* (1890). Soubor povídek došel takové obliby, že vypravování Brablenčí chaloupky, přeepsané Al. Hlavinkou po věrovsku, poslal Fr. Bartoš do své *Dialektologie*. O životě na Haně před čtyřiceti lety podává kniha autentický obraz. Její předností je Bystrinův humor, s jakým dovede psáti o zvycích i nezvycích soukmenovců. Hanácká rozvaha, sebevědomí, pracovitost, zbožnost, dobrosrdečnost i pravdymilnost jsou zachyceny v různých komických situacích. Škádlivé historky většinou vypravovány v hospodě. Odtud jejich nenucený tón. Kromě prací, rozvedených pro zajímavý detail, jako na př. povídky *O Fábíšovi*, *Společnata*, *Jak Věrovští Ječmínka našli* atd. jsou pro autora nejpřiznačnější Brablenčí chaloupky a *Na pouti*. Žertovné povídání strýce Chalánka náleží bezprostředností a věrným dialektickým záznemem k nejživějším povídkám Bystrinovým. Temperament dostupuje originalnosti ostře vyhracené. Povídka *Na pouti* tlumočí strýcem

ARNOŠT HRABAL – U JESLIČEK

Čágalou mnohé z autorových názorů na moravský klerikalismus, otázku zemědělskou, poměr venkova k městu a pod. Vzpomínky na pražská studentská léta jsou vypsány v rozvrklé práci *Náš*. Z jejího srovnání s Brablenčími chaloupkami je patrné, že Bystřínovo slovo získává pouze střízlivým pozorováním venkova. Umělecky nepřesahují tyto povídky rámec běžné lidové literatury, ale věrným zachycením kmenového života stávají se na př. vedle prací Procházkových, Píkrlyových, Vyhřídaloových, Zábranského spolehlivým obrazem hanáctví.

Nejlépeším dokladem je jediná rozsáhlejší skladba *Hanácká legenda* (1904). Ve stařečkovi Šelepovi podařilo se autorovi vykreslit se značným uměním představivostí starohanácký typ. Živel humorný i tradiční jsou na příběhu věrovanského stařečka, který r. 1790 se dostal do nebe a za sto let se opět vrátil, úměrně rozvedeny. Vyprávění příběhů při hospodském veselí oslabuje spád děje. Stařečkova nespokojenost se vším, co ubírá Hané na svérázu, je projevem autorova staromilství. Hanácká legenda ukončila možnost Bystřínova nového zpracování hanáckého světa. Z tohoto důvodu a z bezprostřední znalosti nového kmenového života, který Bystřina poznal jako advokát v Novém Jičíně, možno si vysvětliti valašské náměty v *Pápení*. Nejdelší povídka *Corpora delicti* má příznačný podtitul *Ze zápisův obhájcových*. Tyto práce, kde teprve podle faktů nebo výpovědí je konstruován skutečný život, jsou umělejší než bezprostřední vyprávění o udatenství nebo určité vlastnosti Valachů na př. Miluj bližního svého nebo Ondzáci. Hanákům jsou věnovány tři práce, z nichž nejlepší je autobiograficky podložená *Labutí píseň*. Autor je přítomen rozmluvě pláka Drkuly s hastranem, v níž oba nařikají na špatné doby. Bystřínova pijácká vášeň dostala tu nejupřímnějšího zpracování. Rozloučil-li se Labutí písní s dobrými hanáckými časy, vrátil se téměř o patnáct let později k literárnímu zpracování svého družného mládí uprostřed Slováků.

„Pohár vína do kolečka, švarnou píseň do kola,“ znamenalo autoru žertovného cyklu *Jak se naši škádlivají nejšťastnější chvíle života*. Tyto lidové škádlivky, průpovědi, posměšky, posbírání po moravských městech a souborně vydané r. 1925, navazují na tradici Primuse Sobotky, který vydal r. 1884 Kratochvílnou historii města a míst koruny svatováclavské. Sebrání kocourovských historek, jež na Slovensko rozšířil letos Fr. V. Peřínka Veselým putováním Slovenskem, potvrzuje hluboký Bystřínův zájem o svéráznost lidu. Jeho rázovitou původnost seznal po prvé v dědině na svahu předhoří Javoriny u Velké na Súchově r. 1882. Byl tam pozván kamarádem rektorem Matúšem, aby mohl dostudovati práva. Vznik pověstné republiky se datuje příchodem Jožky Úprky a rozverný společný život Matúše, Dostála, Jožky, Janička, Lojzy, Martina a Bakulky trvá až do r. 1887. Junácké mejdany, pitky, cifrování za zvuků veleckých hudců, výlety po okolí patřily ke stálému programu republiky. Život veselé hanácko-slovácké bohémy obnovil Bystřina knižně roku 1926 v Súchovské republice.

Umělecké počátky Úprkovy, jeho spolupráce s Kretzem i veselá bída kantorů-literátů náležejí již minulosti. Nadčasovým i nadosobním znakem i této poslední knihy a zároveň trvalým darem jeho skromného díla a mnohdy i trpkého životního údělu zůstává jiskřivý humor.

**

JETŘICH LIPANSKÝ

ČERNÉ RŮŽE

Je noc nevlídná a halasivá
v mé tvrzi středověké
na pavlačích vítr zpívá
snad někomu, kdo je v agonii
smysly si ověřuji skutečnost, že žiji
a vítr tlumeně vyje
vítr haraší voskovými květinami
– Pane, zůstaň vždycky s námi. –
Jsou to černé růže z kytic pohřebních
bdím po půlnoci jak kartouzský mnich
naslouchám do tmy
nezrození v tichu noci pláče
snad je také uslyšíš
až procitneš ze sna, mystický spáči
už tak dlouho naslouchám do tmy
ve vikýřích se chvějí voskové květiny
nikdo z nás není bez viny
ještě se rozpomínám
je toto skutečnost?
a den byl snem?
Ať třebaš snem
byl příliš krutý
noc je neklidná a halasivá
černé růže šelestí ve vikýři
vítr vyje
vítr na pavlačích zpívá.

FRAGMENTY Z IDYLLICKÉ ŘÍŠE ATHOSKÉ

(Z knihy „Athos – idylická říše“.)

DAFNI

DAFNI je přístav v hlubším a skrytějším slova smyslu. Dafni je jaksi přístavem, náznakem a symbolem do lepší říše než z které přicházejí kosmikoí. Dafni přístav Athosu přijímá mnoho těch, kteří se už nevracejí a připomíná onen věčný přístav duší, o němž nám vyprávějí obyvatelé Athosu, zasvěcenci Panagic. Dafni je pro mnoho lidí přístavem životním. Kdo vstupuješ na Swietou Goru, pamatuj, že peníze se tu cení málo, krása dochází tu uznání zřídka kdy (krása ženy nikdy) a že sláva a učenost jsou tu bez ceny. Alespoň u hesychastů a přísných skitistů. V Dafni zanech tedy svou světskou tčkovost a hříšné touhy nebo hled, abys brzy odešel jako rušivý element svatého ticha a klidu zase zpět na výboje do světa. Svět značí v jazyku mnichů všecko plynoucí a unikající, marné a marnivé, ohlušující a strhující svým vírem, který člověk smývá podle libosti, svět je vše hříšné a poskvřňující, zlé a obluzující. První mnišský otrhánek, jezž potkáš s dlebníkem po boku, s hrubými na ramena splývajícími vlasy, s křížkem zavěšeným na provázku a skrytým pod rozčuchanými vousy, jest blaženější než ty, městský turista a globodrome, a nechtěl by zaměnití svoji jednoduchou moudrost za všecko tvé vědění, získané ve školách. Žádný rasophoros s růžencem v ruce nepohlédne na tě, leč s opovržením. Zde je poslední útočiště světa nepoznavších a světem unavených. Swieta Gora je mostem, z něhož se vstupuje do blaženosti věčné. Není jiného místa na světě bližšího nebi. Očistec života. Ještě sice pozemská vlast, tedy ne bez utrpení a strastí, ale budící nostalgii po vlastní neznámé, vysněné, po království božím.

Snad se sem vloudí duše bludné a s tennými cíli, ale ty vichr vášní a požívačnosti unese odtud v daný čas, nebo je podmaní a vybičuje k sebezpoznaní a přivede tak ke spáse.

Ty lhostejné, nepohnuté a jaksi feudální tváře kalogerů jsou možná jen maskami, nitro je jiné, chráněné před zvidavými zraky cizinců, ne bez poesie a smyslu pro krásno. Kdyby nic jiného – žijí v ustavičné naději a to je přec největší dobro života. Ani ten nejprosalčtější člověk nemůže žít bez naděje a bez víry, že se vyplácí být na světě i za podmínek nejhorších.

V Dafni sesune se se srdce přítěž mnoha starostí a mnohého hoře. Oproštěn stoupá ke Karyas nový ipostaktikos. Ať se svět vzdouává ve své pýše, mořské vlny bítí také marně do skal athoských. Panagla ochrání si svou zemi a své svěřence přec.

Plujeme barkou k Lauře. Mořská voda je průhledná, že možno dohlédnouti až na dno, na místa písčítá s vodními travinami, na skály a rozsedliny, kde se skrývají humrové, na slizské stěny balvanů, na nidž odpočívají mořští ježci v neobyčejném množství. Ryby plují kolem naší loďky a v dálce se vznášá nad hladinou delfin.

Mužici veslují proti větru, k prameni Athanasionu. Moji průvodci nemohou přec minouti posvátný, skalní pramen bez povšimnutí.

To je ono zázračné místo, kde sv. Athanasios, zakladatel prvního athoského kláštera, uhodil po příkladu Mojžišově holi do skály a vytryskl pramen dobré vody, vody dobrodějně, bez níž by klášter nemohl býti dostavěn, vody léčivé a tajnou moc mající.

Uchvacuje nás mdloba pocestných, dřimota, jakási krásná, neurčitá naděje.

Loďka dole přivázaná kolébá se na vlnách.

Ještě daleko od našeho místa leží hora Athos. Přes několik strání a údolí budeme musel přejíti, než dostihneme jejího vrcholku. Cesta zpět bývá smutná.

Plujeme dál k arsenálu Laury. Sv. Athanasios založil Lauru v desátém století. Byzanští císařové byli štědrí, ale přec musela nakonec zakročít sama Panagia a opatřit peníze na stavbu velkolepé budovy, měla-li býti dokončena dle původního nárysu.

Požehnaná, tichá Laura! Světec Athanasios chtěl mít svůj klášter obklopený ornou půdou, zahradami a vinicemi, na mírném návrší, zásobený dostatečně sladkou vodou, ne daleko od moře a ne příliš blízko. Byl to muž moudrý a rozvážný, ne na tolik romantikem, aby nedovedl své dílo zajistiti pro budoucnost, a ne tak reálním člověkem, aby jej dovedl oslnit lesk zláta.

Ticho zde mučí duše světské. Nezachť se naděje života věčného a umřeš nudou a strastí. Dáti k dispozici všechny minuty svého života nějaké ideji není snadné, to vyžaduje hrdlnosti.

Zůstat v tomto buklickém prostředí, uspat se nadějí života věčného, uvěřit, svěřit se inspiraci chvíle jako semeno pampelišky větru – jaké opojivé štěstí, nedosažitelné lidem přissátým k zemi!

Tráva na svazích, již deptáme svýma nohama, není travou užitečnou, je to tráva, která roste sama pro sebe, pro radost větru nebo brouků, pro styl a poesii krajiny.

Motýl-seladon nedbá posvátnosti této země, létá od květu ke květu. V bráně, goticky vyklenuté, Madonna. Ma donna to značí má Paní. Mniši se hluboce klaní a znamenají kříži.

Cypřiše v nádvoří sázel prý sám Athanasios. Velmi pravděpodobné. Ty stromy se svými tisíciletými kmeny budí úctu a podiv.

Monastýr Laura stal se v 13. století pravoslavným a to mu nemohou zapomenout někteří pustiníci a cenobité dodnes. Ale svou nezávislost si uchoval od dob svého založení vždy.

PÍSEŇ O SPRAVEDLNOSTI

KDYŽ JSEM posledně šel kolem Ewaldova okna, kýval na mne a usmíval se: „Slibil jste dětem něco určitého?“ – „Jak to?“ žasl jsem. – „Nu, když jsem jim vyprávěl povídku o Jegorovi, stěžovaly si, že tam není zmínky o Bohu.“ Ulekl jsem se: „Cože, povídka bez Boha, ale jak jest to možné?“ – Pak jsem se zamyslel: „Vskutku, je to pravda, o Bohu není v povídce zmínky, jak si na ni nyní vzpomínám. Nedařilo se mi, jak se to mohlo stát, kdyby někdo ode mne takovou povídku požadoval, myslím, že bych celý život přemýšlel bez výsledku . . .“

Můj přítel se usmíval této horlivosti: „Nemusíte se proto rozčilovat“ – přerušil mne s jistou dobrotivostí – „myslím si, že nelze nikdy vědět, zda jest Bůh v nějaké povídce, dříve než jest zcela ukončena. Neboť kdyby i jen dvě slova chyběla, ano, kdyby dokonce se nedostávala pomlčka za posledním slovem povídky: vždy může ještě přijít.“ – Přikývl jsem a chromý řekl jiným tónem: „Nevíte ještě něco o těch ruských pěvcích?“

Váhal jsem: „Neměli bychom raději mluvit o Bohu, Ewalde?“ – Záporně otočil hlavou: „Přál bych si vědět více o těch zvláštních mužích. Nevím, jak to přijde, myslím si stále, kdyby tak jeden z nich ke mně vstoupil“ – a obrátil hlavu do pokoje směrem ke dveřím. Ale jeho oči vrátily se rychle ke mně zpět ne bez rozpačitosti – „to však není přec možné“ opravil se spěšně. – „Proč by to nemohlo být možné, Ewalde? Vás může leccos potkat, co lidem, kteří používají svých nohou, zůstane nedostupno, poněvadž jdou kolem tak mnohého a před tak mnohým unikají. Bůh vás, Fwalde, určil k tomu, abyste byl klidným bodem uprostřed všeho chvatu. Necítíte, jak se všechno kolem vás točí? Jiní loví dny a když jednou některý zachytili, jsou tak bez dechu, že s ním nemohou vůbec mluvit. Ale vy, příteli můj, sedíte prostě u svého okna a čekáte a čekajícím se stále něco děje. Máte zcela zvláštní úděl. Pomyslete si, že dokonce iverská Madonna z Moskvy musí ven ze své kapličky a jede v černém voze taženém čtyřmi koňmi k těm, kteří něco slaví, ať již je to křest nebo smrt. K vám však všechno musí přijít . . .“

„Ano“ – pravil Ewald s cizím úsměvem – „nemohu dokonce ani smrti vyjít vstříc. Mnoho lidí potká ji na cestě. Neodvažuje se vstoupit do jejich domů a volá je ven do neznáma, do války, na strmou věž, na bořící se most, do divočiny nebo v šílenství. Většina jich jí alespoň zachytí kdesi venku a přináší jí na svých bedrech domů, aniž by co zpozorovali. Neboť smrt jest líná, kdyby jí lidé ustavičně nerušili, kdo ví, zda by nezaspala.“ – Nemocný se na chvíli zamyslel a pokračoval pak s jistou pýchou: „Ale ke mně bude muset přijít, jestli mne chce. Sem do mé malé, světlé světničky, v níž květiny se udržují tak dlouho, po tomto starém koberci, kolem této skříně, mezi stolem a klekátkem

(není tak snadné přejít kolem) až sem k mé široké, milé, staré lenošce, jež pak pravděpodobně se mnou zemře, neboť takřka se mnou žila. A bude to muset všechno učinit obvyklým způsobem, bez hluku, aniž by co shodila, aniž by se dopustila něčeho nezvyklého, jako návštěva. Tato okolnost mne s mou světnicí pozoruhodně sblížíje. Všecko se stane zde, na této úzké scéně a proto také se nebude tento poslední příběh velice lišiti ode všech ostatních událostí, jež se zde udály a jež se tu ještě stanou. Již jako dítěti zdálo se mi vždy zvláštní, že lidé mluví o smrti jinak než o všech ostatních událostech a to jen proto, že žádný z toho, co se s ním potom stane, nic už neprozradí. Čím ale odlišuje se mrtvý od člověka, který se stane vážným, nedbá času a uzavře se, aby klidně přemýšlel o čemsi, čehož rozřešení dlouho jej již mučilo? Mezi lidmi nelze se přec upamatovati ani na Otčenáš, tím méně na nějakou temnější spojitost, jež nespočívá snad v slovech, nýbrž v událostech. Jest nutno jíti do ústraní v nepřístupné ticho, a mrtví jsou snad těmi, již ustoupili do pozadí, aby přemýšleli o životě."

Povstalo malé mlčení, jež jsem omezil následujícími slovy: „Musím při tom vzpomenouti na mladé děvče. Lze říci, že v prvních sedmnácti letech svého radostného života se jen dívala. Její oči byly tak velké a tak samostatné, že všechno, co přijaly, samy spotřebovaly a život v celém těle mladého tvora nezávisle na této skutečnosti pokračoval jsa živem prostým, vnitřním šumotem. Ke konci toho času však rušil jakýsi příliš prudký výjev tento dvojí, sotva se probouzející život, oči pronikaly takřka dovnitř a celá tíha vnější padla skrze ně do temného srdce a každý den vrtil se s takovou pádností do hlubokých, strných pohledů, že se v úzkých prsou roztržil jako sklenice. Tu počalo mladé děvče blednouti, churavěti, vyhledávati samotu, přemýšleti a konečně vyhledalo je samo ono ticho, v němž myšlenky nejsou již pravděpodobně rušeny.

„Jak zemřela?“ – ptal se přítel šeptmo, trochu vroucím hlasem. – „Utonula. V hlubokém tichém rybníku, a na jeho hladině povstalo mnoho kruhů, jež se pomalu šířily a rostly mezi bílými lekníny, takže všechny tyto koupající se květy počaly se pohybovati.“

„Je to také povídka?“ – řekl Ewald, aby ticho za mými slovy příliš neovládlo.

„Ne“ – odvětil jsem – „to jest dojem.“ – „Ale nebylo by lze prostředkovati dětem – tento dojem?“ – Uvažoval jsem. – „Snad.“ – „A jak?“ – „Pomoci jiné povídky.“ – A vyprávěl jsem:

„Bylo to za onoho času, kdy v jižním Rusku bojovali za svobodu.“

„Odpustte“ – pravil Ewald – „jak se tomu má rozuměti? – Chtěl se snad lid osvodovati od cara? To by se neshodovalo s tím, co si o Rusku myslím a odporovalo by to také vašemu dřívějšímu vyprávění. V tomto případě bych raději vaši povídku neslyšel. Neboť miluji obraz, jež jsem si utvořil o tamějších věcech a chci jej uchovati nepoškozený.“

Musel jsem se usmáti a uspokojiti jej: „Polští pánové (měl bych to předeslati) byli pány v jižním Rusku a v oněch tichých, osamělých stepích, jež se označují jménem Ukrajina. Byli tvrdými pány. Jejich

utlačování a lakota Židů, kteří měli dokonce v rukou klíč od kostela, jež vydali pravověrným jen za poplatek, znávaly a roznítily mysl mladistvého národa kolem Kijeva a nahoru kolem Dněpru. Město samo, Kijev, svaté místo, kde Rusko nejdříve vyprávělo o sobě svými čtyřmi sty chrámových kopulí, klesalo stále více a více v sebe a stravovalo se v ohních jako v náhlých, šílených myšlenkách, za nimiž noc je vždy jen bezbřehá. Lid na stepích dobře nevěděl, co se dálo. Ale jati zvláštním nepokojem vyšli starci za noci z chýší a pozorovali mlčenlivě vysoké, věčně bezvětrné nebe, a za dne bylo lze zřítí vynořovat se v pozadí kurganů postavy, jež se vyčkávavě zvedaly před plochou dálkou. Tyto kurgany jsou pohřebiště zašlých pokolení, jež prostupují celou step jako ustrnulé, spící vlnobítí. A v této zemi, v níž jsou hroby horami, jsou lidé propastmi. Hluboké, temné, mlčenlivé jest obyvatelstvo a jeho slova jsou jen slabými, pohyblivými mosty přes jejich skutečné bytí. Mnohdy se zvednou temní ptáci z kurganů. Mnohdy vtrhnou divé písně v šířící se lodi a hluboko v nich zmizí, zatím co ptáci se ztrácejí v nebi.

Ve všech směrech zdá se všechno bez hranic. Ani domy nemohou chrániti před touto nesmírností, jejich malá okna jsou jí plna. Jen v temných koutech světnic stojí staré ikony jako milníky boží a odlesk světélka prochází jejich rány jako zbloudilé děcko ve hvězdné noci. Tyto ikony jsou jedinou zastávkou, jediným spolehlivým znamením na cestě a žádný dům nemůže se bez nich obejít. Stále znovu jsou nějaké potřeby, když některé se rozbije vlivem stáří a červů, když se někdo žení a buduje si chýši, nebo když někdo, jako na příklad starý Abraham, umírá s přáním, aby mu byl do složených rukou vložen svatý Mikuláš, divotvůrce, pravděpodobně, aby svatě v nebi porovnal s tímto obrazem a zvláště zbožňovaného poznal mezi všemi ostatními.

Proto tedy Petr Akimovič, povoláním vlastně švec, maluje ikony. Když je unaven jednou prací, přejde, když se byl třikrát pokřivoval, ke druhé a nad jeho sešíváním a bušením tak jako nad jeho malováním panuje stejná zbožnost. Nyní jest již starým mužem, ale přece poměrně zdatným. Hřbet, jež schyluje nad botami, narovná si zase před obrazy a tak si uchoval dobré držení těla a jistou rovnováhu v ramenech a v kříži. Největší část svého života prožil zcela sám, hroby by se vůbec vměšoval do neklidu, jež povstal tím, že jeho žena Akulina mu porodila děti a že tyto zemřely nebo uzavřely snátek. Teprve v sedmdesáti letech vstoupil do styku s těmi, kteří zůstali v jeho domě a na něž teprve nyní pohlížel jako na skutečně jsoucí. To byly: Akulina, jeho žena, tichá, pokorná osoba, jež se skoro celá předala dětem, stárnoucí, ošklivá dcera a Aljoša, syn, který se nepoměrně pozdě narodil a byl starý teprve sedmáct let. Tohoto chtěl Petr vyučiti v malířství, neboť nahlížel, že brzy nebude moci vyříditi všechny objednávky. Ale brzy s vyučováním ustal. Aljoša vymaloval nejsvětější Pannu, ale tak málo se přiblížil přesné a správné předloze, že jeho slátanina vyhlížela jako obraz Mariany, dcery kozáka Golokopytenka, tedy jako něco naprosto hříšného, a starý Petr nemeškal, když se několikrát

pokřičoval – přemalovati zneuctěné prkno svatým Dimitrijem, jež z neznámého důvodu ctil nade všechny svaté.

Aljoša nepokoušel se již nikdy začítí nějaký obraz. Když mu otec neporučil, aby vyzlatil svatozář, byl ponejvíce venku na stepi, nikdo nevěděl kde. Nikdo jej nadržel doma. Matka se mu obdivovala a neodvažovala se s ním mluvit, jako by byl cizincem nebo úředníkem. Sestra jej bila, dokud byl dítětem, a nyní, když Aljoša vzrostl, počala jím opovrhovati, protože ji nebil. Ale také v dědině nebylo nikoho. kdo by se o chlape zajímal. Mariana, dcera kozáka, se mu vysmála když jí prohlásil, že se s ní chce oženiti, a jiných děvčat se Aljoša nepat, zda by jej chtěly mít jako ženicha. Do seče k Zaporogej jej nikdo nechtěl vzíti s sebou, neboť se zdál všem příliš slabý a snad také i dost mladý. Jednou již unikl odtud k nejbližšímu klášteru, ale mniši jej nepřijali – a tak zůstala pro něho jen step, daleká, vlnící se step. Jeden myslivec daroval mu jednou starou ručnici, jež byla bůhví čím nahbita. Tu vlácel Aljoša stále s sebou, nikdy však nevystřelil, za prvé, poněvadž chtěl ušetřiti ránu, a pak, poněvadž nevěděl nač. Za vlahého, tichého večera na počátku léta, seděli všichni společně u velikého stolu, na němž stála mísa s krupičnou kaší. Petr jedl a druzí na něj hleděli a čekali na to, co nechá. Náhle nechal stařec třetí lžici ve vzduchu a posunul širokou, zvadlou hlavu do světelného pruhu, jenž přicházel ode dveří a přes stůl unikal do šera. Všichni naslouchali. Venku, podél zdí chýše, povstal šum, jako by noční pták svými křídly zlehounka narážel o trám, ale slunce sotva zašlo a noční ptáci přicházeli vůbec zřídka kdy až do vsi. A tu bylo opět, jako by tápalo jiné velké zvíře kolem domu a jako by zároveň se všech stěn dolčaly sem jeho hledající kročeje. Aljoša zvedl se tiše ze své lavice, v témže okamžiku zatemnil se dveře čímsi vysokým, černým. Vypudilo to celý večer, přineslo noc do chýše a pohybovalo se ve své velikosti jen nejisté kupředu. „Ostap“ – pravila ošklivá svým zlým hlasem. A nyní jej poznali všechny. Byl to jeden ze slepých kobzarů, stařec, jenž procházel dědiny s dvanáctistrunnou bandurou a zpíval o velké slávě kozáků, o jejich hrdinnosti a věrnosti, o jejich hetmanech Kirjiagovi, Kuku-benkovi, Bulhovi a jiných recích, takže všichni to rádi slyšeli. Ostap poklonil se třikrát hluboce směrem, kde tušil obraz světce (a byla to Znamenskaja, k níž se tak bezděčně obrátil), posadil se pak na pec a zeptal se tichým hlasem: „U koho to vlastně jsem?“ – „U nás, ba-tuško, u Petra Akimoviče, ševce“ – odvětil Petr přátelsky. Byl přítelem zpěvu a radoval se nad touto neočekávanou návštěvou. – „Ach, u Petra Akimoviče, u toho, jenž maluje obrazy?“ – pravil slepec, aby také prokázal laskavost. Pak bylo ticho. Na dlouhých šesti strunách bandury počal zvuk, rostl a přicházel krátce a takměř vyčerpán na šest krátkých strun a tento děj opakoval se v stále rychlejších takted, takže konečně bylo nutno uzavřítí oči, v bázni, že uvidíme ton v zběs-lém letu vystupující melodie kamsi se říítí. Tu ustala píseň a ustoup-la překněmu, těžkému hlasu kobzarovu, jenž brzy naplnil celý dům a stále ze sousedních chýší volal lidi, již se shromažďovali přede dveřmi

a pod okny. Ale nebyla to tentokrát píseň o hrdinech. Již zcela jista zdála se sláva Bulbasova, Ostranicova a Nalivajkosova. Pro všechny časy zdála se pevnou věrnost kozáků. Nepěla dnes píseň o jejich činech. Hluběji zdál se spát ve všech, kteří naslouchali, tanec, neboť žádný nepohnul nohou aniž zvedl ruce vzhůru. Jako hlava Ostapova tak byly skloněny i ostatní hlavy a byly těžké smutnou písní:

„Není více spravedlnosti na světě. Spravedlnost, kdo ji nalezne? Není již žádné spravedlnosti více ve světě, neboť všechna spravedlnost jest podržena zákonům nespravedlnosti.“

„Dnes jest Spravedlnost hědně v okovech. A neprávó se jí vysmívá, viděli jsme to, a sedí s Pany ve zlatých křeslech a sedí ve zlatém sále s Pany.“

„Spravedlnost leží na prahu a úpí. U Panů je neprávó, špatnost hostem, a oni je zvou smějíce se do svých paláců a darují neprávó pohár plný medoviny.“

„O, Spravedlnosti, matičko, matičko má, na perutích, jež podobají se oněm orla, přispěchá snad ještě muž, jenž správným, spravedlivým chce být, pak mu pomoz Bůh. On sám to může způsobit a učiní dny spravedlivého lehkými.“ –

A hlavy zvedly se jen s námahou a na všech čelech stála mlčenlivost. To poznali i ti, kteří chtěli mluvit. A po malém, vážném tichu počala opět hra na handuru, tentokrát již lépe chápaná od stále rostoucího množství. Třikrát zpíval Ostap svou píseň o spravedlnosti. A pokaždé byla jiná. Při prvním zvuku zdálo se, že opakování je výčitkou, ale konečně, když kobzar s vysoko pozdvíženým čelem je volal po třetí jako řadu krátkých rozkazů, tu vyvstal divý hněv z dýchajících se slov a zachvátil všechny a strhl je v širé a zároveň úzkostné nadšení.

„Kde se shromažďují muži?“ – zeptal se mladý sedlák, když se pěvec zvedl. Stařec, jenž byl poučován o všech hnutích kozáků, jmenoval blízké místo. Rychle se muži rozptýlili, bylo slyšet krátká volání, zbraně byly pozdvíženy, a přede dveřmi plakaly ženy. O hodinu později táhl zástup ozbrojených sedláků ze vsi proti Černigovu. Petr nabídl Kobzarovi sklenku moštu, v naději, že se od něho dozví více. Stařec seděl, pil, jen krátce však odpovídal na mnohé otázky ševcovy. Pak poděkoval a šel. Aljoša vyvedl slepce přes práh. Když byli venku v noci a samí, prosil Aljoša: „A smějí všichni jít do války?“ – „Všichni“ – pravil stařec a zmizel rychleji vykročiv, jako by byl v noci vidoucím.

Když všichni spali, zvedl se Aljoša s pece, kde ležel oblečený, vzal svou pušku a vyšel ven. Venku cítil se pojednou objat a lehounce políben na kšticí. Hned na to poznal v měsíčním světle Akulinu, jež spěšně a cupkavě příběhla do domu. – „Matka?!“ – žasl a bylo mu zcela obzvláštně u srdce. Váhal chvíli. Kdesi bouchly dveře a nablízku vyl pes. Tu přehodil Aljoša svou pušku přes rameno a rázně vykročil, neboť minil dostihnouti muže ještě do jitra. V domě však všichni činili, jako by nepozorovali Aljošovu nepřítomnost. Jen když opět usedli

ke stolu a Petr postřehl prázdné místo, povstal ještě jednou, šel do kouta a rozžehl svíci před Znamenskajou. Tenoučkou svíčku. Ošklivá trhla paženi.

Zatím šel Ostap, slepý stařec, nejbližší dědinou a počínal smutně a mírným žalujícím hlasem zpěv o spravedlnosti. –

Chromý čekal ještě chvíli. Pak užasle na mne pohlédl: „Nu, proč neukončíte? Je to přec jako v povídce o zradě. Tento stařec byl Bůh.“

„Oh, a já to nevěděl“ – odpověděl jsem s úděsem.

***

ERNEST CHRISTOPHER DOWSON – přel. OTTO F. BABLER

IMPOENITENTIA ULTIMA

Než zajde světlo mé, mně milost dá-li Bůh v své záři,

já neřci prosit o život a svět, však řci jen říc:

„Den jeden z velkých zaslých dnů a jednu tvář všech tváří
ať uvidím a dotknu se a nespátím už nic.

Neb, Pane, prost jsem, vyvoliv si smutné růže země;

proto mi nohy drásal trn, a pot mi kalil zrak.

Leč před Tvou soudnou stolicí, až život zhasne ve mně,
jsem hotov sklízet, co jsem sel, a dluh svůj splácet pak.

Až písek jednou vyprší, nit stříbrná se utne,

buď milostiv a závoj shoď mých roků bolestných;

mně hodinu všech hodin dej, ať zří mé oči smutné,

jak čist je její zrak, a ať ji myji v slzách svých!”

Dlaň soucitná ať hladí mne, ať zahalí mě vlasy,

bych v noci čekat nemusil, kdy už se rozední.

Zrak její světlem budiž mi, až tma mi slunce zhasí,

zvuk viol v hlase jejím buď mou hudbou poslední.

Než dravost vod se přivalí a žití moje splaví,

než hněv Tvůj strhne mne, jak dítě květiny,

já chválit, Pane, budu Tě, než pekla žár mě stráví,

pro smutný pohled v její tvář a milost hodiny.

VLADAŘSTVÍ RŮŽE

Druhá částka románu.

Av tu dobu odešel jsem z města skrze hrad, oděn vážností. Nahoře v zahradě vévodské zastavil jsem se ve střílně hradební a díval jsem se hluboko na město v mlze, na řeku, na koráby a měděné náčiní dělostřelecké v jitrním slunci, na lvy, okusující jetel v příkopu (a tu mně přišla myšlenka na Jakuba Demla, jenž v tuto chvíli čte mši, proměněn v beránka, a jeho kůže lví visí za uši na klice v sakristii) a pak, když jsem ještě pomyslel na všechny kněze, kteří v tu chvíli čtou mši, zachvěl se zvon v sanktusníku proboštského kostela; pocítil jsem zbožnou úctu k tomu kostelníku pana probošta, který dává promluvíti nerozumnému kovu za město ožralé a spící hlasein více slabým, ale dost mocným, aby vrány, kavky a vrabci a jiná zvířata povětrná uslyšela hlas volající k chválám. A tu přiletěl docela blízko jeden pták a zazpíval tak sladce, že jsem se namáhal, až jsem v ptačí hudbě poznal melodii „Ite, missa est“. Běda, je konec mše a já tu civím z hradby na věže z mlh a ptáci zatím odzpívali primu. Rychle jsem vstal, ani jsem se nepodíval na prapory se zlatým, červeným a stříbrným třepením, jež vlály za mnou s ochozů věže vévodského hradu, ani jsem neposlouchal troubení z nádvoří a z dolejšího města, ale prošel jsem rychle tunelem ze stříhaného větvoví, nedíval jsem se na nahaté andílky a vodotrysky, ale rychle jsem běžel a za branou parku vzdula mé srdce lítost. Odcházel jsem z města a jako bych tam ani nebyl, viděl jsem město vladařů a bylo by lépe, kdybych ho byl neviděl. A měl jsem z toho veliký užitek smutku.

Nestoupil jsem do údolí kamenitého, silnice byla vytýčena podél